

กำหนดการเผยแพร่

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

Publishing Schedule

- Number 1 (January - March)
- Number 2 (April - June)
- Number 3 (July - September)
- Number 4 (October - December)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่งานวิชาการและผลงานวิจัยทาง
ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหา
สังคม

Objective

1. To promote and disseminate academic works and research
results in educational science, psychology, political science,
Public Administration and interdisciplinary studies in the
humanities and social sciences.
2. To provide academic services in solving social problems.

ดุษฎีมาฆะ

วารสารวิชาการธรรมศาสตร์
Dhammathas Academic Journal

ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน เมษายน - มิถุนายน 2566
Vol. 23 No. 2 (April - June 2023)

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการ
กลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความ
เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจาก
กองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่
ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียน
บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

Article Consideration

Each article will be published by a panel of two journalists with
expertise in relevant fields. And get the editorial approval before
publishing. The review is in the form of: The article's Double Blind.
To comply with copyright law The author must sign the copy
of the article submission form to the journal. In addition, the author
must confirm that the original article submitted to it. Only one
publication in the Dhammathas academic journal. If the images
or tables of other articles appearing in other publications are used. The
author must ask permission of the copyright owner. Include a book
that has been approved by the editor before the article is published.

ที่ปรึกษา

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.
พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตต์เจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Advisors

Prof. Dr. Phra Thamwacharapundit
Assoc. Prof. Dr. Phra Sophonphathanapundit
Prof. Dr. Prayong Seanburan
Prof. Dr. Watchara Ngamchitcharoen
Asst. Prof. Dr. Pitch Pongsawat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Khon Kaen University
Thammasat University
Chulalongkorn University

บรรณาธิการ / Editor

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล / Asst. Prof. Dr. Suraphon Promgun

ผู้ช่วยบรรณาธิการ / Editorial assistant

สาริกา ไสวงาม / Sariga Sa-waingam

กองบรรณาธิการ

พระครูสุธีศัมภีรญาณ วิ., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.กนกพร สมปราษฎ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตคาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพรรณ วงศ์พรพวัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธิวัฒน์ ถาวรสินศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Editorial Board

Asst. Prof. Dr. Phrakhu Sudhikhambhirayan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Kanokorn Somprach	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Pasakorn Dokchan	Mahamakut Buddhist University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Kathanyoo Kaewhanam	Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Aompol Buddasarn	Phranakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew	Huachiew Chalermprakit University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Theerapong Meethaisong	Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Vitthaya Thongdee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Chakkapan Wongpompavan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Chanchai Hudsri	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Prayoon Saengsai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Putthiwat Thawonsinsak	Loei Rajabhat University

ผู้จัดการวารสาร / Journal Manager

มาริสสา ไสวงาม / Marisa Sa-waingam

ออกแบบปก : สาริกา ไสวงาม

จำนวนพิมพ์ :

เจ้าของ : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาท อาสภมหาเถร)
เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 085-752-1693
<http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> E-mail: sariga.saw@mcu.ac.th

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ขอนแก่นการพิมพ์ 64-66 ถนนรินรมย์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4322-1938 E-mail: khonkaenprint@gmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร วารสารวิชาการธรรมศาสตร์ (Peer Review)

ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 ประจำปี เดือน เมษายน - มิถุนายน 2566

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนุสรณ์ นางทะราช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. ศาสตราจารย์ ดร.โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. ศาสตราจารย์ ดร.สุภา เพ่งพิศ	มหาวิทยาลัยมหิดล
4. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
5. รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติสุดา นาคประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา เออมอรรถธรรม	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
7. รองศาสตราจารย์ ดร.อังคณา ตุงคะสมิต	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส	มหาวิทยาลัยศิลปากร
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิวินิต อรรถภูมิกุล	มหาวิทยาลัยศิลปากร
10. รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑา เก่งการพานิช	มหาวิทยาลัยมหิดล
11. รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ยอดทอง	มหาวิทยาลัยมหิดล
12. รองศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ดนัย บวรเกียรติกุล	มหาวิทยาลัยบูรพา
14. รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ แก้วอุไร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
15. รองศาสตราจารย์ ดร.ชิตชนก เชิงเขาว์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ยะบุญธง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ อินทสิงห์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
18. รองศาสตราจารย์ ดร.เชษฐภูมิ วรรณไพศาล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
19. รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ ชีระวิชิตระกุล	มหาวิทยาลัยบูรพา
21. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัลยวัฒน์	มหาวิทยาลัยบูรพา
22. รองศาสตราจารย์ ดร.สุปิน ยุระรัช	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ บัวเจริญ	มหาวิทยาลัยพายัพ
24. รองศาสตราจารย์ ดร.สันติสิทธิ์ เทียวเงิน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
25. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
26. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวารี นามวงศ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภณา สุตสมบูรณ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรทัย อินต๊ะไชยวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปทุมพร เปี้ยถนอม	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ สีนวรณ์	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร วารสารวิชาการสสมทสร (Peer Review)

ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน เมษายน - มิถุนายน 2566

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิมา นาคพงศ์ อัครวัักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพรรณ พัทธประภิต	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุบัน พรเวียง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะมาศ ใจไฟ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัทรา โยธินศิริกุล	มหาวิทยาลัยพะเยา
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณภา ลือกิตินันท์	มหาวิทยาลัยบูรพา
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รณชัย รัตนเศรษฐ	มหาวิทยาลัยบูรพา
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สยาม จวงประโคน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมกริช การินทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญวดี มนต์รีกุล ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยมหิดล
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลพร สุจริตธรรมกุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
47. รองศาสตราจารย์ พัฒนพงศ์ เทียนชัย	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุเทพพร รัตนกุล	วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
49. พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี, อาจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
50. อาจารย์ ดร.เกศินี ครุณาสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
51. อาจารย์ ดร.ชวนพิศ เทียมทัน	มหาวิทยาลัยนเรศวร
52. อาจารย์ ดร.สุนา ลีลาณิชกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
53. อาจารย์ ดร.อานวยพร กิจพรมมา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บรรณารักษ์การเถล

วารสารวิชาการธรรมดศนฉบับนี้ เป็นปีที่ 23 ฉบับที่ 2 ประกอบด้วย **บทความวิจัย** 1) การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานในการดำเนินการตามกฎหมายสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน 2) พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 3) การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 4) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 5) แนวทางการพัฒนาสดีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี 6) การใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด 7) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษา 8) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบบุหรี่ใหม่: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว 9) การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร 10) ความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร 11) รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 12) การพัฒนารูปแบบการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในเขตนครชัยบุรี 13) การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยของประชาชน เขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี 14) การสำรวจปัจจัยข้อความเพื่อวิเคราะห์ความพร้อมด้านภาษาจีนในการรองรับการท่องเที่ยวผ่านเส้นทางรถไฟลาว-จีน กรณีศึกษา สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดหนองคาย 15) การวิเคราะห์สสารตั้งต้นมังคลัตถปิณีตามกรอบอาศรม 4 และ 16) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโซติรวินครสวรรค์ และ**บทความวิชาการ** ประกอบด้วย 1) รูปแบบการบริหารงานในองค์กรที่มีคุณภาพตามหลักพุทธธรรม 2) วัฒนธรรมอีสาน: การตั้งชื่อเพลงมนต์แคน แก่นคูณ 3) การพัฒนาทักษะทางการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์ 4) การอธิษฐานของนางปติปูชิกาในธรรมบท 5) ความสัมพันธ์รัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย 6) ความสัมพันธ์กรรมฐานกับปัญญาในคัมภีร์วิสุทธิมรรค และ 7) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านกระบวนการประชาสัมพันธ์ในตำบลโชคชัย อำเภออดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะได้รับความรู้จากความรู้จากความรู้ และบทความวิชาการ ตามที่ปรากฏ และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ตลอดจนการดำเนินชีวิตต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล)

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้
เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย : Research Article

- การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานในการดำเนินการตามกฎหมายสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน

The Potential Development of Safety Officers to Conduct in Accordance with Work Environment Regulations on Heat

สุดาว เลิศวิสุทธิไพฑูรย์, อภิรดี ศรีโอภาส, สิริรัตน์ สุวณิชย์เจริญ และวรางคณา จันทร์คง
Sudaw Lertwisuttipaiboon, Apiradee Sriopas, Sirirat Suwanidcharoen
and Warangkana Chankong

1

- พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

Foreign Tourists Behaviors for Religious Tourism Development Guidelines at City Municipal of Chaing Mai, Chiang Mai Province

ญาณาร เจียรถาวร

Yanatorn Teanthaworn

17

- การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

The Development of Curriculum Enhancing Basic Moral for Students Lower Secondary School of Pariyattitham School in Ubonratchatani Province under the National Office of Buddhism

พระครูภัทรปัญญาญุต (อดุลย์ ชนiewicz)

Prakru Patara Panyanuyud (Adoon Chaneewong)

37

- การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร
A Comparison of School Administrators' Participative Leadership as Perceived by Teachers in Schools under the Bangkok Secondary Educational Service Area Office
ยุทธศาสตร์ จันทรชุ่ม และปทุมพร เปียณอม
Yuttasat Chanchoom and Patumphorn Piatanom 55
- แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี
The Guidelines for the Development of Mindfulness of Secondary School Students in Singburi Province
พระครูใบฎีกา ณัฐกิต มหิสสโร (อนุรักษ์ตระกูล), พระมหาไธ้ ธมฺมเมธี (แช่นัว) และศิริโรจน์ นามเสนา
Phrakrubaidika Natthakit Mahissaro (Anuruktrakoon), Phramaha Hai Dhammamedhi (Saechua) and Sirirot Namsena 67
- การใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด
Using Japanese Blackboard Writing to Enhance Students' Computational Thinking in Classroom by Using Lesson Study and Open Approach
ไกรลาส มาตรมุล และเทพธิทัต เขียวคำ
Krailas Mathrmool and Theptithut Kheawkham 81
- รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
A Model of School Administration in the 21st Century according to Buddhist Doctrines of School Administrators under the Primary Educational Service Area Office
ไพพกา ผิวดำ, ระวิง เรืองสังข์ และยุทธีวีร์ แก้วทองใหญ่
Paipaka Pewdum, Rawing Ruangsanka and Yudthawee Kaewthongyai 97
- ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบบุหรี่ใหม่: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว
Causal Factors Correlating to Smoking Initiation of New Smokers: a Rapid Literature Review
นภดล พิมสาร, พนิดา จงสุขสมสกุล และเกรียงไกร สัจจะหฤทัย
Nopphadol Pimsarn, Panida Jongsuksomsakul and Kriangkrai Satjaruthai 109

- **การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน
ในจังหวัดสกลนคร**
Teamwork Affecting the Vocational Standard of Private Vocational Colleges in
Sakon Nakhon Province
ธัชฎาพร ล้อวงศ์งาม, พรเทพ เสถียรนพเก้า และทรัพย์หิรัญ จันทักษ์
Thadchataporn Lorwongngam, Pornthep Satheannopakaow
and Suphirun Jantarak 125
- **ความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร**
The Need for Access to the Rights of the People in the Election of the
Governor of Bangkok
ฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภักดิ์
Chattawat Shatnataphat 137
- **รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12**
Learning Organization Model of Private Schools under the Office of Education
Region 12
เอกราช โฆษิตพิมานเวช และจิราภรณ์ พันสว่าง
Ekkarach Kositpimanvech and Jiraporn Phansawang 151
- **การพัฒนาแบบการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในเขตนครชัยบุรินทร์**
Development of Community-based Disaster Management Models in Nakhon
Chai Burin
ธิตีรัตน์ เหล่าคมพัฒนาจารย์ และจิรัชญา เหล่าคมพัฒนาจารย์
Thitirat Laokhompruttajarn and Jiratchaya Laokhompruttajarn 163
- **การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน เขตองค์การ
บริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี**
The Development of Political Awakening in a Democracy of People in the
sub-district Administrative Organization in Phetchaburi Province
อนุชา พละกุล, พระสมุห์อาคม อาคมธีโร และปกรณ์ เนตรขำ
Anucha Bhalakula, Phra Samu Arkom Arkamatheero and Pakron Netkum 177

- การสำรวจป้ายข้อความเพื่อวิเคราะห์ความพร้อมด้านภาษาจีนในการรองรับการท่องเที่ยวผ่านเส้นทางรถไฟลาว-จีน กรณีศึกษา สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดหนองคาย
Is Nong Khai Properly Prepared for Chinese Tourists Arriving on the Lao-China Railway Link? The Research is a Study of Signs at Tourist Spots of Cultural Interest in Nong Khai Province
วัชรพล ศิริสุวิไล, วิตติกา ทางชั้น, ประทีป ช่วยเกิด, วุฒิชัย สว่างแสง และปริมา ตันติพานิชธีระกุล
Watcharapon Sirisuwilai, Wittika Thangchan, Prateep Chouykerd, Wuttichai Sawangsang and Prima Tantiparnitteerakul 191
- การวิเคราะห์สาระดั่งมั่งคั่งที่ป็นิตามกรอบอาศรม 4
Analysis of the essence of Mangalatthatipani according to Ashram 4
จรัส ลีกา, พระมหาณัฐพันธ์ หายูพงษ์, พระมหาปพน กตสาโร, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม และพระมหาใจสิงห์ สิริธมโม
Jaras Leeka, Phramaha Natthabhan Hanpong, Phramaha Paphon Katsaro, Phramaha Paitool Siridhammo and Phramaha Jaising Siridhammo 209
- แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวีนครสวรรค์
Guidelines for Applying Buddhist Principles for the Development of the Students in La Salle Chotiravi Nakhonsawan School
รุ่งทิพา สันติผลธรรม, พระมหาไธ้ ธมมเมธี (แซ่ฉั่ว) และศิริโรจน์ นามเสนา
Rungtiwa Santipoltham, Phramaha Hai Dhammamedhi (Saechua) and Sirirot Namsena 225

บทความวิชาการ : Academic Article

- รูปแบบการบริหารงานในองค์กรที่มีคุณภาพตามหลักพุทธธรรม
Model of Management in an Organization with Quality According to Buddhist Principles
พระครูวิรุฬห์สุวรรณดิตถ์, พระเฉลย อัมทับ และทัศนีย์ เนืองดัด
Phrakhru Wirunsuwannadit, Phra Chaloei Imthap and Thatsanee Nueangdad 237

■ **วัฒนธรรมอีสาน: การตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน แก่นคูณ**

Isan Culture: Naming of Monkan Kankoon's Songs

อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ, เซอร์รี่ เกษมสุขสำราญ, เมตตา ฟองฤทธิ์,
ชาญยุทธ สอนจันทร์, ชมบุญ สุทธิปัญญา, สันติ ทิพนา และหนึ่งฤทัย ม่วงเย็น
Anantasak Phonkaewkate, Cherry Kasemsuksamran, Mettar Fongrit,
Chanyuth Sonjan, Chomboon Sutthipunyo, Santi Thipphana
and Neungreuthai Muangyen

249

■ **การพัฒนาทักษะทางการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์**

Developing Administrative Skills to Create a Relationship Dimension

พระครูประสาทปัญญาธร, พระครูโกวิทบุญเขต, พระใบฎีกาวัชชัย จรณธมโม
และอำนาจ ทาปิน
Phrakhru Prapatpanyatorn, Phrakhru Kowitbunkhet,
Phrabaidika Thawatchai Charanathammo and Amnaj Thapin

263

■ **การอธิษฐานของนางปติปฐิกาในธรรมบท**

Self-determination of Lady Pātipūjīkā in the Dhammapada

พระครูอภิรักษ์ชัยมงคล (วงษ์มณี) และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ
Phrakhru Aphirakchiamongkol (Wongmani) and Phramaha Mit Thitapanyo

273

■ **ความสัมพันธ์รัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมทางการเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย**

Cultural Relations in Political Science for the Development of Democracy in Thai Society

พระครูวินัยธร วรชาติ ทะสา, พระมหาไถยน้อย ญาณเมธี (สกลาสีงห์)
และพระศิลาศักดิ์ สุเมโธ (บุญทอง)
Phrakhru Winaithorn Worrachat Thasa,
Phramaha Thainoi Yanamethi (Salangsing)
and Phra Silasak Sumato (Buntong)

283

■ **ความสัมพันธ์กรรมฐานกับปัญญาในคัมภีร์วิสุทธิมรรค**

The Relationship of Meditation with Wisdom in Visuddhimagga

พระกิตติสารสุธี (เชิดชัย สีลสมปนโน) และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ (วันยาว)
Phrakittisarausthee (Cherdchai Silasampano)
and Phramaha Mit Thitapanyo (Wanyao)

301

- การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านกระบวนการ
ประชาสังคมในตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

Community Strengthening in Conserving Natural Resources through Civil
Society Processes in Chokchai Sub-district, Doi Luang District, Chiang Rai
Province

ชาญชัย ฤทธิร่วม และโกมินทร์ วังอ่อน

Chanchai Rittirum and Gomin Wang-On

313

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมศาสตร์

323

คำแนะนำสำหรับผู้ตีพิมพ์บทความ

324

**การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน
ในการดำเนินการตามกฎหมายสภาพแวดล้อม
ในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน***

**The Potential Development of Safety Officers to Conduct
in Accordance with Work Environment Regulations on Heat**

สุดาว เลิศวิสุตไพบูลย์, อภิรดี ศรีโอกาส, สิริรัตน์ สุวนิชย์เจริญ และวรังกนา จันทร์คง
Sudaw Lertwisuttipaiboon, Apiradee Sriopas, Sirirat Suwanidcharoen
and Warangkana Chankong
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมสาริราช
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: l.sudaw@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาสถานการณ์เกี่ยวกับความร้อนของสถานประกอบกิจการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน และ 3) วิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานตามกฎหมายสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน โดยใช้แบบสอบถามและแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือวิจัย ผู้เข้าร่วมการวิจัยคือเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพจำนวน 144 คนที่สุ่มเลือกจากสถานประกอบกิจการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มแบบออนไลน์ จำนวน 12 คน ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าก่อนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานประกอบกิจการร้อยละ 36 มีระดับความร้อนค่อนข้างสูง โดยมีค่าเฉลี่ยอุณหภูมิแวดล้อม 31-33 องศาเซลเซียส และร้อยละ 38.89 มีปัญหาสุขภาพหรือการร้องบ่นของผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับความร้อน 3-4 ครั้งในหนึ่งเดือน

*ได้รับบทความ: 19 มิถุนายน 2565; แก้ไขบทความ: 1 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 17 มิถุนายน 2566
Received: June 19, 2022; Revised: June 1, 2023; Accepted: June 17, 2023

2. ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน หัวข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากคือ ผู้ตรวจวัดและเครื่องตรวจวัดความร้อนมีคุณสมบัติตามกฎหมาย ส่วนหัวข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยระดับปานกลางคือความสามารถในการวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับความร้อน

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติตามกฎหมายมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านกฎหมาย ปัจจัยด้านความร่วมมือ และปัจจัยด้านการบริหารจัดการ การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาแนวปฏิบัติตามกฎหมาย สนับสนุนให้มีระบบการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนและความร่วมมือในระบบทวิภาคีระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ตลอดจนการใช้วิธีการควบคุมความร้อนตามลำดับขั้นของการควบคุมอันตราย

คำสำคัญ: ศักยภาพ; เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน; ความร้อน; กฎหมาย; สภาพแวดล้อมในการทำงาน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the situation of heat problems of the establishments in Bangkok and metropolitan region; 2) to study the potential of safety officers on heat-related work; and 3) to analyze and propose the approaches for potential development of safety officers in accordance with work environment regulations on heat. The questionnaires and focus group discussion forms were used as research tools. A sample of 144 safety officers at professional level were randomly selected from the enterprises in Bangkok and the metropolitan region, and 12 key informants involved in thermal work safety were purposively selected for an online group discussion. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, and qualitative data were triangulated before analysis, synthesis, and conclusions.

The results of study revealed that:

1. 36.11 % of enterprises had relatively high heat levels with an average Wet-bulb globe temperature (WBGT) 31-33 degrees Celsius, and 38.89 % of enterprises had heat-related health impacts or complaints of employees about 3-4 times per month.

2. The potential of safety officers with a high average score were the legally qualified personnel and heat stress monitors. The issue with a moderate average score was the ability to analyze the working conditions exposed to heat.

3. The approaches to developing potential for legal compliance consisted of 3 factors including legal factor, collaborative factor and management factor. This study suggests that the government agencies should develop legal compliance guidelines, support sustainable management systems and bilateral cooperation between employers and employees, as well as the use of heat control methods under the hierarchy of controls.

Keywords: potential; safety officer; heat: regulations; work environment

1. บทนำ

ความร้อน (heat) เป็นพลังงานรูปหนึ่งที่เกิดจากการเคลื่อนไหวหรือสั่นสะเทือนของโมเลกุลของวัตถุโดยอาจเปลี่ยนกลับเป็นพลังงานรูปอื่นและสามารถถ่ายเทระหว่างคน วัตถุ และสิ่งแวดล้อมได้ แหล่งกำเนิดความร้อนที่มีอิทธิพลต่อร่างกายของคน ได้แก่ ความร้อนจากสิ่งแวดล้อม และความร้อนจากกระบวนการเผาผลาญสารอาหารภายในร่างกาย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทางกายหรือปริมาณงาน (OSHA, 2023)

การเจ็บป่วยจากความร้อน (heat illness) เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับต้นๆ ในบรรดาสิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพของคนทำงานการสูญเสียการควบคุมอุณหภูมิภายในร่างกายอาจส่งผลให้เกิดอาการผิดปกติ อาทิ ตะคริวจากความร้อน อ่อนเพลียจากความร้อน และโรคลมแดด ซึ่งอาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต (Cardoza et al., 2020) ทั้งยังมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานทำให้สูญเสียผลผลิตทั้งทางตรงและทางอ้อม (Morrissey et al., 2021, pp. 981-988) นอกจากนี้ ความร้อนจากการทำงานยังก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพที่เพิ่มความเสี่ยงต่อโรคอื่นๆ และการดำรงชีวิต

อย่างปกติสุข (Loannou et al., 2021) สำหรับข้อมูลผู้ป่วยโรคจากความร้อนในประเทศไทยนั้นจากระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพกระทรวงสาธารณสุข พบผู้ป่วยโรคจากความร้อน (จากการทำงาน) ในกลุ่มอายุที่พบผู้ป่วยมากที่สุด คือ กลุ่มผู้มีอายุ 15-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 81.33 โดยเฉพาะในประชาชนกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ กลุ่มคนงานรับจ้างทั่วไป รองลงมาคือ กลุ่มอาชีพเกษตรกร (กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2562)

ปัจจุบันกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมได้ออกกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหาร จัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน แสงสว่าง และเสียง พ.ศ. 2559 โดยในหมวด 5 การตรวจวัดและวิเคราะห์สภาวะการทำงาน และการรายงานผล ข้อ 14 กำหนดให้นายจ้างต้องจัดให้มีการตรวจวัดและวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับความร้อนภายในสถานประกอบกิจการ ทั้งนี้จะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการตรวจวัด และการวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับความร้อน รวมถึงการจัดทำรายงานผลการตรวจวัดและวิเคราะห์สภาวะการทำงานตามแบบที่อธิบดีประกาศกำหนดด้วย ซึ่งต่อ

มาได้มีการออกประกาศกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการตรวจวัด และการวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับความร้อน แสงสว่างหรือเสียง รวมทั้งระยะเวลาและประเภทกิจการที่ต้องดำเนินการ ลงวันที่ 12 มีนาคม 2561 และประกาศกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการตรวจวัด และการวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับความร้อน แสงสว่างหรือเสียง รวมทั้งระยะเวลาและประเภทกิจการที่ต้องดำเนินการ (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 นอกจากนี้ ในกฎกระทรวงดังกล่าวยังได้กำหนดให้นายจ้าง ควบคุมและรักษาระดับความร้อนภายในสถานประกอบกิจการที่มีลูกจ้างทำงานอยู่มีไม่เกินมาตรฐาน ดังนี้ (1) งานที่ลูกจ้างทำในลักษณะงานเบาต้องมีมาตรฐานระดับความร้อนไม่เกินค่าเฉลี่ยอุณหภูมิเวตบัลโบglob 34 องศาเซลเซียส (2) งานที่ลูกจ้างทำในลักษณะงานปานกลางต้องมีมาตรฐานระดับความร้อนไม่เกินค่าเฉลี่ยอุณหภูมิเวตบัลโบglob 32 องศาเซลเซียส และ (3) งานที่ลูกจ้างทำในลักษณะงานหนักต้องมีมาตรฐานระดับความร้อนไม่เกินค่าเฉลี่ยอุณหภูมิเวตบัลโบglob 30 องศาเซลเซียส

เนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน เป็นกฎหมายใหม่ที่เพิ่งใช้บังคับ ประกอบกับมีผลการศึกษาวิจัยที่บ่งชี้ให้เห็นความสำคัญในการทบทวนกฎหมายดังกล่าว ซึ่งส่งผลกระทบต่อศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในความ

ปลอดภัยการทำงานตามกฎหมายมาตรฐานสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน โดยประมุข โอศิริ (2562, หน้า 71-84) ได้ทำการศึกษาเรื่องวิเคราะห์กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน แสงสว่างและเสียง พ.ศ. 2559 และประกาศกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานที่เกี่ยวข้อง ผลการวิเคราะห์พบประเด็นปัญหาการใช้ค่าเฉลี่ยในระยะเวลาสองชั่วโมงจากการตรวจวัดระดับความร้อน และในกรณีที่ระดับความร้อนเกินมาตรฐานแล้ว นายจ้างต้องให้ลูกจ้างสวมใส่ชุดป้องกันความร้อน แต่กฎหมายไม่ได้ระบุว่าจะชุดป้องกันความร้อนมีประเภทใดบ้าง นอกจากนี้ การนิยามลักษณะงานเบา ปานกลาง และงานหนัก และตัวอย่างที่กำหนดไว้ไม่ชัดเจน ทำให้การประเมินภาระงานมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงตามหลักวิทยาศาสตร์ รวมถึงระดับความร้อนที่กำหนดในกฎกระทรวงมีค่าสูงกว่ามาตรฐานสากล ไม่มีการกำหนดแฟกเตอร์ปรับค่าระดับความร้อนตามลักษณะของเสื้อผ้าที่ลูกจ้างสวมใส่ ประกอบกับการศึกษาของทัศนพงษ์ ดันดีปัญญพร (2562, หน้า 1-16) ที่มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรการควบคุมความร้อนว่าการจัดโปรแกรมการปรับตัวให้ทนกับสภาพความร้อนสำหรับผู้ปฏิบัติงานใหม่และผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์เป็นมาตรการที่สามารถควบคุมและป้องกันผลกระทบจากการสัมผัสความร้อนได้

ทั้งนี้ หลังจากกฎหมายใหม่ได้มีการใช้บังคับที่ผ่านมา ยังไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์

การปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับความร้อนของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานในสถานประกอบกิจการต่างๆ โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งปัจจุบันได้รับการพัฒนาให้เป็นฐานเศรษฐกิจหลักของประเทศทำให้เกิดพื้นที่อุตสาหกรรมใกล้กับกรุงเทพมหานคร ก่อนที่จะมีการกระจายตัวไปยังพื้นที่อื่น (สุภัทรา นันดี, 2561) จากข้อมูลข้างต้นนี้ จึงนำมาสู่ประเด็นปัญหาการวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์และแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานตามกฎหมายเกี่ยวกับความร้อนของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัญหาสถานการณ์เกี่ยวกับความร้อนของสถานประกอบกิจการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. ศึกษาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานในการปฏิบัติงานตามกฎหมายความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน
3. วิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานตามกฎหมายความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) ประกอบด้วย การวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มประชากร คือ เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนของสถานประกอบกิจการที่เข้าข่ายประเภทกิจการที่ต้องดำเนินการตามประกาศกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการตรวจวัด และการวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับความร้อน แสงสว่าง หรือเสียง รวมทั้งระยะเวลาและประเภทกิจการที่ต้องดำเนินการ ลงวันที่ 12 มีนาคม 2561 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 5 จังหวัด ประกอบด้วย สมุทรปราการ สมุทรสาคร นครปฐม นนทบุรี และปทุมธานี ที่สมัครเข้าร่วมโครงการ “การอบรมเชิงปฏิบัติการ การตรวจวัดและวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับความร้อนในสถานประกอบกิจการตามกฎหมายใหม่” จำนวน 220 คนกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรดังกล่าว โดยกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 140 คน และเพิ่มจำนวนตัวอย่างอีกร้อยละ 10 เพื่อชดเชยกรณีได้รับแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือแบบสอบถามที่ได้รับมีการตอบไม่สมบูรณ์รวมขนาดตัวอย่างที่เผื่อแล้วคิดเป็นจำนวน 154 คน กลุ่มตัวอย่างเลือกโดยการสุ่มจากประชากรข้างต้น โดยมีเกณฑ์คัดเข้าคือ 1) เป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับ

ความร้อน และ 2) เต็มใจเข้าร่วมการวิจัย เกณฑ์การคัดออก คือ ตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์

การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มแบบออนไลน์ (online focus group) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จากผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนและสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย รวมทั้งหมด 12 คน ประกอบด้วยนายจ้างหรือผู้บริหารระดับสูงของสถานประกอบกิจการที่เข้าข่ายต้องดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับความร้อนจำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพจำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่ภาครัฐจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 คน และอาจารย์ในสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 สถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับความร้อนในสถานประกอบกิจการ และส่วนที่ 3 ความสามารถในการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับความร้อน ผลการตรวจสอบความตรง (validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คำนวณดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index; CVI) (Polit, Beck & Owen, 2007, pp. 459-467) ได้ค่าดัชนีความตรงของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.92 ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงแล้ว ไปทดลองใช้กับ

เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งมีได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน คำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.87 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเป็นคำถามปลายเปิด (open-end question) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้เสนอความคิดเห็นอย่างเต็มที่ให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับความร้อน และส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติตามกฎหมายด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) ได้ค่าดัชนีความตรงเท่ากับ 0.96 จากนั้นแบบบันทึกการสนทนากลุ่มที่ปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้าย ทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 3 คน การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามหลักเกณฑ์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย และในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้มีการขออนุญาตทุกขั้นตอน โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ความสำคัญ และรายละเอียดของโครงการวิจัย พร้อมทั้งยืนยันจะรักษาความเป็นส่วนตัวและความลับ โดยไม่เปิดเผยชื่อประวัติของผู้เข้าร่วมวิจัยตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และมีการเซ็นใบยินยอมก่อนเก็บข้อมูล ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถถอนตัวออกจากโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ รวมทั้งผลการวิจัยได้นำเสนอในภาพรวมเพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อผู้เข้าร่วมวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

ในช่วงเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2563
2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มออนไลน์ ในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 โดยขออนุญาตผู้ร่วมวิจัยในการบันทึกเสียงจากการสนทนากลุ่ม ดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยการกำหนดประเด็นคำถามไว้ชัดเจนส่วนหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันผู้วิจัยก็สร้างคำถามขึ้นมาใหม่ๆ ที่ต่อเนื่องจากคำตอบจากผู้ถูกสัมภาษณ์แต่ละคนในกลุ่มนั้น ด้วยแบบบันทึกของผู้วิจัยมาจัดหมวดหมู่ของข้อมูล โดยคำนึงถึงความสอดคล้องสัมพันธ์กัน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่เป็นมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) เป็น 5 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด (5 คะแนน) จนถึงน้อยที่สุด (1 คะแนน) กำหนดช่วงของการวัดเท่ากับ 0.80 เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายกำหนดตามช่วงคะแนนเฉลี่ย แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด (4.21-5.00) มาก (3.41-4.20) ปานกลาง (2.61-3.40) น้อย (1.81-2.60) และน้อยที่สุด (1.00-1.80)
2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) ทั้งด้านข้อมูล ทฤษฎีด้านผู้ศึกษาวิจัยและด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากนั้นทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้ตรวจสอบแล้ว ทำข้อสรุปเบื้องต้น โดยการตัดข้อมูลที่ไม

เกี่ยวข้องออกไป และสร้างบทสรุปขึ้นมาให้เชื่อมโยงกับตัวแปรการวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความ และสรุปความ โดยใช้การพรรณนาเป็นแนวทางหลัก

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วมวิจัยที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้าจำนวน 154 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 149 ฉบับ พบว่า มีแบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับที่ไม่สมบูรณ์ จึงได้ทำการคัดออกเหลือแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสิ้น 144 ฉบับ (ร้อยละ 93.5) ซึ่งเป็นขนาดตัวอย่างที่เชื่อถือได้ทางสถิติผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมวิจัยและสถานประกอบกิจการ จากการรวบรวมข้อมูลของผู้เข้าร่วมวิจัยจำนวน 144 คน เป็นเพศชาย 96 คน (ร้อยละ 66.66) และเพศหญิง 48 คน (ร้อยละ 33.33) ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปีจำนวน 82 คน (ร้อยละ 56.94) มีอายุต่ำสุด 23 ปี และอายุสูงสุด 52 ปี ตามลำดับ อายุเฉลี่ย 33.51 ปี (S.D. = 6.27) ผู้เข้าร่วมวิจัยส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 100 คน (ร้อยละ 69.44) และปริญญาโทจำนวน 44 คน (ร้อยละ 30.55) ตำแหน่งงานปัจจุบันเป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ อายุงานเฉลี่ย 5.58 ปี (S.D. = 2.37) ผู้เข้าร่วมวิจัยมาจากสถานประกอบกิจการประเภทการถลุง หล่อหลอมหรือรีดโลหะมีจำนวนมากที่สุด 26 แห่ง (ร้อยละ 18.06) รองลงมา 4 ลำดับแรก ได้แก่ การผลิตเยื่อกระดาษหรือ

กระดาศ 23 แห่ง (ร้อยละ 15.97) การปั่นทอที่มี การพอกหรือย้อมสี 20 แห่ง (ร้อยละ 13.89) การผลิตยางรถยนต์หรือล้อดอกยาง 19 แห่ง (ร้อยละ 13.19) และการผลิตกระจก เครื่องแก้ว หรือหลอดไฟ 18 แห่ง (ร้อยละ 12.50) ตามลำดับ

2. สถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับความร้อน ในสถานประกอบกิจการ

2.1 ผลการตรวจวัดความร้อนและ ปัญหาผลกระทบจากความร้อน พบว่า จุดตรวจวัด ส่วนใหญ่ของสถานประกอบกิจการร้อยละ 36.11

ตารางที่ 1 ผลการตรวจวัดความร้อนและปัญหาผลกระทบจากความร้อนในสถานประกอบกิจการ (n = 144 แห่ง)

รายการข้อมูล	แห่ง (ร้อยละ)
1. ผลการตรวจวัดความร้อนบริเวณจุดตรวจวัดส่วนใหญ่ในสถานที่ทำงาน	
- มีค่าเฉลี่ยอุณหภูมิเวตบัลบ์โกลบตั้งแต่ 34 องศาเซลเซียสขึ้นไป	44 (30.56)
- มีค่าเฉลี่ยอุณหภูมิเวตบัลบ์โกลบ 31 -33 องศาเซลเซียส	52 (36.11)
- มีค่าเฉลี่ยอุณหภูมิเวตบัลบ์โกลบไม่เกิน 30 องศาเซลเซียส	48 (33.33)
2. ปัญหาสุขภาพ/การร้องบ่นเกี่ยวกับผลกระทบจากความร้อน	
- เป็นประจำ (เฉลี่ย 5 ครั้งขึ้นไปใน 1 เดือน)	28 (19.44)
- บ่อยครั้ง (เฉลี่ย 3-4 ครั้ง ใน 1 เดือน)	56 (38.89)
- บางครั้ง (เฉลี่ย 1-2 ครั้งใน 1 เดือน)	41 (28.47)
- ไม่มี	19 (13.20)

2.2 ความสามารถในการตรวจวัด และการวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับ ความร้อนแบ่งเป็น 5 ประเด็น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้ตรวจวัดความ ร้อนมีคุณสมบัติตามกฎหมายโดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.77 รองลงมาคือ การจัดหาเครื่องตรวจวัด

มีค่าเฉลี่ยอุณหภูมิเวตบัลบ์โกลบ 31-33 องศา เซลเซียส และร้อยละ 30.56 มีค่าเฉลี่ยอุณหภูมิ เวตบัลบ์โกลบตั้งแต่ 34 องศาเซลเซียสขึ้นไป สำหรับปัญหาสุขภาพ/การร้องบ่นของผู้ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับผลกระทบจากความร้อนในช่วงหนึ่งเดือน ที่ผ่านมาพบว่า สถานประกอบกิจการร้อยละ 38.89 มีปัญหาบ่อยครั้ง (3-4 ครั้ง ใน 1 เดือน) และมีเพียงร้อยละ 13.20 ที่ไม่มีปัญหาสุขภาพ และไม่เคยได้รับการร้องบ่นของผู้ปฏิบัติงานเลย ใน 1 เดือน ดังตารางที่ 1

ความร้อนที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายการรายงาน ผลการตรวจวัดตามแบบรศส. 6 และการใช้เครื่อง ตรวจวัดความร้อน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.73, 3.70 และ 3.66 ตามลำดับ ซึ่งการแปลผลตามเกณฑ์ อยู่ในระดับมาก มีเพียงประเด็นเดียวคือการวิเคราะห์ สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับความร้อนที่มี

คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 3.31 ซึ่งการแปลผลตาม เกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสามารถในการตรวจวัดและการวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับความร้อนตามกฎหมาย (n = 144 ราย)

ประเด็น	ระดับความสามารถ/จำนวน (ร้อยละ)					คะแนนเฉลี่ย /การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. การจัดหาเครื่องตรวจวัดความร้อนที่มีคุณสมบัติตามกฎหมาย	24 (16.67)	72 (50.00)	36 (25.00)	10 (6.94)	2 (1.39)	3.73 มาก
2. ผู้ตรวจวัดความร้อนมีคุณสมบัติตามกฎหมาย	32 (22.22)	72 (50.00)	20 (13.89)	16 (11.11)	4 (2.78)	3.77 มาก
3. การใช้เครื่องตรวจวัดความร้อน	21 (14.58)	60 (41.67)	33 (22.92)	24 (16.67)	6 (4.16)	3.66 มาก
4. การวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับความร้อน	16 (11.11)	55 (38.19)	38 (26.40)	28 (19.44)	7 (4.86)	3.31 ปานกลาง
5. การรายงานผลการตรวจวัดตามแบบรศส. 6	29 (20.14)	65 (45.14)	32 (22.22)	14 (9.72)	4 (2.78)	3.70 มาก

2.3 มาตรการควบคุมความร้อนที่ใช้ในสถานประกอบกิจการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มาตรการควบคุมความร้อนที่ใช้มากที่สุด 3 อันดับแรกดังแสดงในตารางที่ 3 พบว่า สถานประกอบกิจการส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.22) จัดให้มีมาตรการควบคุมความร้อนโดยการใช้พัดลมระบายอากาศ

รองลงมาคือ การจัดน้ำดื่มให้เพียงพอ (ร้อยละ 59.72) และการติดป้ายเตือนอันตรายบริเวณที่มีความร้อน (ร้อยละ 45.13) ส่วนมาตรการที่สถานประกอบกิจการนำมาใช้น้อยที่สุดคือการจัดโปรแกรมปรับตัวให้เคยชินกับความร้อน (ร้อยละ 2.78)

ตารางที่ 3 มาตรการควบคุมความร้อนที่ใช้ในสถานประกอบกิจการ (n = 144 แห่ง)

มาตรการควบคุมความร้อน	แห่ง (ร้อยละ)
1. การควบคุมทางวิศวกรรม	40 (27.78)
2. การใช้พัดลมระบายอากาศ	104 (72.22)
3. การลดภาระงาน/เพิ่มเวลาพัก	48 (33.33)
4. การติดป้ายเตือนอันตรายบริเวณที่มีความร้อน	65 (45.13)
5. การใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล	24 (16.67)
6. การจัดน้ำดื่มให้เพียงพอ	86 (59.72)
7. การจัดเสื้อผ้า/ชุดปฏิบัติงานที่เหมาะสม	28 (19.44)
8. การอบรมความรู้ในการดูแลสุขภาพแก่ผู้ปฏิบัติงานที่สัมผัสความร้อน	32 (22.22)
9. การจัดโปรแกรมปรับตัวให้เคยชินกับความร้อน	4 (2.78)
10. มาตรการอื่นๆ เช่น จัดเครื่องดื่มเกลือแร่ การคัดเลือกพนักงาน ฯลฯ	6 (4.17)

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานตามกฎหมายความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นประมวลได้ว่ากฎหมายความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนมีรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรการควบคุมอันตรายจากความร้อนค่อนข้างน้อย เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานในการเสนอมาตรการต่อนายจ้าง ซึ่งมักให้ความสำคัญค่อนข้าง

น้อยต่อมาตรการที่มีประสิทธิภาพตามตามลำดับขั้นของการควบคุมอันตราย (hierarchy of controls) โดยเห็นว่าการปฏิบัติให้อยู่ในขอบเขตของกฎหมายมีความเพียงพอแล้ว ดังนั้น จึงควรพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติตามกฎหมายด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนโดยมีแนวทางสำคัญแบ่งเป็น 3 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านกฎหมาย ปัจจัยด้านความร่วมมือ และปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติตามกฎหมายด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน

1. ปัจจัยด้านกฎหมาย	2. ปัจจัยด้านความร่วมมือ	3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ
1.1 การพัฒนาแนวปฏิบัติการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนตามกฎหมาย เพื่อให้สถาน	2.1 การสร้างความร่วมมือและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระบบทวิภาคีระหว่างนายจ้างและลูกจ้างในสถานประกอบ	3.1 การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนตามระบบการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

1. ปัจจัยด้านกฎหมาย	2. ปัจจัยด้านความร่วมมือ	3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ
ประกอบกิจการมีแนวทางปฏิบัติ และตัวอย่างที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม 1.2 การประชาสัมพันธ์และเสริมสร้างความเข้าใจแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมอันตรายจากความร้อนตามกฎหมายแก่นายจ้าง เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	กิจการ และขยายเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 2.2 การเสริมพลังและประกาศเกียรติคุณผู้ประกอบการที่มีผลการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนอย่างมีประสิทธิภาพในระดับที่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดี และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่นำไปสู่การประยุกต์ใช้ของสถานประกอบการอื่นๆ ในวงกว้าง	3.2 การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนที่มีประสิทธิภาพในสถานที่ทำงาน 3.3 การควบคุมอันตรายจากความร้อนโดยใช้วิธีการตามลำดับขั้นของการควบคุมอันตราย 5 ลำดับ ได้แก่ (1) การขจัดอันตรายออก (2) การใช้วิธีทดแทน (3) การควบคุมทางวิศวกรรม (4) การควบคุมด้วยการบริหารจัดการ และ (5) การใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล (Personal protective equipment; PPE)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งพบว่าปัญหาสถานการณ์เกี่ยวกับความร้อนของสถานประกอบการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งผู้เข้าร่วมวิจัยส่วนใหญ่ 3 อันดับแรกมาจากสถานประกอบการประเภทการถลุง หล่อหลอมหรือรีดโลหะการผลิตเยื่อกระดาษหรือกระดาษ และการปั่นทอที่มีการฟอกหรือย้อมสี ผลการตรวจวัดความร้อนและปัญหาผลกระทบจากความร้อนพบว่า จุ ดตรวจวัดส่วนใหญ่ของสถานประกอบการ กว่าการหนึ่งในสาม มีค่าเฉลี่ยอุณหภูมิแวดล้อม

โกลบ 31-33 องศาเซลเซียส รองลงมา มีค่าเฉลี่ยอุณหภูมิแวดล้อมโกลบตั้งแต่ 34 องศาเซลเซียสขึ้นไป ซึ่งสถานประกอบการในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะงานโดยทั่วไปเป็นงานปานกลางและงานหนัก ตามกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน แสงสว่าง และเสียง พ.ศ. 2559 ได้กำหนดให้งานที่ลูกจ้างทำในลักษณะงานปานกลางต้องมีมาตรฐานระดับความร้อนไม่เกินค่าเฉลี่ยอุณหภูมิแวดล้อมโกลบ 32 องศาเซลเซียส

และงานหนัก ไม่เกิน 30 องศาเซลเซียส ดังนั้น จึงจัดได้ว่ามีระดับความร้อนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานตามกฎหมาย นอกจากนี้ ร้อยละ 36.11 สำหรับปัญหาสุขภาพ/การร้องบ่นของผู้ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับผลกระทบจากความร้อน ในช่วงหนึ่งเดือนที่ผ่านมา พบว่า สถานประกอบกิจการร้อยละ 38.89 มีปัญหาบ่อยครั้ง (3-4 ครั้ง ใน 1 เดือน) ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลสถิติของหน่วยงานภาครัฐที่พบว่าปัญหาความร้อน ยังคงเป็นปัญหาสภาพแวดล้อมการทำงานที่สำคัญ จากรายงานสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม พบว่ากลุ่มอาชีพที่พบผู้ป่วยโรคจากความร้อน (จากการทำงาน) มากที่สุด คือ กลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 38.67 (กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2562)

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยด้านศักยภาพของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ ในการตรวจวัดและการวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับความร้อนพบว่าประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้ตรวจวัดความร้อน มีคุณสมบัติตามกฎหมาย รองลงมาคือ การจัดหาเครื่องมือตรวจวัดความร้อนที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายและการรายงานผลการตรวจวัดตามแบบรสรส. 6 โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก จากผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสถานประกอบกิจการส่วนใหญ่มีบุคลากรที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันคือประกาศกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการตรวจวัดและการวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับ

ความร้อน แสงสว่าง หรือเสียง รวมทั้งระยะเวลาและประเภทกิจการที่ต้องดำเนินการ (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ.2564 ซึ่งกำหนดว่า ผู้ที่ดำเนินการตรวจวัดและวิเคราะห์สภาวะการทำงานในสถานประกอบกิจการต้องมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใด และเงื่อนไขเฉพาะ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ขึ้นทะเบียนเป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพของสถานประกอบกิจการกับกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และมีเครื่องมือตรวจวัดระดับความร้อน แสงสว่าง หรือเสียง และอุปกรณ์การปรับเทียบ โดยสามารถแสดงหมายเลขเครื่อง (serial number) ได้เป็นผู้ดำเนินการตรวจวัดและวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับความร้อน แสงสว่าง หรือเสียง ภายในสถานประกอบกิจการของตนเอง

อย่างไรก็ตาม สำหรับผลการวิจัยด้านความสามารถในการวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับความร้อนที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางนั้น อาจเนื่องมาจากการขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน แม้ว่าปัจจุบันจะมีการออกประกาศ (ฉบับที่ 2) ดังกล่าว แต่เนื้อหาในประกาศฯ เน้นในประเด็นอุปกรณ์การตรวจวัดระดับความร้อนและคุณสมบัติผู้ตรวจวัดและวิเคราะห์สภาวะการทำงานและเงื่อนไขเฉพาะเท่านั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายเรื่องความร้อนของประเทศไทย โดยประมุข โอศิริ (2562) ที่ระบุว่า นิยามและตัวอย่างลักษณะงานเบา ปานกลาง และงานหนักที่กำหนดไว้ไม่ชัดเจน ทำให้การประเมินภาระงานมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงตามหลักวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบ

กับแนวทางของต่างประเทศที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล อาทิ แนวทางการประเมินอันตรายจากความร้อนของสำนักงานบริหารความปลอดภัยและอาชีวอนามัย ประเทศสหรัฐอเมริกา (Occupational Safety and Health Administration; OSHA) ซึ่งแบ่งภาระงานออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ งานเบาปานกลาง หนัก และหนักมากทั้งยังมีการนำปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาพิจารณานอกเหนือจากภาระงาน ได้แก่ ชนิดของเสื้อผ้าที่ผู้ปฏิบัติงานสวมใส่ การปรับตัวให้เคยชินกับสภาพความร้อน ระยะเวลาทำงานและเวลาพักซึ่งใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงอันตรายจากความร้อนสำหรับสถานประกอบกิจการได้ด้วย (OSHA, 2017)

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงข้อมูลที่สนับสนุนเชื่อมโยงกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ระบุว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพในปัจจัยด้านกฎหมายควรมีการพัฒนาแนวปฏิบัติตามกฎหมายและตัวอย่างที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม และปัจจัยด้านความร่วมมือในระบบทวิภาคีระหว่างนายจ้างและลูกจ้างในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานอื่นๆ ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับมาตรการอนุรักษ์การได้ยินของ Mooyad (2017, pp. 117-119) และสุตาวเลิศวิสุทธิไพบูลย์ (2563, หน้า 34-51) ที่ระบุว่าความร่วมมือของสองฝ่ายทั้งนายจ้างและลูกจ้างในการดำเนินมาตรการจะก่อให้เกิดผลดีต่อ

ภาพรวมของประสิทธิผลในแง่ของเศรษฐกิจ สุขภาพ และความปลอดภัยสำหรับประเด็นสุดท้ายคือปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ พบว่าสถานประกอบกิจการที่มีระดับความร้อนเกินมาตรฐานส่วนใหญ่นิยมใช้มาตรการที่ดำเนินการได้ง่ายและใช้งบประมาณน้อย เช่น การใช้พัดลมระบายอากาศ การติดป้ายเตือนอันตรายจากความร้อน และการจัดบริการน้ำดื่ม ในขณะที่มาตรการทางวิศวกรรมและการปรับให้เคยชินกับความร้อนมีการนำมาใช้ค่อนข้างน้อย มีเพียงการจัดหาเพียงถุงมือจับของร้อนสำหรับงานที่เสี่ยง เช่น งานหล่อหลอม งานเตาอบเท่านั้น แนวทางการพัฒนาศักยภาพจึงควรมีการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน และมีการควบคุมอันตรายจากความร้อนตามลำดับขั้นของการควบคุมอันตราย โดยอาจใช้มาตรการที่หลากหลายร่วมกัน ได้แก่ การดูแลสุขอนามัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน การป้องกันภาวะขาดน้ำ การปรับให้เคยชินกับความร้อน การตรวจติดตามด้านสิ่งแวดล้อม การตรวจติดตามทางสรีรวิทยา การระบายความร้อนของร่างกาย (body cooling) การจัดเสื้อผ้าสิ่งทอที่เหมาะสม และการจัดหาอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล และเตรียมแผนปฏิบัติการฉุกเฉินเมื่อมีผู้ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากความร้อน (Morrissey et al., 2021 pp. 981-988) แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนให้บรรลุผลตามเป้าหมายและสามารถปกป้องคนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐควรพัฒนาแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนตามกฎหมาย โดยเฉพาะแนวทางการวิเคราะห์สภาวะการทำงานเกี่ยวกับระดับความร้อนและมาตรการควบคุมความร้อนโดยมีการนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาพิจารณานอกเหนือจากภาระงาน ได้แก่ ชนิดของเสื้อผ้าที่ผู้ปฏิบัติงานสวมใส่ การปรับตัวให้เคยชินกับสภาพความร้อน ระยะเวลาทำงานและเวลาพัก เป็นต้น

1.2 การเสริมสร้างความร่วมมือในระบบทวิภาคีและขยายเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน

1.3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนตามระบบการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนและการควบคุมอันตรายจากความร้อนตามลำดับขั้นของการควบคุมอันตราย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยในเขตพื้นที่อื่นๆ

เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของสถานประกอบกิจการในการตรวจประเมินและควบคุมอันตรายจากความร้อน โดยเฉพาะสถานประกอบกิจการที่ยังมีการดำเนินการไม่สอดคล้องตามกฎหมาย

2.2 ควรศึกษาต่อยอดในประเด็นการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินการเพื่อความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อนในปัจจัยด้านกฎหมาย ปัจจัยด้านความร่วมมือ และปัจจัยด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยนี้แสดงข้อมูลที่สนับสนุนให้เห็นถึงสถานการณ์ความเสี่ยงอันตรายจากความร้อนซึ่งยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของลูกจ้าง และปัญหาการขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการการประเมินและการควบคุมอันตรายจากความร้อน แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในปัจจัยด้านกฎหมาย ปัจจัยด้านความร่วมมือ และปัจจัยด้านการบริหารจัดการเพื่อความปลอดภัยตามระบบการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน และการจัดมาตรการที่เหมาะสมตามลำดับขั้นของการควบคุมอันตราย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. (2562). รายงานสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. เข้าถึงได้จาก http://envocc.ddc.moph.go.th/uploads/situation2/2561/2561_01_envocc_situation.pdf
- ทัศนพงษ์ ตันติปัญจพร. (2562). ความร้อน: ผลกระทบต่อสุขภาพ การตรวจวัด ค่ามาตรฐานและการปรับตัวให้ทนกับสภาพความร้อน. *วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ*, 12(3), 1-16.
- ประมุข โอศิริ. (2562). วิเคราะห์กฎหมายสิ่งแวดล้อมในการทำงานเรื่องความร้อน. *วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข*, 5(1), 71-84.
- สุดาว เลิศวิสุทธิไพบูลย์. (2563). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการอนุรักษ์การได้ยิน. *วารสารสุขุทัยธรรมมาธิราช*, 33(1), 34-51.
- สุภัทรา นันดี. (2561). การศึกษาปัจจัยเอื้อที่ทำให้เกิดการจ้างงานและการลงทุนพื้นที่อุตสาหกรรมในเทศบาลอ้อมน้อย อำเภอกะทู้มแม่ จังหวัดสมุทรสาคร. *การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ครั้งที่ 3 การบูรณาการความรู้เพื่อสังคมที่ยั่งยืน*, 18-20 กรกฎาคม 2561, (หน้า 41-48). ประจวบคีรีขันธ์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล.

- Cardoza, J. E., et al. (2020). *Heat-Related Illness Is Associated with Lack of Air Conditioning and Pre-Existing Health Problems in Detroit, Michigan. USA: A Community-Based Participatory Co-Analysis of Survey Data.*
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Loannou LG., et al. (2021). *Occupational Heat Stress: Multi-Country Observations and Interventions.* Retrieved from <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/12/6303>
- Mooyad, M. A. (2017). The Effectiveness of Hearing Conservation Program in the Workplace. *Global Journal of Otolaryngology*, 5(4), 117-119.
- Morrissey, M. C., et al. (2021). Impact of occupational heat stress on worker productivity and economic cost. *American Journal of Industrial Medicine*, 64(12), 981-988.
- OSHA (Occupational Safety and Health Administration). (2017). *OSHA Technical Manual Section III: Chapter 4 - Heat Stress.* Retrieved from <https://www.osha.gov/otm/section-3-health-hazards/chapter-4>
- OSHA (Occupational Safety and Health Administration). (2023). *Heat Hazard Recognition.* Retrieved from <https://www.osha.gov/heat-exposure/hazards>
- Polit, D. F., Beck, C. T. & Owen, S. V. (2007). Is the CVI an Acceptable Indicator of Content Validity? Appraisal and Recommendations. *Research in Nursing & Health*, 30, 459-467.

**พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
เชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่***

**Foreign Tourists Behaviors for Religious Tourism Development
Guidelines at City Municipal of Chaing Mai, Chiang Mai Province**

ญาณารส เรียรทาวร

Yanatorn Teanthaworn

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Rajamangala University of Technology PhraNakhon, Thailand

Corresponding Author, E-mail: yanatorn.t@rmutp.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 350 กลุ่มตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบตามความสะดวก

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 36-45 ปี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน/รับจ้างทั่วไป ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี และเป็นชาวเอเชีย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางเพื่อศึกษาหาความรู้ เดินทางกับเพื่อน ใช้รถยนต์ส่วนตัวและจักรยานเป็นพาหนะในการท่องเที่ยว มีความสนใจวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ใช้การสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, YouTube เดินทางช่วงวันหยุด-นักขัตฤกษ์ เวลาในการทำกิจกรรมต่อครั้งระหว่าง 1-2 ชั่วโมง ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่อครั้ง 10,001-20,000 บาทพักโรงแรมหรือรีสอร์ท และมีประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยวเชียงใหม่ 2-3 ครั้ง

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า โดยมีค่าเฉลี่ยรวมของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 แนวทาง

*ได้รับบทความ: 6 กันยายน 2565; แก้ไขบทความ: 14 พฤษภาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 18 มิถุนายน 2566

Received: September 6, 2022; Revised: May 14, 2023; Accepted: June 18, 2023

การพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ตามลำดับ

คำสำคัญ: พฤติกรรมนักท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวเชิงศาสนา; เทศบาลนครเชียงใหม่

Abstract

The objectives of this study were: 1) to study the foreign tourists' behaviors toward religious tourism; and 2) to study the guidelines for the development of religious tourism in Chiang Mai Municipality, Chiang Mai Province. 350 foreign tourists who visited religious tourist attractions in Chiang Mai Municipality served as the study's sample. As a research tool, the questionnaire was utilized. Convenience sampling was used to select the sample at random.

The research results were as follows:

1. The majority of respondents were Asian tourists, held bachelor's degrees, worked in general labor or private, and were female. Learning was the fundamental motivation behind voyaging. Wat Phra Singh piqued the interest of tourists who traveled together on bikes and motorcycles. Information comes from social media sites like Facebook, Instagram, and YouTube. During holidays and public holidays, tourists traveled and engaged in activities for anywhere from one to two hours. The trip cost somewhere between 10,001 and 20,000 baht. They had traveled to Chiang Mai Municipality twice and had stayed in hotels and resorts.

2. The guidelines for the development of religious tourism in Chiang Mai Municipality received a generally positive response. The standard deviation was 0.54, and the mean was 3.75. The guidelines for the development of health, hygiene and safety was the highest point, followed by transportation, tourism promotion, Ancient sites and antiquities, Facilities and religious tourism activities, respectively.

Keywords: Tourist Behaviors; Religious Tourism; Chiang Mai Municipality

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศปีละไม่ต่ำกว่าหนึ่งพันล้านบาท สามารถสร้างโอกาสในการทำงานให้กับบุคคลภายในประเทศได้อย่างแพร่หลายทั้งในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและธุรกิจการให้บริการในรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้อง จึงก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในขอบเขตพื้นที่กว้างขึ้น ทำให้มีเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากการส่งเสริมและผลักดันให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในหลายจังหวัดที่มีความพร้อมและความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวให้ เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลจากการพัฒนานี้ได้ช่วยสร้างคุณภาพชีวิตชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ ให้ดีขึ้น และประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประเภทของการการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หรือการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวลักษณะดังกล่าวมีความสำคัญกับประเทศ เนื่องจากได้รับความนิยมทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

นอกจากนี้ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ซึ่งได้บรรจุแผนการท่องเที่ยวเชิงศาสนาให้เป็นหนึ่งในการท่องเที่ยวที่สำคัญของปี 2560-2564 และได้กล่าวถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงรูปแบบการท่องเที่ยว (Tourism segment trends) เนื่องด้วย

ปัจจัยและแนวโน้มที่กำลังเปลี่ยนไปในทุกมิติส่งผลให้นักท่องเที่ยวในอนาคตมีจุดประสงค์ในการท่องเที่ยวที่แปรเปลี่ยนจากเดิม อีกทั้ง วิวัฒนาการดังกล่าวยังจะส่งผลสำคัญต่อตลาดการท่องเที่ยวโลก โดยสามารถจำแนกตามพฤติกรรมของกลุ่มนักท่องเที่ยว ออกเป็น 13 กลุ่ม ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวทางทะเล และชายหาด (Sea Sun Sand Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการเลือกซื้อสินค้า (Shopping Tourism) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy tourism) การท่องเที่ยวเพื่อสันทนาการและความบันเทิง (Entertainment Tourism) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health & Wellness Tourism) การท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อม และนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) การท่องเที่ยวเรือสำราญ (Cruise Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism)

แนวโน้มนักท่องเที่ยวที่ยังคงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักของโลก ได้แก่ นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาด และนักท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีส่วนแบ่งทางตลาดเชิงมูลค่าอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และทางทะเล และชายหาด อีกทั้งยังมีแนวโน้มการเดินทางท่องเที่ยวในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น สาเหตุประการหนึ่ง มาจากความแพร่หลายของข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวที่

แปลกใหม่ผ่านกระแสโลกสังคมออนไลน์หรือสื่อสังคมดิจิทัล อีกทั้ง ความต้องการสัมผัสแหล่งวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม นอกจากนี้ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาเริ่มมีแนวโน้มเติบโตอย่างชัดเจน เช่นเดียวกันกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมและนิเวศ รวมไปถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คาดว่าจะมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นแบบทวีคูณ เช่นเดียวกัน ทั้งหมดนี้เป็นผลสืบเนื่องจากรายได้ของนักท่องเที่ยวที่เติบโตขึ้นและความต้องการในบริการแบบครบวงจรที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้บ่งชี้ถึงนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

จังหวัดเชียงใหม่มีศาสนสถานที่สำคัญเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรืองในด้านพุทธศาสนา จึงส่งผลให้ศาสนสถานส่วนใหญ่มักจะเป็นวัดหรือพระธาตุ ซึ่งล้วนแล้วแต่สำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของจังหวัด จากรายงานสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศของภาคเหนือ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางศาสนาส่วนใหญ่ของจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ในเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งมีคุณค่าควรแก่การศึกษาและการท่องเที่ยวเชิงศาสนาอย่างมาก ศาสนสถานที่สำคัญของเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้แก่ วัดสวนดอก วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเจ็ดยอด วัดเจ็ดยอดหลวงวรวิหาร และวัดอุโมงค์ เป็นต้น (สำนักงานกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

จากรายงานการวิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงลึกปี 2562 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในภาพรวมกระจายตัวเดินทางไปท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ นักท่องเที่ยวจะเดินทางเที่ยวทั่วไปในจังหวัดเชียงใหม่ (ร้อยละ 8.05) ท่องเที่ยวสถานที่ทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดเชียงใหม่ (ร้อยละ 2.81) ท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ (ร้อยละ 1.17) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางต่างประเทศของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวประเทศไทยและจังหวัดเชียงใหม่ ในปี 2562 คือ ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวอาหารและเครื่องดื่ม ความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรม ความน่าสนใจของวัฒนธรรมท้องถิ่น และอรรถาศัยไมตรีของคนท้องถิ่น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563) และผลการสำรวจนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศปี 2563 โดยศูนย์วิจัยตลาดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่เลือกเดินทางท่องเที่ยวสถานที่ทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดเชียงใหม่ (ร้อยละ 5.32) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากผลการสำรวจปี 2562 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564)

นอกจากนี้ งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเป็นงานวิจัยในลักษณะพฤติกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม อาทิ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การศึกษาวิจัยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดเชียงใหม่ยังมีจำนวนค่อนข้างน้อย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทราบถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ช่วยส่งเสริมให้ศาสนสถานในเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการสืบสานอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมตามแนวทางที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถนำงานวิจัยไปพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เทศบาลนครเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวิธีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทาง

มาท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยอ้างอิงจากสรุปสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2563 จำนวนทั้งสิ้น 564,736 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) นำมาเทียบตารางของ Taro Yamane (1973) ที่ค่าความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ ขนาดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ± 5 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้มีขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไม่น้อยกว่า 400 ตัวอย่าง จากนั้นใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) เป็นขั้นตอนต่อไป เพื่อเก็บตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีความเต็มใจและยินดีให้ข้อมูล ซึ่งเดินทางมาท่องเที่ยวศาสนสถานในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 5 แห่ง ได้แก่ วัดสวนดอก วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเจ็ดยอด วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร และวัดอุโมงค์ ในระหว่างมกราคม พ.ศ. 2564 ถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2565

การเก็บข้อมูลครั้งนี้ โดยเป็นการเก็บข้อมูลแบบผสมผสานทั้งการเก็บข้อมูล ณ ศาสนสถานจังหวัดเชียงใหม่ และการใช้แบบสอบถามออนไลน์ (ปรับการเก็บข้อมูลตามสถานการณ์โรคระบาด) โดยการส่งลิงค์สำหรับการตอบแบบสอบถามไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติผ่านตัวแทนเครือข่ายมัคคุเทศก์และบริษัทนำเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามภาษาอังกฤษ (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นมาจากแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเนื้อหาของแบบสอบถามแบ่ง

ออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และภูมิสำเนา โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ตอนที่ 2 เกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ และตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นข้อเสนอแนะอื่นๆ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินข้อคำถามในแบบสอบถามพบว่าแต่ละข้อมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.69-1.00 หลังจากผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามของแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มประชากรที่มีความคล้ายคลึงกันกับกลุ่มประชากรที่ต้องศึกษา จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์ยอมรับค่ามากกว่า 0.70 เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นเพียงพอ (Hair et al., 2006) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการคำนวณหาค่า Reliability ได้รับค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 จึงมีความเหมาะสมที่นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างกำหนดไว้ที่จำนวน 400 ตัวอย่าง ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนจาก

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติทั้งหมด 350 ตัวอย่าง จากทั้งการเก็บแบบสอบถามในพื้นที่ศาสนสถาน จังหวัดเชียงใหม่ และแบบสอบถามออนไลน์รวมกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ซึ่งมีการประมวลข้อมูลเป็นขั้นตอน คือ หลังจากตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาเปลี่ยนแปลงเป็นรหัสตัวเลข (Code) แล้วบันทึกรหัสลงในเครื่องคอมพิวเตอร์และเขียนโปรแกรมสั่งงานโดยใช้สถิติตามลำดับ ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และตอนที่ 4 ความคิดเห็นข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

การตอบแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติครั้งนี้ ได้รับการตอบรับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 350 ชุด สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า เป็นเพศหญิง จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 43.71 เพศชาย จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 29.14 และเพศทางเลือก จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 27.15 อายุ 36-45 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 38.57 อายุ 46 ปีขึ้นไป จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 29.14 อายุ 25-35 ปี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 23.71 และอายุน้อยกว่า 25 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 8.58 อาชีพรับจ้างทั่วไป/พนักงานเอกชน จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 36.57 อาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของธุรกิจ จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 29.14 อาชีพอื่นๆ จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 15.71 อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 12.85 และอาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.73 ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 86.28 ระดับปริญญาโท จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 8.57 ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 และสูงกว่าระดับปริญญาโท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.85 เป็นนักท่องเที่ยวชาวเอเชีย จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 ชาวยุโรป จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 14.28 ชาวอเมริกา จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 และชาวโอเชียเนีย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.72

พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางเพื่อศึกษาหาความรู้ จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 มีลักษณะการเดินทางกับเพื่อน จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 50.57 ใช้รถยนต์ส่วนตัวและจักรยานเป็นพาหนะในการเดินทาง จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 34.28 มีความสนใจวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 42.85 การสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, YouTube จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 81.43 เดินทางช่วงวันหยุด-นักขัตฤกษ์ จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 78.30 ใช้เวลาในการทำกิจกรรมต่อครั้งระหว่าง 1-2 ชั่วโมง จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00 มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่อครั้ง 10,001-20,000 บาท จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 47.72 พักที่โรงแรมหรือรีสอร์ท จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 49.71 ประสพการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยว 2-3 ครั้ง จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า ค่าเฉลี่ยแนวทางการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 โดยแนวทางการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา
ตามลำดับ

ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 6 หัวข้อหลัก คือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ

ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และด้านสุขอนามัยและความปลอดภัย โดยแต่ละด้านมีข้อคำถามย่อยด้านละ 5 ข้อรวมเป็นทั้งหมด 30 ข้อ นำเสนอผลการวิจัยเป็นค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (n = 350 คน)

แนวทางการพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่	$\bar{x}$	S.D.
แนวทางการพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา โดยภาพรวม	3.75	0.54
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา	3.44	0.64
ควรมีความหลากหลายของกิจกรรมทางศาสนา	3.30	0.93
ควรมีกิจกรรมการเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม	3.51	0.95
ควรมีกิจกรรมการฟังธรรมและปฏิบัติธรรมถือศีล	3.47	0.88
ควรมีสถานที่ให้เข้าวัดอุ้มงคล	3.31	1.00
ควรมีการจัดเครื่องไทยทาน เช่น ดอกไม้ ธูป เทียน เครื่องสังฆทาน	3.60	0.91
ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ	3.63	0.71
ควรมีการบูรณะงานสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน	3.66	0.93
ควรมีการบูรณะงานประติมากรรมและจิตรกรรมของโบราณสถาน	3.65	0.96
ควรมีการเก็บรักษาโบราณวัตถุในศาสนสถาน	3.64	0.69
ควรมีการปรับปรุงด้านความสะอาดของโบราณสถาน	3.59	0.95
ควรมีการปรับปรุงด้านภูมิทัศน์ของโบราณสถาน	3.61	0.94
ด้านการคมนาคมขนส่ง	3.70	0.73
ควรมีเครื่องหมาย ป้ายสัญญาณจราจรบอกเส้นทางอย่างชัดเจน	3.73	0.92
ควรมีรถประจำทางให้บริการไปยังศาสนสถานโดยสะดวก	3.61	0.98
ควรมีเส้นทางคมนาคมที่ดีและปลอดภัย	3.72	0.94
ควรมีเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	3.72	0.91

แนวทางการพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่	$\bar{x}$	S.D.
ควรมีเส้นทางสายรองที่สามารถเข้าถึงศาสนสถานได้สะดวก	3.70	0.90
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.53	0.75
ควรมีร้านค้าจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว	3.21	1.03
ควรมีการบริการห้องน้ำและห้องสุขาที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว	3.60	1.01
ควรมีสถานที่จอดรถที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว	3.55	0.98
ควรมีสวนย์บริการนักท่องเที่ยว	3.66	0.92
ควรมีสวนย์รักษาความปลอดภัยบริการนักท่องเที่ยว	3.66	0.92
ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว	3.64	0.70
ควรมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เช่น นำชมสถานที่	3.47	1.02
ควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในบริเวณวัด	3.58	0.95
ควรมีสื่ออินเทอร์เน็ตในการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย	3.69	0.93
ควรมีสื่อสิ่งพิมพ์ของวัด เช่น แผ่นพับ หนังสือ	3.75	0.83
ควรมีการจัดกิจกรรมเทศกาลหรือวันสำคัญทางศาสนา	3.72	0.91
ด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย	4.56	0.74
ควรมีการจัดกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวการจัดลำดับการเข้าชม และรักษาระยะห่างระหว่างบุคคล	4.68	0.81
ควรมีระบบการคัดกรอง การติดตั้งเครื่องเช็คอุณหภูมิร่างกายการใส่หน้ากากอนามัยการติดตั้งจุดล้างมือด้วยแอลกอฮอล์	4.85	0.92
ควรมีการลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันไทยชนะหรือแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้อง	4.17	0.84
ควรมีแอปพลิเคชันระบบการทำบุญแบบออนไลน์เพื่อลดการแพร่เชื้อโรค	4.24	0.83
ควรมีการรักษาความสะอาดสถานที่อย่างสม่ำเสมอการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติตามระเบียบของสถานที่อย่างเคร่งครัด	4.87	0.90
รวมเฉลี่ย	3.75	0.54

จากตารางที่ 1 พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยภาพรวม อยู่ใน

ระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยอยู่ในระดับ

ความคิดเห็นมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ด้านการคมนาคมขนส่ง อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.21-4.87

ผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ จากแบบสอบถามปลายเปิด ได้แก่ ข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวเชิงศาสนาแสดงความคิดเห็นว่า รถโดยสารมีราคาแพง และข้อเสนอแนะอื่นๆ หรือสิ่งที่ควรปรับปรุง ได้แก่ ควรบูรณะซ่อมแซมงานสถาปัตยกรรม และควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 โดยมีแนวทางการพัฒนาเรื่องการบูรณะงานสถาปัตยกรรมของโบราณสถานเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การ

บูรณะงานประติมากรรมและจิตรกรรมของโบราณสถาน การบูรณะซ่อมแซมหรือการเก็บรักษาโบราณวัตถุในศาสนสถาน การปรับปรุงด้านภูมิทัศน์ของโบราณสถาน และอันดับสุดท้าย คือ การปรับปรุงด้านความสะอาดของโบราณสถาน สอดคล้องกับงานวิจัยของประทีป พิษทองกลาง, เพราพิลาส ประสิทธิ์บุรีรักษ์ และญาดาวิมินทร์ พิษทองกลาง (2561, หน้า 212-242) วิจัยเรื่องวัดงานามมงคล: แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดงานามมงคลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววัดวัดควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเสริมที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้หรือมีลักษณะชวนตาชวนใจมีเสน่ห์เฉพาะตัวเพิ่มเติม เช่น การคงสถาปัตยกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะแบบพื้นเมืองของพระเจดีย์ กุฏิ ศาลา วิหาร หรือสิ่งปลูกสร้างที่มีลักษณะเฉพาะแบบล้านนาเพิ่มเรื่องราวประวัติศาสตร์ ความเชื่อ คติธรรม คำกลอนหรือสร้างพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ ประเด็นด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของนพดล กันทะวงศ์ และศิริชญาณ์ การะเวก (2566, หน้า 211-232) พบว่า ควรมีการวางแผนทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม พระพุทธรูปที่สำคัญ จิตรกรรมฝาผนังให้มีสภาพที่สมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา เพื่อรักษาให้คนรุ่นหลังได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตแนวทางด้านพระพุทธศาสนา สืบต่อไป

ผลของการวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ ด้านการ

คมนาคมขนส่ง อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 โดยมีแนวทางการพัฒนาเรื่องเครื่องหมาย ป้ายสัญญาณจราจรบอกเส้นทาง ป้ายบอกระยะทางอย่างชัดเจน เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ เส้นทางคมนาคมที่ดี เส้นทางคมนาคมกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น เส้นทางสายรองที่สามารถเข้าถึงศาสนสถานได้สะดวก และลำดับสุดท้าย คือ รถประจำทางให้บริการไปยังศาสนสถานโดยสะดวก มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของประทีป พิษทองกลาง, นิศรา จันทรเจริญสุข และญาติาวินนทร์ พิษทองกลาง (2560, หน้า 65-80) ประเด็นในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคล ซึ่งควรเพิ่มบริเวณหรือสถานที่จอดรถป้ายบอกทางหรือป้ายแสดงแผนที่หรือจุดหมายแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเห็นได้ในระยะไกลในขณะขับรถเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างถิ่นหรือนักท่องเที่ยวผ่านทางสามารถแวะมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวได้ ผลของการวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา ขำเขียว (2562, หน้า 123-134) ศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญทางพระพุทธศาสนาอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคของพุทธสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญทางพระพุทธศาสนาอำเภอไชยา ขาดงบประมาณในการดูแลรักษาโบราณสถาน และการขาดงบประมาณในการจัดการให้โบราณสถานเป็นแหล่งเรียนรู้รวมถึงปัญหาในการจัดทำป้ายอธิบายข้อมูลและป้ายบอกทางภายในวัด และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

เที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ (2562, หน้า 76-85) ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวไทยในจังหวัดภูเก็ตพบว่า กระบวนการให้บริการนักท่องเที่ยวมีปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาอยู่ในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นว่า ความสะดวกสบายในการเดินทางไปศาสนสถานเป็นปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด รองลงมาคือ ความสะดวกสบายในการท่องเที่ยวศาสนสถาน และการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะในศาสนสถาน นอกจากนี้ ประเด็นการคมนาคมขนส่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนพดล กันทะวงศ์ และศิริชญาณ์ การะเวก (2566, หน้า 211-232) พบว่า ควรมีระบบการบริหารจัดการสถานที่ภายในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด มีป้ายบอกทาง มีระบบสาธารณูปโภคที่พร้อมเพื่อรองรับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ รวมทั้งงานวิจัยของพระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี และคณะ (2566, หน้า 92-104) พบว่า วัดต้องมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวภายในวัดให้ชัดเจน สนับสนุนและให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมและเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว

สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทางวัดมีไว้บริการนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นสถานที่จอดรถ ห้องสุขา ร้านอาหารเครื่องดื่ม และร้านจำหน่ายของที่ระลึก สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการท่องเที่ยว (2560) ที่กล่าวว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นอุปกรณ์และบริการต่างๆ ที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว นั้น เช่น ห้องสุขา ที่พัก ร้านอาหาร ศูนย์บริการข้อมูล ที่จอดรถ ป้ายข้อมูล เป็นต้น

ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 โดยมีแนวทางการพัฒนาเรื่อง การจัดเครื่องไทยทานเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ กิจกรรมการเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม กิจกรรมการฟังธรรมและปฏิบัติธรรมถือศีล สถานที่ให้เช่าวัตถุมงคล และอันดับสุดท้ายคือความหลากหลายของกิจกรรมทางศาสนาสอดคล้องกับงานวิจัยของประทีป พืชทองกลาง, เพราพิลาส ประสิทธิ์บุรีรักษ์ และญาติวิมินทร์ พืชทองกลาง (2561, หน้า 212-242) ซึ่งผลการวิจัยอธิบายเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรจัดกิจกรรมเพิ่มเติมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้สัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น การฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ฝึกสติสมาธิบำบัด ศึกษาสถาปัตยกรรมพุทธศิลป์ หรือศึกษาพระไตรปิฎกเรียนอักษรล้านนา เป็นต้น และสอดคล้องกับงานของทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช, พระพงษ์ศักดิ์สันตมโน (เกษวงค์รอด) และกรกตชาบัณฑิต (2564, หน้า 264-273) ศึกษาเรื่องมุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในปัจจุบันด้านการสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงพุทธ ควรจัดกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมวัดอย่างต่อเนื่องพัฒนาภูมิทัศน์สิ่ง

แวดล้อมให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พัฒนาด้านสถาปัตยกรรมเพื่อรองรับสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและสถานที่ปฏิบัติธรรมเป็นสัปปายะสะอาดและสงบ

นอกจากนี้ ประเด็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของนพดล กันทะวงศ์ และศิริชญาณ์ การะเวก (2566, หน้า 211-232) พบว่า การจัดทำกิจกรรมตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมถึงกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของประเทศไทย โดยควรนำเอาวัฒนธรรม ศิลปะ และความเป็นไทยร่วมสมัยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดวางรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา และสอดคล้องกับงานวิจัยของชมพูณภา ภาณุภาส และณัฐกิตติ์ ต้นสมรส (2565, หน้า 1-16) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และควรดำเนินการภายใต้หลักการและหลักเกณฑ์ความเหมาะสมของความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยไม่ให้บิดเบือนจากหลักทางพระพุทธศาสนา และการจัดกิจกรรมภายในวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทยา เกิดเดชา (2564, 75-86) พบว่า วัดควรจัดกิจกรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน เช่น การทำบุญ งานประเพณีประจำปี งานสำคัญทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเทศบาลนครเชียงใหม่ ภาพรวมแนวทางการพัฒนาทั้งหมด

6 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาด ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย สอดคล้องกับงานของธนะชัย สามล และคณะ (2565, หน้า 586-600) กล่าวว่า พัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจรจำเป็นที่ จะต้องมีการพัฒนาให้ครบทั้งองค์ประกอบ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 2) ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก 4) สภาพแวดล้อม และภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว 5) ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว 6) การจัดการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และ 7) การบริหารจัดการเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพความพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยวและส่งเสริมชุมชนให้มีการพัฒนาและมีความเข้มแข็งมากขึ้น ทั้งในแง่ของเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีความยั่งยืน นอกจากนี้ ผลของการวิจัยยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของเกศสุตา ไถงตระกูล และ พระครูสุนทรสังฆพินิต และพูนชัย ปันธิยะ (2561, หน้า 131-143) ศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาชุมชน ชายแดนแม่น้ำโขงตอนบนจังหวัดเชียงราย พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ควรมีการส่งเสริมด้านงบประมาณด้านการให้มีการอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของ ชุมชนด้านการส่งเสริม ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการดูแลเรื่องความปลอดภัยการอำนวยความสะดวก เรื่องสุขภาพ และแนวทางการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เทศบาลนครเชียงใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนชนก จุลสิกชี (2562, หน้า 203-210) ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ศาสนาวัดในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ผลการวิจัยเสนอแนะ ว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในพื้นที่ ของวัดมี 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านสิ่ง ดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านความ ปลอดภัย และด้านการสนับสนุนถือเป็นการ ส่งเสริมให้แต่ละวัดมีศักยภาพและเพื่อเป็นการ สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่ และที่สำคัญ คือเป็นแนวทางการปรับปรุงพัฒนาและประชาสัมพันธ์ วัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาต่อไป ในอนาคต

ผลของการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ นักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มีลักษณะการเดินทางกับเพื่อน จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 50.57 การสืบค้นข้อมูล การท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, YouTube จำนวน 285 คน คิดเป็น ร้อยละ 81.43 เดินทางช่วงวันหยุด-นักขัตฤกษ์ จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 78.30 สอดคล้อง กับงานวิจัยของขวัญชนก สุวรรณพงศ์ (2564, หน้า 113-128) ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการท่องเที่ยว เชิงพุทธศาสนาในจังหวัดภูเก็ตพฤติกรรมท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่ใช้ช่วงวัน หยุดเทศกาลที่หยุดติดกันมากกว่า 3 วันใช้แหล่ง ข้อมูลด้านสื่อวิทยุสื่อสาร/สื่อทางออนไลน์หรือโซเชียล มีเดียมีเพื่อน/คู่รักเป็นบุคคลร่วมเดินทาง และงาน วิจัยของกัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และนภารัตน์

กิตติรัตนมงคล (2565, หน้า 617-633) พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวจากเพื่อน ญาติ คนรู้จักและเว็บไซต์

ผลของการวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ ด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ควรมีการรักษาความสะอาดสถานที่อย่างสม่ำเสมอการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติตามระเบียบของสถานที่อย่างเคร่งครัด รองลงมาคือ ควรมีระบบการคัดกรอง การติดตั้งเครื่องเช็คอุณหภูมิร่างกาย การใส่หน้ากากอนามัย การติดตั้งจุดล้างมือด้วยแอลกอฮอล์ควรมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว การจัดลำดับการเข้าชม และรักษาระยะห่างระหว่างบุคคล ควรมีแอปพลิเคชันระบบการทำบุญแบบออนไลน์เพื่อลดการแพร่เชื้อโรค และควรมีการลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันไทยชนะหรือแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับบทความวิชาการของสุภักษญา บุญเฉลียว, สามารถ บุญรัตน์ และพระครูพิพิธสุ (2564, หน้า 329-340) ศึกษาวิจัยเรื่อง COVID-2019: ฉากทัศน์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในสังคมวิถีใหม่กล่าวว่าการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในสังคมวิถีใหม่ที่มีส่วนประสมต่อระบบเศรษฐกิจทางพระพุทธศาสนาจะต้องกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ ที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์และวิถีทางวัฒนธรรมแบบเดิมๆ ได้อย่างปลอดภัย ภายใต้มาตรการที่สร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวผ่านการพัฒนามาตรฐาน

ความปลอดภัยของวัด และแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในระดับสูง การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวมการสร้างสุขและความประทับใจ การพัฒนาเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้น และการมีส่วนร่วมของชุมชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งเชื่อว่าการสร้างความพร้อมและความใส่ใจที่ลดการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ น่าจะเป็นการปรับตัวได้และช่วยเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ภายใต้คุณค่าเดิมให้คงอยู่ของวัดร่วมกันชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป การจัดการด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยภายในวัด ยังสอดคล้องกับผลวิจัยของนาคยา เกิดเดชา (2564, หน้า 75-86) ซึ่งพบว่า ด้านการจัดการองค์การในปัจจุบันมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วัดควรมีการจัดการองค์การเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบของแต่ละคนภายในวัด ไม่ว่าจะเป็นภาระหน้าที่ รวมถึงโครงสร้างตำแหน่งที่เป็นระบบชัดเจน ไม่ซับซ้อนทำให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพล แจ่มสุวรรณ และสุวัฒนา ธาดานิติ (2565, หน้า 168-181) ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบโรคระบาดโควิด-19 ต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา: กรณีศึกษา วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมในบริเวณวัดมีการพัฒนาทิศทางการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเว้นระยะห่าง การอยู่ในพื้นที่สาธารณะตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

1.1 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศาสนสถานควรมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาที่หลากหลายขึ้น อาทิ การเดินเที่ยวชมงานสถาปัตยกรรม งานประติมากรรม และงานจิตรกรรมต่างๆ ของศาสนสถาน เพื่อเสริมสร้างความรู้ สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ รวมทั้งมีการจัดสถานที่ให้ชาวพุทธมณฑลสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่สนใจและมีผู้ให้ข้อมูลภาษาอังกฤษแก่นักท่องเที่ยวได้

1.2 ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ควรมีการบูรณะ ปรับปรุง และซ่อมแซมงานสถาปัตยกรรมของโบราณสถานให้มีความสวยงามและอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว และควรมีการปรับปรุงด้านความสะอาดของโบราณสถานให้มีความสะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ

1.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรมีร้านค้าจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งสถานที่จอดรถที่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว

1.4 ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์สื่อสารผ่านโลกออนไลน์เป็นส่วนมากการเข้าถึงการส่งต่อข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ควรมีผู้จัดการดูแลอย่างเป็นระบบ ควรมีสื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายในการเข้าถึงข้อมูลทั่วไปศาสนสถาน

1.5 การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญเนื่องจากพระสงฆ์มีกิจทางศาสนาที่ต้องปฏิบัติการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนคือหน่วยงานภาครัฐหน่วยงานภาคเอกชนรวมถึงชุมชนเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญให้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดความยั่งยืนได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับทัศนคติ หรือความพึงพอใจ หรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เพื่อใช้เป็นการพัฒนาเป็นไปในแนวทางเดียวกันและใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาครั้งต่อไป

2.2 ควรศึกษาวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาประเภทต่างๆ เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุหรือการพัฒนาสุขภาวะพัฒนาจิตใจผ่านการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาประกอบด้วย ความหลากหลายของกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมการเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรมกิจกรรมการฟังธรรมและปฏิบัติธรรม ถิ่นศาสนสถานให้ชาวพุทธมณฑลและการจัดเครื่องไทยทาน เช่น ดอกไม้ รูป เทียน เครื่องสังฆทาน เป็นต้น 2) ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ประกอบด้วย การบูรณะงานสถาปัตยกรรมของ

โบราณสถาน การบูรณะงานประติมากรรมและจิตรกรรมของโบราณสถาน การเก็บรักษาโบราณวัตถุในศาสนสถาน การปรับปรุงด้านความสะอาดของโบราณสถาน และการปรับปรุงด้านภูมิทัศน์ของโบราณสถาน 3) ด้านการคมนาคมขนส่ง ประกอบด้วย เครื่องหมาย ป้ายสัญญาณจราจร บอกเส้นทาง ป้ายบอกระยะทางอย่างชัดเจนรถประจำทางให้บริการไปยังศาสนสถานเส้นทางการคมนาคมเส้นทางการคมนาคมเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น และเส้นทางสายรองที่สามารถเข้าถึงศาสนสถานได้สะดวก 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย ร้านค้าจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว การบริการห้องน้ำและห้องสุขาที่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว สถานที่จอดรถที่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว การจัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เช่น การให้ข้อมูล การร้องเรียน เป็นต้น และศูนย์รักษาความปลอดภัยไว้บริการ

นักท่องเที่ยว 5) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว สื่ออินเทอร์เน็ตในการประชาสัมพันธ์สื่อสิ่งพิมพ์ของวัด และการมีจัดกิจกรรมเทศกาลสำคัญทางศาสนา และ 6) ด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย ประกอบด้วย การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวการจัดลำดับการเข้าชม และรักษาระยะห่างระหว่างบุคคลระบบการคัดกรอง การติดตั้งเครื่องใช้คลุมหมี่ร่างกาย การใส่หน้ากากอนามัย การติดตั้งจุดล้างมือด้วยแอลกอฮอล์ การลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันไทยชนะหรือแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้องแอปพลิเคชันระบบการทำบุญแบบออนไลน์เพื่อลดการแพร่เชื้อโรค และการรักษาความสะอาดสถานที่อย่างสม่ำเสมอการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติตามระเบียบของสถานที่อย่างเคร่งครัด

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). ข้อมูลอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย. เข้าถึงได้จาก <https://secretary.mots.go.th/policy/>
- _____. (2563). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ. เข้าถึงได้จาก <https://secretary.mots.go.th/category/60>
- _____. (2563). รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) โครงการสำรวจข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงลึกปี 2562. กรุงเทพฯ: อินทัช รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี.
- _____. (2564). สถิติด้านการท่องเที่ยวปี 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.mots.go.th/news/category/592>

- เกศสุตา ไถงตระกูล, พระครูสุนทรสังฆพินิต และพูนชัย ปันธิยะ. (2561). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา ชุมชนชายแดนแม่น้ำโขงตอนบนจังหวัดเชียงราย. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 11(4), 131-143.
- กรมการท่องเที่ยว. (2560). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และนภารัตน์ กิตติรัตนมงคล. (2565). กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(12), 617-633.
- ขวัญชนก สุวรรณพงศ์. (2564). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดภูเก็ตของนักท่องเที่ยวชาวไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 7(3), 113-128.
- ชมพูนุท ภาณุภาส และณัฐกิตติ์ ต้นสมรส. (2565). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในย่านไชน่าทาวน์กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 13(1), 1-16.
- ณัฐพล แจ่มสุวรรณ และสุวัฒนา ธาดานิติ. (2565). ผลกระทบโรคระบาดโควิด-19 ต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา: กรณีศึกษา วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารจังหวัดพิษณุโลก. *Journal of Modern Learning Development*, 7(11), 168-181.
- ดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ. (2562). พฤติกรรมการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวไทยในจังหวัดภูเก็ต. *วารสารปัญญา*, 26(1), 76-85.
- ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช, พระพงษ์ศักดิ์สนทมโน (เกษวงศ์รอด) และกรกต ชาบัณฑิต. (2564). มุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(2), 264-273.
- ธนะชัย สามล และคณะ. (2565). การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(12), 586-600.
- นพดล กันทะวงศ์ และศิริชญาน์ การะเวก. (2566) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 10 (1), 211-232.
- นัตยา เกิดเดชา. (2564). ความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา วัดและพระอารามหลวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน*, 3(2), 75-86.

- ประทีป พิษทองกลาง, เพราพิลาส ประสิทธิ์บุรีรักษ์ และญาติวามินทร์ พิษทองกลาง. (2561). วัดงามนามมงคล: แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารภาษาศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(1), 212-242.
- ประทีป พิษทองกลาง, นิศรา จันทรเจริญสุข และญาติวามินทร์ พิษทองกลาง. (2560). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประดิษฐานพระเจ้าทันใจอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่. *จันทร์เกษมสาร*, 23(45), 65-80.
- พระมหาวิรัตน์ สุเมธี และคณะ. (2566). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะและลดความซึมเศร้าของผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน. *วารสารปัญญา*, 30(1), 92-104.
- มนชนก จุลสิกข์. (2562). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาวัดในพื้นที่ฝั่งธนบุรี. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 21(2), 203-210.
- วนิดา ขำเขียว. (2562). การท่องเที่ยวเชิงแสงบุญทางพระพุทธศาสนาอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 11(21), 123-134.
- สุภัคชญา บุญเฉลียว, สามารณ บุญรัตน์ และพระครูพิพิธสุตาทร. (2564). COVID-2019: ฉากทัศน์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในสังคมวิถีใหม่. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 21(4), 329-340.
- Hair, J. F., et al. (2006). *Multivariate Data Analysis*. (6th ed). New Jersey: Prentice Hall.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ*

The Development of Curriculum Enhancing Basic Moral for
Students Lower Secondary School of Pariyattitham School in
Ubonratchatani Province under the National Office of Buddhism

พระครูภัทรปิณยานุยุต (อดุลย์ ชนิวงค์)

Prakru Patara Panyanuyud (Adoon Chaneewong)

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchatani Rajabhat University, Thailand

E-mail: Prakooadoon@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน 2) สร้างหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน 3) ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน การวิจัยเป็นแบบวิจัยและพัฒนา 4 ระยะ คือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา 3 ขั้นตอน (1) สอบถามสภาพปัจจุบันและปัญหา (2) สัมภาษณ์แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ (3) ศึกษาครูงานในโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน 2) การสร้างหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน 4) ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอ้างอิง เป็นการทดสอบค่าที่ที่ไม่เป็นอิสระจากกัน (t-test for dependent sample)

*ได้รับบทความ: 27 กุมภาพันธ์ 2566; แก้ไขบทความ: 21 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 24 มิถุนายน 2566

Received: February 27, 2023; Revised: June 21, 2023; Accepted: June 24, 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันการเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านครู ด้านผู้เรียน ด้านผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ ผลการเรียนรู้ โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณภาพของหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน พบว่า 1) นักเรียนมีคุณธรรมพื้นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการเปรียบเทียบคะแนนคุณธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน (E_1/E_2) เท่ากับ 80.90/82.13
4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อหลักสูตรเสริม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก

คำสำคัญ: หลักสูตรเสริม; คุณธรรมพื้นฐาน; โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

This Research was the objectives: 1) to study the current situation and the problems in the development of Enhancing Curriculum basic morality, 2) to construct the Enhancing Curriculum basic morality, 3) to study the experimental results the Enhancing Curriculum basic morality, 4) to study the satisfaction of students towards the Enhancing Curriculum basic morality. The research takes the research and development model, with 4 phases: Phase 1: Study of current conditions, problems, 3 methods: (1) Inquire about the current situation, problems (2) Interviews with experts, (3) Study visits in schools with the concept good practices in education management to enhancing basic morals. Phase 2: The curriculum creation and instruction manual of Curriculum. Phase 3: Experimental use of the enhancing curriculum basic morality. Phase 4: Assessment of student satisfaction with the Enhancing Curriculum basic morality. The statistics used in the research were basic statistics: Percentage, Mean, Standard Deviation, and t-test for dependent sample statistics.

The results was the research as follows:

1. At present, the development of the basic morality optional curriculum was at a high level and Moderate problem.
2. The basic morality optional curriculum were consists of 6 elements, namely: principles, learning outcomes, the structure of unit learning, media, and learning resources; measurement and evaluation. Course quality and course manual have the overall appropriateness at the highest level.
3. The experimental results of the Basic Moral optional Curriculum found that, (1) The students' basic morality after learning were higher than before learning at the statistical significance level of .05. (2) The post-test score was higher than before the test at the statistical significantly .05 level. (3) Efficiency of the Basic Moral Empowerment Program (E_1/E_2) was 80.90/82.13.
4. The results of the study were the students satisfaction with the basic morality optional curriculum. The students were found that satisfied at a high level.

Keywords: Enhancing Curriculum; Basic Moral; Phrapariyattitham School

1. บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ มีสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง สร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และประเทศชาติ ร่วมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยตลอดจนความรู้ อันเป็นสากล ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักการพึ่งตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยีในปัจจุบันบางประการได้ส่งต่อผลกระทบต่อทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จากการศึกษาพบว่าส่วนหนึ่งมาจากความเหลื่อมล้ำ และโอกาสทางการศึกษา เด็ก และเยาวชนมีปัญหาด้านคุณธรรม ขาดความมีวินัย จึงเป็นวาระเร่งด่วนที่รัฐบาลต้องวางแผนพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ จึงได้กำหนดไว้ในแผนการศึกษาชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2579) โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดีมีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทวิถีชีวิตของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์

ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรมจริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข คนดี คือคนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ตั้งงามมีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย ประหยัด อื้ออามร มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ ขยัน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รักประเทศชาติ ภูมิใจในความเป็นไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

รัฐบาลแม้จะมีการกำหนดแผนการศึกษาชาติ ฉบับที่ 12 อย่างชัดเจนแต่ยังพบปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะด้านคุณธรรมของเด็กและเยาวชนซึ่งจำแนกปัญหาได้ 6 ประเด็นได้แก่ 1) ปัญหาเยาวชนเสพยาเสพติดมากถึง 2.7 ล้านคน 2) ปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรพบอายุต่ำกว่า 19 ปีท้องถึงปีละ 1.5 แสนคน 3) เด็กถูกละเมิดถูกกระทำความรุนแรงโดยสื่อ 4) การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ยุคใหม่ที่รักลูกไม่ถูกทาง 5) การเสพสื่อออนไลน์ผ่านสื่อออนไลน์ 6) การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เกิดนักดื่มหน้าใหม่เพิ่มขึ้น 2.5 ล้านคน มีอายุเฉลี่ยต่ำกว่า 20 ปี ซื้อหาเครื่องดื่มได้เองถึงร้อยละ 98.7 (กระทรวงสาธารณสุข, 2562) สภาพปัญหาดังกล่าวจึงเป็นความท้าทายของทุกภาคส่วนที่ต้องร่วมกันแก้ปัญหาด้านคุณธรรมของเด็กและเยาวชน ซึ่งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นอีก

หน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญใน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมคุณธรรมแก่บุตรหลานโดยเฉพาะเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษามีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ไม่สามารถศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียนปกติได้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงเป็นที่พึ่งสุดท้ายของผู้ปกครองที่จะเข้ามาช่วยเหลือแก้ปัญหาพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพนั้น สิ่งสำคัญคือคุณภาพของสถานศึกษา แต่จากการศึกษาคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมพบว่าประสิทธิภาพใน การบริหารจัดการศึกษายังมีประเด็นที่ต้องปรับปรุงได้แก่ ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่ยังไม่เข้มแข็ง ผู้บริหารยังไม่เป็นมืออาชีพ ครู บุคลากร ขาดความชำนาญในวิชาที่สอนการพัฒนาบุคลากรไม่ต่อเนื่อง จากการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกสถานศึกษา รอบที่ 3 พบว่าร้อยละ 59 ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความชัดเจนนอกจากนี้แล้ว พระภิกษุสามเณรมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม มีความเหลื่อมล้ำในคุณภาพชีวิตการออกกลางคันสูงขึ้นความเชื่อมั่นศรัทธาของชุมชนมีแนวโน้มลดลง ดังนั้นการที่จะยกระดับคุณภาพผู้เรียนทั้งวิชาการและคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพคือการนำหลักสูตรที่มีคุณภาพไปใช้ (สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557) สอดคล้องกับอภิสรค์ ภาชนะวรรณ และเจตนิภัทร ชูช่วย (2561, หน้า 134-143) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเส้าไห้ “วิมลวิทยานุกูล” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง

เจตคติกับพฤติกรรมการมีคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน หลังการทดลองมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการเปรียบเทียบเจตคติการมีคุณธรรมจริยธรรมหลังการทดลองระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมและมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลกระทบต่อคุณภาพประการหนึ่งคือ ด้านบุคลากรที่มีค่าตอบแทนน้อย สอดคล้องกับการวิจัยของศรายุทธ วุฒิแพทย์ (2558) ได้วิจัยสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย พบว่า สภาพการให้ค่าตอบแทนมีค่าน้อยที่สุดทำให้เป็นปัญหาต่อคุณภาพการบริหารงานบุคคลนอกจากนี้ เรื่องสำคัญที่ควรพัฒนา คือการเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานให้มีคุณภาพ

จากสภาพปัญหาด้านคุณภาพ คุณธรรมของผู้เรียน และปัญหาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แนวทางการแก้ปัญหา คือการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน ประกอบด้วย คุณธรรม ด้านความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความพอเพียง ความมีจิตสาธารณะ เนื่องจากเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่สำคัญที่ต้องการให้เกิดกับพลเมืองของประเทศ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติพื้นฐานในการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องเหมาะสม ทำให้ชีวิตมีความสุข ส่งผลให้สังคมเป็นสังคมที่น่าอยู่มีความปกติสุข การเสริมสร้างคุณธรรมคุณธรรมพื้นฐานดังกล่าวให้ตรงประเด็นครอบคลุม มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการมี

หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมให้มีคุณภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานสำหรับนำไปใช้พัฒนาคุณภาพ คุณธรรมผู้เรียนคุณภาพโรงเรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานี

2. เพื่อสร้างหลักสูตรหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี

3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มี 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และ ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้าง คุณธรรมพื้นฐาน มีวิธีการศึกษา และเก็บข้อมูล 3 วิธี ดังนี้

1. การสอบถามสภาพปัจจุบัน และ ปัญหา ดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการ สร้างแบบสอบถาม และสร้างแบบสอบถามมี 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามสภาพปัจจุบัน และปัญหา เป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การพัฒนาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่ามีความเที่ยงตรง .80-1.00 และหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .992 2) ประชากรและ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 196 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มแบบ แบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) กำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน ร้อยละ 30 ได้จำนวน 59 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2547)

2. การศึกษาแนวทางการเสริมสร้าง คุณธรรมพื้นฐานของผู้ทรงคุณวุฒิ จากการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ดังนี้ 1) สร้างและพัฒนาคุณภาพแบบสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่ามีความ สอดคล้องระหว่าง .80-1.00 2) สัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

3. การศึกษาแนวทางการจัดการ ศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน มีดังนี้ 1) สร้างแบบเก็บรวบรวมข้อมูล ให้ครอบคลุมคุณธรรม พื้นฐานการพัฒนาคุณภาพ โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า มีค่าความเที่ยงตรงอยู่ ระหว่าง .80-1.00 2) เลือกโรงเรียนพระปริยัติ ธรรมที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษาเพื่อ เสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน โดยการเลือกแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) ใช้เกณฑ์พิจารณา คือเป็นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ปีการศึกษา 2558- 2563 ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม ไม่ต่ำกว่าระดับดี มีผลงานรางวัลเชิงประจักษ์และ เป็นที่ยอมรับ 3) กำหนดนัดหมายเพื่อไปศึกษาดู งานเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 2 การสร้างหลักสูตรเสริมเพื่อเสริม สร้างคุณธรรมพื้นฐานมีดังนี้

1. จุดมุ่งหมายการวิจัย เพื่อร่าง หลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร และเพื่อประเมิน และปรับปรุงร่างหลักสูตร และคู่มือการใช้หลักสูตร

2. การสร้างหลักสูตร คู่มือการใช้ หลักสูตร และพัฒนาคุณภาพ มีดังนี้ 1) การร่าง หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน ดำเนินการ ประกอบด้วย (1) สังเคราะห์องค์ ประกอบของหลักสูตรเสริม ได้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย ผลการเรียนรู้ โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล (2) สังเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน ได้ 7 ประการ ได้แก่ รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมี

วินัย ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความพอเพียง การมีจิตสาธารณะ (3) ร่างหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน มีองค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย ผลการเรียนรู้ โครงสร้าง หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล (4) สร้างแบบประเมินร่างหลักสูตร และพัฒนาคุณภาพแบบประเมิน โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่าแบบประเมินมีค่าความเที่ยงตรงอยู่ระหว่าง .80-1.00 และ 2) การสร้างคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน ดังนี้ (1) กำหนดองค์ประกอบคู่มือ ได้แก่ หลักการ คำแนะนำสำหรับครูผู้สอน บทบาทของครู คำแนะนำสำหรับผู้เรียน และบทบาทผู้เรียน องค์ประกอบของหลักสูตร สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ (2) สร้างและพัฒนาคุณภาพคู่มือการใช้หลักสูตร โดยสร้างแบบประเมินคู่มือการใช้หลักสูตร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยวิเคราะห์หา

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบวัดมีค่าความสอดคล้องระหว่าง .80-1.00

ระยะที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อทดลองใช้ ประเมิน และปรับปรุงหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในจังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจำนวน 550 คน และกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนดงบังอาทรภิกขุวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 30 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling)

3. แบบแผนการทดลองได้ออกแบบแผนการทดลองหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design)

ก่อนการทดลอง	ระหว่างการทดลอง	หลังการทดลอง
T_1	X	T_2

เมื่อ T_1 คือ การทดสอบก่อนเรียนตามหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน

X คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน

T_2 คือ การทดสอบหลังเรียนตามหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองหลักสูตร

เสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานมีดังนี้ 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนสร้างดังนี้ (1) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก 50 ข้อ (2) ตรวจสอบคุณภาพแบบวัด โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า มีค่าความเที่ยงตรงเชิง

เนื้อหาอยู่ระหว่าง .60-1.00 (3) ทดลองใช้ (try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีค่าความยาก (P) อยู่ระหว่าง .24-.78 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Correlation coefficient) พบว่า มีค่าอำนาจจำแนก (B) อยู่ระหว่าง .27-.82 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95 และ 2) แบบวัดคุณธรรมพื้นฐาน ดำเนินการสร้าง ดังนี้ (1) สร้างแบบวัดคุณธรรมพื้นฐาน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 90 ข้อ (2) ตรวจสอบคุณภาพโดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง .60-1.00 (3) นำไปทดลองใช้ (try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .999

5. ทดลองใช้หลักสูตรคุณธรรมพื้นฐาน และเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ทดสอบก่อนเรียน และวัดคุณธรรมพื้นฐานก่อนเรียน 2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรคุณธรรมพื้นฐาน ตามแผนการจัดการเรียนรู้ 3) ทดสอบหลังเรียน และวัดคุณธรรมพื้นฐานหลังเรียน

6. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมพื้นฐาน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สถิติอ้างอิงแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent

Samples t-test) 2) การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหลักสูตร (E_1/E_2) ตามเกณฑ์ 80/80 โดยวิเคราะห์จากคะแนนคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนระหว่างเรียน ผลงานของนักเรียน จากแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 11 แผน คะแนนทดสอบหลังเรียน โดยใช้สถิติพื้นฐานค่าร้อยละ

ระยะที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน

1. จุดมุ่งหมายการศึกษาความพึงพอใจเพื่อศึกษาความพึงพอใจและข้อเสนอแนะของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 550 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 30 คน โรงเรียนดงบังอาทรกิจวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

3. การดำเนินการวิจัย มีดังนี้ 1) ศึกษา สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีความพึงพอใจ สร้างแบบวัดความพึงพอใจ 2) สร้างและพัฒนาคุณภาพแบบวัด ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การพัฒนาคุณภาพของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีความเที่ยงตรง .80-1.00 3) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม ศรีเกษตรวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 50 คน วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach

พบว่ามีความเชื่อมั่น .98

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน

1.1 สภาพปัจจุบันการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ผลการสังเคราะห์แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานสรุปได้ว่า สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายทิศทาง จุดเน้นให้ชัดเจน เน้นการมีส่วนร่วมควรพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้ และโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษาพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรนำหลักสูตรไปใช้ และประเมินพัฒนาหลักสูตร

1.3 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานในโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี พบว่ามีการกำหนด

นโยบาย จุดเน้นการเสริมสร้างคุณธรรมที่ชัดเจน สอดคล้องความต้องการของชุมชน มีแผนงาน โครงการสอดคล้องกับจุดเน้นเน้นการมีส่วนร่วมในการบริหาร พัฒนาสื่อแหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษามีการพัฒนาคุณธรรมผู้เรียนที่เน้นการปฏิบัติจริงมีการนิเทศติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาโดยกลุ่มโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. สรุปผลการสร้างหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน

2.1 หลักสูตรเพื่อเสริมเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานมี 6 องค์ประกอบได้แก่ 1) หลักการ 2) ผลการเรียนรู้ 3) โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ 4) การจัดการเรียนรู้ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2.2 ผลการประเมินหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.79$) และคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$)

3. สรุปผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน

3.1 คุณธรรมพื้นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

3.2 ประสิทธิภาพของหลักสูตรคุณธรรมพื้นฐาน (E_1/E_2) จากคะแนนระหว่างเรียนจากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน และตรวจผลงาน ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ และคะแนนทดสอบหลังเรียน เท่ากับ 80.90/82.13

3.3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อน

เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลด้านสื่อ และแหล่งเรียนรู้ ด้านผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า โดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 4.06$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน

1.1 สภาพปัจจุบันการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการเข้าถึงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนขาดการวิเคราะห์ในการการเลือกบริโภคข้อมูลที่มีคุณค่า และการจดจ่ออยู่กับข้อมูลที่เป็นด้านลบ หรือความบันเทิงมากกว่า และการเสพติดเทคโนโลยี จนส่งผลถึงเด็กมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์เรื่องคุณธรรมลดลงถอยลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิเชษ ยังตรง (2560) พบว่า

สภาพปัจจุบันการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม 2560) สถานศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ระดับปัญหา สอดคล้องกับการวิจัยของศรายุฑ วุฒิแพทย์ (2558) พบว่า ปัญหาการบริหารงานบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยสภาพปัจจุบันมีการดำเนินการในระดับมาก อาจเนื่องจากครูตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงค่านิยมในสังคมที่ไม่เหมาะสม ปัญหาหายาเสพติด ปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาเด็กถูกละเมิดและกลั่นแกล้ง ปัญหาการกระทำความรุนแรงโดยสื่อ ปัญหาการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ยุคใหม่ที่รักลูกไม่ถูกทาง ปัญหาการเสพสื่อออนไลน์ผ่านสื่อออนไลน์ ปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (กระทรวงสาธารณสุข, 2562) สำหรับปัญหาที่พบในระดับปานกลาง อาจเนื่องจากขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมของคณะกรรมการบริหาร การให้ความร่วมมือ ความเชื่อมั่นความเลื่อมใสความศรัทธา มีแนวโน้มลดลง ปัญหาเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขพัฒนา ย่อมส่งผลต่อวิถีชีวิตคุณภาพผู้เรียน คุณภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรมยังไม่เป็นไปตามมาตรฐาน (ภัทรพร อุตพันธ์, 2551)

1.2 ผลการสังเคราะห์แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ว่า การเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายทิศทางการจัดการศึกษาให้ชัดเจน เน้นการมีส่วนร่วมควร

พัฒนาครูและบุคลากรให้มีคุณภาพ จัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอ พัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพนำหลักสูตรไปใช้ ควรพัฒนาหลักสูตรต่อเนื่องซึ่งจากแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิจะสอดคล้องกับแนวคิดนักการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร นำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากผู้ทรงคุณวุฒิมีการนำองค์ความรู้ด้านการจัดการศึกษา โดยเฉพาะแนวคิดทฤษฎีของนักศึกษามาเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงาน และประสบการณ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจึงทำให้ได้แนวคิดที่มีความสอดคล้องดังกล่าว

1.3 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานในโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี พบว่า โรงเรียนทั้งสองแห่งมีการกำหนดนโยบาย ทิศทาง จุดเน้นการพัฒนาคุณธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของต้นและชุมชน มีแผนงานโครงการสอดคล้องกับจุดเน้น การบริหารเน้นการมีส่วนร่วมจัดหาสื่อแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา การพัฒนาคุณธรรมเน้นการปฏิบัติจริง มีการนิเทศติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาจากกลุ่มโรงเรียน แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติโดยมีการนำระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ควบคู่กับการใช้ทฤษฎี

การบริหารเชิงคุณภาพมาเป็นฐานในการบริหารจัดการ ทำให้มีทิศทางจุดเน้นที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง มีการพัฒนาทางวิชาการที่มีคุณภาพนำระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนมาใช้เพื่อโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียนที่ด้อยโอกาส ควบคู่กับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนส่งผลให้โรงเรียนมีแนวปฏิบัติที่ดีทำให้ผู้เรียน สถานศึกษามีคุณภาพ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

2. ผลการสร้างหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน ผลการสร้างหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน และคู่มือการใช้หลักสูตรคุณธรรมพื้นฐาน พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด หลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานมี 6 องค์ประกอบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูปริยัติสุวรรณรังสี (ชูศักดิ์ ภูวงษา) (2560) พบว่า หลักสูตรมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัญหาและความจำเป็น หลักการ จุดหมาย ผลการเรียนรู้ โครงสร้างเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล สอดคล้องกับการวิจัยของพิริยะ ไม้แพง, กิตติชัย สาธุสีโนบล และครรชิต แสนอุบล (2557, หน้า 5206-5222) พบว่า ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการสร้างหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานมีความเหมาะสมมากที่สุด อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้นำหลักการ แนวคิดทฤษฎี แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานของโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีมาสร้างหลักสูตรเสริมอย่างเป็นระบบตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 5 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพ

ปัจจุบันปัญหา และความต้องการ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร มีการพัฒนาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญส่งผลให้หลักสูตร และคู่มือการใช้หลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ขวลิต ชูกำแพง, 2551; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2551)

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน

3.1 คุณธรรมพื้นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับการวิจัยของศิลปกร จุมพิต, ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และสาธิต ผลเจริญ (2551) ได้วิจัยพบว่า การพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักเรียนโรงเรียนบ้านประครอง ด้านการปฏิบัติตน ด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Romeo (2001) ได้วิจัยพบว่าวิธีการพัฒนาจริยธรรมจากคะแนนการมีเหตุผลทางจริยธรรมของโคลเบิร์ตที่เป็นองค์ประกอบภูมิหลังของประชากรด้านเพศ อายุชั้นเรียน คะแนนสะสม ระดับการศึกษาของบิดามารดา และจำนวนปีการศึกษาในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับระดับการใช้เหตุผลทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยเป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้สร้างและทดลองหลักสูตรอย่างเป็นระบบมีคุณภาพมีเครื่องมือจัดเก็บข้อมูลที่มีคุณภาพสอดคล้องกับการพัฒนาคุณธรรมในสภาพปัจจุบัน ใช้วิธีการสอนตามแนวพุทธศึกษา แบบไตรสิกขาที่มีความเหมาะสม กระชับ ชัดเจน สอดคล้องกับสภาพผู้เรียน นำไปใช้

อย่างมีประสิทธิภาพทำให้ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

3.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประสิทธิภาพของหลักสูตร (E_1/E_2) เท่ากับ 80.90/82.13 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 และเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยสอดคล้องกับพิริยะ โฉมแพง, กิตติชัย สุชาสีโนบล และครรชิต แสนอุบล (2557, หน้า 5206-5222) พบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมจากหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ไตรสิกขาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์หลังเข้าอบรมสูงกว่าก่อนเข้าอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยพระครูปริยัติสุวรรณรังสี (ชูศักดิ์ ภูวงษา) (2560) พบว่า การทดลองใช้หลักสูตรเสริมความมีวินัยความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ ความสามัคคีของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม สอดคล้องกับผลการวิจัยของอรรณณ เฉลยนาค (2553) พบว่า การเรียนแบบไตรสิกขามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการเรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของประยูรศรี กวนปรัชชา (2559) พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมด้านความมีวินัยมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Osguthorpe (2006) พบว่า การแสดงออกของนักเรียนที่ได้เรียนจากครู 2 คน ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการ

สอน และการแสดงออกของครูที่แฝงจริยธรรม เข้าไปมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ นักเรียนมี พฤติกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญ

ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานและผล เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากมีการวิจัยอย่างเป็น ระบบ มีการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีหลักสูตรเสริม กระบวนการสร้างหลักสูตรการสังเคราะห์คุณธรรม พื้นฐาน วิธีการสอนแบบไตรสิกขาไปสร้างพัฒนา หลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ จึงอาจส่งผลทำให้ผลการพัฒนาหลักสูตรคุณธรรม พื้นฐานเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

4. การศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน ต่อหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก สอดคล้องกับพระเสถียร นานอก (2556) ได้ศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการที่มีต่อ การคิดวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการ เรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูปริยัติสุวรรณ รังสี (ชูศักดิ์ ภูวงษา) (2560) พบว่า นักเรียนมีความ พึงพอใจต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสริมใน ระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิสรณ์ ภาชนะวรรณ และเจตนิภัทร ชูช่วย (2561, หน้า 134-143) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน เสาไห้ “วิมลวิทยานุกูล” สำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า ความสัมพันธ์

ระหว่างเจตคติกับพฤติกรรมการมีคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน หลังการทดลองมีความ สัมพันธ์ต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการเปรียบเทียบเจตคติการมีคุณธรรมจริยธรรม หลังการทดลองระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงกว่ากลุ่ม ควบคุม และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาที่เป็นเช่นนั้นอาจ เนื่องมาจากหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพ กิจกรรมการเรียนรู้เน้น นักเรียนเป็นสำคัญ มีรายละเอียดชัดเจน ผู้เรียนได้ รับการตอบสนองที่เหมาะสมจากสถานการณ์ สิ่งแวดล้อมเชิงบวก จึงมีผลต่อความรู้สึก ทักษะคติ พฤติกรรมและสัมฤทธิ์ผลเชิงบวกจึงส่งผลให้ผู้เรียน เกิดความพึงพอใจในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำหลักสูตรเสริมสร้าง คุณธรรมพื้นฐานไปใช้ควรมีระยะเวลาในการ ทดลองให้มากขึ้น เพื่อให้ค้นพบจุดเด่นมี ประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.2 ก่อนนำหลักสูตรเสริมสร้าง คุณธรรมพื้นฐานไปใช้ ควรมีการวิเคราะห์สภาพ ปัญหาด้านคุณธรรมในโรงเรียน จะทำให้กำหนด ทิศทางการพัฒนาได้ถูกต้อง ชัดเจน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครู ผู้สอนสามารถเลือกคุณธรรมพื้นฐานบางประเด็น และวิธีการสอนแนวพุทธวิธีแบบอื่นๆ ไปใช้ให้ สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องมือการประเมินคุณธรรมพื้นฐาน เพื่อให้มีเครื่องมือที่มีคุณภาพสำหรับการพัฒนาหลักสูตรคุณธรรมพื้นฐาน

2.2 ควรศึกษารูปแบบหรือวิธีการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Next Normal

2.3 ควรมีการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมคุณธรรมพื้นฐาน ที่เหมาะสมกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแต่ละขนาด เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและขนาดของสถานศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี สรุป ได้ดังนี้

1. องค์ความรู้ด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร จากการสังเคราะห์หลักการแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร ได้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานสภาพการใช้หลักสูตร ปัญหาที่พบ และความต้องการเพื่อปรับเปลี่ยนและพัฒนา 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการ 3) กำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร เป็นการกำหนดรายละเอียดเนื้อหาสาระของหลักสูตรแต่ละ

ประเภท หรือรายวิชาที่จะพัฒนา 4) นำหลักสูตรไปใช้ เป็นกระบวนการนำหลักสูตรที่ปรับปรุงพัฒนาไปทดลองใช้ว่ามีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุณภาพของหลักสูตรเป็นอย่างไร และ 5) การประเมิน ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร เป็นขั้นตอนตรวจสอบให้ระดับคุณภาพ สรุปผลการใช้หลักสูตร และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องมาจากกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้

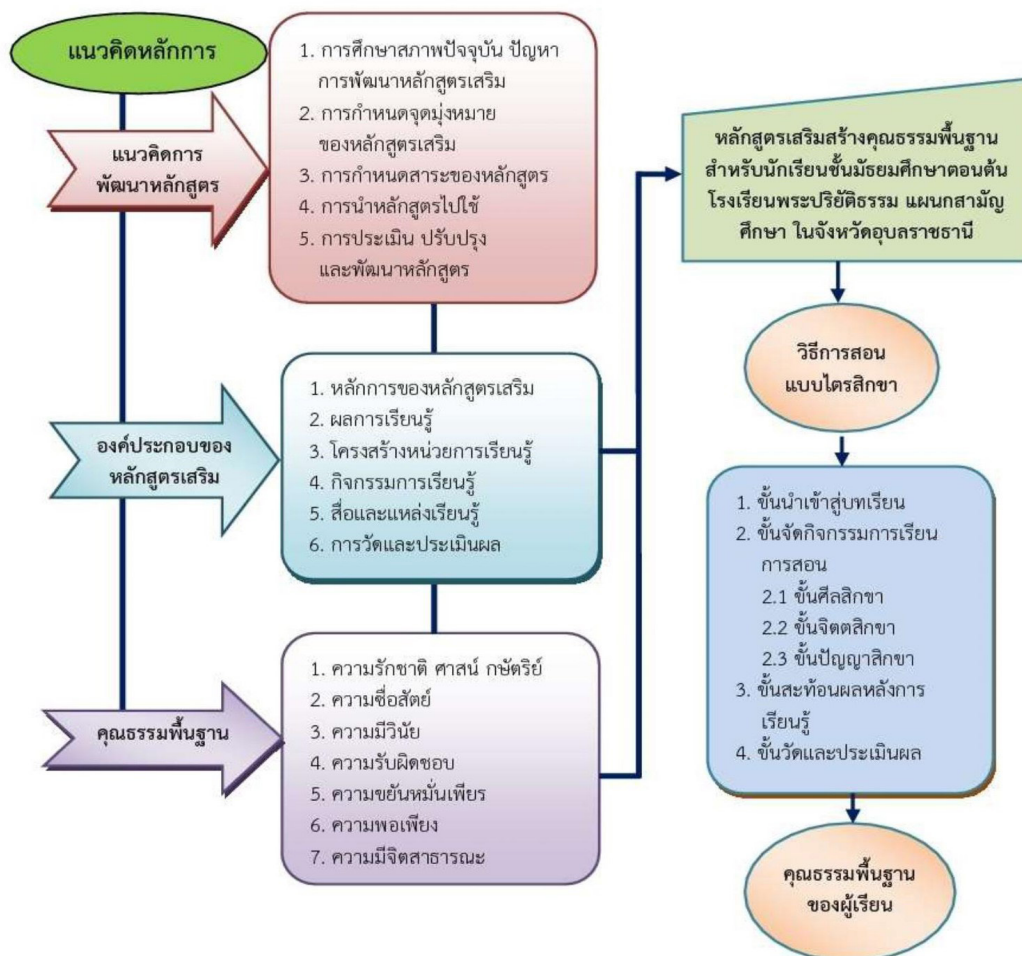
2. องค์ความรู้ด้านหลักสูตรเสริม สรุปได้ดังนี้ 1) หลักการของหลักสูตรเสริมเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้ให้เป็นแนวทางเพื่อนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หรือสิ่งที่คาดหวังตามหลักสูตร 2) ผลการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายปลายทางเมื่อผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปแล้วเกิดคุณลักษณะด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะ โดยเฉพาะคุณธรรมพื้นฐาน 3) โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ เป็นรายละเอียดรวบยอดที่เป็นแนวทางจัดการเรียนรู้ได้แก่ หน่วยที่ ชื่อหน่วย ผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้เวลา และน้ำหนักคะแนน 4) การจัดการเรียนรู้ เป็นการนำหลักสูตรการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลตามที่คาดหวังในการจัดการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนจะวางแผนเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมมาใช้ 5) สื่อ และแหล่งเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่เข้ามาสนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเนื้อหาสาระที่ยากที่เป็นนามธรรม 6) การวัดและประเมินผล เป็นการรวบรวมข้อมูลทั้งเป็นตัวเลข และเชิงคุณภาพเพื่อนำไปวิเคราะห์ สรุปผลนำไปแก้ปัญหาพัฒนาและตัดสินระดับคุณภาพผู้เรียน

3. องค์ความรู้คุณธรรมพื้นฐาน สักเคราะห์ ได้ 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความรักชาติ ศาสตร์ กษัตริย์ เป็นการแสดงออกถึงความเป็นพลเมืองดี การดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย การยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ และเคารพเทิดทูลต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ 2) ความซื่อสัตย์ เป็นพฤติกรรมที่มีความถูกต้องตามความเป็นจริง ตรงไปตรงมาไม่มีอคติ ลำเอียงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น มีความละเอียดที่จะกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง 3) ความมีวินัย เป็นความยึดมั่น และการปฏิบัติตนต่อข้อกำหนด ระเบียบกฎเกณฑ์ส่วนตนและสังคม เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสงบสุขของสังคม 4) ความรับผิดชอบ เป็นความมุ่งมั่นตั้งใจเพียรพยายามเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในงานที่ต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ทั้งส่วนตนและส่วนรวมไม่กระทบต่อบุคคลอื่น 5) ความขยันหมั่นเพียร เป็นพฤติกรรมความพยายามมุมานะ บากบั่นด้วยกำลังใจที่เข้มแข็งเด็ดเดี่ยวเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในงานที่เป็นงานส่วนตน และส่วนรวม 6) ความพอเพียง เป็นพฤติกรรม การดำเนินชีวิตที่ยึดหลักความพอประมาณมีเหตุผลในการกระทำหรือตัดสินใจอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และใช้หลักคุณธรรม และ 7) ความมีจิตสาธารณะ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่นประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

4. องค์ความรู้วิธีการสอนแบบไตรสิกขา เป็นการสอนในแนวพุทธวิธีเน้นหลักเหตุผล เรียนรู้ อย่างเป็นระบบ สามารถสังเคราะห์วิธีการสอนแบบ ไตรสิกขา ได้ 4 ขั้นดังนี้ ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นกระตุ้นการรับรู้ให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ เดิม และเสริมความรู้ใหม่ โดยการกระตุ้นผู้เรียน ร่วมสรุปสถานการณ์ และเชื่อมโยงความรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำหลักไตรสิกขามา ใช้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) หลักศีลสิกขา ผู้เรียน และ ครูร่วมกันกำหนดข้อตกลง ระเบียบแนวปฏิบัติ จนผู้ เรียนยอมรับ เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ 2) หลัก จิตตสิกขา เป็นขั้นฝึกให้ผู้เรียนมีสมาธิ รู้เป้าหมาย ในการเรียน 3) หลักปัญญาสิกขา ครูผู้สอนจัด กิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนฝึกปฏิบัติตามเนื้อหา ขั้นที่ 3 สะท้อนผลการเรียนรู้ เป็นขั้นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้องค์ความรู้ที่ได้จาก กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อ สะท้อนองค์ความรู้เป็นการแบ่งปันความรู้ที่เกิดขึ้น และขั้นที่ 4 การวัด และประเมินผล ครูวางแผน ออกแบบ และสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพ มีการวัด และประเมินผล สอดคล้องกับกิจกรรม และจุด ประสงค์การเรียนรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยโดยสังเคราะห์ องค์ความรู้ ออกแบบการวิจัย พัฒนาเครื่องมือวิจัย ทดลองใช้หลักสูตรเสริม จนเกิดองค์ความรู้ สรุปได้ ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2562). *ภาวะการณ์ทางวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนไทย*. นนทบุรี: คลินิกจิต-ประสาท กรมสุขภาพจิต.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2551). *การพัฒนาหลักสูตร*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2547). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์.
- ประยูรศรี กวนปรีชา. (2559). *การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา*. (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร.

- พระครูปริยัติสุวรรณรังสี (ชูศักดิ์ ภูวงษา). (2560). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน โดยใช้แนวคิดจิตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระเสถียร นานอก. (2556). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการที่มีต่อการคิดวิจารณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พิเชษ ยังตรง. (2560). กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. (ดุชนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิริยะ ไม้แพง, กิตติชัย สารสินโนบล และครรชิต แสนอุบล. (2557). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ไตรสิกขาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 15(2), 5206-5222.
- ภัทรพร อุตพันธ์. (2551). แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2551). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศรายุทธ วุฒิแพทย์. (2558). การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดเชียงราย. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- ศิลปกร จุ่มพิต, ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และสาธิต ผลเจริญ. (2551). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักเรียนโรงเรียนบ้านประคอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาชาติ (พ.ศ. 2560-2579). กรุงเทพฯ: פרקחאנ กราฟฟิค.
- สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อภิสรร์ ภาชนะวรรณ และเจตนิภัทร ชูช่วย. (2561). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเส้าไห้ “วิมลวิทยานุกูล” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 15(29), 134-143.
- อรรณณ เฉลยนาค. (2553). การเปรียบเทียบผลการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขากับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ เรื่องงานประดิษฐ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- Osguthorpe, R. D. (2006). *On the relationship Between the Moral Character of a Teacher and the Moral Development of a Student*. (Doctor of Philosophy). USA.: University of Michigan.
- Romeo, J. E. (2001). *The Effect of Cognitive Moral: Development Instruction Moral Development Scores of Parochial High School Student*. (Doctor of Philosophy). USA.: University of Miami.

การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา
ตามการรับรู้ของข้าราชการครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร*

A Comparison of School Administrators' Participative Leadership
as Perceived by Teachers in Schools under the Bangkok
Secondary Educational Service Area Office

ยุทธศาสตร์ จันทรชุ่ม และปทุมพร เปียกนอม
Yuttasat Chanchoom and Patumphorn Piatanom
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: yut27558@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร และ 2) เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครูจำแนกตามสังกัด ตำแหน่ง/วิทยฐานะ และขนาดสถานศึกษาเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .962 จากกลุ่มตัวอย่าง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 370 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของโคเฮนและใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสังกัด โดยภาพรวมและด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

*ได้รับบทความ: 17 มีนาคม 2566; แก้ไขบทความ: 19 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 24 มิถุนายน 2566

Received: March 17, 2023; Revised: June 19, 2023; Accepted: June 24, 2023

.05 จำแนกตามตำแหน่ง/วิทยฐานะ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม; ผู้บริหารสถานศึกษา; มัธยมศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to; 1) investigate the participative leadership levels of school administrators according to teachers' perception in schools under the Bangkok Secondary Educational Service Area Office, and 2) compare the participative leadership levels of school administrators according to teachers' perception which was classified by affiliation, position/academic standing, and school size. The research concentrated on using descriptive research, which employed research instrument was a questionnaire with the reliability coefficients of 0.962, from 370 teachers in schools under the Bangkok Secondary Educational Service Area Office the academic year 2022. The sample size was calculated using Cohen's table, and stratified sampling was used to select the sample participants. The statistics used in the research were mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, and Scheffé's multiple comparison method.

The findings of the research indicated:

1. Both of the overall and each dimension of participative leadership of school administrators were high level.
2. The results of participative leadership comparison's levels of school administrators can be summarized as follows: the perception about participative leadership's levels of school administrators with different classified by affiliation and school size were different with the statistical significance level of .05, except position/academic standing was not different.

Keywords: Participative leadership; School Administrators; Secondary education

1. บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายมิติไม่ว่าจะเป็นด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนด้าน

วัฒนธรรม ส่งผลให้องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะสถาน

ศึกษาที่เป็นแหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการขับเคลื่อนภารกิจ ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและ เสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมาย พัฒนาคนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพพร้อม สำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และให้สังคมไทย มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนา คนตลอดช่วงชีวิต ในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว นั้น ต้องดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายด้านการ ศึกษาที่อยู่ในแผนการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการ ศึกษาและกฎหมายด้านการศึกษากับการศึกษา ในทุกระดับและทุกระบบ โดยดำเนินการร่วมกับ เครือข่ายทางการศึกษาภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อ และสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต และ ขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายคนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษ ที่ 21 ตามแนวทางของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 และแผนปฏิรูปประเทศด้านการ ศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาใน สถานศึกษา ต้องดำเนินงานตามนโยบายจากหน่วย งานส่วนกลาง เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้ต้องอาศัย การมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้ บริหารสถานศึกษาจึงไม่อาจใช้เพียงอำนาจที่ได้จาก การแต่งตั้งในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการ

ร่วมมือกันของบุคลากร โดยอาศัยภาวะผู้นำซึ่ง Johnson (2015) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำว่าเป็นกระ บวนการที่ผู้นำและผู้ตาม ร่วมกันทำงานเพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันซึ่งผู้นำ จะใช้อิทธิพลเข้ามาช่วยในการกำหนดทิศทางการ ดำเนินงาน การจัดระเบียบ การประสานงาน การบริหารทรัพยากร การสร้างแรงจูงใจ และการ จัดการปัญหา เพื่อให้ผู้ตามสามารถดำเนินงานให้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่องค์กรกำหนด ดังนั้น การมีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความ สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการ สถานศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม โดย กิตติพงศ์ ทาปง (2563) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำ แบบมีส่วนร่วม คือ ความสามารถในการสั่งการ อำนาจการ สร้างแรงจูงใจให้กลุ่มปฏิบัติหน้าที่ด้วย ความกระตือรือร้นเกิดความรู้สึกรับผิดชอบใน หน้าที่ของตนเอง โดยการสนับสนุนทั้งทางตรงและ ทางอ้อม มีการเปิดโอกาสให้ตัดสินใจ ปรีกษาหารือ แบ่งปันข้อมูลข่าวสารในการดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมี ความสนใจที่จะศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำ แบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับ รู้ของข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เนื่องด้วย บริบททางด้านเศรษฐกิจ สังคม ในพื้นที่ กรุงเทพมหานครที่ส่งผลต่อประชากร จำนวนสถาน ศึกษาและจำนวนของผู้เรียนในสถานศึกษา จึงส่งผล

ให้เกิดความหลากหลายทางด้านขนาดของสถานศึกษา นอกจากนี้ความแตกต่างของนโยบายในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครทั้งสองเขตที่มีความแตกต่างกัน จากเหตุผลทั้งด้านความแตกต่างของขนาดสถานศึกษาและนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ส่งผลให้แนวการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และมุมมองที่มีต่อภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมที่หลากหลายแตกต่างกันโดยได้นำหลักการของภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership) ของ Cohen & Uphoff (1981) ซึ่งได้ให้นิยามความหมายของภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมเพื่อผู้บริหารสถานศึกษาและครูสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ให้มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อการบริหารการศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตามสังกัด ตำแหน่ง/วิทยฐานะ และขนาดสถานศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 67 โรงเรียน รวม 4,844 คน และเขต 2 จำนวน 63 โรงเรียน รวม 5,776 คน รวมทั้งสิ้น 10,620 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของโคเฮน (Cohen, Lawrence, & Keith, 2011) พบว่า ต้องใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 370 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ชั้นภูมิ ตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สังกัด ตำแหน่ง/วิทยฐานะ และขนาดโรงเรียนเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating

Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale)

การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนและรายละเอียดในการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม 2) กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะให้สอดคล้องกับตัวแปรที่ศึกษา 3) สร้างข้อคำถามของภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ 4) นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ นำค่าคะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruency: IOC) 6) นำแบบสอบถามมาตรวจดูค่าคะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อ โดยพิจารณาข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 และตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้ 7) วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ 0.962 และ 8) พิมพ์แบบสอบถามภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพตามเกณฑ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ 1) ขออนุญาตเก็บข้อมูลจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มอบให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์จัดเก็บข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง 370 คน 2) ดำเนินการรวบรวมแบบสอบถาม โดยได้รับคืนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 83.78 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามแล้ว จึงทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องในการตอบแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม โดยกำหนดเกณฑ์การแปลคะแนนเฉลี่ย 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของข้าราชการครูที่มีสังกัด และตำแหน่ง/วิทยฐานะที่มีต่อภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) และ 4) วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มาจากสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ต่อภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้ค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Multiple Comparison Method)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของข้าราชการครูในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.04	0.69	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.06	0.68	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์	3.99	0.76	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.10	0.68	มาก
รวม	4.06	0.66	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการมีส่วนร่วมในการประเมินผล รองลงมาคือการ

มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์
ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสังกัด

ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	สังกัด				t	p
	สพม.กท. 1		สพม.กท. 2			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.11	0.73	3.96	0.63	1.967	0.050
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.11	0.74	4.01	0.62	1.334	0.183
3. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์	4.11	0.80	3.88	0.69	2.793*	0.006
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.18	0.72	4.07	0.62	1.404	0.161
รวม	4.13	0.71	3.98	0.60	2.017*	0.045

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสังกัด โดยภาพรวมและด้าน การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร จำแนกตามตำแหน่ง/วิทยฐานะ

ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	ตำแหน่ง/วิทยฐานะ				t	p
	ไม่มีวิทยฐานะ		มีวิทยฐานะ			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.04	0.69	4.04	0.68	-0.035	0.972
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.05	0.67	4.08	0.70	-0.420	0.675
3. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์	3.98	0.80	4.01	0.72	-0.393	0.694
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.08	0.72	4.17	0.64	-1.135	0.257
รวม	4.03	0.68	4.07	0.64	-0.523	0.601

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม

ตำแหน่ง/วิทยฐานะ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	ขนาดสถานศึกษา			F	p
	เล็ก - กลาง	ใหญ่	ใหญ่พิเศษ		
	$\bar{x}$	$\bar{x}$	$\bar{x}$		
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.03	4.19	3.84	7.114*	0.001
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.00	4.23	3.91	6.572*	0.002
3. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์	3.94	4.18	3.81	6.999*	0.001
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.07	4.28	4.00	5.288*	0.006
รวม	4.01	4.22	3.89	7.215*	0.001

* $p < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe's)

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม

ขนาดสถานศึกษา	$\bar{x}$	ขนาดใหญ่พิเศษ	ขนาดเล็ก - กลาง	ขนาดใหญ่
		3.89	4.01	4.22
1. ขนาดใหญ่พิเศษ	3.89			
2. ขนาดเล็ก - กลาง	4.01			
3. ขนาดใหญ่	4.22	*		

* $p < .05$

จากตารางที่ 5 พบว่า ข้าราชการครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีการรับรู้ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกับข้าราชการครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการ

ดำเนินงานและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติพงศ์ ทาปง (2563) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 พบว่า ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติยา สุขเกษม (2564) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบ การศึกษาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาตาม

การรับรู้ของข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตามสังกัด ตำแหน่ง/วิทยฐานะ และขนาดสถานศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสังกัด โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยการรับรู้ระดับภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มากกว่า ข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 (2565) ที่ได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ในส่วนของพันธกิจ ที่ระบุในด้าน (6) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนามุ่งสู่ Thailand 4.0 ซึ่งจากทิศทางการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ที่มีการส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางนโยบายที่ต้นสังกัดระบุไว้ และส่งผลมายังระดับการรับรู้ของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

มากกว่า ข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

2.2 ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง/วิทยฐานะ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับกิตติศักดิ์ ศรีคำเบา (2565, หน้า 211-223) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตศรีนครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวิทยฐานะ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัศกร โหมเพ็ง (2565, หน้า 93-108) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 42 สำนักงานเขตหนองจอกสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร จำแนกตามวิทยฐานะ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการสนับสนุนข้าราชการครู ให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกกระบวนการ ทั้งการวางแผนแผนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อหาแนวทางและ

ทิศทางการดำเนินงาน นำไปสู่การกำหนดโครงการกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมาย และมีส่วนร่วมในการนิเทศ กำกับ ติดตาม การวัดและประเมินผล มีการสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานผ่านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อสถานศึกษาและกับตนเอง นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับวิชิตา บุญเทียม (2565, หน้า 173-188) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุสรณ์ เย็นวัฒนา (2565, หน้า 71-83) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

กรุงเทพมหานครจึงควรมีนโยบาย แนวทางการบริหารการส่งเสริมการสร้างภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ผ่านการส่งเสริมให้บุคลากรริเริ่มดำเนินการในโครงการหรือกิจกรรมใหม่ตามความต้องการของบุคลากร ที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษามีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ผ่านการชื่นชมยินดีเสริมกำลังใจ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงสิทธิประโยชน์สวัสดิการ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามความเหมาะสมอย่างยุติธรรม

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานครไปปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของตนเอง ในการพัฒนาภาวะผู้นำ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมในมุมมองอื่นๆ เช่น ด้านการมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศขององค์กรที่มีการร่วมกันกำหนดการทำงานที่ชัดเจน และร่วมสร้างบรรยากาศที่ดีด้านการมีส่วนร่วมในหน้าที่รับผิดชอบที่มีส่วนร่วมในการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสม และมีเป้าหมายการทำงานร่วมกันเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมการบริหารจัดการสถานศึกษาในทุกขอบข่าย และสามารถนำไปพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาในด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบ

มีส่วนร่วมนำมาสังเคราะห์ และเก็บข้อมูลวิจัยผลการวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ (Benefits) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงศ์ ทาปง. (2563). *ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- กิตติยา สุขเกษม. (2564). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- กิตติศักดิ์ ศรีคำบัว. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตศรีนครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(9), 211-223.*
- พัสกร โหมเพ็ง. (2565). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 42 สำนักงานเขตหนองจอกสังกัดกรุงเทพมหานคร. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(7), 93-108.*
- วิชุดา บุญเทียม. (2565). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 8(1), 173-188.*
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.*
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานประจำปี 2563. เข้าถึงได้จาก <http://backoffice.onec.go.th/uploaded2/Category/202105/PaperAnnualReport2563.pdf>*
- อนุสรณ์ เย็นวัฒนา. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ, 9(3), 71-83.*
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies.* New York: Cornell University Press.
- Cohen, L., Lawrence, M., & Keith, M. (2011). *Research Methods in Education.* (7th ed). London: Routledge.
- Johnson, C. E. (2015). *Meeting the Ethical Challenges of Leadership: Casting Light or Shadow.* Newberg, Oregon: George Fox University.

แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียน จังหวัดสิงห์บุรี*

The Guidelines for the Development of Mindfulness of Secondary School Students in Singburi Province

พระครูใบฎีกา ณัฐกิต มหิสุโส (อนุรักษตระกูล), พระมหาไธ ธมฺมเมธี (แซ่อั่ว) และศิริโรจน์ นามเสนา
Phrakrubaidika Natthakit Mahissaro (Anuraktragoon), Phramaha Hai Dhammamedhi (Saechua)
and Sirirot Namsena
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Natthakit_liang@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาศติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี 2) ศึกษาการพัฒนาสติสำหรับเยาวชนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาศติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นบุคลากรทางการศึกษา รวม 21 รูป/คน สถิติหรือวิธีการที่ใช้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาอธิบาย (Descriptive Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันการพัฒนาศติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี เป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีการปฏิบัติแบบเดิมคือใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร ในการพัฒนาศติของนักเรียน เช่น เป็นกิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม เป็นต้น
2. การพัฒนาศติสำหรับเยาวชนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการทำให้เกิดขึ้นโดยมีจุดเน้นไปที่สามเณรที่บรรลุนิกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการระลึกถึงเป้าหมาย การสร้างสิ่งเร้าให้เกิดการระลึก การแผ่รู้แผ่เรียน และการใช้วิธีการอื่นๆ

*ได้รับบทความ: 21 ตุลาคม 2565; แก้ไขบทความ: 2 พฤษภาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 17 มิถุนายน 2566

Received: October 21, 2022; Revised: May 2, 2023 ; Accepted: June 17, 2023

3. แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี เป็นการสำรวจปัจจัยที่ส่งเสริมในการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นการปลูกฝังหลักธรรมให้เกิดขึ้นในตัวผู้สอนและผู้เรียนในฐานใจ กาย วาจา และเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามกรอบ คือ ขั้นการทำให้ดู ขั้นพูดให้ฟัง และขั้นการคิดให้เป็น เมื่อประเมินแนวทางการพัฒนาสติ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.38)

คำสำคัญ: การพัฒนาสติ; นักเรียนระดับมัธยมศึกษา; โรงเรียนในจังหวัดสิงห์บุรี; สภาพปัจจุบันการพัฒนาสติ; แนวทางการพัฒนาสติ

Abstract

This research has three research objectives: 1) to Study the development of mindfulness for secondary school Students in Singburi Province 2) to study the development of mindfulness for the youth in Theravada Buddhist scriptures 3) to present the process for the development of mindfulness for secondary school Students in Singburi Province. This research is Qualitative Research and Field Research. Key informants used in the research were conducted by in-depth interviews, which educational personnel totaling 21 figures/person. The statistics or methods used for data analysis were descriptive content analysis.

The research results were as follows:

1. The current state of mindfulness development students at secondary school in Singburi Province. This is the implementation of the National Education Act through learning activities and extracurricular activities.

2. The most schools have the same practice of using extracurricular activities in the development of student mindfulness. For example, it is an activity in front of the flagpole, religious activities, and activities for moral camps, etc. Mindfulness development for the youth in Theravada Buddhist Scriptures is to make mindfulness happen, with a focus on the novice who attained enlightenment in the Theravada Buddhist scriptures. It is realization of the goal to creating a stimulus to curiosity and using other methods.

3. The Guidelines for the development of mindfulness among secondary students in Singburi Province. It is a survey of factors that to promote the development of mindfulness of secondary students. It is the creation of Dharma principles to occur for

instilling onto teachers and learners. All is based on mind, body, speech and is a learning activity and extracurricular activities. It is an according to the framework is the process of making it a look, the process to listen accomplished, and the process of a thinking skillfully. Whilst assessing the approach to mindfulness development is as possibility, accuracy, suitability, and the benefit at a high level (Mean 4.38).

Keywords: Development of Mindfulness; Secondary Students; Schools in Singburi Province; Current state; Guidelines of mindfulness development

1. บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีความเจริญทางด้าน วัตถุเทคโนโลยี และการสื่อสาร แต่คนมีความทุกข์ ทางจิตใจ ในเรื่องต่างๆ เช่น มีความวิตกกังวล ความเครียดความเหนื่อยล้า ความอยากได้ อยากมี อยากเป็น ความรัก ความโกรธ ความเบื่อหน่าย เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วมีสาเหตุจากการขาดภูมิคุ้มกัน กิเลส และป้องกันจิตใจจากสภาพแวดล้อมที่คอย กระตุ้นเร้าอารมณ์ทำให้โรคที่เรียกว่า โรคใจ ทั้งนี้ ในทางพระพุทธศาสนามีเครื่องมือจัดการความทุกข์ที่ สามารถป้องกัน และดับพิษอารมณ์ได้ด้วย การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน คือการมีสติในการ พิจารณาข้อมูล โดยใช้สติปัญญามากกว่าการใช้ อารมณ์จึงมีประโยชน์อย่างมากทั้งในด้านการเรียน การปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตอย่างเป็น รูปธรรม (มาลีวัล เลิศสาครศิริ, 2559, หน้า 44-53) การมีสติจึงเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตยุค ปัจจุบัน

วิถีชีวิตของประชาชนในปัจจุบันได้ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม รวมไปถึงพฤติกรรมของ เด็ก และเยาวชนในส่วนใหญ่ มีสมาธิสั้น หย่อน ภาวะผู้นำ ขาดวินัย ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้

ติโดชเชียล ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ขาดประสบการณ์ ในการเรียนรู้ (ณวัฒน์ เรื่องศิริ, 2564, หน้า 988-1000) นำไปสู่ภาวะเสื่อมถอย มาจากสาเหตุหลาย ประการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นความเจริญก้าวหน้า ทางเทคโนโลยี หรือภาวะเศรษฐกิจ การศึกษา ไม่สามารถพัฒนาจิตใจให้ได้ดีเท่าที่ควร แสดงให้ เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับพระพุทธ ศาสนาตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา เป็นการเรียนแบบ ทัวไป ไม่มีการพัฒนาในเรื่องของสติอย่างเป็น รูปธรรม และยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนนำหลัก ธรรมไปสู่การประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวันได้จริง จึงเป็นหน้าที่ของสถาบันครอบครัว สถาบันการ ศึกษา และสถาบันทางศาสนา ที่จะเข้ามาผสาน ร่วมมือ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็ก และ เยาวชนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง เป็นรากฐานของ ประเทศไทย (ผดุง จิตเจื้อจุน, 2562) อีกทั้งสติยัง เป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำ วันของมนุษย์ทุกคน ตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งเข้า นอน รวมไปถึงการรับมือกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างวัน (Kabat-Zinn, 2001) ดังนั้น การพัฒนาสติเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะ ต้องทำให้เกิดขึ้นกับเยาวชนในยุคปัจจุบัน

ซึ่งในสมัยพุทธกาลพระศาสดาได้ตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์ก่อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีในตาน้อย มีอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม” (วิมพา (ไทย) 4/32/40) พุทธดำรัสแสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาต้องเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงแก่ผู้ได้รับ ด้วยการมุ่งหมายให้เขาเหล่านั้นมีชีวิตที่ดีขึ้นด้วยการเข้าใจ และน้อมนำธรรมะไปปฏิบัติ

ปัจจุบันการพัฒนาสติของนักเรียนได้อาศัยคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีนโยบายดำเนินการปฏิรูปการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัย ปัจจุบันโดยมีเจตนารมณ์ที่จะปลูกฝังให้นักเรียนเป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรมอันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาชีวิตของนักเรียนอย่างยั่งยืน และสามารถนำไปใช้ชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ แม้ในส่วนการพัฒนาสติสำหรับเยาวชนในพระพุทธศาสนานั้น สามารถศึกษา

ได้จากคัมภีร์ เป็นการศึกษาเรื่องราวของสามเณรในสมัยพุทธกาล เพราะถือว่าเป็นเยาวชนได้เนื่องจากเป็นผู้ที่มีอายุน้อย ตัวอย่างการพัฒนาสติสำหรับเยาวชน คือ สามเณรสังกัจจะ เมื่ออายุ 7 ขวบถูกเพื่อนกล่าวว่า ตอนเกิดอยู่ในครรภ์ของมารดาซึ่งมารดาได้เสียชีวิต ถูกนำร่างไปเผา แต่สังกัจจะกลับรอดชีวิต ทำไมไฟไหม้สังกัจจะ เมื่อสังกัจจะได้อินก็สลดใจว่า ทำไมเราถึงไม่ตายตามมารดา จึงคิดจะออกบวชทันที เป็นการแสดงถึงการเกิดขึ้นของสติที่ระลึกไปในทางที่ดีงาม และไปขอบวชกับพระสารีบุตร ท่านก็ได้ปลงผมพร้อมกับสอนกรรมฐานเมื่อปลงผมเสร็จ สังกัจจะสามเณรก็บรรลุธรรมจากที่กล่าวแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาสติสำหรับเยาวชนในพระพุทธศาสนาเป็นการระลึกถึงสิ่งที่ดีงาม ประกอบกับบารมีที่ได้สะสมมาเป็นเหตุเป็นปัจจัยทำให้สติได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ปัญญา ใช้อย่างบาง และโรศะนี เวชประพันธ์, 2561, หน้า 271) โดยการฝึกสติได้รับการพัฒนาจากอินเดียเมื่อ 2500 ปีก่อน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางตรัสรู้ สติสามารถช่วยเราได้จากสถานการณ์ต่างๆ เช่น ความเจ็บปวดจากอาการทางจิต เช่น ภาวะซึมเศร้า เป็นต้น ทำให้เรามีจิตใจที่มั่นคงและสร้างสมดุลลดความเครียดและความวิตกกังวลได้ (Thompson, 2010)

สำหรับแนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนจะต้องอาศัยการศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาสติของนักเรียน และศึกษาการพัฒนาสติสำหรับเยาวชนในพระพุทธศาสนาให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น แล้วนำมาวิเคราะห์จึงจะสามารถนำมาสร้างแนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้เห็นว่า การพัฒนาสติของนักเรียนเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง และจะต้องมีการวางแผนทางอย่างชัดเจนโดยผ่านกระบวนการต่างๆ ในด้านการศึกษา เพื่อให้ให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันในตนเองและรับคุณค่าที่แท้จริงจากการนำหลักธรรมเรื่องสติมาใช้ในการชีวิตประจำวัน การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการพัฒนาสติในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เท่านั้น โดยมีกรอบการศึกษาไว้อย่างชัดเจน ในเรื่องสภาพปัจจุบันการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี และการพัฒนาสติสำหรับเยาวชนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี ตามลำดับต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาสติสำหรับเยาวชนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยศึกษาตามกรอบแนวคิดในการวิจัย แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับ

มัธยมศึกษาโรงเรียนในจังหวัดสิงห์บุรี ภายใต้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์และดำเนินการวิจัยตามระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี โดยกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือฝ่ายบริหารในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ค่าดัชนี IOC อยู่ในช่วง 0.8-1.0 ถือว่าสอดคล้องกับเนื้อหา และนำไปเก็บข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาอธิบาย และการวิเคราะห์สภาพปัญหา (SWOT Analysis) ทำให้ได้มาซึ่งสภาพปัจจุบันการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี

ระยะที่ 2 ศึกษาการพัฒนาสติสำหรับเยาวชนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทแหล่งข้อมูล คือ เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก (ฉบับภาษาไทย) หลักฐานชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ และเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์เนื้อหา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และบันทึกลงในแบบวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาอธิบาย ทำให้ได้มาซึ่งการพัฒนาสติสำหรับเยาวชนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ระยะที่ 3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี โดยกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนในจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 21 รูป/คน ประกอบด้วย พระสอนศีลธรรมผู้มีประสบการณ์สอนอย่างน้อย 15 ปีขึ้นไปในจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 7 รูป บุคลากรทางการศึกษา (ครูผู้สอน) ในจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 7 คน ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาหรือด้านศาสนาในจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 7 รูป/คน ส่วนที่ 2 โรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านสติ ที่จัดการเรียนรู้ที่มีสติและสมาธิเป็นฐาน จำนวน 3 คน ประกอบด้วยตัวแทนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านสติ และส่วนที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง 0.6-1.0 ถือว่าสอดคล้องกับเนื้อหา และแบบประเมิน ได้ค่าดัชนี IOC เท่ากับ 1.0 ถือว่าสอดคล้องกับเนื้อหา ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.96 ถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง และนำไปเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิด การพัฒนาสติ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีจำนวน 21 รูป/คน เพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้ จากนั้นสัมภาษณ์กรณีศึกษา

โรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านสติ ที่ผ่านการอบรม และมีจัดการเรียนรู้ที่มีสติและสมาธิเป็นฐาน ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาสติให้ได้องค์ความรู้ใหม่ และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และนำแบบประเมินแนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาให้บุคลากรทางการศึกษาที่จัดการเรียนรู้ที่มีสติและสมาธิเป็นฐาน หรือครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจำนวน 30 คน เป็นผู้ประเมิน และการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องเรื่อง แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี ทำให้ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี เป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพราะถือเป็นกฎหมายที่หลักเกี่ยวข้องการศึกษา และหลักสูตรแกนกลางที่มีผลต่อหลักสูตรสถานศึกษานั้นๆ ที่จะมีการพัฒนาสติของนักเรียน โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร แต่เมื่อปี พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมามีการจัดโครงการประชุมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการปฏิรูปการเรียนรู้การสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้ที่มีสติและสมาธิเป็น

ฐานก็ยังไม่มีความแพร่หลายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสิงห์บุรี โรงเรียนส่วนใหญ่ก็จะมี การปฏิบัติแบบเดิมคือใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร ในการพัฒนาสติของนักเรียน เช่น เป็นกิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม เป็นต้น แต่ทั้งนี้ในส่วนของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสิงห์บุรี ก็ตระหนักถึงความสำคัญเรื่องการพัฒนาสติของนักเรียนเป็นอย่างมาก มีการมอบหมายเป็นนโยบายให้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นผู้ดำเนินการการพัฒนาสติของนักเรียนตามกำลังความสามารถในการเรียนการสอนในรายชั่วโมง

2. การพัฒนาสติสำหรับเยาวชนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการทำสติให้เกิดขึ้น โดยมีจุดเน้นไปที่สามเณรที่บรรลุนิกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท การที่สติจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยเหตุปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่จะเป็นตัวสนับสนุนส่งเสริมให้สตินั้นเกิดขึ้นมา เพราะสติเป็นการนึกถึง เป็นการตั้ง ตริ จับ กำกับเรื่องราวต่างๆ และเป็นการควบคุมจิตใจ ซึ่งการพัฒนาสติสำหรับเยาวชนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการระลึกถึงเป้าหมาย การสร้างสิ่งไว้ให้เกิดการระลึก การใฝ่รู้ใฝ่เรียน และการใช้วิธีการอื่นๆ

3. แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี เป็นการสำรวจปัจจัยที่ส่งเสริมในการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีทั้งปัจจัยภายใน คือ ใจเห็นคุณค่า สติปัญญารับไว้ ไร้เรื่องรบกวนใจ ครอบครัวยุติโอกาส ปัจจัยภายนอก คือ ความพร้อม

ดี วิธีสอนหลากหลาย สถานที่ผ่อนคลาย นโยบายร่วมกัน เป็นการปลูกฝังหลักธรรมที่ส่งเสริมในการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยให้ครูสอนและผู้เรียนมีหลักธรรมกำกับในเริ่มตั้งแต่ใจ (คิด) กาย (ทำ) วาจา (พูด) มีสังคหวัตถุ 4 หลักของกัลยาณมิตร และปราศจากอคติ สำหรับผู้เรียนต้องมีอิทธิบาท 4 และขันติโสรัจจะ และเป็นการจัดกิจกรรมการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีกรอบในการจัดกิจกรรม คือ ขั้นการทำให้ดู ขั้นพูดให้ฟัง และขั้นการคิดให้เป็น โดยการลงปณินัน แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาใน 4 ด้านด้วยการประเมิน ในภาพรวมและรายด้านพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.38) ในด้านความเป็นไปได้ พบว่า อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.32) ในด้านความถูกต้อง พบว่า อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.33) ในด้านความเหมาะสม พบว่า อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.33) และในด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.52)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี ทำให้ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ด้านภาพรวมแนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะสติเป็นการนึกถึงการตั้ง ตริ จับ กำกับเรื่องราวต่างๆ เป็นการควบคุม

จิตใจ เป็นหลักธรรมที่สำคัญอย่างมาก อันจะทำให้เกิดประโยชน์แก่การนำมาปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติชัย สุธาสิโนบล (2564, หน้า 40-53) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่มีสติเป็นฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสังคมไทยยุคปัจจุบัน พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่มีสติเป็นฐานการเรียนรู้ ผลการประเมินผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นว่ามีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.79) นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของหวิณ จำปานิน (2561, หน้า 49) ได้ศึกษา กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า สติเป็นหลักการฝึกจิตของมนุษย์ให้มีคุณภาพ และสมรรถภาพเพื่อให้จิตเข้มแข็ง แน่วแน่ และสงบผ่องใสบริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งรบกวนให้เศร้าหมอง สามารถควบคุมตนเองได้ดี คือการฝึกเรียนรู้ที่จะควบคุมใจไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจแห่งโลภะ โทสะ โมหะ เพื่อให้เกิดความรู้เท่าทันอยู่เสมอ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเอื้อมอร ชลวร (2554, หน้า 98) ได้ศึกษาการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ พบว่า สติเป็นตัวควบคุมเพื่อให้ใช้ปัญญาได้อย่างฉลาดในการประกอบอาชีพและดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างยั่งยืน เพราะความรู้ความสามารถในการเข้าใจในตัวบุคคลถึงกระบวนการภายในกายและจิตที่สร้างสรรค์ให้ปัญญาเกิดความสมดุล

2. ด้านความเป็นไปได้ แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัด

สิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะการพัฒนาสติมีลักษณะเป็นกระบวนการระลึกรู้อยู่ในขณะนี้ปัจจุบัน เกิดจากการเรียนรู้ ผีกลั่น และอบรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงศ์สันต์ เกษมพงศ์สัน (2564, หน้า 1472-1484) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีสติและสมาธิเป็นฐานเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการของสมองชั้นสูงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีสติและสมาธิเป็นฐานเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการของสมองชั้นสูง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพรหมจักสังวร จังหวัดลำพูน ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีสติและสมาธิเป็นฐานฯ นักเรียนมีคะแนนจากแบบวัดการบริหารจัดการของสมองชั้นสูง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีสติและสมาธิเป็นฐานฯ ที่เน้นให้นักเรียนได้มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาที่ทำกิจกรรม มีการเริ่มต้นกิจกรรมด้วยการเตรียมความพร้อมของนักเรียนที่เน้นให้นักเรียนกลับมาอยู่กับปัจจุบัน ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นำสิ่งที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นไปสู่การประยุกต์ในชีวิตประจำวัน และที่สำคัญกระตุ้นให้นักเรียนประเมินผลอยู่เป็นประจำนี้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาการบริหารจัดการของสมองชั้นสูงได้เป็นอย่างดี

3. ด้านความถูกต้อง แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะหลักทางพระพุทธศาสนาเถรวาทมีลักษณะเป็นการระลึกให้ตรงกับปัจจุบัน การที่ไม่มีใจที่เผลอ และแนวคิดทางตะวันตก

มีลักษณะเป็นการอยู่กับปัจจุบัน เป็นการตระหนักรู้ถึงสิ่งที่บุคคลกำลังกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวิมล ทองโอฬาร (2561) ได้ศึกษา การพัฒนาสติเพื่อสร้างสันติภาพ พบว่า สติที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาทเน้นเรื่องของการระลึกได้ ส่วนสติที่ปรากฏในตะวันตก คือ สติที่เกี่ยวกับการสังเกตตนเอง การตื่นตัว การสนใจในขณะปัจจุบัน สติมีหน้าที่ในการเฝ้าระวัง สติพื้นฐาน 4 คือหลักในการพัฒนาสติ บุคคลที่พัฒนาสติดีจะช่วยให้สามารถ ขจัดความขัดแย้งได้ ความขัดแย้งเกิดจากกิเลส คือ โลภะ โทสะ โมหะ และยังรวมไปถึง ตัณหา มานะ และ ทิฐิ จึงมีแนวคิดในการสร้างสันติภาพที่จะมาจัดการกับกิเลสเหล่านี้ สติจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการพัฒนาสติ ต้องเกิดจากการเรียนรู้ ผึกฝน บุคคลที่ได้รับการพัฒนาแล้วจะทำให้เกิดสันติในระดับบุคคล แล้วภาวะความเป็นสันติภาพก็จะเกิดขึ้น

4. ด้านความเหมาะสม แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะกระบวนการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐานมีลักษณะเป็นการเรียนรู้อย่างมีสติและสมาธิ ปฏิบัติกิจกรรมอย่างมีสติและสมาธิ แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีสติและสมาธิ สรุปการเรียนรู้อย่างมีสติและสมาธิ ประยุกต์วิธีทำสู่วิถีชีวิตอย่างมีสติและสมาธิและ และประเมินผลอย่างมีสติและสมาธิ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติชัย สุธารสินบล (2564, หน้า 46) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่มีสติเป็นฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสังคมไทยยุคปัจจุบัน พบว่า รูปแบบ

การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่มีสติเป็นฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสังคมไทยยุคปัจจุบันที่พัฒนาขึ้น เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการกับหลักพุทธธรรม ซึ่งได้แก่ หลักแห่งสติที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นการการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้หลักไตรสิกขาหลัก กัลยาณมิตร หลักพรหมวิหาร 4 หลักอริยสัจ 4 หลักโยนิโสมนสิการ หลักสัทธรรม 3 หลักอิทธิบาท 4 และหลักสัพปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติ กิจกรรมเรียนรู้การเรียนรู้แก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้อย่างเป็นองค์รวม โดยผู้สอนจัดสิ่งแวดล้อม (ปรโตโฆสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้านด้วยวิถีวัฒนธรรมแสงปัญญา จัดแบ่งขั้นตอนการจัดการกระบวนการการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือขั้นที่ 1 ขั้นพัฒนาสติสัมปชัญญะขั้นที่ 2 ขั้นสะท้อนแนวคิดและประสบการณ์ ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญาขั้นที่ 4 ขั้นลงมือปฏิบัติอย่างเป็นองค์รวม ขั้นที่ 5 ขั้นปรับแต่งและลงข้อสรุป ขั้นที่ 6 ขั้นตระหนักรู้หลักธรรมสู่การนำไปใช้ และขั้นที่ 7 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ร่วมกัน

5. ด้านความเป็นประโยชน์ แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะเกิดประโยชน์ต่อจังหวัดสิงห์บุรี หากมีการไปใช้ โดยนำมาเป็นกรอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาสติของนักเรียน ให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีภูมิคุ้มกันและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ณัฐสันต์ แก้วโสภา (2564, หน้า 1015-1027) ได้ศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐานศึกษากรณี: นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านท่าคอยนาง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน: 7 หน่วยการเรียนรู้ 20 กิจกรรมการเรียนรู้ ที่ถูกออกแบบมาจากสภาพปัญหา และสภาพบริบทของพื้นที่จริง จึงสามารถตอบโจทย์และแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่วิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับคำกล่าวของ Blustein (2013) ที่ว่า สติเป็นกระบวนการปลดปล่อยอย่างมหัศจรรย์ที่สามารถปลดปล่อยความคิดของเราจากการถูกกดดัน อารมณ์ความรู้สึกของร่างกายโดยธรรมชาติของสติ จะทำให้สงบเกิดความเข้าใจ จากการรับรู้และการยอมรับ การฝึกสติคือการตั้งใจระวังความคิด อารมณ์และความรู้สึกทางร่างกาย จิตสำนึกของเราจะสามารถระบุปัญหาได้ทันที สติจะระลึกถึงสิ่งที่เกิดขึ้น เช่น ความรู้สึกโกรธ ความกลัว ความเศร้า ฯลฯ สติจะช่วยให้เราตระหนักว่าเรากำลังสัมผัสกับความรู้สึกต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และเป็นปัจจุบัน

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรีเมื่อประเมินแนวทางการพัฒนาสติ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยดังกล่าว ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี จะต้องมีการประกอบ ได้แก่ การสำรวจปัจจัย เช่น การเห็นคุณค่าของการมีสติ เพราะเป็นรากฐานสำคัญ

การปลูกฝังหลักธรรม เช่น ผู้สอนจะต้องมีสังคหวัตถุ 4 ผู้เรียนจะต้องมีอิทธิบาท 4 เพราะเป็นการส่งเสริมในการพัฒนาสติ และการจัดกิจกรรม เช่น ทำให้ดู เพราะเป็นการกระตุ้นเพื่อสร้างความสนใจ เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จัดการอบรมบุคลากรทางการศึกษาให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาสติ

1.2 จัดทำแผนการพัฒนาสติในทุกองค์กร

1.3 ปลูกฝังการพัฒนาสติตั้งแต่ระดับเยาวชน

1.4 ตั้งศูนย์การเจริญสติเพื่อการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1.5 จัดประกวดสถานศึกษาด้านการประยุกต์ใช้สติ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 สำหรับบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำแนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไปทดลองใช้จริงในโรงเรียนหรือนำไปเผยแพร่ให้กับบุคคลที่สนใจเรื่องการพัฒนาสติหรือจัดทำคู่มือการพัฒนาสติสำหรับเยาวชนหรือนำมาใช้ประโยชน์ในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสติของเยาวชนในสถานศึกษา หรือนำไปสร้างรูปแบบการพัฒนาสติในสถานศึกษา

2.2 สำหรับบุคคลทั่วไป สำหรับบุคคลทั่วไป สามารถนำแนวทางการพัฒนาสติมาปรับประยุกต์ใช้ โดยเริ่มต้นจากการพิจารณาจิตใจของตนเอง จากนั้นศึกษาแนวทางการพัฒนาสติ

เมื่อเข้าใจและตระหนักถึงคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น จึงนำไปประพจน์ ปฏิบัติในการดำเนินกิจวัตร ประจำวัน รวมไปถึงการเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเปลี่ยนไปตามกาลเวลา

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2 ศึกษารูปแบบการพัฒนาสติของนักเรียน

3.3 ศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาสติของเยาวชนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับคัมภีร์พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน

3.4 ศึกษาการประยุกต์ใช้สติในการบริหารงาน

3.5 ศึกษาแนวทางการพัฒนาสติขององค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

แนวทางการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี สามารถนำมาสร้างเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับดังนี้

ขั้นที่ 1 การสำรวจปัจจัยที่ส่งเสริมในการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา หมายถึง การสำรวจปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกก่อนเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาสติ ปัจจัยภายใน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนโดยตรง เริ่มจากใจเห็นคุณค่า เป็นการเห็นคุณค่าของการมีสติ สติปัญญารับไหวเป็นความสามารถทางด้านสติปัญญา ไร้เรื่องรบกวนใจ เป็นการมีสภาพจิตใจที่ปกติ ครอบครัวให้อากาศ

เป็นครอบครัวที่ไม่กดดันด้านการศึกษา ปัจจัยภายนอก เป็นเรื่องทีนอกเหนือจากตัวผู้เรียน เริ่มจากความพร้อมดี เป็นการเตรียมการสอนหากมีจุดเริ่มต้นในการสอนที่ดีย่อมสามารถดึงดูดความสนใจได้ วิธีสอนหลากหลาย เป็นการกำหนดเวลาในสอนมีความเหมาะสมไม่มากหรือน้อยเกินไป เป็นเนื้อหาที่มีความน่าสนใจ เป็นกิจกรรมที่ตอบสนองกับวัยและการวัดประเมินผล เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะถ่ายทอด เป็นผู้ที่ใช้เทคนิควิธีการได้อย่างเหมาะสม สถานที่ผ่อนคลาย เป็นการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนและโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีสื่อ อุปกรณ์ต่างๆ ครบถ้วน นโยบายร่วมกัน เป็นความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ตลอดจนถึงความใส่ใจของผู้บริหาร ชุมชน ผู้ปกครอง

ขั้นที่ 2 การปลูกฝังหลักธรรมที่ส่งเสริมในการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา หมายถึง การสร้าง การปลูกฝังหลักธรรมให้เกิดมีขึ้นกับผู้สอนและผู้เรียน โดยการชี้แจงของการมีหลักธรรม และชี้โทษหากขาดหลักธรรม สร้างความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งหลักธรรมไปใช้ในการส่งเสริมทั้งผู้สอน (สังคหวัตถุ 4 ปราศจากอคติ 4 กัลยาณมิตร) และผู้เรียน (อิทธิบาท 4 ขันติโสรัจจะ) เริ่มตั้งแต่ใจ (คิด) กาย (ทำ) วาจา (พูด)

ขั้นที่ 3 การจัดกิจกรรมการพัฒนาสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา หมายถึง เป็นการกระทำที่ผู้สอนจะต้องพยายามให้ผู้เรียนมีสติเกิดขึ้นในระหว่างเรียน และทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการระลึกถึงเรื่องราวที่ได้เรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้ได้ฝึกปฏิบัติและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยแบ่งเป็น 3

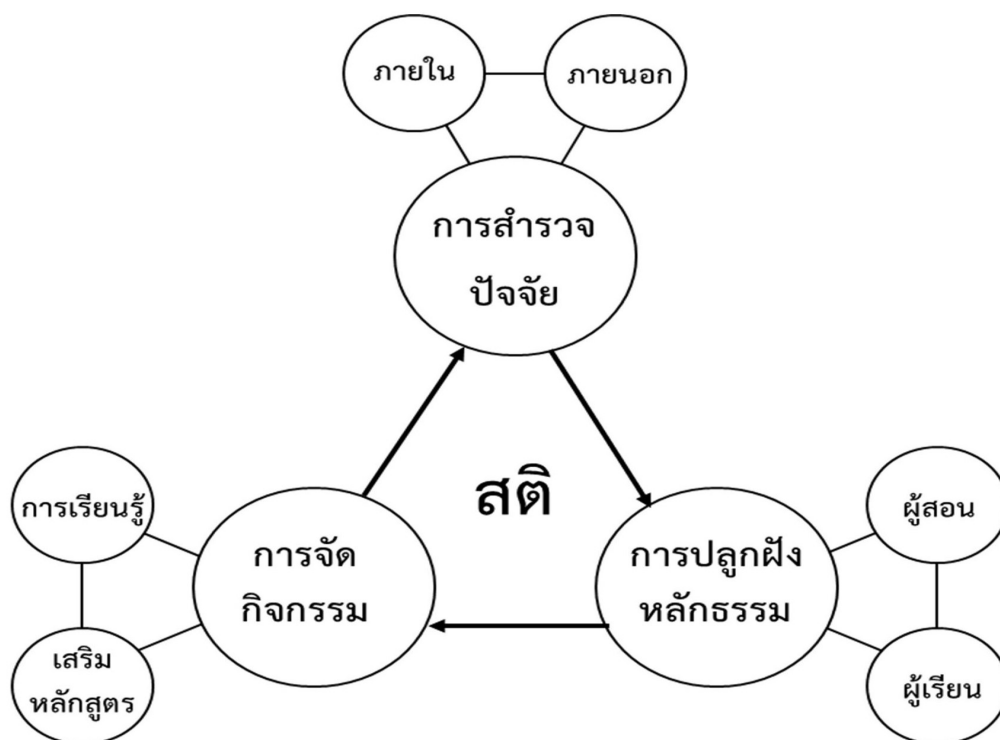

ขั้นตอนย่อย 1) ทำให้ดู (ชั้นนำ) เป็นการกระตุ้น เพื่อสร้างความสนใจ เป็นการระลึกถึงเป้าหมาย หรือชักจูงให้ผู้เรียนดึงข้อมูลที่มีอยู่เดิมออกมา ซึ่งหากผู้เรียนไม่มีข้อมูลเดิม หรือพื้นฐานเดิม ผู้สอน ก็จะต้องใช้วิธีการทำให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยมีหลักธรรมกำกับอยู่ด้วย ขั้นนี้ถือเป็นจุด เริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาสติ 2) พุดให้ฟัง (ขั้นสอน) เป็นการสร้างสิ่งเร้าให้เกิดการระลึก เป็นการเลือกใช้วิธีการต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นไปในด้านต่างๆ มี 5 ส่วนด้วยกัน คือ (1) เน้นพัฒนาความรู้ (2) เน้นพัฒนาทักษะหรือกระบวนการ (3) เน้นพัฒนาค่านิยม (4) เน้นลงมือปฏิบัติด้านพลเมืองหรือสังคม และ (5) เน้นพัฒนาผู้เรียนเป็นองค์รวมแบบบูรณาการ ผู้สอนจะต้อง เลือกเฟ้นให้เข้ากับบริบท โดยมีหลักธรรมกำกับอยู่ ด้วย ถือเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาสติให้ มีความต่อเนื่อง เพราะหากเลือกวิธีการที่ไม่เหมาะสม ย่อมทำให้การพัฒนาสติเกิดปัญหา แต่หากเลือก ได้ถูกวิธีก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ ใหม่ขึ้นมาได้ และ 3) คิดให้เป็น (ขั้นสรุป) เป็นการ ใ้รู้ใ้เรียน เป็นการปรับเปลี่ยนทำความเข้าใจให้ผู้ เรียนทุกคนได้รู้ในสิ่งเดียวกัน สามารถที่จะสรุปและ ทบทวนองค์ความรู้ที่ได้ออกมา โดยมีหลักธรรม กำกับอยู่ด้วย ถือเป็นกระบวนการต่อยอดในการ พัฒนาสติ

เมื่อมีการพัฒนาไปตามลำดับขั้นการ แสดงออกทางพฤติกรรมหลังจากเรียนรู้ด้วยการ พัฒนาสติแล้ว ผู้เรียน สามารถ ทำให้ดู (การทํากาย

ให้สุจริต) พุดให้ฟัง (การทําวาจาให้สุจริต) คิดให้ เป็น (การทําคใจให้สุจริต) ได้หรือไม่ โดยอาศัยผู้สอน ในการสังเกตผู้เรียน หากเป็นไปตามผลดังกล่าวจน นำไปสู่การอยู่เป็น (การใช้ชีวิตในสังคมอย่าง เป็นสุข) ถือว่าประสบความสำเร็จ หากไม่เป็นไป ตามผลดังกล่าว จะต้องมีการทบทวนในแต่ละ ลำดับขั้นว่ามีข้อผิดพลาดใดเกิดขึ้น หรือวิธีการบาง อย่างอาจไม่เหมาะสมกับผู้เรียนจะต้องมีการปรับ เปลี่ยนไปตามบริบทนั้นๆ

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาสติของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนจังหวัด สิงห์บุรี สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ เพราะสติ เป็นหลักสำคัญที่สุดในการดำเนินชีวิต หากเป็น บุคลากรทางการศึกษาย่อมสามารถนำไปใช้ได้ โดยตรง เนื่องจากในสภาพบริบทการทำงานย่อมมี ช่องทางในการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว เพื่อให้เกิดการพัฒนาสติขึ้นในตัวของผู้เรียน แต่ภายใต้ข้อจำกัดคือ การจัดกิจกรรม จะต้อง ศึกษาสภาพปัจจุบัน ความน่าสนใจ ความเป็น ประโยชน์ให้รอบด้าน หากเป็นบุคคลทั่วไปจะต้อง มีการนำแนวทางดังกล่าวไปปรับประยุกต์ใช้ ไม่ว่าจะพัฒนาสติตนเองหรือผู้อื่นก็ตาม เบื้องต้น จะต้องมีการสำรวจตรวจสอบตนเองถึงความพร้อม ในการพัฒนาสติ และปลูกหลักธรรมให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นปัจจัยในการสนับสนุนให้สติได้รับการ พัฒนา และนำไปสู่การลงมือทำกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต จะเห็นได้จาก แผนภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่มีสติเป็นฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสังคมไทยยุคปัจจุบัน. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(2), 40-53.
- ณรรัน เรืองศิริ. (2564). การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีสติและสมาธิเป็นฐาน ศึกษากรณี: นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสวายพิทยาคม ตำบลสวาย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(3), 988-1000.
- ณัฐสันต์ แก้วโสมวัฒน์. (2564). การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐานศึกษากรณี: นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านท่าคอยนาง จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(3), 1015-1027.

- ปัญญา ใ้ย่างบาง และโรตะนี เวชประพันธ์. (2561). *พระพุทธวจนะ คาถาธรรมบท จากพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ: พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- ผดุง จิตเจื้อจุน. (2562). *สถานการณ์ปัจจุบันของเด็กและเยาวชนไทย นำวิกฤตในอนาคตยิ่งน่าเป็นห่วง*. เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_1313057
- พงศ์สันต์ เกษมพงศ์สัน. (2564). ผลของกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีสติและสมาธิเป็นฐานเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการของสมองชั้นสูงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(4), 1472-1484.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 4*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาลีวัล เลิศสาครศิริ. (2559). ประสิทธิผลของโปรแกรมการฝึกสมาธิ ต่อพหุปัญญาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 17(13), 44-53.
- ศศิวิมล ทองโอฬาร. (2561). *การพัฒนาสติเพื่อสร้างสันติภาพ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- หวิณ จำปานิน. (2561). *กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอื้อมอร ชลวร. (2554). *การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Blustein, P. (2013). *Mindfulness Medication*. Retrieved from <https://pdfdrive.com>
- Kabat-Zinn, J. (2001). *Mindfulness Meditation for everyday life*. London: Piatkus Books.
- Thompson, C. (2010). *Everyday Mindfulness: A Guide to using mindfulness to improve your wellbeing and reduce stress and anxiety in your life*. Retrieved from <https://pdfpro.com/view/everyday-mindfulness-still-mind-319c7e.html>

การใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของ นักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด* Using Japanese Blackboard Writing to Enhance Students' Computational Thinking in Classroom by Using Lesson Study and Open Approach

ไกรลาส มาตรมูล และเทปทิธท์ เขียวคำ

Krailas Mathrmool and Theptithut Kheawkham

มหาวิทยาลัยราชภัฏพยุลงคราม

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: theptithut.k@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้วัตรกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 23 คน และทีมการศึกษาชั้นเรียนจำนวน 5 คนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของรัฐแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 10 สัปดาห์ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกวิธีปฏิบัติ การสอน การบันทึกวิธีทัศน์ การบันทึกภาพนิ่ง และผลงานของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์วิธีทัศน์ร่วมกับวิเคราะห์โพทโทคอล และนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน ดังนี้ 1) พื้นที่ด้านซ้าย: ครูใช้ทบทวนบทเรียนหรือติตรูปภาพสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดรวมถึงเงื่อนไขและกติกาที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียนโดยเป็นการแสดงแทนเชิงรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและรับมาเป็นปัญหาของตน 2) พื้นที่ตรงกลาง: ครูใช้ติดสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด คำสั่งของกิจกรรมและนำเสนอแนวคิดของนักเรียนตามการคาดการณ์ โดยคำนึงถึงการใช้สื่อเสริมในฐานะสื่อถึงรูปธรรม ประกอบด้วยบัตรคำสั่ง และของเงื่อนไข สำหรับการขยายและเชื่อมโยงแนวคิดที่หลากหลายของนักเรียนในแต่ละกลุ่ม

*ได้รับบทความ: 7 ธันวาคม 2565; แก้ไขบทความ: 16 มิถุนายน 2566; ตอบรับตีพิมพ์: 25 มิถุนายน 2566

Received: December 7, 2022; Revised: June 16, 2023; Accepted: June 25, 2023

ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการอภิปรายร่วมกับการใช้คำถามของครูและช่วยกระตุ้นการคิดของนักเรียนทั้งชั้นเรียน และ 3) พื้นที่ด้านขวา: ครูใช้สรุปขั้นตอนการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของบทเรียนผ่านการอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การแสดงเจตนาธรรม ประกอบด้วย การคิดแบบลำดับขั้นตอน การคิดแบบมีเงื่อนไข และการคิดแบบวนซ้ำจนเกิดเป็นเครื่องมือเชิงความรู้ของผู้เรียนเพื่อใช้ในคาบต่อไป

คำสำคัญ: กระดานดำแบบญี่ปุ่น; การคิดเชิงคำนวณของนักเรียน; การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

Abstract

This research objective was to study the pattern usage of Japanese blackboard writing to enhance students' computational thinking in the classroom by using lesson study and open approach, is qualitative research the target groups were: twenty-three students from Grade 3 students and five persons in lesson study team in the first semester of the academic year 2021 from a small public primary school in Phitsanulok. The data were collected during ten weeks using lesson plans, teacher's field notes, video records, pictures, and students' worksheets. Analysis methods were content analysis and video with protocol analysis, and descriptive analysis was used to present the information.

The results showed that: the lesson study team created a lesson plan which focused on how to use Japanese blackboard writing to enhance students' computational thinking as follows: 1) The left area: The teacher used for lesson revision or the posting pictures of an open-ended problem relating to the student's daily life with conditions and rules. These pictures are a concrete representation. This area is to encourage students to be interested and take into account student's problematic. 2) The middle area was used to post an open-ended situation, the order of activity, and the presentation of students' ideas that had been anticipated before. Teachers consider the teaching aids as a semi-concrete representation, such as cards and conditional cases for expanding and linking students' ideas in each group. This area is to motivate the whole class discussion and comparison with the use of teacher questions for encouraging the students' thinking and 3) The right area was utilized for summarizing the solution process and students' computational thinking involving to the lesson objectives through whole class discussion.

This area is leading to abstract representation such as sequences, conditionals, and loops and then the cognitive tools of learners was created to use connect to the future lessons.

Keywords: Japanese Blackboard Writing; Students' Computational Thinking; Lesson Study and Open Approach

1. บทนำ

นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดในประเทศไทย (Thailand Lesson Study and Open Approach: TLSOA) จัดเป็นกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูที่ทั่วโลกต่างให้การยอมรับ เนื่องจากเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนทั้งหมด โดยในประเทศไทยถูกใช้อย่างแพร่หลายในรายวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งจัดเป็นกระบวนการสอนที่เน้นการแก้ปัญหา (Problem Solving) และแนวคิดของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่ง Inprasitha (2022, pp. 1-15) ได้ปรับกระบวนการศึกษาชั้นเรียนมาจากประเทศญี่ปุ่น (Japanese Lesson Study) โดยคำนึงถึงบริบทของประเทศไทยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaboratively Design Research Lessons [Plan]) 2) ขั้นสอนและสังเกตชั้นเรียนร่วมกัน (Collaboratively Observing the Research Lessons [Do]) และ 3) ขั้นการสะท้อนผลชั้นเรียนร่วมกัน (Collaboratively Reflection or Post-discussion [See]) ทั้งนี้ ได้บูรณาการเอาวิธีการแบบเปิดในฐานะแนวทางการสอน (Open Approach as a Teaching Approach) เข้าไปในกระบวนการศึกษาชั้นเรียน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การนำ

เสนอปัญหาปลายเปิด (Posing the Problem Situation) 2) การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนผ่านการแก้ปัญหาในขณะที่ครูบันทึกแนวคิดของนักเรียนเพื่อใช้ในการอภิปราย (Observing /Taking Note Students' Ideas) 3) การอภิปรายและการเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน (Discussion and Comparing the Ideas Together) และ 4) การสรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นทั้งชั้นเรียน (Summarizing through Connecting the Ideas to Conclusion Together) โดยปัจจุบันนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดถูกใช้อย่างแพร่หลายในฐานะกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูที่ให้ความสำคัญกับแนวคิดของผู้เรียน ซึ่ง Yoshida (2005) กล่าวว่า การสอนผ่านการแก้ปัญหาจำเป็นอย่างยิ่งที่ทีมการศึกษาชั้นเรียนต้องมีการออกแบบการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นเพื่อใช้ในการสื่อสารถึงแนวคิดต่างๆ ของผู้เรียน และกระบวนการ ขั้นตอน การจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนทั้งหมด

กระดานดำแบบญี่ปุ่น (Bansho) ถูกใช้เพื่อแสดงลำดับขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยครูญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดย Ninomiya (2010) ได้ระบุหน้าที่ของการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่น ประกอบด้วย 1) ใช้บันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน

2) ช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่ต้องทำและคิดได้ 3) ช่วยให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงของกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และความต่อเนื่องของบทเรียน ตลอดกระบวนการจัดการเรียนการสอน 4) ใช้เป็นพื้นที่สำหรับการอภิปรายความเหมือน และความต่างของแนวคิดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และ 5) เป็นพื้นที่สำหรับการกระตุ้นแนวคิดของผู้เรียนผ่านการจัดองค์ประกอบบนกระดานดำ แต่ปัจจุบันการวิจัยการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นยังพบเพียงรายวิชาคณิตศาสตร์เท่านั้น ยังไม่พบการรายงานในรายวิชาใหม่อย่างเช่น รายวิชาวิทยาการคำนวณ โดย ไกรลาส มาตรมูล, พิชิตชัย ปิมแปง และเทพธิทัต เขียวคำ (2566) รายงานว่า ธรรมชาติของรายวิชา วิทยาการคำนวณผู้สอนต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการหรือขั้นตอนในการแก้ปัญหา และการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียนเป็นอย่างมาก

รายวิชาวิทยาการคำนวณ (Computing Science) เป็นรายวิชาใหม่เริ่มใช้ในประเทศไทย เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 และมีเนื้อหาครบทุกระดับชั้นเมื่อ พ.ศ. 2563 จัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมทรัพยากรมนุษย์เพื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) พื้นฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) พื้นฐานการรู้เท่าทันสื่อและข่าวสาร (Media and Information Literacy) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561)

โดย Threekunprapa and Yasri (2020, pp. 207-222) พบว่า การพัฒนาองค์ความรู้พื้นฐานด้านการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียนเกี่ยวกับการเขียนโปรแกรมในระดับประถมศึกษาถือเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการต่อยอดไปสู่การเขียนโปรแกรมในระดับขั้นที่สูงขึ้นต่อไป โดยการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียน (Students' Computational Thinking) ตามงานวิจัยของ Brennan and Resnick (2012) ประกอบด้วย 7 ประเภท ดังนี้ 1) การลำดับขั้นตอน (Sequences) 2) การวนซ้ำ (Loops) 3) การเกิดเหตุการณ์ (Events) 4) แนวคิดการขนาน (Parallelism) 5) การมีเงื่อนไข (Conditionals) 6) การดำเนินการ (Operators) และ 7) การจัดการข้อมูล (Data)

ดังนั้น ด้วยเหตุผลที่ว่างานวิจัยด้านการสอนผ่านการแก้ปัญหารายวิชาวิทยาการคำนวณ ที่ให้ความสำคัญกับการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียนยังมีความขาดแคลนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการศึกษารูปแบบวิธีปฏิบัติการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่น ถือเป็นองค์ความรู้ที่มีความใหม่และจำเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาและคาดหวังว่าจะก่อเกิดประโยชน์สำหรับงานด้านการศึกษาภายในประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษารูปแบบการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่น เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในงานวิจัยถูกเลือกมาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 23 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านสะเดา จังหวัดพิษณุโลก แบ่งเป็นนักเรียนชายจำนวน 11 คน นักเรียนหญิงจำนวน 12 คน นักเรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาด้วยวิธีการแบบเปิดในรายวิชาคณิตศาสตร์ เป็นระยะเวลา 2 ปี ก่อให้เกิดบริบทที่มีความเฉพาะแตกต่างจากชั้นเรียนโดยทั่วไป และ 2) สมาชิกในทีมการศึกษาชั้นเรียนรายวิชาวิทยาการคำนวณ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนครูประจำการจำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 1 ท่าน โดยแต่ละท่านมีประสบการณ์ด้านการใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน และวิธีการแบบเปิดมากกว่า 3 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้เน้นขอบเขตด้านการคิดเชิงคำนวณจำนวน 10 แผน ประกอบด้วย การแสดงอัลกอริทึมในการทำงานหรือการแก้ปัญหาอย่างง่ายโดยใช้ภาพ สัญลักษณ์ หรือข้อความ การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายโดยใช้ซอฟต์แวร์หรือสื่อ และตรวจหาข้อผิดพลาดของโปรแกรม โดยแผนการจัดการเรียนรู้วิเคราะห์มาจากการใช้กรอบการค้นหาสาระการเรียนรู้บทเรียนของไกรลาส มาตรฐาน และคณะ (2565, หน้า 164-179) ร่วมกับการวิเคราะห์

หนังสือเรียนรายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) โดยแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับการแก้ปัญหาของผู้เรียน และการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนของ Brennan and Resnick (2012) จากนั้นตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผลการตรวจสอบพบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพอยู่ในระดับที่ดีมาก 2) แบบบันทึกวิธีปฏิบัติขั้นตอนการสอนและสังเกตชั้นเรียนร่วมกัน ตรวจสอบความถี่ของวิธีปฏิบัติการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นโดยประยุกต์จากกรอบแนวคิดการใช้กระดานดำในรายวิชาคณิตศาสตร์ ของ Kuehnert et al. (2018, pp. 362-369) ชูศักดิ์ อุดอินแก้ว และเจนสมุทธ แสงพันธ์ (2556, หน้า 91-108) ร่วมกับวิธีการแบบเปิดทั้ง 4 ขั้นตอนของ Inprasitha (2022, pp. 1-15) จากนั้นตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผลการตรวจสอบพบว่าแบบบันทึกฯ มีคุณภาพอยู่ในระดับที่ดีมาก 3) กล้องบันทึกวีดิทัศน์และกล้องบันทึกภาพนิ่งใช้บันทึกเหตุการณ์ของชั้นเรียนตาม 4 ขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด และเน้นถ่ายภาพเหตุการณ์ในเชิงกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นทั้งในส่วนของการใช้สื่อหลัก และสื่อเสริมของครูรวมถึงรายละเอียดของการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ทำทางถึงการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียน และ 4) ภาพผลงานนักเรียน ประกอบด้วย ใบกิจกรรมสมุดจดบันทึกซึ่งถูกนำมาใช้ในการสะท้อนผลร่วมกันของทีมการศึกษาชั้นเรียน และใช้เป็นหลักฐาน

ประกอบในการวิเคราะห์วิธีทัศน์เพื่อแสดงถึงการ
ใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นที่มีส่วนส่งเสริมการ
อภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการ
เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติการใช้กระดาน
ดำแบบญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของ
นักเรียนผ่านกิจกรรมแบบ Unplugged โดยเน้น
ชั้นการสอนและสังเกตชั้นเรียนร่วมกันจำนวน 10
สัปดาห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ขอบเขตเนื้อหา
ที่ศึกษาที่มุ่งการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันออกแบบการ
จัดการเรียนรู้จากหนังสือเรียนรายวิชาเทคโนโลยี
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย บทที่ 1
บทที่ 2 บทที่ 6 และบทที่ 7 โดยเน้นการจัดกิจกรรม
แบบ Unplugged ที่ให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้
ด้วยตนเองได้ 2) ขอบเขตวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของการศึกษา
ชั้นเรียน ประกอบด้วย (1) ขั้นสร้างแผนการจัดการ
เรียนรู้ร่วมกันบันทึกการสนทนากลุ่มของทีมการ
ศึกษาชั้นเรียนที่ได้ร่วมกันออกแบบแผนการจัดการ
เรียนรู้เป็นประจำทุกวันอังคารในช่วงเวลา 12.50 น.
-13.50 น. ทั้งรูปแบบออนไลน์และออนไลน์ (2) ชั้น
การสอนและสังเกตชั้นเรียนร่วมกัน บันทึกวิธีทัศน์
บันทึกภาพนิ่ง บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติ
การใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นเพื่อช่วยส่งเสริมการคิด
เชิงคำนวณของนักเรียน (3) ขั้นการสะท้อนผล
ชั้นเรียนร่วมกัน บันทึกการสนทนากลุ่มของทีมการ
ศึกษาชั้นเรียนโดยให้ความสำคัญกับการใช้กระดาน
ดำแบบญี่ปุ่นและการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ
มากขึ้น 3) ขอบเขตระยะเวลา ผู้วิจัยเก็บรวบรวม
ข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ตั้งแต่

เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 จนถึง เดือนตุลาคม
พ.ศ. 2564 จำนวน 10 สัปดาห์ 4) การตรวจสอบ
ความน่าเชื่อถือของข้อมูลเนื่องจากเป็นงานวิจัย
เชิงคุณภาพผู้วิจัยจึงใช้การตรวจสอบสามเส้า
เพื่อเป็นการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล
ประกอบด้วย 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย
(Investigator Triangulation) และ 2) การวิเคราะห์
ข้อมูลของผู้วิจัย (Analyst Triangulation)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการ
วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลวิจัย โดยมีราย
ละเอียดดังต่อไปนี้ 1) วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับ
กรอบเชิงทฤษฎีการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่น
(Kuehnert et al., 2018, pp. 362-369; ชุติศักดิ์
อุดอินแก้ว และเจนสมุทธ แสงพันธ์, 2556, หน้า
91-108) การคิดเชิงคำนวณของนักเรียนเกี่ยวกับการ
เขียนโปรแกรมของ Brennan and Resnick
(2012) และการสอนด้วยนวัตกรรมการศึกษาชั้น
เรียนและวิธีการแบบเปิด (Inprasitha, 2022)
เพื่อนำมาสร้างเป็นแนวทางวิธีปฏิบัติการสอนในชั้น
เรียนที่เน้นการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริม
การคิดเชิงคำนวณของนักเรียน 2) วิเคราะห์เนื้อหา
ของแบบบันทึกวิธีปฏิบัติการใช้กระดานดำแบบ
ญี่ปุ่น แผนการจัดการเรียนรู้ หนังสือเรียน และผล
งานของนักเรียน 3) วิเคราะห์วิธีทัศน์ร่วมกับ
วิเคราะห์โปรโตคอลในชั้นเรียนตามขั้นตอนของวิธี
การแบบเปิด โดยเน้นวิเคราะห์อริยาบท การใช้
ภาษาปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทั้งของนักเรียนกับนักเรียน
รวมถึงนักเรียนกับครูที่แสดงถึงการใช้กระดานดำ
แบบญี่ปุ่น จากนั้นนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนา
วิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีปฏิบัติการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้วัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง สัมตำหารธา ตามกระบวนการของการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ดังนี้

1. ขั้นสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่น เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายโดยใช้ซอฟต์แวร์หรือสื่อ และตรวจสอบข้อผิดพลาดของโปรแกรม และร่วมกันสร้างแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 10 แผน โดยในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้หยิบยกแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สัมตำหารธา มาใช้ในการวิเคราะห์ถึงวิธีปฏิบัติการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่น เนื่องจากมีความหลากหลายของการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน และจัดเป็นการคิดเชิงคำนวณขั้นพื้นฐานที่นักเรียนมีความจำเป็นต้องใช้ต่อยอดต่อไป โดยจุดประสงค์ของบทเรียน คือ นักเรียนต้องตระหนักถึงการแสดงแทนอัลกอริทึมด้วยการใช้บัตรคำสั่งและช่องเงื่อนไขเพื่อแก้ปัญหาอย่างง่าย และตรวจสอบข้อผิดพลาด/แก้ไขในขั้นตอนการดำสัปดาห์ของตนเองได้ โดยสอดคล้องกับการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน คือ รูปแบบการแสดงลำดับ (Sequences) และการแสดงเงื่อนไข (Conditionals)

2. ขั้นการสอนและสังเกตชั้นเรียนร่วมกัน ผลการวิจัยสำหรับ บทเรียนที่ 2/10 กิจกรรม สัมตำหารธา มานำเสนอให้เห็นถึงวิธี

ปฏิบัติการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน ดังนี้

2.1 ขั้นนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด ครูใช้พื้นที่ด้านซ้ายของกระดานเริ่มนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดซึ่งสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียนผ่านการเล่าเรื่อง (Story Telling) และอภิปรายเกี่ยวกับปัญหา และสูตรสัปดาห์ของป่าพรทั้ง 3 สูตร ดังแสดงในโพรโทคอลต่อไปนี้

ครูผู้สอน: วันนี้ครูจะพานักเรียนไปรู้จักกับร้านสัปดาห์ป่าพร ซึ่งตอนนี้เกิดปัญหาขึ้นคือลูกค้าเยอะมากทำให้ป่าพรดำไม่ไหว โดยสูตรเฉพาะของป่าพร มีอยู่ทั้งหมด 3 สูตร คือ ดำไทย: ใส่พริกกระเทียม, เครื่องปรุง, มะละกอ, กุ้งแห้ง, ถั่วลิสง, ดำให้เข้ากัน ดำปุ: ใส่พริกกระเทียม, เครื่องปรุง, มะละกอ, ปูดอง, ดำให้เข้ากัน ดำปุปลาร้า: ใส่พริกกระเทียม, เครื่องปรุง, มะละกอ, ปูดอง, ปลาร้า, ดำให้เข้ากัน

จากโพรโทคอลพบว่า ครูได้นำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดที่นักเรียนสามารถพบเจอได้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้ผู้เรียนรับมาเป็นปัญหาของตน (Student's Problematic) โดยคำนึงถึงการใช้สื่อที่แสดงแทนเชิงรูปธรรมถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และสูตร การดำสัปดาห์ทั้ง 3 สูตร

จากนั้นครูใช้พื้นที่ตรงกลางด้านซ้ายสำหรับติดสัปดาห์บัตรคำสั่ง ช่องเงื่อนไขเพื่อใช้สำหรับการแสดงแทนโลกจริงของการดำสัปดาห์และร่วมกันอภิปรายถึง วิธีการใช้บัตรคำสั่ง และช่องเงื่อนไขก่อนเบื้องต้น ดังแสดงในโพรโทคอลต่อไปนี้

ครูผู้สอน: เอาละ นักเรียนหากเราจะช่วยป่าพร เราต้องเขียนโปรแกรมเพื่อให้พ้อม

(หุ่นยนต์) มาช่วยป่าพรในการดำน้ำซึ่งเราจำเป็นต้องใช้บัตรคำสั่ง และช่องเงื่อนไขในการสั่งการที่เหมือนกันครับ [ดังแสดงในภาพที่ 1] แต่เดี๋ยวเราลองมาช่วย ป่าพรทำดำไทยเพื่อซ่อมกันหน่อยดีไหม

ครับ/ไหนมีใครอยากเป็นอาสาสมัครไหม

นักเรียน 3: เย้ๆ เดี่ยวผมขอลองออกไปติดครับ [ดังแสดงในภาพที่ 1] แต่เราต้องเรียงตามขั้นตอนของสูตรป่าพรไหมครับ/สลับที่ได้ไหมครับ

ภาพที่ 1 แสดงการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นของครูในขั้นนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด

ครูผู้สอน: เพื่อนๆ คิดว่าเราสามารถสลับที่บัตรคำสั่งกันได้ไหมครับ เพราะอะไร

นักเรียนในห้อง: ไม่ได้ๆ เพราะจะผิดสูตรป่าพรและล้มดำอาจไม่อร่อย

จากโปรโตคอลพบว่า ครูใช้พื้นที่ตรงกลางด้านซ้ายของกระดานดำสำหรับติดสื่อเสริมกิจกรรม และใช้อธิบายทบทวนความเข้าใจถึงสถานการณ์ปัญหา ร่วมกันกับนักเรียนทั้งชั้นเรียน จากนั้นพื้นที่ตรงกลางด้านขวาบน ครูใช้ติดสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด และคำสั่งของกิจกรรม

2.2 ขั้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูแจกใบกิจกรรมและสติ๊กเกอร์โดยจัดเป็นสื่อกิจกรรมให้นักเรียนในแต่ละคู่ จากนั้นครูสำรวจและจดบันทึกการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนในแต่ละกลุ่มเพื่อใช้

ในขั้นการอภิปรายร่วมกัน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1: นักเรียนแสดงลำดับของการใช้บัตรคำสั่งเพียงอย่างเดียวได้ถูกต้อง เช่น ดำพริก กระเทียม -> ใส่เครื่องปรุง -> ใส่มะละกอ -> ใส่ปูดอง -> ใส่ปลาร้า (อาจสลับที่กันได้) -> ดำให้เข้ากัน (การคิดแบบลำดับขั้นตอน)

กลุ่มที่ 2: นักเรียนแสดงลำดับของการใช้บัตรคำสั่งและช่องเงื่อนไขได้ถูกต้อง เช่น ดำพริก กระเทียม -> ใส่เครื่องปรุง -> ใส่มะละกอ -> ช่องเงื่อนไขใส่ปูดอง -> ช่องเงื่อนไขใส่ปลาร้า (อาจสลับที่กันได้) -> ดำให้เข้ากัน (การคิดแบบลำดับขั้นตอนและการมีเงื่อนไข) อีกทั้งครูต้องช่วยเหลือกลุ่มที่ไม่สามารถแสดงการคิดเชิงคำนวณได้ผ่านการใช้คำถามที่ได้จากการคาดการณ์แนวคิดของนักเรียน

2.3 ขั้นการอภิปรายและเปรียบเทียบ
ร่วมกันทั้งเรียนครูใช้พื้นที่ตรงกลางส่วนด้านขวา
สำหรับการอภิปรายการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน
จำนวน 3 กลุ่ม โดยเริ่มจากกลุ่มการคิดแบบลำดับ
ขั้นตอนไปถึงกลุ่มที่มีการคิดแบบมีเงื่อนไข ดังแสดง
ในโพโทคอลต่อไปนี้

กลุ่ม 1 การคิดแบบลำดับขั้นตอน
(แบบยังไม่สมบูรณ์)

นักเรียนกลุ่ม 1: พวกเราตำพริก
กระเทียม -> ใส่เครื่องปรุง -> ใส่ปูตอง -> ใส่มะละกอ-
> ใส่ปลาร้า-> ต้มให้เข้ากัน

นักเรียนในชั้นเรียน: ครูครับกลุ่มนี้
เรียงผิดครับ

ครู: โอ้ว มีเพื่อนบอกกลุ่มนี้เรียงผิด
ลำดับเราลองช่วยกันแก้ไขให้เพื่อนหน่อยครับ

นักเรียนในชั้นเรียน: ต้องสลับการใส่
มะละกอกับ การใส่ปูตอง เพราะบัตรที่คนละสี

กลุ่ม 2 การคิดแบบลำดับขั้นตอน
(แบบสมบูรณ์)

นักเรียนกลุ่ม 2: พวกเราใช้บัตรคำสั่ง
ทำตามนี้ คือ ตำพริกกระเทียม -> ใส่เครื่องปรุง ->
ใส่มะละกอ -> ใส่ปูตอง -> ใส่ปลาร้า-> ต้มให้เข้ากัน

ครู: นักเรียนคิดว่าเราสามารถสลับที่
บัตรคำสั่งกันได้ไหมครับ

ภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนการคิดแบบลำดับขั้นตอน

ภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนการคิดแบบมีเงื่อนไข

นักเรียนในชั้นเรียน: ได้ค่ะ เราสลับ
การตำพริกกระเทียม, ใส่เครื่องปรุง และใส่มะละกอ
ได้แต่ถ้าสลับจะผิดสูตรค่ะ

กลุ่ม 3 การคิดแบบมีเงื่อนไข

ครู: เราคิดว่ากลุ่มของเราแตกต่างจาก
กลุ่มอื่นอย่างไรครับ

นักเรียนกลุ่ม 3: พวกเราใช้ของเงื่อนไข
ตำปูและของเงื่อนไขใส่ปลาร้าแทนบัตรคำสั่ง

ครู: กลุ่มนี้มีแนวคิดที่แตกต่างนักเรียน
เห็นไหมครับเพื่อนใช้ของเงื่อนไขเข้าช่วย/นักเรียน
คิดว่าเราสลับของเงื่อนไขได้ไหมครับ

นักเรียนในชั้นเรียน: ได้ค่ะ/ได้ครับ
เพราะมันอยู่ตำแหน่งใกล้กัน ใส่อะไรก่อนก็ได้

จากโพโทคอลพบว่า ครูใช้กระดาน
ดำแบบญี่ปุ่นเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียน
นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาตามที่กลุ่มของตนเอง
ค้นพบ โดยได้ทำการจัดกลุ่มการคิดแบบลำดับขั้น
ตอนที่มีความคล้ายคลึงกันจำนวนมากอยู่ฝั่งขวาสุด
ของพื้นที่ตรงกลาง ดังแสดงในภาพที่ 2 และกลุ่ม
การคิดแบบมีเงื่อนไขที่มีเพียงกลุ่มเดียวไว้ตรงกลาง
กระดาน ดังแสดงในภาพที่ 3 จากนั้นครูใช้คำถาม
เพื่อส่งเสริมการอภิปรายร่วมกันอีกทั้งใช้สื่อเสริม
เพื่อช่วยขยายแนวคิดที่เกิดขึ้นของนักเรียนในแต่ละ
กลุ่มร่วมด้วย

2.4 ขั้นการสรุปบทเรียนจากการเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียน ครูใช้พื้นที่ด้านขวาของกระดานเชื่อมโยงการคิดแบบลำดับขั้นตอนการคิดแบบมีเงื่อนไข และให้พื้นฐานการคิดแบบวนซ้ำที่สามารถนำไปสู่การคิดในลำดับที่สูงขึ้นในคาบต่อไป ดังแสดงในโพรโทคอลต่อไปนี้

ครู: นักเรียนจะเห็นว่าการทำงาน คำไทย และคำอุปมาอุปไมย สามารถทำได้ 2 แบบ คือ การใช้บัตรคำสั่งและการใช้ช่องเงื่อนไขร่วมด้วย แต่ถ้าหากอยากออกแบบให้สามารถทำได้ทั้ง 3 ชนิดจะสามารถแสดงแทนการใช้บัตรคำสั่งและช่องเงื่อนไขได้อย่างไร/ไหนนักเรียนลองออกมาช่วยครูสร้างโปรแกรมหน่อยครับ

นักเรียน 6: บัตรคำสั่งสี่ฟ้าเหมือนกันทั้ง 3 คำครับ

นักเรียน 7: ต้องใช้ช่องเงื่อนไขทั้ง 3 ช่องเข้าช่วยค่ะ

ครู: แนวคิดของเพื่อนๆ แต่ละคนดีมากเลยครับ สุดท้ายการทำสามคำทั้ง 3 ประเภท

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างการใช้พื้นที่กระดานดำแบบญี่ปุ่นที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน

เราสามารถเขียนโปรแกรมแบบใช้การคิดเชิงคำนวณทั้ง 3 ประเภทได้นี้แน่ครับ โดยโปรแกรมจะทำการวนซ้ำคำสั่งด้วยตัวของมันเอง

จากโพรโทคอลพบว่า ครูใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นเพื่อเชื่อมโยงการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และได้ปูพื้นฐานการคิดแบบวนซ้ำผ่านการอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียน ร่วมกับการใช้สื่อถึงรูปธรรมเพื่อนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์ของบทเรียนซึ่งจัดเป็นการแสดงแทนเชิงนามธรรม

3. ขั้นการสะท้อนผลชั้นเรียนร่วมกัน ครูผู้สอนและทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันสะท้อนผลชั้นเรียน โดยทำเป็นประจำทุกสัปดาห์ในวันศุกร์ ช่วงเวลา 14:00-15:00 น. โดยมีจุดประสงค์เพื่ออภิปรายร่วมกันถึงลักษณะวิธีปฏิบัติการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นในรูปแบบกรณีทั่วไปโดยแสดง 7 กิจกรรมจาก 10 กิจกรรม เนื่องจาก 3 กิจกรรมใช้สำหรับการสอบ ดังตารางที่ 1 ตัวอย่างการใช้พื้นที่กระดานดำแบบญี่ปุ่นที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน

พื้นที่กระดาน กิจกรรม	พื้นที่ด้านซ้าย	พื้นที่ตรงกลาง	พื้นที่ด้านขวา
1. สไลเดอร์เสี่ยงทาย	- สถานการณ์ปัญหา/คำสั่งกิจกรรม - รูปภาพ/เงื่อนไขหรือกติกา - สื่อเสริม	- สื่อเสริม - ใบกิจกรรมแสดงถึง: การคิดแบบลำดับขั้นตอน, การคิดแบบมีเงื่อนไข - พื้นที่ขยายแนวคิด	- สรุปและแสดงขั้นตอนการแก้ปัญหา - นิยาม/กฎ/สูตร

พื้นที่กระดาน กิจกรรม	พื้นที่ด้านซ้าย	พื้นที่ตรงกลาง	พื้นที่ด้านขวา
2. สัมตำหารรชา	- รูปภาพ/เงื่อนไขหรือกตึกา - สื่อเสริม	- สถานการณ์ปัญหา/คำสั่งกิจกรรม - สื่อเสริม - ใบกิจกรรมแสดงถึง: การคิดแบบลำดับขั้นตอน, การคิดแบบมีเงื่อนไข, การวนซ้ำ	- สรุปและแสดงขั้นตอนการแก้ปัญหา - สื่อเสริม - พื้นที่ขยายแนวคิด
3. สัมตำหารรชา (2)	- ทบทวนความรู้เดิม - สถานการณ์ปัญหา/คำสั่งกิจกรรม	- สื่อเสริม - ใบกิจกรรมแสดงถึง: การคิดแบบลำดับขั้นตอน, การคิดแบบมีเงื่อนไข, การวนซ้ำ - พื้นที่ขยายแนวคิด - แสดงขั้นตอนการแก้ปัญหา	- พื้นที่ขยายแนวคิด - สรุป - นิยาม/กฎ/สูตร
4. ไตรกัฬา	- รูปภาพ/เงื่อนไขหรือกตึกา - สื่อเสริม	- สถานการณ์ปัญหา/คำสั่งกิจกรรม - ใบกิจกรรมแสดงถึง: การคิดแบบมีเงื่อนไข, การวนซ้ำ, แนวคิดการขนาน - พื้นที่ขยายแนวคิด	- สรุปและแสดงขั้นตอนการแก้ปัญหา - สื่อเสริม
5. ไตรกัฬา (2)	- ทบทวนความรู้เดิม - สถานการณ์ปัญหา/คำสั่งกิจกรรม - สื่อเสริม	- ใบกิจกรรมแสดงถึง: การคิดแบบลำดับขั้นตอน, การคิดแบบมีเงื่อนไข, การเกิดเหตุการณ์ - แสดงขั้นตอนการแก้ปัญหา	- พื้นที่ขยายแนวคิด - สรุป - นิยาม/กฎ/สูตร

พื้นที่กระดาน กิจกรรม	พื้นที่ด้านซ้าย	พื้นที่ตรงกลาง	พื้นที่ด้านขวา
6. ล้มลุกคลุกฝุ่น	- สถานการณ์ปัญหา/คำสั่งกิจกรรม - รูปภาพ/เงื่อนไขหรือกติกา - สื่อเสริม	- สื่อเสริม - ใบกิจกรรมแสดงถึง: การคิดแบบมีเงื่อนไข, การวนซ้ำ, การเกิดเหตุการณ์ - พื้นที่ขยายแนวคิด	- สรุปและแสดงขั้นตอนการแก้ปัญหา - สื่อเสริม
7. ล้มลุกคลุกฝุ่น (2)	- ทบทวนความรู้เดิม - สถานการณ์ปัญหา/คำสั่งกิจกรรม	- ใบกิจกรรมแสดงถึง: การคิดแบบลำดับขั้นตอน การคิดแบบมีเงื่อนไข, การวนซ้ำ, การเกิดเหตุการณ์, การขนาน - สรุปและแสดงขั้นตอนการแก้ปัญหา	- สื่อเสริม - พื้นที่ขยายแนวคิด - นิยาม/กฎ/สูตร

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. การใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นสำหรับการสอนด้วยวิธีการแบบเปิด Yoshida (2005) กล่าวว่า การใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นมีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับการช่วยสร้างความหมายของ นิยาม กฎ หรือสูตรด้วยตัวของผู้เรียนเองผ่าน ขั้นตอน และกระบวนการบนกระดานดำแบบญี่ปุ่นที่ไม่ถูกลบทิ้ง โดยขั้นตอนดังกล่าวถูกเรียงร้อยกันตามวิธีการแบบเปิดประกอบด้วย พื้นที่ด้านซ้ายของกระดานมีการนำเสนอรูปภาพสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด และเงื่อนไขที่ผู้เรียนสามารถพบ

ได้จริงในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับสุภารัตน์ คาระวะ และสัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง (2564, หน้า 81-92) กล่าวว่า การใช้ปัญหาปลายเปิดทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ และต้องการแสวงหาซึ่งคำตอบ โดยผู้เรียนจะแสดงผ่านท่าทาง ความคิดเห็น และความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น พื้นที่ตรงกลางให้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับการอภิปรายถึงการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียนร่วมกัน โดยครูทำหน้าที่คัดเลือก และจัดเรียงลำดับการคิดเชิงคำนวณที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนร่วมกับการใช้คำถามเพื่อการอภิปราย และขยายการคิดเชิงคำนวณร่วมกันทั้งชั้นเรียน สอดคล้องกับเริงนภา อำทวงษ์, เกียรติ แสงอรุณ และสัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง (2565,

หน้า 97-112) กล่าวว่า วิธีการแบบเปิดให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาด้วยตนเองของผู้เรียนผ่านการใช้สื่อเสริม และการคาดการณ์ถึงแนวคิดของผู้เรียนไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้สำหรับการอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียนโดยครูทำหน้าที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกเท่านั้น และพื้นที่ด้านขวาใช้สำหรับการสรุปบทเรียนจากแนวคิดของผู้เรียนที่เกิดขึ้นร่วมกันในชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Baldry et al. (2023, pp. 129-153) ที่ได้ให้ความสำคัญกับการอภิปรายแนวคิดของผู้เรียนที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายในชั้นเรียนเพื่อใช้เป็นส่วนสำคัญสำหรับการเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การแสดงแทนเชิงนามธรรม และเครื่องมือเชิงการรู้ของผู้เรียนในคาบต่อไป

2. ผลที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนภายหลังจากการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่น รายวิชาวิทยาการคำนวณ รายวิชาวิทยาการคำนวณจัดเป็นรายวิชาใหม่ที่มีความเฉพาะมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดเชิงคำนวณเกี่ยวกับการเขียนโปรแกรม การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) ซึ่งในระดับชั้นประถมศึกษามีความเหมาะสมและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kuehnert et al., (2018, pp. 362-369) พบว่า การใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดเชิงระบบเป็นขั้นเป็นตอน คิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น แตกต่างจากการใช้กระดานดำ

หรือหน้าจอแสดงผลรูปแบบต่างๆ ในฐานะบอร์ดที่ใช้เขียน และลบทิ้งโดยไม่คำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ชูศักดิ์ อุดอินแก้ว และเจนสมุท แสงพันธ์ (2556, หน้า 91-108) ยังพบว่าการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นช่วยเพิ่มความน่าสนใจทัศนคติที่ดีต่อการเรียน และการรับรู้ของผู้เรียนได้มากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนอย่างค่อยเป็นค่อยไป และชัดเจนตั้งแต่การแสดงแทนเชิงรูปธรรมจนนำไปสู่การแสดงแทนเชิงนามธรรม

ธรรมชาติของรายวิชาวิทยาการคำนวณมีความแตกต่างจากรายวิชาอื่นอย่างชัดเจน คือรายวิชาดังกล่าวไม่ได้ต้องการคำตอบที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องการวิธีการคิด หรือการคิดเชิงคำนวณที่หลากหลายซึ่งการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นจึงมีความเหมาะสมเป็นอย่างมาก เนื่องจากพื้นที่ตรงกลางของกระดานดำถูกใช้อย่างมากสำหรับการอภิปราย และเชื่อมโยงถึงการคิดเชิงคำนวณที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายในแต่ละกลุ่มโดยประเภทของการคิดเชิงคำนวณในรูปแบบต่างๆ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานของการเขียนโปรแกรมเชิงวิทยาการคอมพิวเตอร์ (Computer Science) ในระดับที่สูงขึ้นได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการวิจัยของ Threekunprapa and Yasri (2020, pp. 207-222) ที่กล่าวว่า การเขียนโปรแกรมแบบข้อความต้องถูกปลูกฝังทักษะการคิดที่หลากหลาย การได้ลองผิด-ลองถูก และการได้นำเสนอแนวคิดใหม่ๆ ของตนเองอยู่อย่างเป็นประจำ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

การวิจัยนี้เป็นเพียงแนวทางหนึ่งสำหรับการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นในการสอนรายวิชาวิทยาการคำนวณ ผู้สนใจสามารถนำรูปแบบ และตำแหน่งของการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาของตน โดยจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญด้านการคิดเชิงคำนวณ และด้านการใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดร่วมทีมการศึกษาชั้นเรียนด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาเพียงขอบเขตด้านการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนเท่านั้น แต่หากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ยังได้ให้ความสำคัญ

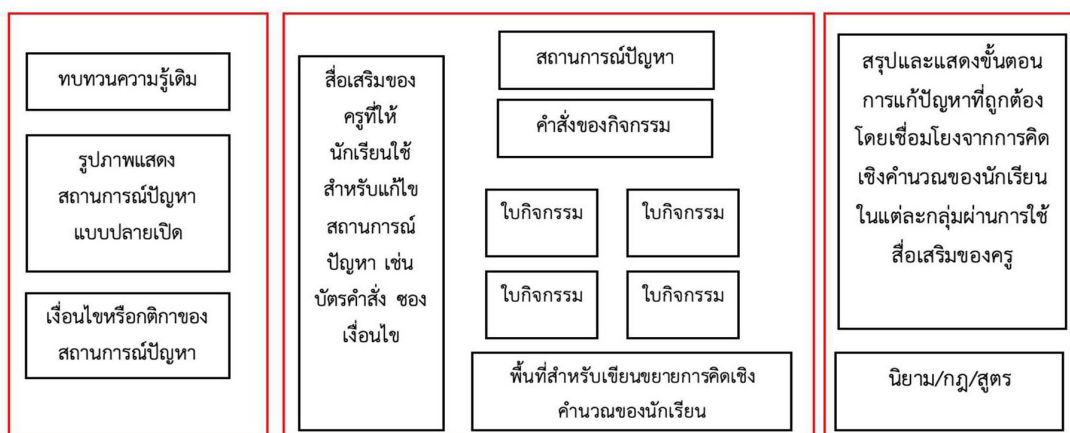
กับขอบเขตด้านพื้นฐานความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัล และพื้นฐานการรู้เท่าทันสื่อและข่าวสาร ซึ่งยังคงต้องการวิธีปฏิบัติเชิงการสอน และแนวทางการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นสำหรับโรงเรียนที่ใช้ นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

7. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยค้นพบรูปแบบ และตำแหน่งของการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นที่ช่วยส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดสำหรับรายวิชาวิทยาการคำนวณ ดังแสดงในภาพที่ 4

การแสดงแทนเชิงรูปธรรม → การแสดงแทนกึ่งรูปธรรม → การแสดงแทนเชิงนามธรรม

ภาพที่ 4 แสดงรูปแบบการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนรายวิชาวิทยาการคำนวณ

เอกสารอ้างอิง

- ไกรลาส มาตรฐาน, พิชิตชัย ปิมแปง, ชูติพนธ์ ศรีสวัสดิ์ และเทพธิทัต เขียวคำ. (2565). การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของบทเรียนจากแนวคิดเชิงคำนวณของนักเรียนผ่านการศึกษาชั้นเรียน: ขั้นสร้างแผนจัดการเรียนรู้ร่วมกัน. *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(1), 164-179.
- ไกรลาส มาตรฐาน, พิชิตชัย ปิมแปง และเทพธิทัต เขียวคำ. (2566). การใช้การคิดเชิงคำนวณของนักเรียนในการเขียนโปรแกรมเพื่อบรรลุจุดประสงค์ของบทเรียนผ่านกิจกรรมแบบ Unplugged: เน้นขั้นการสอนและการสังเกตชั้นเรียนร่วมกันโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต*, 17(2).
- ชูศักดิ์ อุดอินแก้ว และเจนสมุทร แสงพันธ์. (2556). การใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริมการอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกัน ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่สอนด้วยวิธีการแบบเปิด. *วารสารวิจัยวิทยาการวิจัย*, 26(1), 91-108.
- เริงนภา อำทวงษ์, เกียรติ แสงอรุณ และสัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง. (2565). การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนในการปฏิบัติการสอนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด เพื่อเรียนรู้แนวคิดของนักเรียน. *วารสารวิชาการธรรมศาสตร์*, 22(2), 97-112.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). *หนังสือเรียนรายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภารัตน์ คารวะ และสัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง. (2564). กระบวนการมีปัญหของตนเองของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด. *วารสารวิชาการธรรมศาสตร์*, 21(4), 81-92.
- Baldry, F., et al. (2023). The use of carefully planned board work to support the productive discussion of multiple student responses in a Japanese problem-solving lesson. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 26, 129-153.
- Brennan, K., and Resnick, M. (2012). New Frameworks for Studying and Assessing the Development of Computational Thinking. In *Proceedings of the 2012 Annual Meeting of the American Educational Research Association, April 2012*, 25, (pp. 1-25). Canada: Vancouver, BC.
- Inprasitha, M. (2022). Lesson study and open approach development in Thailand: a longitudinal study. *International Journal for Lesson and Learning Studies*, 11(5), 1-15.

- Kuehnert, E. R., et al. (2018). Bansho: visually sequencing mathematical ideas. *Teaching Children Mathematics*, 24(6), 362-369.
- Ninomiya, H. (2010). Board Writing and Teaching How to Write Note. In M. Isoda, and T. Nakamura. (Eds.), *Special Issue (EARCOME 5) Mathematics Education Theories for Lesson Study: Problem Solving Approach and the Curriculum through Extension and Integration* (p. 1). Tokyo: Bunshoudo Insatusho.
- Threekunprapa, A. and Yasri, P. (2020). Unplugged Coding Using Flowblocks for Promoting Computational Thinking and Programming among Secondary School Students. *International Journal of Instruction*, 13(3), 207-222.
- Yoshida, M. (2005). Using lesson study to develop effective blackboard practice. In P. Wang-Iverson & M. Yoshida (Eds.), *Building our understanding of lesson study* (pp. 93-100). USA: Research for Better Schools, Inc.

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*

A Model of School Administration in the 21st Century according to Buddhist Doctrines of School Administrators under the Primary Educational Service Area Office

ไพพกา ผิวคำ, ระวีง เรืองสังข์ และยุทรวีร์ แก้วทองใหญ่

Paipaka Pewdum, Rawing Ruangsanka and Yudthawee Kaewthongyai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: 6301102019@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 3) เสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์ และคู่มือการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาสภาพ 378 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประเมินรูปแบบ 371 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีค่าความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ภาพรวมอยู่ในระดับมากสภาพที่คาดหวังภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นลำดับแรก คือ ด้านบริหารงานวิชาการ
2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 5 ส่วน ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม ประกอบด้วย การกำหนด

*ได้รับบทความ: 29 มกราคม 2566; แก้ไขบทความ: 9 พฤษภาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 17 มิถุนายน 2566

มาตรฐานการทำงาน ทรัพยากร และสภาพทางกายภาพ 2) วัตถุประสงค์ พัฒนาสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง 3) กระบวนการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย ขอบข่ายการบริหารการศึกษา หลักอิทธิบาท 4 และขั้นตอนการบริหาร 4) โครงสร้าง 5) เงื่อนไขความสำเร็จ อาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. เสนอรูปแบบ และการประเมินรูปแบบ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก สามารถนำรูปแบบไปใช้ได้จริง

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; ศตวรรษที่ 21; หลักพุทธธรรม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the state of school administration in the 21st century, 2) to create a model for school administration in the 21st century, and 3) to propose a model for school administration in the 21st century based on the Buddhist doctrines of school administrators under the primary educational service area office. Mixed method research was used in this study. Qualitative research to studying the document, Interviews with 5 key informants and focus group discussions with 9 experts, research Instrument used documented study forms, interview forms, and focus group discussion guides. Data were analyzed by content analysis. Quantitative research to study the state with 378 samples, and to assessed with 371 samples, research Instrument used questionnaires and assessment forms. Data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and priority needs index.

The results of the research found that:

1. The state of school administration in the 21st century overall at high level, expected condition overall at highest level, and first need was academic administration.
2. The model consists of 5 parts: 1) environment is setting work standards, resources, and physical state, 2) objectives is to develop educational institutions to keep up with changes, 3) educational administration process scope of educational administration, Iddhipada 4 Principles, and administrative processes, 4) structure 5) conditions for success through cooperation from stakeholders.
3. Proposals and assessment of model in usefulness, and accuracy at the highest level. Possibility, and suitability at a high level and can be used for real.

Keywords: School Administration; The 21ST Century; Buddhist Doctrines

1. บทนำ

จากความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การพัฒนาประเทศเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม และการรับวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาโดยที่คนส่วนใหญ่ไม่อาจรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง จึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของคนทั่วไป จึงเกิดการแข่งขันเพื่อการอยู่รอดของประชาชนมีอัตราสูงขึ้นทุกขณะ ความสำคัญในการพัฒนาประเทศจึงขึ้นอยู่กับปัจจัย หรือทรัพยากรที่สำคัญ คือ คนที่มีคุณภาพ จะเห็นว่าปัจจุบันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะเห็นได้จากยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัยมีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคม และผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้องมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (นุชี มะเด็ง, 2564, หน้า 95-112)

การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีสิ่งที่ต้องคำนึงคือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรวดเร็ว และรุนแรง สถานศึกษาจึงต้องเตรียมคนให้เผชิญกับสภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2558) ทุกด้าน บุคคลากรจะต้องมีความรู้ ทักษะ

สมรรถนะ มีคุณลักษณะ และพฤติกรรมให้เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 รวมถึงความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านดิจิทัลซึ่งเป็นแรงกดดันก่อให้เกิดการปฏิวัติด้านดิจิทัล (Digital Revolution) และการพลิกโฉมองค์กร (Organizational Transformation) (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2563) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีคุณลักษณะโดดเด่นเหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรม และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ (กฤษรา ยองไย, 2561) ให้ครอบคลุมกับการบริหารงานสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไปเพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถสนองต่อการแข่งขัน และทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

คุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ถึงแม้ไม่มีข้อกำหนดให้ปฏิบัติแต่ก็จำต้องประยุกต์จากหลักคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวทางศาสนา ระเบียบ กฎหมาย คำสั่งและจรรยาบรรณ จากการศึกษาแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาของนักวิชาการกล่าวสอดคล้องกันว่า ผลกระทบหลายด้านของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ได้เกี่ยวข้องกับปัญหาคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง แต่วัตถุประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ต้องเป็นกลไกขับเคลื่อนศักยภาพของผู้นำให้สามารถบริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จได้ (พรณิภา งามเลิศ และคณะ, 2563, หน้า 798-803) การบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมคือ การ

ที่ผู้บริหารนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน โดยอาศัยธรรมะเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เมื่อผู้บริหารมีคุณธรรมประจำใจย่อมทำให้การบริหารสถานศึกษาสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี (พัชรวลัย สังข์ศรี, 2561, หน้า 1260-1270) โดยหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จที่เห็นเด่นชัด คือ หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการกระทำกิจการงาน ประกอบด้วย หลักธรรมมี 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) วิริยะ (ความเพียรในการประกอบสิ่งนั้น) จิตตะ (ความเอาใจฝักใฝ่) และวิมังสา (การไตร่ตรองพิจารณาหาเหตุผล) เป็นคุณธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จตามประสงค์ โดยหวังความสำเร็จในสิ่งใดต้องทำตนให้สมบูรณ์ด้วย ซึ่งหลักธรรมข้อนี้มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้อย่างดีเป็นหลักในการบริหารงานในสถานศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการวางแผนบริหารสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research Design) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีวิธีดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ และหลักอิทธิบาท 4 จากแหล่งข้อมูล คือ หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดและทำการสร้างแบบสอบถาม ตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) และนำไปทดลองใช้ (tryout) กับสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด

วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นเมื่อโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.89 2) ศึกษาสภาพการบริหารฯ และสภาพที่คาดหวัง โดยการแจกแบบสอบถาม ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบ Likert (1967) (Likert Five Rating Scale) คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane (อ้างถึงใน ผ่องศรี วาณิชยศุวงศ์, 2546) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยใช้ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 395 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาจำนวน 378 คน (คิดเป็นร้อยละ 96) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น 3) ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ กำหนดเนื้อหาในประเด็นแนวทางการนำหลักอิทธิบาท 4 บูรณาการเข้ากับการบริหารสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีวิธีดำเนินการ ดังนี้ 1) ยกวางรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และแนวทางการนำหลักอิทธิบาท 4 บูรณาการเข้ากับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จัดทำเป็นร่างรูปแบบฯ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) พัฒนาร่างรูปแบบฯ ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา และผู้ที่มีรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เครื่องมือที่ใช้คือ คู่มือการสนทนากลุ่ม ในประเด็นความเหมาะสมของรูปแบบฯ วิธีการใช้ภาษา และความเหมาะสมในการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีวิธีการดังนี้ 1) ประเมินรูปแบบฯ โดยผู้บริหาร และครู จำนวน 395 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane มีผู้ตอบแบบประเมินกลับมาจำนวน 371 คน (คิดเป็นร้อยละ 94) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมิน แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 แบบประเมินเพื่อตรวจสอบรูปแบบตามมาตรฐานการตรวจสอบ 4 ด้าน ได้แก่ ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ท (Likert, 1967) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่

คำร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การปรับปรุงแก้ไข และนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติเพื่อขอคำแนะนำให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหาร

สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยรวม

การบริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่คาดหวัง			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านบริหารงานวิชาการ	4.37	0.63	มาก	4	4.70	0.54	มากที่สุด	4
2. ด้านบริหารงบประมาณ	4.57	0.59	มากที่สุด	1	4.77	0.50	มากที่สุด	1
3. ด้านบริหารงานบุคคล	4.52	0.70	มากที่สุด	2	4.71	0.60	มากที่สุด	3
4. ด้านบริหารทั่วไป	4.47	0.62	มาก	3	4.72	0.55	มากที่สุด	2
รวม	4.48	0.64	มาก		4.73	0.55	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.64) และมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$, S.D. = 0.59) ด้านบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.70) ด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.62) และด้านบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.37$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

สภาพที่คาดหวังของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.55) และมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.77$, S.D. = 0.50) ด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.55) รองลงมาคือ ด้านบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.60) และด้านบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 0.54) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยรวม

การบริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	ค่าเฉลี่ยของ สภาพคาดหวัง (I)	ค่าเฉลี่ยของ สภาพเป็นจริง (D)	(I-D)	PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ
1. ด้านบริหารงานวิชาการ	4.70	4.37	0.33	0.0755	1
2. ด้านบริหารงบประมาณ	4.77	4.57	0.20	0.0438	2
3. ด้านบริหารงานบุคคล	4.74	4.60	0.14	0.0304	4
4. ด้านบริหารทั่วไป	4.76	4.60	0.16	0.0348	3
รวม	4.74	4.54	0.21	0.0458	-

จากตารางที่ 2 พบว่า ความต้องการจำเป็นด้านสภาพการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการจำเป็น โดยภาพรวม $PNI_{modified} = 0.284$ ขึ้นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับที่ 1 คือด้านบริหารงานวิชาการ (0.0755) ลำดับที่ 2 ด้านบริหารงบประมาณ (0.0438) ลำดับที่ 3 ด้านบริหารทั่วไป (0.0559) และลำดับสุดท้าย ด้านบริหารงานบุคคล (0.0348) ตามลำดับ

2. การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.1 ยกย่องรูปแบบฯ โดยผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวัง บูรณาการกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จัดทำเป็นร่างรูปแบบ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ

1) สภาพแวดล้อม 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการ 4) โครงสร้าง และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ

2.2 พัฒนาร่างรูปแบบฯ ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา และผู้ที่มีความรู้ด้านหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม พบว่า ร่างรูปแบบฯ ที่จัดทำขึ้นมีความเหมาะสม และถูกต้องครอบคลุมตามกรอบแนวคิด โดยแนะนำให้ปรับปรุงสำนวนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. เสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยผู้วิจัยทำการประเมินรูปแบบฯ แก้ไขปรับปรุง และนำเสนอรูปแบบฯ (ฉบับสมบูรณ์)

3.1 ประเมินรูปแบบฯ พบว่า รูปแบบที่จัดทำขึ้น ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นไปได้ ด้าน

ความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก จากนั้นนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติเพื่อขอคำแนะนำให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2 รูปแบบการบริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 สภาพแวดล้อม มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดความสำเร็จของการทำงาน ประเมินผลงานและการตรวจสอบมีเป้าหมายที่ชัดเจน 2) มีทรัพยากรและระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย 3) มีสภาพทางกายภาพของการทำงาน เช่น แสง เสียง บรรยากาศ ชั่วโมงการสอน รวมทั้งลักษณะสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาครู และ 4) มีระบบการจัดสวัสดิการ และการประเมินความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตผู้บริหารสถานศึกษานำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน

ส่วนที่ 3 กระบวนการบริหารการศึกษา มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา ด้านบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารทั่วไป 2) องค์ประกอบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา 3) หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา 4) ขั้นตอน

การบริหารสถานศึกษา มี 3 ขั้นตอนดังนี้ การวางแผน (Planning) การอำนวยการ (Directing) การควบคุม (Controlling) 5) แนวทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 (1) ด้านการบริหารวิชาการมีความมุ่งมั่นในการวางแผนงานด้านวิชาการ มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ มีการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี จัดทำระเบียบแนวปฏิบัติ มีความทุ่มเททั้งร่างกาย แรงใจ มีความอดทนอดกลั้น มุ่งมั่น เสียสละ และอุทิศตน ให้งานด้านวิชาการด้วยใจที่จดจ่อ ซึ่งใจที่จดจ่อจะก่อให้เกิดความรอบคอบไตร่ตรอง ทบทวนนโยบายในด้านวิชาการหาจุดบกพร่อง และส่งเสริมจุดเด่นเพื่อวางแผนการดำเนินงานในครั้งต่อไป (2) ด้านการบริหารงบประมาณ ดำเนินการด้วยความเห็นพ้องต้องกันกับทีมงาน ร่วมกันวางแผนกำหนดนโยบาย สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรดำเนินงานตามนโยบายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการคิดและแสดงความคิดเห็น มีความทุ่มเท อดทนอดกลั้น รับฟังความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษา รับฟังความคิดเห็นของบุคคลทั่วไปที่เป็นประโยชน์ นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเหล่านั้นมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ติดตามและตรวจสอบรายงานทางการเงิน การดำเนินงานตามแผนงานโครงการ แผนปฏิบัติการประจำปีอย่างสม่ำเสมอ ทบทวนแผนงานโครงการ แผนปฏิบัติการประจำปีเมื่อสิ้นสุดโครงการ (3) ด้านการบริหารงานบุคคล วางแผนอัตรากำลังให้เกิดความเหมาะสม มีความสมดุลระหว่างงานกับคนที่ทำงานใช้คนถูกกับงานที่ทำ

มีการเสริมสร้างขวัญกำลังใจด้วยการจัดสวัสดิการ ยกย่องเชิดชูเกียรติให้กับบุคลากรตามความเหมาะสม คอยพูดให้กำลังใจ มีวิสัยทัศน์แสวงหาสวัสดิการ ต่างๆ ตามความเหมาะสม สร้างสรรค์ไม่ย่อท้อต่อ ความยากลำบากหรือต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น มีความ อดทน อดกลั้นเอาใจใส่กับบุคลากรในสถานศึกษา อำนวยความสะดวกคอยให้กำลังใจและสร้างแรง จูงใจ มีการทบทวนการใช้คนกับงานที่มอบหมาย (4) ด้านการบริหารทั่วไป มีความคิดสร้างสรรค์ ดำเนินการวางแผนจัดสร้างสภาพแวดล้อมในสถาน ศึกษาให้ปลอดภัยน่าอยู่ และสวยงาม มีวาทศิลป์ สามารถเชิญชวนให้ชุมชนภายนอกได้มีโอกาสมา พัฒนาสถานศึกษา มีความวิริยะอุตสาหะในการ เชื่อมโยงกลุ่มบุคคลต่างๆ เพื่อสร้างเครือข่ายจาก ทุกภาคส่วน มีการดูแลเอาใจใส่ ในการติดต่อ ประชาสัมพันธ์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทบทวนสรุป อุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้แก้ไข ปัญหาเหล่านั้นได้ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพในการ บริหารงานมากที่สุด

ส่วนที่ 4 โครงสร้าง มีการแบ่งสายการ บังคับบัญชาที่ชัดเจน มีความยืดหยุ่น ไม่สั้นหรือไม่ ยาวเกินไป โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของ ลักษณะงาน ตรงตามความรู้ความสามารถกำหนด มาตรฐานทำงาน รายละเอียดความรับผิดชอบที่ ชัดเจน เพื่อเป็นเป้าหมายและผลลัพธ์ของการ ปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จเป็น สถานศึกษาที่ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง ร่วมมือกัน มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนา คุณภาพการศึกษา เป็นสถานศึกษาที่มีความพร้อม

ด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ และเทคโนโลยี ดิจิทัลสำหรับใช้ในการบริหารและการจัดการเรียน การสอนอย่างเพียงพอ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ผลดังต่อไปนี้

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับมากที่สุด สภาพที่คาดหวัง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีด้านบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับมากที่สุด สภาพความต้องการจำเป็นด้านที่สำคัญเป็น ลำดับที่ 1 คือ ด้านบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะการบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของ สถานศึกษา และมีขอบข่ายกว้างเป็นงานที่สำคัญ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็น งานที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็น เครื่องชี้ความสำเร็จ ความสามารถ และทักษะของ ผู้บริหาร สอดคล้องกับการวิจัยของพรพิมล แก้วอุทิศน์ และกานต์ เนตรกลาง (2564, หน้า 111-126) พบว่า ผู้บริหารควรมีเทคนิควิธีการที่หลากหลาย ในการบริหารงานมีการประพุดิตนให้เป็นที่ยอมรับของบุคลากร มีการศึกษาข้อมูลและมีการนำแนวคิดที่ได้จากข้อเสนอแนะของบุคลากร ไปปรับใช้ในการทำงาน โดยมีการตัดสินใจอย่างมี ประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีการมอบหมายงานให้กับ บุคลากรได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย และยัง

สอดคล้องกับการวิจัยของสมหมาย เทียนสมใจ (2556) พบว่า ผู้นำต้องเป็นนักอ่าน ใฝ่รู้ มีความสามารถนำความรู้และแนวคิดใหม่ๆ มาปรับปรุงงานอยู่เสมอ

2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 5 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 สภาพแวดล้อม มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดความสำเร็จของการทำงาน 2) มีทรัพยากรและระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย 3) มีสภาพทางกายภาพของการทำงาน 4) มีระบบการจัดสวัสดิการ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ พัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัย และส่งเสริมให้นำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานสถานศึกษา ส่วนที่ 3 กระบวนการบริหารการศึกษา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา 2) องค์ประกอบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา และคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 3) หลักธรรมอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา 4) ขั้นตอนการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การวางแผน การอำนวยการ การควบคุม 5) แนวทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ส่วนที่ 4 โครงสร้างแบ่งสายการบังคับบัญชา กำหนดมาตรฐานทำงาน รายละเอียดความรับผิดชอบที่ชัดเจน และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ สอดคล้องกับการวิจัยของพิเชษฐ์ โพธิ์ภักดิ์ (2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบมี 3 ส่วน คือ 1) หลักการและวัตถุประสงค์

2) โครงสร้างและสาระสำคัญ 3) การนำไปสู่การปฏิบัติและเงื่อนไขความสำเร็จ สอดคล้องกับการวิจัยของสุทธิศักดิ์ นันทวิทย์ และสัจจวรรณ ทรรพสุ (2558) พบว่า รูปแบบการบริหารการดำเนินงานบุคคล ประกอบด้วย การจัดโครงสร้างบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาเป็นฝ่าย/งาน/กลุ่มสาระการเรียนรู้/กลุ่มพัฒนาผู้เรียน บริหารและจัดการงานด้านบุคลากรในการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัด สนใจ และประสิทธิภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

3. การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสภาพที่คาดหวังที่มีผลการวิเคราะห์อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบมีประโยชน์ สามารถใช้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้จริง และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาเป็นอย่างมาก

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา กำหนดทิศทาง กลยุทธ์ วางแผนการบริหารงานในขอบข่ายด้านงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป ให้สอดคล้องกับยุคสมัย ร่วมมือกันส่งเสริมและผลักดันให้เกิด

การปรับเปลี่ยน โดยยึดหลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางในการทำงานให้เกิดผลสำเร็จ ยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย ตามหลักอิทธิบาท 4 ในบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.2 ควรทำการศึกษาพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

โดยประยุกต์หลักอื่น เช่น หลักพรหมวิหาร 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักอิทธิบาท 4 เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 5 ส่วน ประกอบด้วยส่วนที่ 1 สภาพแวดล้อม ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 3 กระบวนการบริหารการศึกษา ส่วนที่ 4 โครงสร้างและส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีการบูรณาการหลักธรรมอิทธิบาท 4 เข้าการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษธรา ยองโย. (2561). ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานการวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018, 30 พฤศจิกายน 2561*, (หน้า 37-44). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- นุชี มะเด็ง. (2564). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแห่งความสุขโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 39 จังหวัดนราธิวาส. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 17(2), 95-112.
- ผ่องศรี วาณิชยศวงค์. (2546). เอกสารคำสอนระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- พรพิมล แก้วอุทัย และกานต์ เนตรกลาง. (2564). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามทัศนะของครู. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(1), 111-126.
- พรธัญญา งามเลิศ และคณะ. (2563). ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 5(2), 798-803.
- พัชรพล สันต์ศรี. (2561). พุทธวิธีกับการบริหารการศึกษา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(1), 1260-1270.
- พิเชษฐ โพธิ์ภักดี. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนนิติบุคคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). *แนวโน้มการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*. สงขลา: คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สมหมาย เทียนสมใจ. (2556). รูปแบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2563). *กำลังคนภาครัฐในศตวรรษที่ 21 (Workforce in The 21st Century)*. เข้าถึงได้จาก https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc_e-journal-year-62-2-2563.pdf
- สุทธิศักดิ์ นันทวิทย์ และสัจจวรรณ ทรรพสุ. (2558). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว*

Causal Factors Correlating to Smoking Initiation of New Smokers: a Rapid Literature Review

นภดล พิมสาร, ปณิดา จงสุขสมสกุล¹ และเกรียงไกร สัจจะหฤทัย²

Nopphadol Pimsarn, Panida Jongsuksomsakul and Kriangkrai Satjaharuthai

มหาวิทยาลัยนเรศวร¹

มหาวิทยาลัยศรีปทุม²

Naresuan University, Thailand

Sripatum University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nopphadol.1992@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ที่อยู่ในกลุ่มวัยรุ่นอายุระหว่าง 19-24 ปี จากการรณกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว (Rapid Review) ซึ่งค้นหารณกรรมจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างประเทศ คือ PubMed ผ่านคำสำคัญ คือ “Smokers” “Young Adult” “Factor” และฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย คือ ThaiJo ผ่านคำสำคัญ คือ “ปัจจัย” และ “บุหรี่” โดยมีวรรณกรรมที่ผ่านเกณฑ์คัดเข้า จำนวนรวมทั้งสิ้น 25 เรื่อง

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ในประเทศไทยมากที่สุด คือ เพื่อน และเพศ ลำดับถัดมา คือทัศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่ อยากรอง ครอบครัว (การเป็นแบบอย่างของวัยรุ่นและการอบรมเลี้ยงดู) และลดความเครียด/ผ่อนคลาย ตามลำดับ ส่วนปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ในต่างประเทศมากที่สุด คือ เพศ และลดความเครียด/ผ่อนคลาย ลำดับถัดมา คือ ทัศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่ ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ รายได้ต่อเดือน และเพื่อน ตามลำดับ โดยมีหลายปัจจัยที่พบเฉพาะพื้นที่ตามความแตกต่างทางบริบทสังคม ปัจจัยเหล่านี้เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในการขับเคลื่อน

*ได้รับบทความ: 23 มิถุนายน 2565; แก้ไขบทความ: 5 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 19 มิถุนายน 2566

Received: June 23, 2022; Revised: June 5, 2023; Accepted: June 19, 2023

การรณรงค์ การออกแบบกิจกรรม การวางแผน ตลอดจนการพัฒนาวัตกรรมการทางสังคมเพื่อป้องกันนักสูบบุหรี่ใหม่ของประเทศไทยได้ในอนาคต รวมทั้งเพิ่มการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายและครอบครัวให้มากขึ้น เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับบริบท

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ; การเริ่มสูบบุหรี่; นักสูบบุหรี่ใหม่; การทบทวนวรรณกรรม

Abstract

The rapid review literature research aimed to collect and analyze the causal factors related to smoking initiation of new smokers who was a teenager group with aged between 19 to 24 years. The literature review both domestic and international publications with a research method through the rapid literature review. These literatures were searched from the international electronic database, named PubMed and from the electronic database in Thailand, named ThaiJo. Researchers used search terms “Smokers”, “Young Adult”, “Factor” for PubMed and “Factor”, “Cigarette” for ThaiJo. There was a total of 25 literatures which passed the inclusion criteria.

The research results showed that: In Thailand, the most factors associated with smoking initiation among new smokers were friends and sex and followed by other factors such as a good attitude towards smoking, wanting to try, family (both be a role model to teens and be well-behaved) and stress reduction or relaxation, respectively, the most influencing factors with smoking initiation among new smokers were sex, stress reduction and relaxation. Furthermore, a good attitude towards smoking, knowledge about cigarettes, monthly income and friends were correlated, respectively. Moreover, it had found various factors in specific area, based on differences of social context. These factors were important knowledge to drive these campaigns as well as the social innovation development to protect the new smokers of Thailand in the future. In the part of government agencies, private sector and related network partners should design activities, plan and drive operations in accordance with the correlation factors related to smoking initiation among new smokers. In addition to increase participation of the target group in every process was to achieve strong development from the foundation this would create a tangible change and bring into stably and sustainably happened.

Keywords: causal factor; smoking initiation; new smokers; a rapid literature review

1. บทนำ

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2013) ได้จำแนกผู้สูบบุหรี่ออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) ผู้สูบบุหรี่ในปัจจุบัน (Current smokers) 2) ผู้สูบบุหรี่รายวัน (Daily smokers) 3) ผู้สูบบุหรี่เป็นครั้งคราว (Occasional smokers) 4) ผู้เคยสูบบุหรี่ (Former smokers) และ 5) ผู้ไม่สูบบุหรี่ (Never smokers) โดยคำจำกัดความของ “นักสูบหน้าใหม่” นั้น ไม่ได้มีการบัญญัติความหมายอย่างเป็นทางการ แต่ในประเทศไทยมักใช้คำว่านักสูบหน้าใหม่ในบริบทของการเริ่มต้นสูบบุหรี่ ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2564) ที่พบว่าจำนวนนักสูบหน้าใหม่ในประเทศไทยยังคงมีจำนวนเพิ่มขึ้นปีละประมาณ 200,000 คน โดยมีอายุอยู่ในช่วงวัย 19-24 ปี และพบว่าแนวโน้มการสูบบุหรี่ครั้งแรกนั้นอายุลดลง จาก 16.9 ปี เป็น 15.6 ปี

จากข้อมูลข้างต้น นับเป็นสถิติที่น่าสนใจต่อนักวิชาการ นักบริหาร และนักขับเคลื่อนการรณรงค์เป็นอย่างมาก เนื่องจากประเทศไทยมีความพยายามในการออกมาตรการและนโยบายเพื่อป้องกันการเข้าถึงบุหรี่ อาทิ การจัดเก็บภาษีบุหรี่ การรณรงค์ผ่านสื่อทุกช่องทาง การห้ามโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์บุหรี่ในทุกรูปแบบ การห้ามแบ่งซองขายบุหรี่เป็นรายมวน การห้ามขายหรือให้บุหรี่แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปี และห้ามผู้ใดใช้ จ้าง วาน หรือยินยอมให้บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี ขายหรือให้บุหรี่ หรือการบังคับใช้นโยบายของบุหรี่แบบเรียบ ซึ่งนับเป็นนวัตกรรมล่าสุดที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการ

เมื่อเดือนธันวาคม 2562 โดยมีข้อมูลสนับสนุนว่าการใช้ซองบุหรี่แบบเรียบนั้น จะช่วยลดจำนวนวัยรุ่นที่ไม่เคยสูบบุหรี่มาก่อนลง เนื่องจากซองบุหรี่แบบเรียบนั้นจะทำให้วัยรุ่นตระหนักถึงคำเตือนสุขภาพบนซองมากขึ้น (คณะเภสัชศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป.; มูลนิธิธรรมาภรณ์เพื่อการไม่สูบบุหรี่, 2559)

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางสังคมอย่างมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันนักสูบหน้าใหม่ โดยวิธีการวิจัยและผลการวิจัยมีลักษณะที่มุ่งศึกษาองค์ความรู้เพื่อทำความเข้าใจต่อสภาพปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษาคือ การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักสูบหน้าใหม่ในสังคมที่มีอายุระหว่าง 19-24 ปี ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง และเป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการพัฒนานวัตกรรมทางสังคมภายใต้กรอบระยะเวลาและทรัพยากรที่จำกัด ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว ซึ่งครอบคลุมการค้นหาข้อมูลจากหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence Based) ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งผลการวิจัยจะเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่สำคัญสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในการสนับสนุนการขับเคลื่อนการรณรงค์ การออกแบบกิจกรรมการวางแผน ตลอดจนการพัฒนา นวัตกรรมทางสังคมเพื่อป้องกันนักสูบหน้าใหม่ ของประเทศไทยได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบบุหรี่ใหม่จากวรรณกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบบุหรี่ใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

1. การค้นหาและคัดเลือกวรรณกรรมในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างประเทศผู้วิจัยได้ค้นหาวรรณกรรมในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างประเทศจำนวน 1 ฐานข้อมูล คือ PubMed (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>) ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบและข้อเสนอแนะของนักวิชาการต่างประเทศ (Moons, Goossens, & Thompson, 2021, pp. 515-519) โดยผู้วิจัยได้ใช้คำสำคัญในการค้นหา คือ “Smokers” [MeSH Terms] AND “Young Adult” [MeSH Terms] AND “factor*” [All Fields] หลังจากนั้น ผู้วิจัยจึงคัดเลือกวรรณกรรมเบื้องต้นด้วยชื่อเรื่องและบทคัดย่อ และคัดเลือกจากการอ่านวรรณกรรมฉบับเต็มตามลำดับ โดยใช้โปรแกรม Covidence ผลการค้นหาตามคำสำคัญพบวรรณกรรมจำนวนทั้งสิ้น 364 เรื่อง โดยมีวรรณกรรมที่ผ่านเกณฑ์การคัดเข้าจากการพิจารณาชื่อเรื่องและบทคัดย่อจำนวน 29 เรื่อง และมีวรรณกรรมที่ผ่านเกณฑ์การคัดเข้าจากการพิจารณาวรรณกรรมฉบับเต็ม จำนวน 12 เรื่อง

(Antognoli et al., 2018, pp. 5-11; Coleman et al., 2019, p. 105853; Debchoudhury et al., 2019, pp. 772-783; Fernández-García et al., 2020, p. 19414; Ghenadenik, Gauvin, & Frohlich, 2020, pp. 1997-2005; Hautala, Sittner, & Walls, 2020, pp. 2066-2074; Holmes et al., 2019, pp. 1106-1114; Johnson et al., 2017, pp. 744-750; Kakaje et al., 2021; Lund & Scheffels, 2018, p. 974; Wackowski, 2018; Xu et al., 2018, pp. 1076-1084)

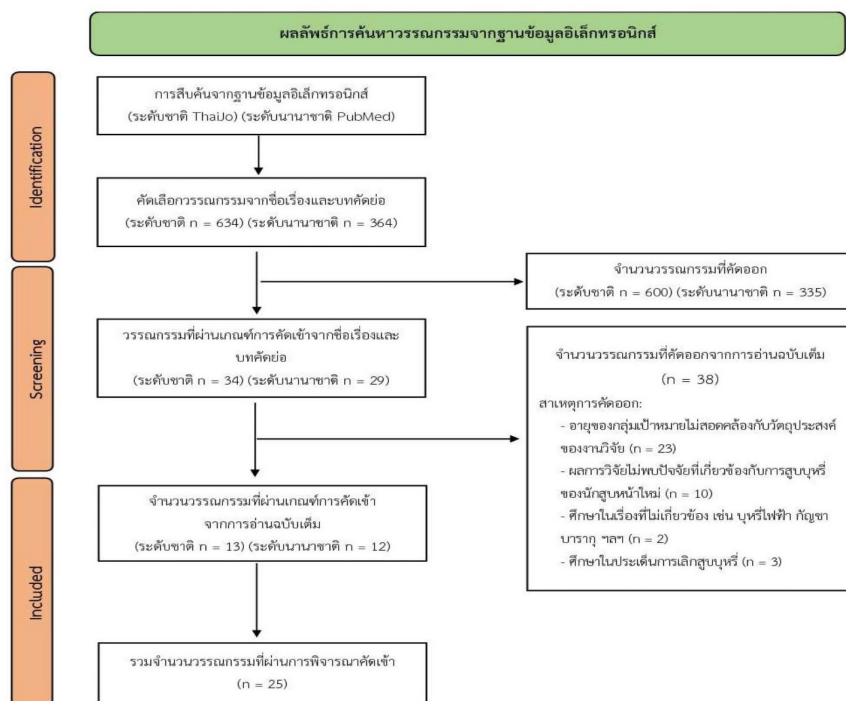
2. การค้นหาและคัดเลือกวรรณกรรมในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยผู้วิจัยได้ค้นหาวรรณกรรมในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย จำนวน 1 ฐานข้อมูล คือ ThaiJo (<https://www.tci-thaijo.org>) โดยใช้คำสำคัญ คือ “ปัจจัย” และ “บุหรี่” ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้คำค้นหาแบบกว้างเพื่อให้ฐานข้อมูลแสดงผลได้มากที่สุด โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกวรรณกรรมจากชื่อเรื่องและบทคัดย่อที่ละเรื่องบนฐานข้อมูล จนได้วรรณกรรมที่ผ่านเกณฑ์การคัดเข้า จากนั้นผู้วิจัยจึงอ่านวรรณกรรมฉบับเต็มทุกเรื่อง เพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบบุหรี่ใหม่ โดยผลการค้นหาตามคำสำคัญพบวรรณกรรมทั้งสิ้น 634 เรื่อง โดยมีวรรณกรรมที่ผ่านเกณฑ์การคัดเข้าจากการพิจารณาชื่อเรื่องและบทคัดย่อจำนวน 34 เรื่อง และมีวรรณกรรมที่ผ่านเกณฑ์การคัดเข้าจากการพิจารณาวรรณกรรมฉบับเต็ม จำนวน 13 เรื่อง (จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ และคณะ, 2562, หน้า 59-72; ญัฐพงศ์ ครองรัตน์, ญัฐพร ปวงคำ และญัฐริกา ตาลป่า, 2563, หน้า

55-71; ชีราพร คงสุวรรณ, ตอยีบ๊ะ สะแลแม, และ
ชลิตา รักกะเปา, 2563, หน้า 1-9; อธิกร วรบำรุงกุล,
เชษฐ รัชดาพรณานิกุล และมนตรี วิชัยวงศ์, 2564,
หน้า 66-79; นิยม จันทน์นวล และพลกร สืบสำราญ,
2559, หน้า 1-10; พระมงคลธรรมวิธาน, ประสิทธิ์
สระทอง และจักรี บางประเสริฐ, 2561, หน้า
2282-2309; ภัควรินทร์ ภัทรศิริสมบุรณ์, พรนภา
หอมสินธุ์ และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์, 2563, หน้า
25-38; ลักษณะพร กรุงไกรเพชร และกิตติ กรุงไกรเพชร,
2560, หน้า 21-30; วิจิตรา กุสุมภ์ และสุลี ทองวิเชียร,
2562, หน้า 30 -38; สมตระกูล ราศิริ, 2558, หน้า
146-161; เสถียร พูลผล และคณะ, 2562, หน้า
1107-1125; อรุณี ชุนหบดี, อิดารัตน์ สุภานันท์
และกาญจนา พรหมทอง, 2563, หน้า 104-114;

อ้อยทิพย์ บัวจันทร์ และเมวดี ศรีมงคล, 2557,
หน้า 35-42)

3. เกณฑ์การคัดเข้า-คัดออก คือ เป็น
บทความวิจัยหรือบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับ
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ และ
มีผลการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุระหว่าง
19-24 ปี (Young Adult) เกณฑ์การคัดออก คือ
เป็นบทความหรือวรรณกรรมที่ไม่พบปัจจัยเชิง
สาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ หรือ ไม่มีผล
การศึกษาในกลุ่มเป้าหมายอายุระหว่าง 19-24 ปี
หรือศึกษาในประเด็นของยาสูบรูปแบบอื่นๆ เช่น
บุหรี่ไฟฟ้า กัญชา บารากุ เป็นต้น หรือ ศึกษาใน
ประเด็นการเลิกบุหรี่ และควันบุหรี่มือสองหรือตีพิมพ์
ในภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ภาพที่ 1 PRISMA flow diagram แสดงผลลัพธ์การค้นหาวรรณกรรมจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

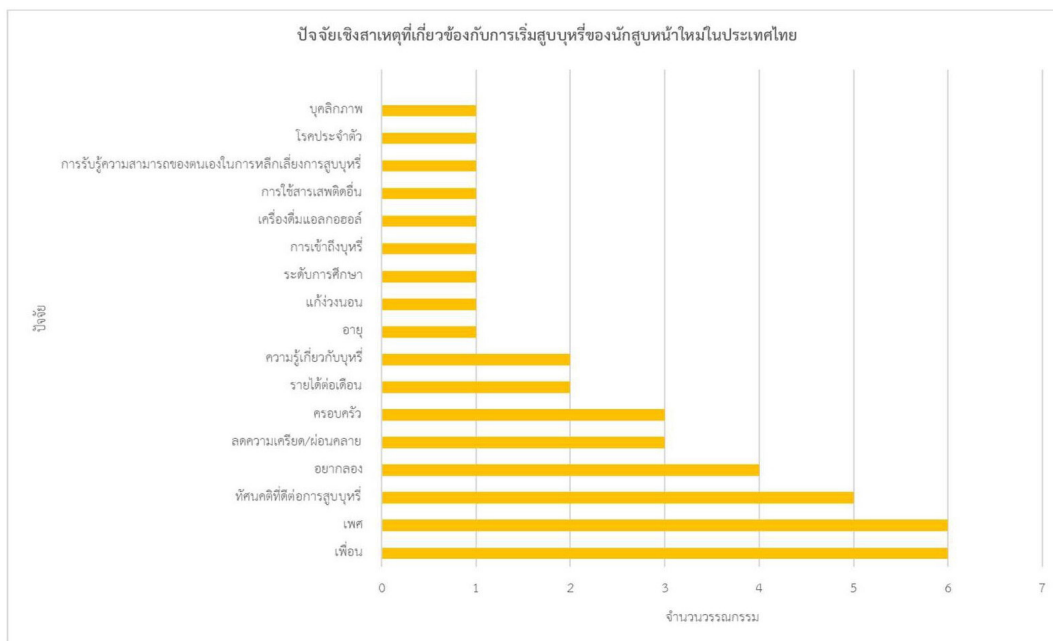

4. สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ ในประเทศไทยข้อมูลโดยทั่วไป พบว่า วรรณกรรมที่ผ่านเกณฑ์การคัดเข้าจำนวน 13 เรื่อง ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2558-2564 โดยศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 12 เรื่อง และศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) จำนวน 1 เรื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบ

หน้าใหม่ในประเทศไทยมากที่สุดคือ เพื่อน (จำนวนเพื่อนที่สูบบุหรี่) และเพศ (ชาย) ลำดับถัดมา คือทัศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่ อายากลอง ครอบครัว (การเป็นแบบอย่างของวัยรุ่นและการอบรมเลี้ยงดู) และลดความเครียด/ผ่อนคลาย ตามลำดับ ในส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ไม่พบการกล่าวถึงซ้ำกันจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว คือ บุคลิกภาพ โรคประจำตัว การรับรู้ความสามารถของตนเองในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ การใช้สารเสพติดอื่น เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเข้าถึงบุหรี่ ระดับการศึกษา แก้วงวนอน และอายุ โดยมีรายละเอียดตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ในประเทศไทย

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ในต่างประเทศ ข้อมูลโดย

ทั่วไป พบว่า วรรณกรรมที่ผ่านเกณฑ์การคัดเข้าจำนวน 12 เรื่อง ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2560-

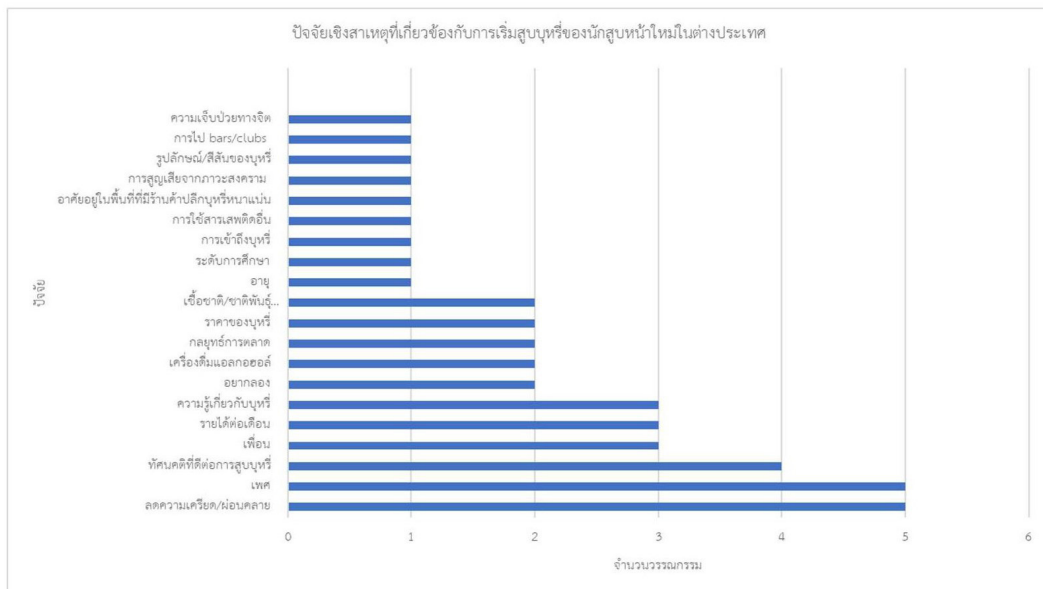

2564 โดยศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 9 เรื่อง ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 3 เรื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ในต่างประเทศมากที่สุด คือ เพศ (ชาย) และลดความเครียด/ผ่อนคลาย ลำดับถัดมา คือ ทักษะชีวิตที่ต่อการสูบบุหรี่ ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ รายได้ต่อเดือน และเพื่อน ตามลำดับ โดยการมีความรู้ที่เกี่ยวกับอันตรายของบุหรี่น้อยและการมีเพื่อนที่สูบบุหรี่เป็นจำนวนมาก จะเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเริ่มสูบบุหรี่มากขึ้น และการมีรายได้ต่อเดือนที่เพียงพอ เป็นปัจจัยที่สนับสนุนในการเข้าถึงบุหรี่ได้มากขึ้น

ในส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ไม่พบการกล่าวถึงซ้ำกันจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว คือ การไป bar/club, รูปลักษณ์สีสันของบุหรื, การเข้าถึงบุหรื, อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีร้านค้าปลีกบุหรืหนาแน่น, การใช้สารเสพติดอื่น จะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความอยากลองสูบบุหรี่มากขึ้น นอกจากนี้ การสูญเสียจากภาวะสงครามเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นในบางประเทศ ซึ่งเชื่อว่าการสูบบุหรี่จะสามารถบรรเทาความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับจิตใจได้

ในส่วนของระดับการศึกษา และอายุ หากบุคคลมีระดับการศึกษาที่ต่ำ จะส่งผลต่อการศึกษาที่มีความรู้ที่เกี่ยวกับอันตรายจากการสูบบุหรี่ได้น้อย และบุคคลที่มีอายุน้อย จะมีระดับในไตร่ตรองและตัดสินใจได้น้อย โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ในต่างประเทศ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว (Rapid Review) เป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้รูปแบบหนึ่ง ซึ่งเร่งรัดกระบวนการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบในรูปแบบเดิม (Traditional Systematic Review) ผ่านการปรับปรุงกระบวนการหรือละเว้นขั้นตอนบางขั้นตอนเป็นการใช้ทรัพยากรทั้งมนุษย์ เวลา และงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้หรือหลักฐานสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นที่กำหนด ซึ่งอาจมีข้อจำกัดในด้านอคติที่เกิดขึ้นจากการกระบวนการต่างๆ ที่ลดลง เช่น การสุ่มตัวอย่าง การคัดเลือกงานวิจัย การประเมินคุณภาพงานวิจัย จำนวนผู้คัดเลือกวรรณกรรม และมักจะนำเสนอข้อมูลผ่านการพรรณนาหรือ การจัดกลุ่มของข้อมูล (Garritty et al., 2021, pp. 13-22) ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการศึกษาวิจัยดังกล่าวเพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบบุหรี่ใหม่ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตามการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ควรคำนึงถึงข้อจำกัดด้านการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว คำสำคัญในการค้นหา และระยะเวลาของการวิจัยนี้ โดยผลการวิจัยพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบบุหรี่ใหม่ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบบุหรี่ใหม่ คือ “เพศ” เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบบุหรี่ใหม่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตามแนวคิดการเรียนรู้

ระเบียบทางสังคม (Socialization) และผลการศึกษาวิจัยของนักวิชาการจำนวนมาก พบว่า เพศชายมีแรงกระตุ้นในการสร้างการยอมรับในสังคมมากกว่าเพศหญิง จึงมีโอกาเสี่ยงในการใช้บุหรี่เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสังคม และในสังคมบางส่วนของผู้ชาย ยังมีค่านิยมต่อการสูบบุหรี่ว่าสามารถช่วยเพิ่มบุคลิกภาพ ความเท่ และเสริมความมั่นใจให้กับตนเองได้ แต่ในส่วนของเพศหญิง การสูบบุหรี่ในเพศหญิงส่งผลทางลบต่อบุคลิกภาพและความมั่นใจในการใช้ชีวิตหรือการเข้าสังคม ดังนั้น เพศหญิงจึงมีโอกาเสี่ยงในการใช้บุหรือน้อยกว่าเพศชาย (Chinwong et al., 2018, pp. 1-8; Mandil et al., 2010, pp. 179-187; Parkinson et al., 2009, pp. 366-375; Yong et al., 2009, pp. 1025-1031; จีรพรรณ กาญจนะจิตตรา, 2547)

ในส่วนของปัจจัย “ความอยากรู้อยากลอง” และ “ลดความเครียด” ยังคงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบบุหรี่ใหม่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากนิโคตินเป็นสารที่มีผลต่อระบบประสาท ทำให้ผู้สูบบุหรี่มีความรู้สึกผ่อนคลายในระยะเวลาสั้นๆ สิ่งเหล่านี้ดึงดูดให้นักสูบบุหรี่ใหม่อยากรู้อยากลอง และก่อให้เกิดปัจจัย “ทัศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่” เพราะเมื่อลองสูบแล้วเกิดผลในการผ่อนคลายในทันที แต่โรครุนแรงทางร่างกายต้องอาศัยระยะเวลาในการสะสมและแสดงอาการ ดังนั้น นักสูบบุหรี่ใหม่จึงเกิดความกลัวและความกังวลน้อยลง อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาวิจัยบางส่วนได้แสดงให้เห็นว่าแม้การสูบบุหรี่อาจบรรเทาความเครียดได้ชั่วคราว แต่อาจมีผลกระทบต่่อารมณ์ของผู้สูบบุหรี่ในระยะยาว และอาจนำ

ไปสู่ระดับความเครียดโดยรวมที่สูงขึ้นได้ (Parrot, 1995, pp. 1509-1516; Stein et al., 2008, pp. 271-277)

ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ จากผลการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว “เพื่อน” เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการรวมกลุ่มทางสังคม (Hurlock, 1973 อ้างถึงใน ประณต คำฉิม, 2549) ที่อธิบายว่าในช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาที่ต้องการการยอมรับจากสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมกลุ่มเพื่อน ซึ่งอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนส่งผลต่อวัยรุ่นทั้งในทางที่ดีและไม่ดี โดยอาจทำให้คนที่ถูกยอมรับให้เข้ากลุ่มมีความรู้สึกอบอุ่น มั่นคง เห็นความสำคัญของตัวเอง แต่ในอีกทางหนึ่งก็อาจทำให้เกิดพฤติกรรมไม่ดีที่ต้องทำตามในกลุ่มด้วยเช่นกัน ซึ่งในแต่ละกลุ่มเพื่อนก็มีความกดดันของกลุ่ม บริบทสังคมแวดล้อมที่แตกต่างกัน เพื่อนจึงเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิด และเข้าใจธรรมชาติของกันและกันมากที่สุด ดังนั้น หากเพื่อนในกลุ่มสูบบุหรี่ ย่อมเกิดอิทธิพลต่อสมาชิกในกลุ่มในการเลียนแบบหรือส่งต่อพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับในกลุ่ม (ผ่องศรี ศรีมรกต และรุ่งนภา ผาณิตรัตน์, 2548)

นอกเหนือจากปัจจัยเรื่อง “เพื่อน” แล้ว ปัจจัยภายนอกที่พบเฉพาะพื้นที่ เช่น ปัจจัยในด้าน “ครอบครัว” นักวิชาการทางสังคมศาสตร์ได้อธิบายถึงประเด็นดังกล่าวไว้ว่าอาจเกิดจากการขาดการแนะนำ ซึ่งครอบครัวเห็นว่าวัยรุ่นคนนั้นโตเกินกว่าที่จะมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมแล้ว จึงปล่อย

ให้วัยรุ่นเรียนรู้ตามธรรมชาติ หรือวัยรุ่นอาจต่อต้านพ่อแม่ผู้ปกครองที่พยายามสอนให้เป็นคนมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดี เพราะวัยรุ่นอาจตีความหมายที่แตกต่างออกไป เช่น การบังคับ การทำตัวเป็นเจ้านาย หรือการพยายามที่จะจัดระเบียบชีวิต ผู้ใหญ่หลายคนจึงเลื่อมล้ำความตั้งใจที่จะให้ความรู้และปล่อยให้วัยรุ่นเรียนรู้ด้วยตนเอง และยังอาจเกิดการขาดตัวแบบที่ดีที่จะเลียนแบบ เนื่องจากวัยรุ่นจำนวนมากมักจะเรียนรู้โดยอาศัยการเลียนแบบจากตัวแบบที่ใกล้ชิด มากกว่าที่จะอ่านหนังสือประเภทแนะนำการเข้าสังคม ดังนั้นวัยรุ่นจึงอาจลอกเลียนแบบการสูบบุหรี่จากสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิดตัวมากที่สุด (ประณต คำฉิม, 2549; สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2552)

เมื่อปัจจัยภายในที่ขับเคลื่อนความต้องการของร่างกาย ทั้ง “เพศ” “ทัศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่” “ลดความเครียด” ผสมผสานเข้ากับปัจจัยภายนอกเช่น “เพื่อน” และ “ครอบครัว” จึงส่งผลให้เกิดนักสูบหน้าใหม่ขึ้นในสังคมทดแทนนักสูบหน้าเก่าอย่างต่อเนื่อง และถึงแม้บริษัทผู้ผลิตบุหรี่และผู้จัดจำหน่ายบุหรี่จะไม่สามารถโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ได้อย่างอิสระเพราะมีกฎหมายและข้อบังคับกำหนดไว้ แต่ก็สามารถสร้างการสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word of Mouth) ให้ผู้รับสารสามารถรับรู้ช่องทางการจัดจำหน่ายคุณสมบัติของบุหรี่แต่ละยี่ห้อผ่านการบอกต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นิทัศน์ ศิริโชติรัตน์ และฉัตรสมุน พลฤทธิโย, 2560) ดังนั้น การออกแบบและวางแผนการขับเคลื่อนทางสังคม การดำเนินการ

และการติดตามประเมินผล จึงควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่ายและคนในสังคมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมมากที่สุด ตลอดจนควรส่งมอบองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยให้กับชุมชนและสังคม เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Miller et al., 2015)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

แนวทางการสื่อสารเพื่อใช้ในการรณรงค์โครงการที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ ควรประยุกต์ใช้รูปแบบการสื่อสารผ่านสื่อบุคคล ทั้งบุคคลใกล้ชิดและไกลตัว เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง คนรัก ดารา ผู้นำทางความคิด เพื่อน เป็นต้น ตลอดจนใช้ช่องทางหรือเครื่องมือการสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของวัยรุ่นซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และนำเสนอเนื้อหาในการรณรงค์ ผ่านประเด็นสุขภาพ ความสวย ความงาม ความรักความห่วงใย และเสน่ห์ทางเพศ เพื่อแก้ไขปัญหามาจากปัจจัยภายในเกี่ยวกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ อาทิ เพศ ความอยากรู้อยากลอง การผ่อนคลายความเครียด เป็นต้น นอกจากนี้การแก้ไขปัญหามาจากปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง เพื่อน ทุกหน่วยของสังคม ตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน สถาบันอุดมศึกษา ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จะต้องสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในระดับ “ปัจเจก” ให้ไม่โอนอ่อนตามค่า

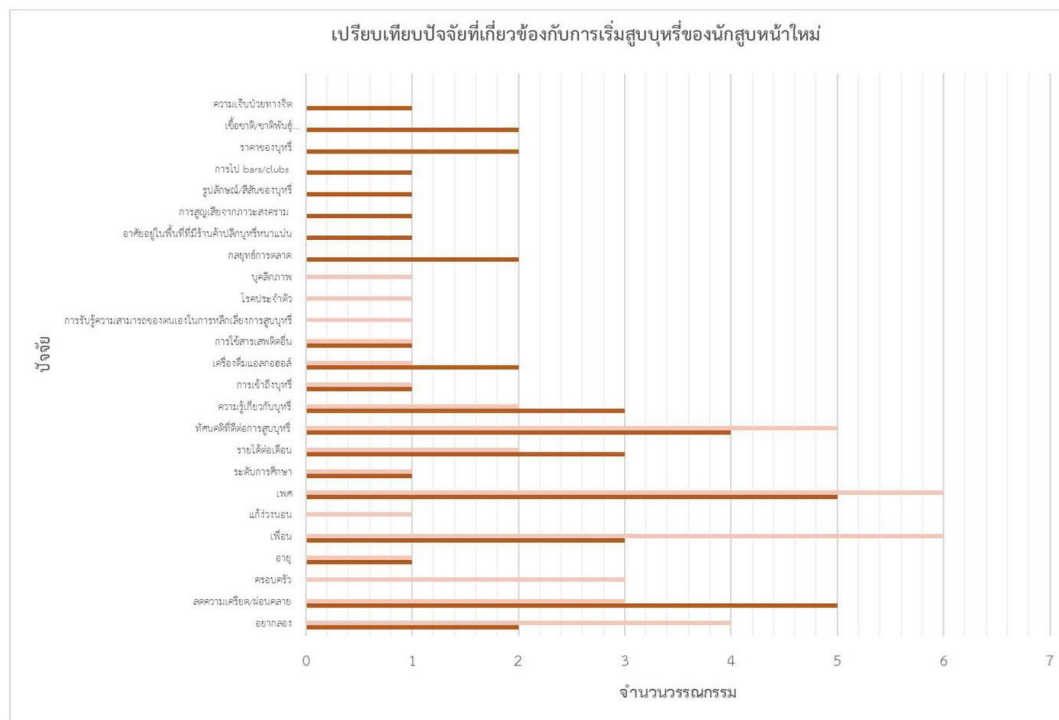
นิยมที่ “ถูก” ในกลุ่มเพื่อน แต่เป็นค่านิยมที่ “ผิด” ของคนในสังคมภายนอก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรเพิ่มการศึกษาวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง เพื่อพัฒนาโปรแกรมหรือนวัตกรรมในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และให้ความรู้ด้านบุหรืกับกลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสม เนื่องจากความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดในด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการพัฒนาโปรแกรมหรือนวัตกรรมที่ทันสมัยและต่อเนื่อง จึงจะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลได้

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ คือ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็วมาวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ที่มีความสอดคล้องกันมากที่สุด คือ เพศ ลำดับถัดมา คือ ทัศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่ และเพื่อนตามลำดับ โดยมีหลายปัจจัยที่พบเฉพาะพื้นที่และไม่มีการกล่าวถึงซ้ำกัน เช่น การสูญเสียจากภาวะสงคราม แก้ววงนอน ครอบครัว บุคลิกภาพ โรคประจำตัว เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญในการออกแบบ วางแผนและขับเคลื่อนการรณรงค์ ตลอดจนการพัฒนานวัตกรรมทางสังคมเพื่อป้องกันนักสูบหน้าใหม่ของประเทศไทยได้ โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 4

หมายเหตุ ■ แสดงปัจจัยที่พบในต่างประเทศ ■ แสดงปัจจัยที่พบในประเทศไทย

ภาพที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบบุหรี่หน้าใหม่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบเร็ว เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงในการทำความเข้าใจต่อสภาพปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษาวิจัย คือ การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักสูบบุหรี่หน้าใหม่ในสังคมที่มีอายุระหว่าง 19-24 ปี และยังเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่สำคัญสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในการสนับสนุนการขับเคลื่อนการรณรงค์ การออกแบบ

กิจกรรม การวางแผน ตลอดจนการพัฒนานวัตกรรมทางสังคมเพื่อป้องกันนักสูบบุหรี่หน้าใหม่ได้ ตัวอย่างเช่นการนำประเด็นเรื่อง “เพศ” ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบบุหรี่หน้าใหม่ บูรณาการกับการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ ในการสร้างสรรค์สาร (Message) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) ตลอดจนเลือกใช้ผู้ส่งสาร (Sender) ที่มีอิทธิพลทางความคิดอย่างเฉพาะเจาะจง (Niche Audiences) กับเพศชาย เพศหญิง หรือกลุ่มผู้มี

ความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) ซึ่งจะช่วยให้การนำองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติ (Practical เพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและยังเติมเต็มช่อง Knowledge Gap) ได้อีกทางหนึ่งด้วย

เอกสารอ้างอิง

- คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (ม.ป.ป.). *ของบหรี่แบบเรียบ ลดภัยเงียบ ลดโรค*. เข้าถึงได้จาก <https://www.pharmacy.cmu.ac.th/web2553/n144.php>
- จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ และคณะ. (2562). การเข้าถึงบหรี่และการสูบบหรี่ของเยาวชนในสถาบันการศึกษา ในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*, 7(3), 59-72.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2547). *สังคมวิทยาประยุกต์ในโครงการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐพงศ์ ครองรัตน์, ณัฐพร ปวงคำ และณัฐริกา ตาลป่า. (2563). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบหรี่ของนิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคเหนือประเทศไทย. *วารสารกฎหมายและนโยบายสาธารณสุข*, 6(6), 55-71.
- จิราพร คงสุวรรณ, ตอยี๊ะ สะแลแม และชลิตา รักกะเปา. (2563). ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบหรี่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย. *วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพแห่งประเทศไทย*, 3(1), 1-9.
- ธีรจักร วรบำรุงกุล, เชษฐ รัชดาพรณานิกุล และมนตรี วิชัยวงศ์. (2564). พฤติกรรมและการประเมินความเสี่ยงตนเองในการสูบบหรี่ของกลุ่มบุคลากรและนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*, 17(2), 66-79.
- นิทัศน์ ศิริโชติรัตน์ และฉัตรสมน พฤตภิณโย. (2560). *ผลิตภัณฑ์ยาสูบ: นโยบายและมาตรการการควบคุมเพื่อสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิยม จันทน์นวล และพลากร สืบสำราญ. (2559). สถานการณ์การสูบบหรี่ของบุคลากรและนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี: ภายใต้โครงการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีปลอดบหรี่. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 18(2), 1-10.
- ประณต คำนิม. (2549). *ปัจจัยด้านพฤติกรรมการเรียนและการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผ่องศรี ศรีมรกต และรุ่งนภา ผาณิตรัตน์. (2548). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความตระหนักในพิษภัยบหรี่สำหรับเยาวชนไทย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

- พระมงคลธรรมวิธาน, ประสิทธิ์ สระทอง และจักรี บางประเสริฐ. (2561). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่และพฤติกรรมการเลิกสูบบุหรี่ของวัยรุ่นในเขตการปกครองฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 11(2), 2282-2309.
- ภัควรินทร์ ภัทรศิริสมบุรณ์, พรนภา หอมสินธุ์ และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์. (2563). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ภาคตะวันออก. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 15(2), 25-38.
- มูลนิธิธรรมรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่. (2559). *ซองบุหรี่แบบเรียบ หยุดการโฆษณาเข้าวนเด็ก*. เข้าถึงได้จาก http://www.smokefreezone.or.th/content_attachment/attach/facesheet_1.pdf
- ลักขณาพร กรุงไกรเพชร และกิตติ กรุงไกรเพชร. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา. *บูรพาเวชสาร*, 4(1), 21-30.
- วิจิตรา กุสุมภ์ และสุลี ทองวิเชียร. (2562). พฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มสุราของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานครและจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารพยาบาล*, 68(4), 30 -38.
- สมตระกูล ราศิริ. (2558). รูปแบบกิจกรรมเพื่อควบคุมและป้องกันการสูบบุหรี่ของบุคลากรและนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารทันตภิบาล*, 26(2), 146-161.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2552). *การเสริมสร้างและป้องกันวัยรุ่นจากความเสี่ยง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เสถียร พูลผล และคณะ. (2562). การศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยสยาม. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 12(1), 1107-1125.
- อรุณี ชุนหบดี, จิตรัตน์ สุภานันท์ และกาญจนา พรหมทอง. (2563). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของของเยาวชนในสถานศึกษาจังหวัดตรัง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 39(5), 104-114.
- อ้อยทิพย์ บัวจันทร์ และเมวดี ศรีมงคล. (2557). การสูบบุหรี่: สถานการณ์ และพฤติกรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. *วารสารพยาบาล*, 63(1), 35-42.
- Antognoli, E., et al. (2018). Cigarettes, Little Cigars, and Cigarillos: Initiation, Motivation, and Decision-Making. *Nicotine & tobacco research: official journal of the Society for Research on Nicotine and Tobacco*, 20(1), 5-11.
- Chinwong, D., et al. (2018). A Comparison of Gender Differences in Smoking Behaviors, Intention to Quit, and Nicotine Dependence among Thai University Students. *Journal of addiction*, 2018, 1-8.
- Coleman, S. R. M., et al. (2019). Current Cigarette Smoking Among U.S. College Graduates. *Preventive Medicine*, 128, 105853.

- Debchoudhury, I., et al. (2019). Smoking Social Norms Among Young Adults in New York City. *Journal of community health*, 44(4), 772-783.
- Fernández-García, D., et al. (2020). Smoking in nursing students: A prevalence multicenter study. *Medicine*, 99(14), e19414.
- Garritty, C., et al. (2021). Cochrane Rapid Reviews Methods Group offers evidence-informed guidance to conduct rapid reviews. *Journal of clinical epidemiology*, 130, 13-22.
- Ghenadenik, A. E., Gauvin, L., & Frohlich, K. L. (2020). Smoking in Young Adults: A Study of 4-Year Smoking Behavior Patterns and Residential Presence of Features Facilitating Smoking Using Data from the Interdisciplinary Study of Inequalities in Smoking Cohort. *Nicotine & tobacco research: official journal of the Society for Research on Nicotine and Tobacco*, 22(11), 1997-2005.
- Hautala, D., Sittner, K., & Walls, M. (2020). Latent Trajectories and Profiles of Commercial Cigarette Smoking Frequency From Adolescence to Young Adulthood Among North American Indigenous People. *Nicotine & tobacco research: official journal of the Society for Research on Nicotine and Tobacco*, 22(11), 2066-2074.
- Holmes, L. M., et al. (2019). Does Experienced Discrimination Explain Patterns of Menthol Use Among Young Adults? Evidence from the 2014 San Francisco Bay Area Young Adult Health Survey. *Substance use & misuse*, 54(7), 1106-1114.
- Johnson, S. E., et al. (2017). Unpacking smokers' beliefs about addiction and nicotine: A qualitative study. *Psychology of addictive behaviors: journal of the Society of Psychologists in Addictive Behaviors*, 31(7), 744-750.
- Kakaje, A., et al. (2021). Smoking habits and the influence of war on cigarette and shisha smoking in Syria. *PloS one*, 16(9), e0256829.
- Lund, I., & Scheffels, J. (2018). Adolescent perceptions of dissuasive sticks: a web survey among 16-20 year olds in Norway. *BMC public health*, 18(1), 974.
- Mandil, A., et al. (2010). Smoking among university students: a gender analysis. *Journal of infection and public health*, 3(4), 179-187.
- Miller, A., et al. (2015). Using a participatory action research framework to listen to Aboriginal and Torres Strait Islander people in Australia about pandemic influenza. *Rural and remote health*, 15(3), 2923.

- Moons, P., Goossens, E., & Thompson, D. R. (2021). Rapid reviews: the pros and cons of an accelerated review process. *European journal of cardiovascular nursing*, 20(5), 515-519.
- Parkinson, C. M., et al. (2009). Smoking beliefs and behavior among youth in Malaysia and Thailand. *American journal of health behavior*, 33(4), 366-375.
- Parrott A. C. (1995). Smoking cessation leads to reduced stress, but why?. *The International journal of the addictions*, 30(11), 1509-1516.
- Stein, R. J., et al. (2008). Reported stress and its relationship to tobacco use among U.S. military personnel. *Military medicine*, 173(3), 271-277.
- Wackowski, O. A., et al. (2018). In Their Own Words: Young Adults' Menthol Cigarette Initiation, Perceptions, Experiences and Regulation Perspectives. *Nicotine & tobacco research: official journal of the Society for Research on Nicotine and Tobacco*, 20(9), 1076-1084.
- World Health Organization. (2013). *Who fctc indicator compendium*. Retrieved from <https://fctc.who.int/who-fctc/reporting/indicator-compendium>
- Yong, H. H., et al. (2009). Adult smokers' perception of the role of religion and religious leadership on smoking and association with quitting: a comparison between Thai Buddhists and Malaysian Muslims. *Social science & medicine (1982)*, 69(7), 1025-1031.

การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการอาชีวศึกษา ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร*

Teamwork Affecting the Vocational Standard of Private Vocational Colleges in Sakon Nakhon Province

ธัชฎาพร ล้อวงศ์งาม, wsinw เสถียรสุวิภา และกรวิทย์ รัตน จันทรักษ์

Thadchataporn Lorwongngam, Pornthep Satheannopakaow and Suphirun Jantarak

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Thadchataporn110@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร 3) ศึกษาอำนาจพยากรณ์การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร และ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรในวิทยาลัยอาชีวศึกษาในจังหวัดสกลนคร ปีการศึกษา 2564 จำนวน 240 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.50-1.00 ค่าอำนาจจำแนก 0.48-0.87 และค่าความเชื่อมั่น 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การทำงานเป็นทีมและมาตรฐานวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก
2. ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

*ได้รับบทความ: 30 พฤษภาคม 2565; แก้ไขบทความ: 26 เมษายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 17 มิถุนายน 2566

3. การทำงานเป็นทีมมีอำนาจพยากรณ์มาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในจังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ด้านการยอมรับซึ่งกันและกัน และด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน

4. แนวทางพัฒนาการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน มีจำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน และด้านการยอมรับซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ: การทำงานเป็นทีม; มาตรฐานการอาชีวศึกษา; วิทยาลัยอาชีวศึกษาเซ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the level of teamwork in private vocational colleges in Sakon Nakhon Province, 2) to investigate study the relationship between teamwork and the vocational standard of private vocational colleges in Sakon Nakhon Province, 3) to identify the predictive power of teamwork affecting vocational standard of private vocational college in Sakon Nakhon Province, and 4) to find out the guidelines of teamwork development affecting the vocational standard of private vocational colleges in Sakon Nakhon Province. The samples consisted of administrators, teachers and personnel from 20 colleges in Sakon Nakhon Province. The sample size followed the table of Krejcie and Morgan was 205 samples, but for this research there were 240 participating samples, that selected by using stratified sampling technique. The instruments of this research included a set of 5 rating-scale questionnaires concerning teamwork questionnaire with the discriminative power between 0.54-0.86, the reliability of 0.97, and the vocational standard questionnaire with the discriminative power between 0.48-0.87, the reliability of 0.98. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson Product-moment Correlation Coefficient, and Multiple Regression Analysis.

The research findings were as follows:

1. Teamwork and vocational standard in private vocational colleges were at a high level.
2. Teamwork and the vocational standard of private vocational colleges showed a positive correlation.
3. Teamwork affecting the vocational standard of private vocational colleges at a statistical significance of .01 level which is mutual acceptance and work participation.

4. The guidelines of teamwork development affecting the vocational standard of private vocational colleges contained 2 aspects, namely, the participation in work and mutual acceptance.

Keywords: Teamwork; Vocational Standard; Private Vocational College

1. บทนำ

อาชีวศึกษา คือ การศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรด้านฝีมือระดับคุณวุฒิที่ต่ำกว่าปริญญาตรี สำหรับอาชีพหนึ่งหรือกลุ่มอาชีพช่างและงานต่างๆ อาชีวศึกษาตามปกติจัดขึ้นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะต้องจัดให้มีการศึกษาวิชาชีพพื้นฐานทั่วไป วิชาทฤษฎีสัมพันธ์และฝึกภาคปฏิบัติ เพื่อพัฒนาฝีมือที่ต้องการสำหรับอาชีพหนึ่งๆ สัดส่วนของวิชาต่างๆ จะแตกต่างกัน แต่ตามปกติแล้วจะต้องเน้นการฝึกภาคปฏิบัติเป็นสำคัญ

จากการเปลี่ยนแปลงสภาวะด้านเศรษฐกิจ อัตราการขยายตัวและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในเกณฑ์ดี ภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตที่มีบทบาทสูงและภาคอุตสาหกรรมภาคบริการมีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, หน้า 2) จากภาคการผลิตและบริการมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศจึงมีความต้องการแรงงานฝีมือ ซึ่งมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการพัฒนาชาติ จากรายงานสถานการณ์ตลาดแรงงานในปี 2557 พบว่า สถานประกอบการมีความต้องการแรงงานผ่านบริการจัดหางานโดยรัฐต้องการแรงงานในอาชีพพื้นฐานมากที่สุดร้อยละ 31.10 และต้องการผู้ที่จบการ

ศึกษาระดับ ปวช.-ปวส. อนุปริญญามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.26 โดยแรงงานที่จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีผู้ว่างงานมากที่สุด คิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ 1.4 คุณลักษณะของแรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมต้องการมีคุณลักษณะใน 3 ด้าน คือ 1) ความรู้และทักษะที่จำเป็น 2) ความรู้และทักษะวิชาชีพ และ 3) คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในการทำงาน (กรมการจัดหางาน, 2557, หน้า 10)

การทำงานเป็นทีมเป็นพื้นฐานสำคัญของความสำเร็จในการบริหารจัดการของผู้บริหารวิทยาลัย จะประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ ประการ ซึ่งส่งผลต่อการทำงานเป็นทีม อย่างไรก็ตามในการทำงานหรือดำเนินการตามกระบวนการบริหาร ไม่อาจประสบความสำเร็จได้หากปราศจากความร่วมมือจากบุคลากรทุกคนในหน่วยงานที่เกิด ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานหรือการทำงานเป็นทีม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารทั้งหลาย ควรหันมาให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะการทำงานทั้งหลายยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่าย จึงจะทำให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การทำงานเป็นทีมเกิดจากแนวคิดที่ว่า มนุษย์มีความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ถ้านำมนุษย์เหล่านั้นมา

รวมกันก็จะประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถที่หลากหลาย ซึ่งถ้าได้มีการแบ่งงาน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดระบบสื่อสารที่เหมาะสมจะทำให้การทำงานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมาย และก่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม นับเป็นเทคนิคการพัฒนองค์กรที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งการบริหารบุคคลแผนใหม่ได้ให้ความสนใจในการทำงานเป็นทีมอย่างมาก เพราะการร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานในองค์กรนั้นย่อมทำให้ องค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและราบรื่น การร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เป็นเทคนิคการบริหารงานที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้บริหารและผู้ร่วมงานต้องมีความเข้าใจให้ลึกซึ้งถึงประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม จากเหตุผลดังกล่าว ผู้บริหารและครูควรให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อการศึกษาการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ อันจะเป็นแนวทางหลักที่จะส่งเสริมการทำงานร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพ อันจะเป็นแนวทางหลักที่จะส่งเสริมการทำงานร่วมกันให้เกิดประสิทธิผลของการทำงานสูงสุด และพร้อมที่จะก้าวไปสู่การเป็นผู้บริหารมืออาชีพ (ไพโรจน์ บาลัน, 2551, หน้า 21)

จากความสำคัญดังกล่าวมาแล้วในเบื้องต้น สถานศึกษาอาชีวศึกษาซึ่งมุ่งเน้นการจัดการเรียนด้านวิชาชีพเป็นหลักโดยเนื้อหาและสูตร จะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของบุคคล ซึ่งจะเห็นได้ว่าบุคลากรในสถานศึกษาอาชีวศึกษามีภาระงานที่ไม่ยึดตามกฎต่างๆ เสมอไป จะต้องมีการเปลี่ยนตามสถานการณ์ต่างๆ ตลอดเวลา การร่วมมือกันทำงาน

โดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมจะช่วยให้ผลการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรกับมาตรฐานอาชีวศึกษามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาในสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร
3. เพื่อศึกษาอำนาจพยากรณ์การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร
4. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบพหุวิธี (Multiple Methods) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Interview) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหาร

สถานศึกษา ครู และบุคลากรในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ในจังหวัดสกลนคร รวมทั้งสิ้น จำนวน 429 คน (สำนักงานอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดสกลนคร) โดยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 240 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (วาโร เฟิงส์วส์ดี, 2551, หน้า 191)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการทำงานเป็นทีมของครูและมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษา ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยมาก และนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำเสนอวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม ตั้งแต่ 0.54-0.86 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.97 ค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามเกี่ยวกับมาตรฐานอาชีวศึกษา ระหว่าง 0.48-0.87 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับมาตรฐานอาชีวศึกษา โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และนำค่าที่คำนวณได้มาทำการแปล

ผลในรูปความสัมพันธ์ และการศึกษาอำนาจพยากรณ์ของการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การทำงานเป็นทีมในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปน้อย คือ การมีเป้าหมายร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการทำงาน ความเชื่อใจกันซึ่งและกัน การยอมรับซึ่งกันและกัน และการติดต่อสื่อสารที่ดี ส่วนมาตรฐานวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร พบว่า มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.778

3. การทำงานเป็นทีมมีอำนาจพยากรณ์มาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01 คือ ด้านการยอมรับซึ่งกันและกันและด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เมื่อใช้การทำงานเป็นทีมทั้ง 2 ตัวดังกล่าวเป็นตัวพยากรณ์มีค่าเท่ากับ .788 มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 62.10 แสดงว่า การทำงานเป็นทีมด้านการยอมรับซึ่งกันและกันและด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานสามารถพยากรณ์มาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร ร้อยละ 62.10 สัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์ที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) .618 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (Standard Error) .293

4. แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร ดังนี้ 1) แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานคือ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทุกคนในทีมมีส่วนร่วมในการทำงาน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคนควรร่วมกันทำงานอย่างตั้งใจจนบรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ควรกล้าแลกเปลี่ยนและยอมรับความคิดของกันและกันอย่างเต็มที่ควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนงานและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในแก้ไขปัญหาและตรวจสอบข้อบกพร่องในการทำงาน 2) แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการทำงานเป็นทีม ด้านการยอมรับซึ่งกันและกันคือ ผู้บริหาร ครู และบุคลากร ควรรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกันมีความสนใจและให้เกียรติกันในการทำงาน

ควรเคารพในบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น และยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับในความรู้ ความสามารถและยอมรับฟังข้อเสนอแนะของเพื่อนร่วมงานอย่างจริงใจ และควรมีความเชื่อว่าทุกคนสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลสรุปการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การทำงานเป็นทีมของครูในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปน้อย คือ การมีเป้าหมายร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการทำงาน ความเชื่อใจกันซึ่งและการยอมรับซึ่งกันและกัน และการติดต่อสื่อสารที่ดีผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 ที่ว่า การทำงานเป็นทีมของครูในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนครอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารไปยังโรงเรียนให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารจัดการ โดยให้โรงเรียนเป็นฐาน ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ถือเป็นหัวใจหลักในการดำเนินงานและลงมือปฏิบัติจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องประสานความ

ร่วมมือร่วมใจ ร่วมทำงานด้วยความมุ่งมั่น ให้การยอมรับและไว้วางใจซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ ประกอบกับขอบข่ายของโรงเรียนในปัจจุบัน ประกอบด้วย งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป จะเห็นได้ว่างานทุกฝ่ายมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน และทำให้ผู้รับผิดชอบงานในแต่ละด้านมีโอกาสได้ทำงานร่วมกันให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงทำให้การทำงานเป็นทีมของครูในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร โดยรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิฑูรย์ วีรศิลป์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การทำงานเป็นทีมของโรงเรียนปริยัติสามัญ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนปริยัติสามัญ อยู่ในระดับมาก ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านและสอดคล้องกับงานวิจัยของผ่องอำไพ สระเพ็ชร (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การบริหารการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ อยู่ในระดับมาก ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยอริศรา อุ่มสิน (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน

ส่วนมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนครอยู่ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงจากมากไปน้อยคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรอาชีวศึกษาด้านการนํานโยบายสู่การปฏิบัติ ด้านความร่วมมือในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านความรู้ด้านทักษะและการประยุกต์ใช้ และด้านนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ งานวิจัย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 ที่ว่า มาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนครอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งในระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีในทุกสาขาวิชาชีพให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี และสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา (2553, หน้า 8) ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนและสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยตัวชี้วัดคุณภาพของการอาชีวศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถประกอบอาชีพ หรือสามารถทำงานได้จริง และต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านวิชาการ และมีคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามที่สถานประกอบการต้องการ

ดังนั้น จึงทำให้มาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนครโดยรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ ตรีสวัสดิชัย (2558) ได้ศึกษาเรื่อง อนาคตภาพการอาชีวศึกษาเอกชนไทยในยุคประชาคมอาเซียน ระหว่าง พ.ศ. 2558-2567 พบว่า ด้านการบริหารจัดการอาชีวศึกษาเอกชนไทย ต้องกำหนดรูปแบบการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา มีระบบการประเมินผล ร่วมกับสถานประกอบการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรการสอนภาคทฤษฎี ร่วมกันจัดแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแผนการฝึกอาชีพ มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานอาชีวศึกษาในแต่ละสาขาอาชีพร่วมกันในระดับกลุ่มภูมิภาค (กลุ่มประชาคมอาเซียน) และรัฐต้องมีนโยบายสนับสนุนการอาชีวศึกษาอย่างจริงจังเสมอภาค เหมาะสม เพียงพอและต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับงานของวรพิชญ์ ลิขิตายน (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรีให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง พบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษา มีการใช้หลักการบริหารจัดการ ด้านนำองค์กร ด้านวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านมุ่งเน้นผู้รับบริการและมีผู้มีส่วนได้เสีย ด้านการวัดการวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ด้านการจัดการกระบวนการและด้านผลลัพธ์การดำเนินการ โดยการบริหารงานดังกล่าวมีผลต่อ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล คุณภาพการให้บริการ และการพัฒนาองค์กร

2. การทำงานเป็นทีมกับมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนใน

จังหวัดสกลนคร พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.778 ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3 ที่ว่า การทำงานเป็นทีมกับมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนครมีความสัมพันธ์กันทางบวก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในปัจจุบันการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษามีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เนื่องด้วยขอบข่ายของโรงเรียนในปัจจุบันประกอบด้วย งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป ซึ่งจะเห็นได้ว่างานทุกฝ่ายมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน และทำให้ผู้รับผิดชอบงานในแต่ละด้านมีโอกาสได้ทำงานร่วมกันให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันจึงจะทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของกานต์ดิน คงศักดิ์ (2554, หน้า 138) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานไปรษณีย์ สังกัดไปรษณีย์เขต 7 พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในองค์กรมีความสัมพันธ์ต่อการทำงานเป็นทีมด้านพฤติกรรมการประสานงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคัทส์และคาน (Katz and Kahn, 1978) กล่าวว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร เป็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นทางการในการให้ความร่วมมือ ความช่วยเหลือ การประสานงาน และความเป็นมิตร ซึ่งปรากฏอยู่ในการปฏิบัติงานในที่ต่างๆ แต่ไม่ได้ถูกระบุไว้ในหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ แต่พฤติกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการ

ดำเนินงานในองค์กร เนื่องจากหากขาดพฤติกรรมเหล่านี้ไปแล้วระบบต่างๆ ในองค์กรจะไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างราบรื่น

3. การทำงานเป็นทีม ที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 5 ตัวแปร พบว่า มี 2 ตัวแปรย่อยที่สามารถพยากรณ์มาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน (X_2) และด้านการยอมรับซึ่งกันและกัน (X_3) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เมื่อใช้ภาวการณ์ทำงานเป็นทีมทั้ง 2 ตัว ดังกล่าวเป็นตัวพยากรณ์มีค่าเท่ากับ .788 มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 62.10 แสดงว่า การทำงานเป็นทีมด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและด้านการยอมรับซึ่งกันและกันสามารถพยากรณ์มาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนได้ ร้อยละ 62.10 สัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์ที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) .618 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (Standard Error) .293

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 4 ที่ว่า การทำงานเป็นทีมสามารถพยากรณ์มาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสกลนคร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทุกคนจะต้องประสานงานและจัดการความขัดแย้งเพื่อให้ทีมงานดำเนินไปสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานของสุภาพร โทบุตร (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐในจังหวัดปราจีนบุรี มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการส่งผลมากที่สุด รองลงมา ได้แก่

ด้านองค์ประกอบและคุณลักษณะ น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการออกแบบงาน แปลความหมายได้ว่า สมาชิกในทีมให้ความสำคัญกับปัจจัยการทำงานเป็นทีมด้านกระบวนการ ด้านองค์ประกอบและคุณลักษณะ และด้านการออกแบบงาน ดังนั้นการมีการส่งเสริมและกำหนดองค์ประกอบของทีมทั้ง 3 ด้านอย่างชัดเจนมากขึ้น ย่อมเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรภาครัฐในจังหวัดปราจีนบุรี และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนาญ ภู่วิทยาธร (2561, หน้า 198-208) ได้ศึกษาเรื่อง การทำงานเป็นทีมส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการทำงานเป็นทีม จำแนกออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน 2) ด้านการยอมรับนับถือกัน 3) ด้านความร่วมมือพร้อมใจในการทำงาน 4) ด้านการแบ่งงานตามความสามารถของบุคคล และ 5) ด้านความรับผิดชอบส่งผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารแห่งหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรนำการทำงานเป็นทีมของครูทั้ง 5 ด้าน ไปเป็นแนวทางการพัฒนามาตรฐานการอาชีวศึกษาของวิทยาลัย

1.2 ผู้บริหาร ครู และบุคลากร ควรได้รับการฝึกอบรมและส่งเสริมเกี่ยวกับด้านดังกล่าว

1.3 ควรให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนามาตรฐานการ

อาชีวศึกษา นำไปใช้วางแผน ปรับปรุง และพัฒนา
มาตรฐานการอาชีวศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

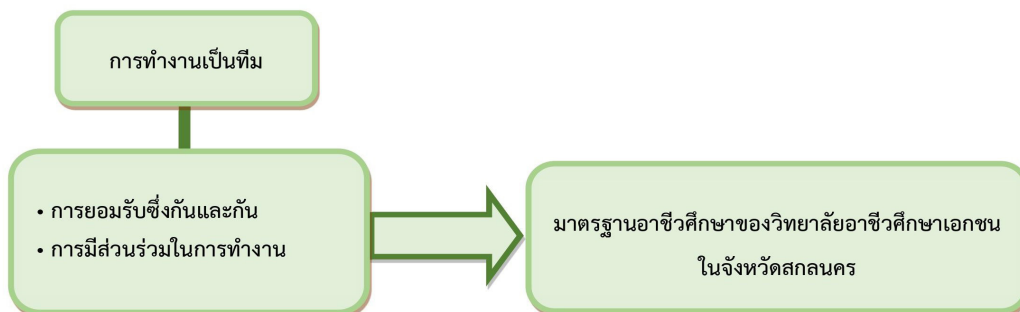
2.1 ควรมีการทำงานเป็นทีมที่สามารถ
พยากรณ์มาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีว
ศึกษาเอกชน ไปทำการวิจัยในรูปแบบการเชิงปฏิบัติ
การ เพื่อพัฒนามาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัย
อาชีวศึกษาเอกชน ปรับปรุงคุณภาพการจัดการ
ศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษา ในสังกัดอื่นๆ ต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยว
กับการทำงานเป็นทีม เพื่อให้ทราบถึงการทำงาน
เป็นทีมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการอาชีวศึกษาของ
วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในเชิงลึก

2.3 ควรมีปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อ
มาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษา
เอกชนในจังหวัดสกลนคร

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อ
มาตรฐานการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษา
เอกชนในจังหวัดสกลนครในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้
ทราบว่าการทำงานเป็นทีมด้านการยอมรับซึ่งกัน
และกัน และด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานส่งผล
ต่อมาตรฐานอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษา
เอกชนในจังหวัดสกลนครได้ดีที่สุด ผู้วิจัยได้สรุป
เป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรมการจัดหางาน. (2557). 21 ปี จัดหางานก้าวไกล นำคนไทยสู่อาเซียน. กรุงเทพฯ: กรมการจัดหางาน.
กานต์นลิน คงศักดิ์. (2554). คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมและพฤติกรรมการทำงาน
เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานไปรษณีย์ สังกัดไปรษณีย์ เขต 7. นครปฐม: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.

- ธนาญ ภูววิทยาธร. (2561). การทำงานเป็นทีมส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคาร ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 10(2), 198-208.
- ผ่องอำไพ สระเพชร. (2560). การบริหารการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนวมินทราชินทิศ เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพโรจน์ บาลัน. (2551). *ทักษะการบริหารทีม*. กรุงเทพฯ: แอคทีฟพริ้นท์.
- วรพิชญ์ ลิขิตายน. (2560). การบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดสระบุรีให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- วาโร เฟื่องสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิฑูรย์ วีรศิลป์. (2557). *การทำงานเป็นทีมของโรงเรียนปริยัติสามัญ*. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2553). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี*. เข้าถึงได้จาก <https://www.vec.go.th/th>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุภาพร โทบุตร. (2563). ปัจจัยการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐในจังหวัดปราจีนบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภิชาติ ตีรสวัสดิ์ชัย. (2558). *อนาคตภาพการอาชีวศึกษาเอกชนไทยในยุคประชาคมอาเซียนระหว่าง พ.ศ. 2558-2567*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อริศษรา อุ่มสิน. (2560). การศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- Katz, D., & Kahn, R. L. (1978). *The social psychology of organizations*. New York: Wiley.

ความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้ง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร*

The Need for Access to the Rights of the People in the Election of the Governor of Bangkok

ฉัฐวัฒน์ ชัยชนฐาภักดิ์
Chattawat Shatnataphat
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: chattawat.sh@western.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาปัจจัยด้านสังคม 3) ศึกษาปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ และ 4) ศึกษาปัจจัยด้านจิตวิทยา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็นกับกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนที่อาศัยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 18-60 ปี จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ค่าความเชื่อมั่น 0.925 และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21-30 ปี การศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. และประกอบอาชีพค้าขาย
2. ปัจจัยด้านสังคมในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับแรก ด้านครอบครัว ลำดับสอง ด้านบทบาท และสถานะ และลำดับสาม ด้านกลุ่มอ้างอิง
3. ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับแรก Line ลำดับสอง Twitter และลำดับสาม Facebook

4. ปัจจัยด้านจิตวิทยา ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับแรก ด้านความเข้าใจ ลำดับสอง ด้านบุคลิกภาพ และลำดับสาม ด้านทัศนคติ

คำสำคัญ: การเข้าถึงสิทธิการเลือกตั้ง; ประชาชน; การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

Abstract

This research has four objectives have studied; 1) to study the personal factors that demand access to people's rights in the election of Bangkok governor, 2) to study social factors, 3) to study social media factors, and 4) to study psychological factors. It is a quantitative research study. By random sampling without using probabilities with a sample group, namely people who live and whose name is in the Phra Nakhon district house registration Bangkok, aged 18-60 years, totaling 400 people. The research tool was an estimation scale-type questionnaire. The reliability was 0.925 and the data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing.

The results showed that:

1. Personal factors found that the sample respondents were female. Aged between 21-30 years old with education level Diploma/High Vocational Certificate and trade.
2. The overall social factor was found to be at a very agree level. When considering each aspect, the first was the family aspect, the second was the role and status aspect, and the third was the reference group aspect.
3. Social media factors, in general, were found to be at a very agreeing level. When considering each aspect, it was found that the first order was Line, the second order was Twitter, and the third order was Facebook.
4. Psychological factors as a whole were found to be at a very agreeing level. When considering each aspect, it was found that the first order was understanding, the second was personality, and the third was attitude.

Keywords: Requirements for Access to Rights; Citizens; The Election of the Governor of Bangkok

1. บทนำ

กรุงเทพมหานครถูกมองว่าเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีความอ่อนไหว ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของเมืองหลวง เป็นเมืองที่เป็นจุดเชื่อมต่อทางภูมิศาสตร์ของโลก อีกทั้งยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมของนานาชาติอีกด้วย ประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีมากที่สุดในประเทศไทย บางส่วนมาตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพฯ บางส่วนมาทำงานและกลับภูมิลำเนา หรือบางส่วนอาจเป็นประชากรแฝงของกรุงเทพมหานครเหล่านี้ถูกเอาเปรียบในภูมิภาค กรุงเทพมหานคร (ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร, 2561) การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจึงมีสอดคล้องตาม New Public Governance โดยทฤษฎีนี้เชื่อว่าการปกครองสาธารณะรูปแบบใหม่ควรมีการเปลี่ยนแปลงในแนวทางเหล่านี้เพื่อให้รัฐบาลสามารถรับมือกับความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในสังคมสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น (Osborne, 2009)

ปัญหาการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอาจเกิดขึ้นด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ 1) การใช้เงินเพื่อเลือกตั้ง การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอาจเผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับการใช้เงินในการแก้ไขปัญหาเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มผู้สนับสนุน อาจมีการใช้เงินในการซื้อโหวต หรือใช้เงินในการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ลงสมัครเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง 2) การใช้สื่อและการสื่อสาร การใช้สื่อและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อาจมีการใช้

สื่อมวลชนในการสร้างภาพลักษณ์บวกเกี่ยวกับผู้ลงสมัคร หรือใช้สื่อในการก่อวินาศกรรมและแผนภาพต่อสู้อย่างผู้ลงสมัคร 3) ปัญหาเกี่ยวกับความโปร่งใสและการทุจริต การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอาจเผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับความโปร่งใสในกระบวนการเลือกตั้งและการดำเนินงานของผู้ว่าราชการที่ถูกเลือก อาจมีการกระทำทุจริต เช่น การซื้อโหวต การซื้อความเสียหาย หรือการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ลงสมัครและผู้ร่วมเลือกตั้ง และ 4) การแก้ไขปัญหาเฉพาะบุคคล ผู้ลงสมัครอาจใช้กำลังอำนาจหรือการแสดงอำนาจเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะบุคคล ซึ่งอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ร่วมเลือกตั้ง และอาจเป็นอุปสรรคต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการที่มีภาวะสันติภาพและความเท่าเทียม (Osborne, 2009) ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว อาจมีการใช้กฎหมายและมาตรการควบคุมที่เข้มงวดเพื่อป้องกันการละเมิดและการทุจริต ในเวทีการเลือกตั้งอาจมีการจัดทำกฎหมายและมาตรการเพื่อสร้างความโปร่งใสในกระบวนการเลือกตั้ง และเพื่อประกันความเท่าเทียมในการเข้าถึงสื่อและการสื่อสาร นอกจากนี้ ความร่วมมือกันของรัฐบาล องค์กรอิสระ หน่วยงานท้องถิ่น และประชาชนในการสร้างสังคมที่มีความโปร่งใส ความเท่าเทียม และความยุติธรรมสามารถช่วยลดปัญหาการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้ (อิสรธ ตูทองคำ, 2555)

อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงสิทธิในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นสิทธิพื้นฐานที่มีอยู่สำหรับประชาชนในประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญของประเทศไทย และกฎหมายเลือกตั้ง

ที่เกี่ยวข้องประชาชนในกรุงเทพมหานครมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2560) ดังนั้น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องเป็นประชาชนไทยที่มีอายุตามกฎหมายและได้ลงทะเบียนในทะเบียนบ้านในพื้นที่กรุงเทพมหานครกระบวนการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะมีการกำหนดเวลาการเลือกตั้งโดยทั่วไป เมื่อถึงเวลาการเลือกตั้งประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งจะได้รับบัตรเลือกตั้งและได้ลงคะแนนเสียงเพื่อเลือกผู้ว่าราชการตามกฎหมาย ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดจะได้รับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครต้องเป็นไปตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนด ซึ่งเป็นการรับรองความเป็นธรรมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกับประชาชนที่อาศัยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ศึกษาปัจจัยด้านสังคมที่มีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครศึกษาปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และศึกษาปัจจัยด้านจิตวิทยาที่มีความต้องการเข้าถึงสิทธิของ

ประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านสังคมที่มีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านจิตวิทยาที่มีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้ ได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนรวม 24,798 คน คัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีอายุ 18-60 ปี เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด กำหนดความเชื่อมั่นที่ 95% ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ จากการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้ค่าเท่ากับ 385 ชุด เพื่อป้องกันการเกิดความผิดพลาดในการเก็บข้อมูลของกลุ่ม

ตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามไม่ถูกต้อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการเก็บกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดสัดส่วน (Quota sampling)

เครื่องมือในการวิจัยแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ โดยเป็นแบบปลายปิด ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านสังคมที่ต่างกันมีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครประกอบไปด้วย 1) กลุ่มอ้างอิง 2) ครอบครัว และ 3) บทบาทและสถานะเป็นคำถามแบบปลายปิด ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ที่ต่างกันมีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) Facebook 2) Twitter 3) WhatsApp 4) Google+ และ 5) Line เป็นคำถามแบบปลายปิด ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านจิตวิทยาที่ต่างกันมีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) แรงจูงใจ 2) การรับรู้ 3) การเรียนรู้ 4) ทศนคติ และ 5) บุคลิกภาพเป็นคำถามแบบปลายปิด โดยแต่ละข้อคำถามจะมีระดับความคิดเห็น 4 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยมาน้อยที่สุด

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ นักวิจัยพบว่าประสิทธิภาพของเครื่องมือนี้ส่งแบบสอบถามที่กรอกเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน วิเคราะห์ว่าคำถามแต่ละข้อตรงตามดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (IOC) ของวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่ และทำการปรับให้เหมาะสมและนำไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร คุณภาพของเครื่องมือหาค่าความเที่ยงหรือความเที่ยงของแบบสอบถามได้เท่ากับ 0.922 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการประมวลผลค่าทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะข้อมูล ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ 2) ความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และการแปลความ และ 3) การเปรียบเทียบความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ t-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระ 2 กลุ่ม ค่าสถิติ One-way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มีตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่าแตกต่างจึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยใช้ LSD (Least significant difference test) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (พยุทธิสรณ์ สุทธิไชยเมธี, 2563)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พบว่า เพศของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวนมากที่สุดจำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 66.0 รองลงมาเป็นเพศชาย 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0 อายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า อายุ 21-30 ปี มีจำนวนมากที่สุดจำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 รองลงมาอายุ 31-40 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.3 และอายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 ตามลำดับ ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า อนุปริญญา/ปวส. มีจำนวนมากที่สุดจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมา มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 และปริญญาตรี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 ตามลำดับและอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยด้านสังคมกับความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยด้านสังคมกับความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	$\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
ปัจจัยด้านสังคม ด้านครอบครัว	3.05	0.539	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านสังคม ด้านบทบาทและสถานะ	3.03	0.543	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านสังคม ด้านกลุ่มอ้างอิง	2.95	0.599	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	3.01	.522	เห็นด้วยมาก

3. ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พบว่า ความต้องการ

ค้าขาย มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 85 คิดเป็นร้อยละ 21.3 รองลงมา นิสิต/นักศึกษา จำนวน 83 คิดเป็นร้อยละ 20.8 และพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 78 คิดเป็นร้อยละ 19.5 ตามลำดับ

2. ปัจจัยด้านสังคมที่มีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพบว่าความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.01$, S.D. = .522) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยพบว่า ลำดับแรก ปัจจัยด้านสังคม ด้านครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.05$, S.D. = 0.539) ลำดับสอง ปัจจัยด้านสังคม ด้านบทบาทและสถานะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.03$, S.D. = 0.543) และลำดับที่สาม ปัจจัยด้านสังคม ด้านกลุ่มอ้างอิงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 2.95$, S.D. = 0.599) ตามตารางที่ 1

เข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.11$, S.D. =

0.613) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ Line มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.48$, S.D. = 0.500) ลำดับสองปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ Twitter มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ ($\bar{x} = 3.15$, S.D. = 0.596) และลำดับที่สาม ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ Facebook มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.05$, S.D. = 0.603) ตามลำดับดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์กับความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์กับความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	$\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ Line	3.48	0.500	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ Twitter	3.15	0.596	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ Facebook	3.05	0.603	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ Google+	2.99	0.643	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ WhatsApp	2.88	0.724	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	3.11	0.613	เห็นด้วยมาก

4. ปัจจัยด้านจิตวิทยาที่มีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพบว่า ความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในภาพรวม อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.04$, S.D. = 0.563) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย

พบว่า ลำดับแรก ปัจจัยด้านจิตวิทยา ด้านความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.11$, S.D. = 0.517) ลำดับสอง ปัจจัยด้านจิตวิทยา ด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.07$, S.D. = 0.542) และลำดับที่สาม ปัจจัยด้านจิตวิทยา ด้านทัศนคติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.06$, S.D. = 0.561) ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยด้านจิตวิทยากับความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยด้านจิตวิทยากับความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	$\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
ปัจจัยด้านจิตวิทยา ด้านความเข้าใจ	3.11	0.517	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านจิตวิทยา ด้านบุคลิกภาพ	3.07	0.542	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านจิตวิทยา ด้านทัศนคติ	3.06	0.561	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านจิตวิทยา ด้านการรับรู้	3.05	0.573	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านจิตวิทยา ด้านแรงจูงใจ	2.89	0.623	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	3.04	0.563	เห็นด้วยมาก

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีประเด็นในการอภิปรายจำแนกตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พบว่า เพศกับความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีค่า sig. เท่ากับ .868 ซึ่งมีความมากกว่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน อายุกับความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีค่า sig. เท่ากับ .790 ซึ่งมีความมากกว่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน ระดับการศึกษากับความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีค่า sig. เท่ากับ .437

ซึ่งมีความมากกว่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานอาชีพกับความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีค่า sig. เท่ากับ .522 ซึ่งมีความมากกว่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมถวิล เอี่ยมโก และคณะ (2565, หน้า 116-132) ได้ทำการศึกษายุทธศาสตร์การส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิ LGBTQ ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าประเด็นและการเรียกร้องสิทธิของ LGBTQ ได้แก่ 1) การขาดความเข้าใจในสิทธิมนุษยชนของตนเองและผู้อื่น 2) การคุ้มครองทางกฎหมายที่ไม่เท่าเทียมกันสำหรับคนข้ามเพศ 3) การแต่งงานและการสร้างครอบครัว 4) ปัญหากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน 5) การเลือกปฏิบัติที่เกิดจากความหึงหวง โส อัตลักษณ์ทางเพศ แนวทางการสร้างความเท่าเทียมผ่านการเข้าถึงสิทธิของสื่อ การไม่เลือกปฏิบัติและแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางกฎหมาย และข้อจำกัดที่กีดกันชาว LGBTQ จากการได้รับ

สิทธิของตน แสวงหากลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของ LGBTQ ในประเทศไทย และสอดคล้องกับ UNDP USAID (2014) บุคคลทุกคนเท่าเทียมกันตามกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคลอื่นใดเนื่องจากความแตกต่างทางชาติกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล สถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา หรือการฝึกอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองที่ไม่ขัดต่อ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

2. ปัจจัยด้านสังคมที่ต่างกันมีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ต่างกัน ได้แก่ ด้านบทบาทและสถานะ ด้านครอบครัว และด้านกลุ่มอ้างอิง ยอมรับสมมติฐานมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.000 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเมธ แสงนันทนวล (2563, หน้า 1-16) ได้ศึกษาความคาดหวังของประชาชนในท้องถิ่นและประชาชนพบว่า คนคาดหวังมากแต่เมื่อจัดระบบแล้วมีเพียง 5 ประการ คือ 1) ได้รับบริการที่มีคุณภาพและรวดเร็ว 2) แก้ไขปัญหาต่างๆ 3) ร่วมวางแผนพัฒนา 4) ได้รับข้อมูลที่ตรวจสอบได้ และ 5) ความสงบสุขของสังคมมั่นคงและปลอดภัยและสอดคล้องกับ Yamamoto (2003) ตัวแทนท้องถิ่น (Entrust) คิดเป็น 72.6% ส่วนความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น (Cooperative) เป็นสัดส่วนรองลงมาที่ 16% ความร่วมมือที่พบบ่อยที่สุดคืองานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ มีสัดส่วน 18% ส่วนภารกิจ

ด้านสาธารณสุขและสวัสดิการสังคมและการแก้ไขปัญหาคูณเงิน รองลงมา 14% และ 11% ตามลำดับแต่ละท้องถิ่น ในระดับจังหวัดต้องได้รับการอนุมัติจากกระทรวงกิจการภายในและการสื่อสาร (Ministry of Internal Affairs and Communications - MIC) ในขณะที่ระดับเทศบาลต้องได้รับการอนุมัติจากรัฐบาลส่วนภูมิภาค (ผู้ว่าราชการจังหวัด) ก่อน

3. ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ที่ต่างกันมีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ต่างกัน ได้แก่ ด้านสื่อสังคมออนไลน์ WhatsApp ด้านสื่อสังคมออนไลน์ Twitter และด้านสื่อสังคมออนไลน์ Google+ ยอมรับสมมติฐานมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.000 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของธีระพงษ์ คงมณี และวัลลภ พิริยวรรณ (2564, หน้า 307-318) จากการศึกษาการรับรู้ข่าวการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครของกรมยุทธโยธาทหารทหารบก พบว่า ระดับการรับรู้ข่าวการเมืองเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแตกต่างกันมากในหมู่เหล่าทัพ หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ประการที่สองคือกระบวนการจัดระเบียบข้อมูล ขั้นตอนสุดท้ายคือการเลือกการพิจารณา รวมข่าวเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากสื่อต่างๆ ความรู้สึกต่อแถลงการณ์ทางการเมืองของ กอ.รมน. เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยทั่วไปอยู่ในระดับสูง หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ และช่องข่าวตามลำดับและสอดคล้องกับ Williamson (2013)

การใช้โซเชียลมีเดียของรัฐบาลอาจถูกจำกัดเนื่องจากหน่วยงานของรัฐต้องกำหนดว่าหน่วยงานของรัฐจะต้องกำหนดบทบาทของตนและตำแหน่งของหน่วยงานของตนในชุมชนออนไลน์ หากตั้งค่าระดับความเป็นทางการในการสื่อสารบนโซเชียลมีเดียไว้สูง โอกาสในการเข้าถึงของผู้ใช้ก็น้อยลงเช่นกัน

4. ปัจจัยด้านจิตวิทยาที่ต่างกันมีความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ที่ต่างกัน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านทัศนคติ และด้านความเข้าใจยอมรับสมมติฐานมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.001 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุณิษญาณ์ ฉัตรบุรานนทชัย และคณะ (2565, หน้า 109-120) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 ผลการหยั่งเสียงครั้งที่ 1 และ 2 มีประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวโน้มการตัดสินใจเลือกนายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กระแสการเมืองระดับชาติสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกผู้สมัครตามนโยบายของตนมากกว่าปัจจัยอื่นๆ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (สข.) ควรมีความเป็นอิสระไม่สังกัดพรรคการเมืองใด สิ่งที่กำหนดเหตุผลของผู้สมัครในการลงสมัครนั้นขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้สมัครมากกว่าปัจจัยอื่นใด บทบาท

ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (สภ.) และสอดคล้องกับ Robinson & Morgan (2014) เกี่ยวกับอิทธิพลของรัฐบาลท้องถิ่นในฐานะผู้นำทางการเมืองต่อธรรมาภิบาลแบบใหม่ มุมมองของการปกครองแบบรวมศูนย์ของรัฐบาลมีหน้าที่กำหนดและดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น เช่น นโยบายการพัฒนาท้องถิ่นที่ทันสมัยและยั่งยืน ทำความรู้จักกับประชาชนในพื้นที่ ตอบสนองความต้องการของประชาชนเพื่อการพัฒนาและการดำเนินงานของท้องถิ่นโดยรับฟังเสียงของชาวบ้าน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรสร้างช่องทางให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เช่น การจัดอบรมหรือสัมมนาเพื่อเพิ่มความเข้าใจในกระบวนการเลือกตั้ง การเปิดโอกาสให้ประชาชนส่งคำถามหรือข้อสงสัยต่อผู้สมัครผ่านช่องทางทางออนไลน์ เป็นต้น

1.2 ควรมีสื่อกลางที่เป็นอิสระและเป็นกลางในการรายงานข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครและกระบวนการเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่เป็นอิสระและถูกต้อง เพื่อให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้องและแบ่งแยกอำนาจที่แท้จริง

1.3 ควรมีมาตรการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เลือกตั้งในกระบวนการเลือกตั้ง อาทิเช่น การตรวจสอบความถูกต้องของรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การสร้างระบบการลงคะแนนเสียงที่มีความเป็นมาตรฐานและน่าเชื่อถือ การเฝ้าระวังและป้องกัน

การฉ้อโกงในการเลือกตั้ง ฯลฯ

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ สร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เปิดกว้างและเข้าถึงได้สำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สามารถจัดเป็นสัมมนา โครงการศึกษาออนไลน์หรืออื่นๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้และสร้างการเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องนี้

2.2 ควรศึกษาการสนับสนุนการศึกษาทางการเมืองให้กับนักศึกษาและประชาชนทั่วไป เช่น การเปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกฝนตัวเองในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การให้ทุนการศึกษา และการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการปกครอง

2.3 ควรศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรส่งเสริมความมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เช่น การจัดงานประชุมเพื่อฟังความคิดเห็นของประชาชน การให้ข้อมูลและความโปร่งใสเกี่ยวกับการดำเนินงานของผู้ว่าราชการ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

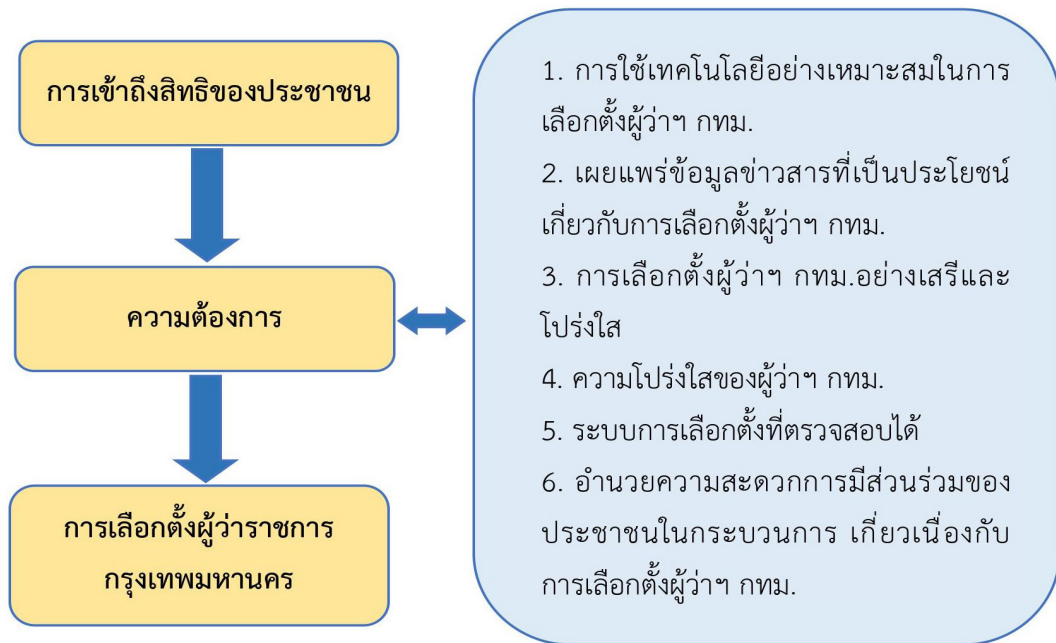
ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นพบความต้องการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยอธิบายความเข้าใจนโยบาย ธรรมชาติของสิทธิเลือกตั้ง การใช้อิทธิพล (Rhodes, 1997) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะช่วยเพิ่มความโปร่งใสและ

ความเชื่อมั่นให้กับผู้เลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีควรมาพร้อมกับการรักษาความเป็นส่วนตัวของข้อมูลและการรับผิดชอบในการดำเนินการอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เช่นการแอบแฝงข้อมูลหรือการละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้รับสมัครการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้ประชาชนสามารถตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบและมีความเชื่อมั่นในการลงคะแนนเสียง ความรับผิดชอบในการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับผู้สมัครต่างๆ เป็นหน้าที่ของสื่อมวลชน องค์กรภาคประชาสัมพันธ์ และเครื่องมือออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ยังสามารถทำการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้สมัครและแนวคิดนโยบายของพวกเขาได้ด้วยตัวเองการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอย่างเสรีและโปร่งใสการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ทางเลือกตั้งที่เป็นที่ยอมรับอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่นความโปร่งใสของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครการปฏิบัติตามกฎหมายการเผยแพร่ข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับความโปร่งใสในระดับสูงสุดของผู้บริหารภาครัฐระบบการเลือกตั้งตรวจสอบได้เช่นการลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การออกเสียงและการนับเสียง การเลือกตั้งสิ้นสุดลง และกระบวนการในการรับคำร้องคัดค้าน และส่งเสริมความมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีประโยชน์ในการสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการเลือกตั้ง และเพิ่มความถูกต้อง ยุติธรรม และความ

เป็นธรรมของกระบวนการนั้น ในที่สุดจะช่วยให้ ประชาชนเพื่อดำเนินงานและให้บริการอย่างดีที่สุด
ผู้ว่าราชการที่เลือกตั้งได้รับความไว้วางใจจาก ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร. (2561). *พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และการเลือกตั้ง*. ปทุมธานี: สถาบันวิชาการไทยวิจัยพัฒนาการจัดการ.
- ธโสธร ตูทองคำ. (2555). *สถาบันและกระบวนการทางการเมือง*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีระพงษ์ คงมณี และวัลลภ พิริยวรรณ. (2564). การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองต่อการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครของประชากรภายในกรมยุทธโยธาทหารบก. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(2), 307-318.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2560). *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สมถวิล เอี่ยมโก๋ และคณะ. (2565). ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย. *วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 2(4), 116-132.

สุณีชญาน์ ฉัตรบุรานนทชัย และคณะ. (2565). ความคิดเห็นของประชาชนในกรุงเทพมหานครต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(4), 109-120.

สุเมธ แสงนันทนวล. (2563). ท้องถิ่นกับความคาดหวังของประชาชน. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 3(3), 1-16.

Osborne, S. P. (2009). *The New Public Governance: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. London: Routledge.

Rhodes, R. A. W. (1997). *Understanding governance: Policy Networks, Governance, Reflexivity, and Accountability*. Buckingham: Open University Press.

Robinson, K., & Morgan, D. (2014). Local government as polity leadership: Implications for new public governance. In Morgan, D. F. *New Public Governance: A Regime-Centered Perspective*. New York: Routledge.

UNDP USAID. (2014). Being LGBT in Asia. In The Thailand Country Report Bangkok. *United Nations Development Programme UNDP Asia-Pacific Regional Centre*. Bangkok: United Nations Development Programme, UNDP Asia-Pacific Regional Centre.

Williamson, A. (2013). *Social Media Guidelines for Parliaments*. Retrieved from <http://www.ipu.org/PDF/publications/SMG2013EN.pdf>

Yamamoto, H. (2003). *New Public Management-Japan's Practice*. Japan: Institute for International Policy Studies Publications.

**รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12***
**Learning Organization Model of Private Schools under the
Office of Education Region 12**

เอกราช ไชยติพิมานเวช¹ และจิราภรณ์ พันสว่าง²

Ekkarach Kositpimanvech and Jiraporn Phansawang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอริยธิด²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Ekkarad2552@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 2) พัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน 3) ประเมินรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 539 คน และผู้ให้ข้อมูลในการประเมินรูปแบบ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยสภาพปัจจุบัน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 และสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ด้านพลวัตการเรียนรู้ ด้านเรียนรู้ร่วมกันเป็นเป็นทีม ด้านมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่

*ได้รับบทความ: 4 ตุลาคม 2565; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 26 มิถุนายน 2566

Received: October 4, 2022 Revised: June 20, 2023; Accepted: June 26, 2023

ด้านเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ด้านมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ด้านพลวัตการเรียนรู้ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ตามลำดับ เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ด้านมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ด้านพลวัตการเรียนรู้ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนาารูปแบบมีองค์ประกอบของรูปแบบดังนี้ ชื่อรูปแบบ วัตถุประสงค์ หลักการ และ มีองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 3) มุ่งสู่ความเป็นเลิศ 4) พลวัตการเรียนรู้ 5) การคิดอย่างเป็นระบบ

3. ผลการประเมินรูปแบบพบว่ารูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็น ประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ; องค์การแห่งการเรียนรู้; โรงเรียนเอกชน

Abstract

The objectives of the research were; 1) to study the current situations, desired situations and the needs of the learning organization model of private schools under The Office of Education Region 1, 2) to development of the learning organization model of private schools as mentioned, and 3) to evaluate the learning organization model of private schools as mentioned. The samples totally 539 in number and 30 experts to evaluate the learning organization model. The research instrument for collecting the data was the questionnaire with reliability at 0.92 and 0.91, relating to the current and desirable situations, respectively. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, and modified priority needs index (PNI_{modified}).

The results of research were found that:

1. The current situation of the learning organization model of private schools under The Office of Education Region 12, as a whole was found to be at a moderate level. The item that was found to stand on top of the scale was systematic thinking, followed by learning dynamics, team-based learning, aiming for excellence and creativity, respectively. The desired situation was in an overall aspect, found to prevail at the highest level. The item that was found to stand on top of the scale was team-based learning, followed by aiming for excellence, learning dynamics, creativity and systematic thinking, respectively. The needs were, in an overall dimension, found that the most desirable aspect

was creativity, followed by team-based learning, aiming for excellence, learning dynamics and systematic thinking, respectively.

2. The development results of the learning organization model of private schools as mentioned were elements of the model as follows: name of the model, objectives, principles, and 5 main factors: 1) creativity, 2) team-based learning, 3) aiming for excellence, 4) learning dynamics and, 5) systematic thinking.

3. The results of the assessment of the model found that the model was appropriate, possibility and usefulness at the highest level.

Keywords: Model; Learning Organization; Private Schools

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดไว้ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และเพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษา เกิดคุณภาพและสิทธิภาพในการพัฒนาคนไทยให้บรรลุเป้าประสงค์ตามความต้องการของประเทศและทัดเทียมกับนานาชาติในการแข่งขันทุกๆ ด้าน จึงได้กำหนดเป้าหมายในการบริหารจัดการไว้ในมาตรา 8 ว่า 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิต 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น หมายถึง นอกจากรัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ) จัดการศึกษาแล้วยังเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นที่มีความพร้อม

และสนับสนุนบุคคล ครอบครัว เอกชน องค์กร เอกชน ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นๆ สามารถจัดการศึกษาได้ โดยรัฐจะต้องสนับสนุนงบประมาณตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในมาตรา 49 เพื่อให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐและเป็นทางเลือกของประชาชน โรงเรียนเอกชนที่ดีที่ได้รับความนิยมจากประชาชนจะต้องมีแนวทาง เทคนิคและวิธีการบริหารจัดการให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549)

สถานศึกษาเอกชนเป็นองค์กรทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาสถานศึกษาเอกชนนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาไทยมาโดยตลอดและมีส่วนร่วมในการจัดการ

ศึกษาของประเทศมาช้านาน ตลอดจนมีบทบาทสำคัญในการช่วยแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบของภาครัฐตลอดมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในยุคที่ปฏิรูปการศึกษา เช่นนี้ การจัดการศึกษาเอกชนมีความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่แตกต่างจากสถานศึกษาของรัฐ ดังนั้นด้วยบทบาทของสถานศึกษาเอกชนที่มีต่อประเทศไทยดังกล่าว จึงทำให้สถานศึกษาเอกชนมีอาจปฏิเสธกระแสการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้ตรงกันข้ามสถานศึกษาเอกชนต้องตระหนักไว้เสมอว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับสถานศึกษา ประกอบด้วยปัจจัยด้านการแข่งขันระหว่างโรงเรียนเอกชนด้วยกัน และกับโรงเรียนของรัฐสูงมาก สถานศึกษาเอกชนจำเป็นต้องมีรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชน เพื่อที่มีประสิทธิผล มันคงถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ มากระทบก็ตาม สถานศึกษาเอกชน จึงจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา มีรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้มาตรฐานสูงอยู่ในระดับสากล (เอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2562)

องค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นโรงเรียนที่ยกระดับคุณภาพด้วยการจัดการความรู้ โดยมีการพัฒนาปรับปรุงให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การบริหารกระบวนการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการดำเนินพันธกิจ และการบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน โรงเรียนต้องมีการปรับเปลี่ยนองค์กร มีการกำหนดทิศทางของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ บทบาทผู้บริหารในการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดี ในการมุ่งสู่องค์กรแห่ง

การเรียนรู้ มีการจัดการความรู้ให้เป็นกระบวนการที่เป็นระบบในการบริหารจัดการให้คณะทำงานมีความรู้ความสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดการความรู้ให้อำนาจแก่บุคคล เปิดโอกาสหรือให้อำนาจแก่บุคลากรในการเรียนรู้ เพื่อปฏิบัติงานที่ดี สามารถแก้ปัญหา ปรับปรุง และสร้างนวัตกรรมร่วมกันเป็นพลวัตการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมบุคลากรให้เกิดการเรียนรู้แก่บุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ตอบสนองเป้าหมายขององค์กร ปัญหาโรงเรียนเอกชนคือผู้รับใบอนุญาตจะเป็นผู้ลงทุนเอง ดังนั้นจำเป็นต้องมีความระมัดระวังในการพัฒนาโรงเรียนตนเอง ทำอย่างไรจึงดำเนินการได้ตลอดไป ไม่ขาดทุน มันคง ยั่งยืน ได้รับความนิยจากผู้ปกครอง นักเรียนเข้าโรงเรียนจำนวนมากขึ้นทุกปี โดยโรงเรียนเอกชนจะต้องส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาตนเอง มีองค์ประกอบ คือ การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การคิดอย่างเป็นระบบ พลวัตการเรียนรู้ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้นโรงเรียนต้องมีรูปแบบมุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ภาค 12

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้ทำวิจัยซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่น มีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงาน

ศึกษาธิการจังหวัดภาค 12 เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์ของการวิจัยนี้ไปใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชน ในการกำหนดนโยบายนำสู่การวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิผลให้กับโรงเรียนเอกชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นขององค์กรแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดภาค 12

2. เพื่อพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดภาค 12

3. เพื่อประเมินรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดภาค 12

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน 161 คน ครูผู้สอน 378 คน รวม 539 โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 (ขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์) ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะใช้สูตรของยามาเน (Yamane, 1973) ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 รูป/คน เลือกแบบเจาะจงเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน

เอกชน ครูผู้สอนและผู้ทรงคุณวุฒิรวม 10 รูป/คน เลือกแบบเจาะจง เพื่อใช้สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบเลือกจาก ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ที่มีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อประเมินรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน โรงเรียนที่มีผลปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ 3 แห่ง โดยใช้ผู้บริหารโรงเรียนละ 1 คน ครูผู้สอนโรงเรียนละ 5 คน รวม 24 คน เลือกแบบเจาะจง ผู้ที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน พื้นที่ที่ทำการศึกษาคือโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 จำนวน 161 แห่ง และทำวิจัยเรื่องนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564-2565

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นสูงสุดคือ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ รองลงมาคือ ด้านพลวัตการเรียนรู้ และระดับความคิดเห็นต่ำสุดคือ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของความต้องการของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ระดับความคิดเห็นสูงสุดคือ ด้านเรียนรู้ร่วมกันเป็น เป็นทีม รองลงมาคือ ด้านมุ่งสู่ความเป็นเลิศและ ระดับความคิดเห็นต่ำสุดคือ ด้านการคิดอย่างเป็น ระบบ ผู้วิจัยได้นำผลดังกล่าวมาจัดรูปแบบองค์การ แห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงาน ศึกษาธิการ ภาค 12 โดยเรียงลำดับความสำคัญของ ความต้องการจำเป็น ดังนี้ 1) ด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ 2) ด้านเรียนรู้ร่วมกันเป็นเป็นทีม 3) ด้านมุ่งสู่ความเป็นเลิศ 4) ด้านพลวัตการเรียนรู้ และ 5) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ

2. ผลการพัฒนารูปแบบองค์การแห่ง การเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงาน ศึกษาธิการ ภาค 12 พบว่า มียอดประกอบของ รูปแบบดังนี้ ชื่อรูปแบบ วัตถุประสงค์ หลักการ และมียอดประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) การเรียนรู้ร่วมกันเป็น ทีม 3) มุ่งสู่ความเป็นเลิศ 4) พลวัตการเรียนรู้ และ 5) การคิดอย่างเป็นระบบ

3. เพื่อประเมินรูปแบบองค์การแห่งการ เรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 ผลการประเมินชื่อรูปแบบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ใน ระดับมากที่สุด ผลการประเมินวัตถุประสงค์ของ รูปแบบ พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการ ประเมินหลักการ แนวคิดของรูปแบบ พบว่า ความ เหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และความเหมาะสม ความ ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ องค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัด

สำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง รูปแบบองค์การแห่งการ เรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของรูปแบบองค์การ แห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงาน ศึกษาธิการ ภาค 12 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็น สูงสุดคือ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ รองลงมาคือ ด้านพลวัตการเรียนรู้ และระดับความคิดเห็น ต่ำสุดคือ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่วนสภาพ ที่พึงประสงค์ของความต้องการของรูปแบบ องค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัด สำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นสูงสุดคือ ด้านเรียนรู้ร่วมกันเป็น เป็นทีม รองลงมาคือ ด้านมุ่งสู่ความเป็นเลิศ และ ระดับความคิดเห็นต่ำสุดคือ ด้านการคิดอย่างเป็น ระบบ เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการ จำเป็น โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความ สำคัญมากที่สุด และเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อนพบว่า ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่ต้องได้ รับการพัฒนาเป็นอันดับหนึ่ง อันดับสองคือ ด้านเรียนรู้ร่วมกันเป็นเป็นทีม อันดับสุดท้ายคือ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับศิริพร โงนสาย (2552) ได้ศึกษาปัจจัยบรรยากาศโรงเรียน กับองค์การแห่งการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ

ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว พบว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนและประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ปัจจัยบรรยากาศโรงเรียนด้านบรรยากาศแบบเปิดและองค์การแห่งการเรียนรู้ ด้านความรอบรู้แห่งตนแบบแผนความคิดอ่าน การมีวิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้เป็นทีม และความคิดเชิงระบบ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยบรรยากาศในโรงเรียน ด้านบรรยากาศแบบเปิด องค์การแห่งการเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ความคิดเชิงระบบ และความรอบรู้แห่งตนสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ได้ร้อยละ 73.90 และจากการเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อนพบว่า ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อนเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1990) ได้กล่าวว่า องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมองไปข้างหน้าว่าสิ่งที่ต้องการคืออะไร อยากเป็นอะไร มีเป้าหมายที่เป็นจริงในอนาคต ซึ่งทุกคนในองค์กรต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ มุ่งมั่นช่วยกันสร้างสรรค์ให้เป็นจริงสอดคล้องกับแนวคิดของ Lussier (2001) ได้กล่าวว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ควรมีลักษณะมีการสนับสนุนอย่างชัดเจน จากผู้บริหารระดับสูง การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นผลการดำเนินงานระยะยาวสอดคล้องกับแนวคิดของ Gephart

(1998, pp. 34-44) ได้กล่าวว่า องค์การแห่งการเรียนรู้สนับสนุนการคิดอย่างเป็นระบบให้สมาชิกองค์กรได้เรียนรู้วิธีคิดใหม่ๆ เปิดโอกาสให้วิพากษ์วิจารณ์ อภิปรายอย่างเปิดเผยมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt (2002) ได้กล่าวว่า องค์การแห่งการเรียนรู้จะประสบความสำเร็จได้เพราะองค์กรได้จัดระบบที่มีแนวคิดด้านการเรียนรู้ร่วมกันต้องมีจุดเน้น ความคิดสร้างสรรค์ และก่อให้เกิดการเรียนรู้ และจากการเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อนพบว่า ด้านเรียนรู้ร่วมกันเป็นเป็นทีม ที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อนเป็นอันดับสอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1990) ได้กล่าวว่า เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ปฏิบัติหรือทำภารกิจร่วมกัน เรียนรู้เป็นทีม ไม่ใช้การสร้างทีม แต่เรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกเป็นกลุ่มในองค์กรเบญจมาศ อัมพันธ์ ได้กล่าวว่า เป็นองค์กรที่กระตุ้นและจูงใจให้สมาชิกทุกคนให้เกิดความกระตือรือร้น โดยอาศัยรูปแบบองค์การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมและการเรียนรู้ ร่วมกันตลอดจนมีความคิด ความเข้าใจเชิงระบบสอดคล้องกับแนวคิดของ Garvin (2000, pp. 78-91) ได้กล่าวว่าสมาชิกในองค์กรจำเป็นต้องศึกษาร่วมกัน พัฒนาความรู้นวัตกรรมสิ่งใหม่ๆ ไปพร้อมกันจะทำให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมซึ่งในการบริหารงานจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจิราภรณ์ ผันสว่าง (2562) ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำต้องฉลาดเรื่องคนและมองโลกในแง่ดี

มีความเป็นมืออาชีพ มีการวางแผนในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่องค์กรผู้นำเชิงบวกให้รางวัลเป็นสิ่ง กระตุ้น ผู้นำเชิงลบจะใช้การลงโทษ ผู้นำแบบเน้นคนจะพิจารณาความต้องการของบุคลากร มีการวางแผนและมีแนวคิดที่ชัดเจนเพื่อสร้างระบบงานที่มีประสิทธิภาพ มีวิสัยทัศน์ และทำภารกิจของกลุ่มให้สำเร็จและสอดคล้องกับเอกราช โฆจิตพิมานเวช (2564, หน้า 41-50) ได้กล่าวว่า หลักการบริหารคือการปรับปรุงงานอยู่ตลอดเวลา บุคคลมีความต้องการการยอมรับและการยกย่องจากสังคม “ความเป็นมนุษย์ที่มีความต้องการ” ความต้องการของมนุษย์จะช่วยให้เราเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นได้ดี และนำไปสู่การยอมรับความแตกต่างของมนุษย์ได้

2. จากผลพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 ผลการพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 พบว่า มีองค์ประกอบของรูปแบบดังนี้ ชื่อรูปแบบ วัตถุประสงค์ หลักการ และองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 3) มุ่งสู่ความเป็นเลิศ 4) พลวัตการเรียนรู้ 5) การคิดอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของรุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2548, หน้า 92-93) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนารูปแบบอีกวิธีหนึ่งตามแนวทางการศึกษา ได้พัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ

ศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม การศึกษามีรายละเอียดในการดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหาร คุณภาพทั้งองค์การ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ได้รับเลือกเป็นโครงการนำร่อง การวิจัยและการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์นำมาสร้างเป็นรูปแบบจำลองระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแบบเลือกตอบ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยอิสระขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการใช้รูปแบบจำลองนำมาศึกษาวิเคราะห์และกำหนดรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยเทคนิคเดลฟาย 3 รอบ ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาคือผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การและจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป และสอดคล้องกับธวัชชัย รัตตัญญู (2551, หน้า 80) ได้กล่าวว่า การพัฒนาแบบจำลอง (Model Development) หมายถึง กระบวนการในการสร้างหรือพัฒนาแบบจำลอง ซึ่งประกอบด้วย 1)

การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง 2) การกำหนดหลักการและองค์ประกอบของแบบจำลอง 3) การร่างแบบจำลอง 4) การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้หรือการทดลองใช้แบบจำลอง สอดคล้องกับ Keeves (1988, p. 560) ได้กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบ คือ การกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อชี้ให้เห็นชัดเจนว่า รูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไร ตลอดจนนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ๆ ได้บ้าง

3. จากผลการประเมินรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรพันธ์ เชิญรัมย์, ประเทือง ภูมิภักตราคม และวรกฤต เกื้อนช้าง (2565, หน้า 183-196) ได้ศึกษารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ 2) สร้างรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ 3) ประเมินรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า 1) มหาวิทยาลัยมีนโยบายในการพัฒนาองค์การไปสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ โดยมีการกำหนดแผนแม่บทการจัดการเรียนรู้ กำหนดกลยุทธ์และสร้างวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน

มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนในการจัดการความรู้ แต่มหาวิทยาลัยมีโครงสร้างองค์การที่มีขนาดใหญ่ เพราะมีส่วนงานในสังกัดจำนวนมาก จึงไม่สามารถทำให้มหาวิทยาลัยบรรลุวิสัยทัศน์ตามที่ตั้งไว้ได้ 2) การสร้างรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำเป็นการอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีองค์การแห่งการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ของการพัฒนารูปแบบ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา เป็นการอธิบายถึงองค์ประกอบและแนวทางของการดำเนินงานเพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ 5 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ ด้านองค์การ ด้านบุคคล ด้านความรู้ และด้านเทคโนโลยี และส่วนที่ 3 เป็นเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ 3) ผลการประเมินรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ ด้านความถูกต้อง ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมมีผลการประเมินรูปแบบอยู่ในระดับมากและมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรส่งเสริมการนำรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชนที่พัฒนาขึ้น ไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนเอกชนทั้งในระดับองค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนควรส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีแนวคิดใหม่ๆ ให้เกิดการพัฒนาได้

เปรียบคู่แข่งการค้า มียุทธวิธีหรือกลยุทธ์ ที่แปลกใหม่อยู่เสมอในการดำเนินงานเรื่องต่างๆ มีวิสัยทัศน์ก้าวไกลสามารถคาดการณ์ในอนาคตได้ มีการพัฒนางานใหม่ๆ อยู่เสมอ

2.2 ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ควรเป็นผู้นำในทางสร้างสรรค์ทุกด้านให้ผู้เกี่ยวข้อง ประเมินการทำงาน โดยนำผลนั้นมาปรับปรุงพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมายอยู่เสมอ

2.3 ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ควรคิดนอกกรอบ กล้าคิด กล้าทำสิ่งใหม่ๆ สร้างค่านิยมความเชื่อในเชิงสร้างสรรค์มีการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นที่ไว้วางใจทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) โดยอาจนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นแนวทาง เช่น การพัฒนาในตัวบ่งชี้ที่พบว่า มีค่าเฉลี่ยมารวมถึงพัฒนาองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาก

3.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดและประเมินตัวบ่งชี้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้ได้เครื่องมือการวัดองค์กรแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนเอกชน ให้ผู้บริหารโรงเรียนใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนเอกชนต่อไป

3.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ในสังกัดอื่น เพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้องค์กรแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชนที่เหมาะสมกับบริบทนั้นๆ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 ทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ที่แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 ซึ่งแต่ละองค์ประกอบจะมีตัวชี้วัดของรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชน ดังนี้

1. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผู้บริหารมีแนวคิดใหม่ๆ ให้เกิดการพัฒนาได้เปรียบคู่แข่งการค้า มียุทธวิธีหรือกลยุทธ์ ที่แปลกใหม่อยู่เสมอในการดำเนินงานเรื่องต่างๆ การมีวิสัยทัศน์ก้าวไกลสามารถคาดการณ์ในอนาคตมีการพัฒนางานใหม่ๆ อยู่เสมอ เป็นผู้นำในทางสร้างสรรค์ทุกด้านให้ผู้เกี่ยวข้อง ประเมินการทำงาน โดยนำผลนั้นมาปรับปรุงพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมายอยู่เสมอ โดยคิดนอกกรอบ กล้าคิด กล้าทำสิ่งใหม่ๆ สร้างค่านิยมความเชื่อในเชิงสร้างสรรค์ และมีการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นที่ไว้วางใจทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

2. ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมบุคลากรเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เรียนรู้งานร่วมกันมุ่งมั่นทำงานเป็นทีม เพื่อรองรับพัฒนาโรงเรียนในอนาคต การสร้างทีมงานที่เข้มแข็งไว้วางใจ ยอมรับและเอื้ออาทรต่อกัน โดยใช้มติที่ประชุม สามารถปฏิบัติได้ ดำเนินงานตามคำสั่งผู้บังคับบัญชามีการประชุมปรึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันอยู่เสมอมีการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และทีมงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงตามทันกระแสโลกาภิวัตน์ และทุก

ฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร

3. ด้านมุ่งสู่ความเป็นเลิศผู้บริหารเป็น นักแก้ปัญหา นักพัฒนาชั้นเยี่ยม นำโรงเรียนสู่ความสำเร็จ ในส่วนบุคลากรสร้างเกียรติภูมิจุดเด่นให้ เป็นที่ประจักษ์ต่อสังคม เพื่อให้เกิดการยอมรับ สำหรับนักเรียนมีผลงานวิชาการและสถิติการสอบ เข้าศึกษาต่อสูงเพิ่มขึ้นทุกปีมีการสร้างผลงานเชิง ประจักษ์ และบุคลากรปฏิบัติงานมีคุณภาพและ ประสพผลสำเร็จและบุคลากรพัฒนาคุณภาพด้าน วิชาการที่โดดเด่น

4. ด้านพลวัตการเรียนรู้ผู้บริหาร ส่งเสริมให้บุคลากรสืบค้นข้อมูล เพื่อมาจัดทำสื่อ การเรียนการสอนมีการพัฒนาบุคลากรในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรศัพท์มือถืออย่างถูก วิธีสนับสนุนบุคลากรศึกษาต่อและดูงานตามแหล่ง เรียนรู้ที่สำคัญต่างๆมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้หลากหลาย

หลายในโรงเรียนมีการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญใน การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การพัฒนา บุคลากรให้มีความรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง/ปีมีการสืบค้นข้อมูลต่างๆ ผ่านเทคโนโลยี สารสนเทศ สังคมออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ

5. ด้านการคิดอย่างเป็นระบบบุคลากร มีการนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงเพื่อวางแผน การพัฒนางานสามารถวิเคราะห์งานที่ซับซ้อน ได้อย่างเป็นระบบวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งภายใน และภายนอก เพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางที่ เหมาะสมในการพัฒนาโรงเรียนการปรับกลยุทธ์ให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุดสร้างกรอบ แนวคิดเชิงระบบอย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงคุณภาพ ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และปฏิบัติงานอย่างเป็น ขั้นตอน สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ ผันสว่าง. (2562). ผู้นำกับการเป็นนักบริหารการศึกษามืออาชีพ. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จรัสชัย รัตตัญญู. (2551). การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยสยาม.
- ธีรพันธ์ เจริญรัมย์, ประเทือง ภูมิภักทรคม และวรฤทธ เตื่อนช้าง. (2565). รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(2), 183-196.
- รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2548). การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริพร โจนสาย. (2552). ปัจจัยบรรยากาศโรงเรียนกับองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). คู่มือการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- เอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2562). ความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเอกศึกษาขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2562. ขอนแก่น: สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น.
- เอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2564). ความต้องการของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเอกศึกษาขอนแก่น. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 21(2), 41-50.
- Garvin, D. A. (2000). Building a Learning Organization. *Harvard Business Review*, 71(4), 78-91.
- Gephart, M. A., et al. (1996). Learning Organizations Come Alive. *Training and Development*, 50(12), 34-44.
- Keeves, P. J. (1988). *Educational research, Methodology and measurement: An international handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Lussier, R. N. (2001). *Leadership: Theory Application, Skill Development*. Ohio: South Western College.
- Marquardt, M. J. (2002). *Building the Learning Organization*. New York: McGraw-Hill.
- Senge, M. (1990). *The Fifth Discipline: the Art & Practice of the Learning Organization*. London: Century Business.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper & Row.

การพัฒนารูปแบบการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ในเขตนครชัยบุรินทร์*

Development of Community-based Disaster Management Models in Nakhon Chai Burin

ธิตีรัตน์ เหล่าคมพุกตาจารย์ และจิรัชญา เหล่าคมพุกตาจารย์
Thitirat Laokhompruttajarn and Jiratchaya Laokhompruttajarn

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: thitirat1115@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบของภัยพิบัติ 2) ศึกษาการจัดการภัยพิบัติ 3) พัฒนารูปแบบการจัดการภัยพิบัติ และ 4) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ในเขตนครชัยบุรินทร์ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชน 439 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของเทศบาลเมือง ในเขตนครชัยบุรินทร์ 48 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาและผลกระทบของภัยพิบัติภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$, S.D. = 0.18)
2. การจัดการภัยพิบัติภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.30) โดยด้านการเตรียมการก่อนเกิดภัยพิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.18) ด้านการบริหารจัดการในระหว่างเกิดภัยพิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.28) และด้านการฟื้นฟูบูรณะหลังประสบภัยพิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.00$, S.D. = 0.30)
3. รูปแบบการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน พบว่า 1) การเตรียมการ โดยการวางแผนงบประมาณในการบริหารจัดการที่เพียงพอสร้างความตระหนัก ให้ความรู้และซ้อมแผนปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติอย่างสม่ำเสมอ 2) การจัดการระหว่างเกิดภัยพิบัติ โดยการดำเนินงานตามระบบการสั่งการที่มีประสิทธิภาพ และ 3) การฟื้นฟูบูรณะ โดยการดำเนินงานซ่อมแซมบูรณะและดูแลด้านจิตใจให้ผู้ประสบภัย

*ได้รับบทความ: 15 มกราคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 26 มิถุนายน 2566

4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการภัยพิบัติ ได้แก่ 1) จัดหาอัตรากำลังและเครื่องมือที่จำเป็นในการจัดการภัยพิบัติ 2) จัดทำแนวปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) สร้างจิตสำนึกและตระหนักต่อภัยพิบัติในทุกภาคส่วน และ 4) ดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การจัดการภัยพิบัติ; ชุมชนเป็นฐานนครชัยบุรีรินทร์

Abstract

The purpose of this research are: 1) to study the problems and impacts of disasters, 2) to study disaster management, 3) to develop the disaster management model, and 4) to propose policy recommendations on community-based disaster management in the Nakhon Chai Burin. This was mixed-method research. The sample included 439 people and 48 key informants from the municipality in Nakhon Chai Burin District. Data were collected through a questionnaire, in-depth interviews, and focus group discussions and analyzed by number, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research result finds that:

1. The overall problems and impacts of the disaster were at a high level ($\bar{x} = 4.14$, S.D. = 0.18).

2. The overall disaster management was at a high level ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.30). Preparation before the disaster was at a high level ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.18). Management during the disaster was at a high level ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.28), and restoration after the disaster was at a moderate level ($\bar{x} = 3.00$, S.D. = 0.30).

3. For a community-based disaster management model, it was found that 1) preparation by planning an adequate budget for management raised awareness, provided knowledge, and regularly practiced based on guidelines. 2) Disaster management was based on an efficient system. 3) Restoration was performed through repair, renovation, and psychological care for victims.

4. Policy recommendations for disaster management included 1) providing necessary manpower and equipment for disaster management, 2) preparing community-based guidelines, 3) building awareness of the disasters in all sectors, and 4) effectively coordinating with network partners.

Keywords: Development of models; Disaster management; Community-based in Nakhon Chai Burin

1. บทนำ

ในทศวรรษที่ผ่านมา โลกได้เผชิญกับปัญหาภัยพิบัติขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก สร้างความเสียหายและเกิดผลกระทบเป็นวงกว้างทั้งต่อชีวิตทรัพย์สิน สังคมสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจคิดเป็นมูลค่ามหาศาลและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรประกอบกับการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งมีส่วนในการทำลายภาวะสมดุลของสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลให้เกิดภัยพิบัติได้บ่อยครั้งขึ้น (Department of Disaster Prevention and Mitigation, 2014) ในระหว่างปี พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2562 มีสถิติภัยพิบัติทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้นถึง 1.74 เท่า จำนวน 7,348 เหตุการณ์ที่คร่าชีวิตผู้คนไปถึง 1.23 ล้านคน ส่งผลกระทบต่อประชากรมากกว่า 4.2 พันล้านคน และส่งผลให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจทั่วโลกประมาณ 2.97 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ (The United Nations office dedicated to Disaster Risk Reduction, 2019) โดยพื้นที่ที่ได้รับ ความเสียหายและมีจำนวนผู้เสียชีวิตมากที่สุด อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออก เฉียงใต้ โดยคร่าชีวิตผู้คนไปกว่าสองล้านคนหรือร้อยละ 57 ของยอดผู้เสียชีวิตทั้งหมดทั่วโลกมีมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจสูงถึง 1.3 ล้านล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ (Asia-Pacific Disaster Report, 2017)

สำหรับสถานการณ์ภัยพิบัติในประเทศไทย พบว่าอุทกภัยและภัยแล้งยังคงเป็น ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุดและสร้างความเสียหายต่อประเทศ

มากที่สุด โดยในระหว่าง ปี พ.ศ. 2552-2561 พบอุบัติการณ์การเกิดอุทกภัยที่ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวน 1,727 คน มีผู้ได้รับผลกระทบมากกว่า 55 ล้านคน และมีมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจกว่า 50,000 ล้านบาท และภัยแล้งที่เกิดขึ้น ส่งผลให้มีผู้ได้รับผลกระทบมากกว่า 100 ล้านคน สร้างความเสียหายต่อพื้นที่การเกษตรกว่า 14 ล้านไร่ และมีมูลค่าความเสียหาย ทางเศรษฐกิจมากกว่า 6,000 ล้านบาท (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2562)

ในส่วนสถานการณ์การเกิดภัยพิบัติ ในเขตพื้นที่นครชัยบุรินทร์ ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุดและสร้างความเสียหายให้แก่ประชาชนในพื้นที่สูงสุดคือ ด้านอุทกภัยและภัยแล้ง โดยในระหว่างปี พ.ศ. 2552-2561 สร้างความเสียหายและมีจำนวนผู้ประสบภัยมากกว่า 1,510,232 คน ซึ่งมีมูลค่าความเสียหายจากอุทกภัยมากกว่า 165 ล้านบาท และมูลค่า ความเสียหายจากภัยแล้งมากกว่า 83 ล้านบาท เมื่อจำแนกตามรายจังหวัด พบว่า มูลค่าความเสียหายของจังหวัดนครราชสีมา 27,664,950 บาท จังหวัดบุรีรัมย์ 2,882,000 บาท จังหวัดสุรินทร์ 535,670,372 บาท และจังหวัดชัยภูมิ 53,546,320 บาท (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง, 2563)

จะเห็นได้ว่า ปัญหาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นยังเป็นสิ่งที่สร้างความเสียหายและผลกระทบแก่ประชาชนเป็นวงกว้าง ดังนั้นการจัดการภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและ

จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยได้ทันต่อเหตุการณ์ สามารถรับมือกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้อย่างเข้มแข็งและสอดคล้องกับบริบทสากลขององค์การระหว่างประเทศที่มุ่งลดผลกระทบจากภัยพิบัติ รวมถึงให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักต่อภัยพิบัติ (UNISDR, 2015) การเกิดภัยพิบัติ (Blaikie et al, 2003) และการจัดการภัยพิบัติ (Coenraads, 2006) ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัยและฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัยพิบัติได้อย่างยั่งยืน (UNISDR, 2015)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการภัยพิบัติ โดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ในเขตนครชัยบุรินทร์ โดยการนำแนวคิดการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Pandey and Okazaki, 2005) มาประยุกต์ใช้และมุ่งเน้นส่งเสริมศักยภาพของประชาชนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการ ภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบของภัยพิบัติในเขตนครชัยบุรินทร์
2. เพื่อศึกษาการจัดการภัยพิบัติ ในเขตนครชัยบุรินทร์
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ในเขตนครชัยบุรินทร์
4. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในเขตนครชัยบุรินทร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนาแบบการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในเขตนครชัยบุรินทร์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดให้ประชาชนเทศบาลเมือง ในเขตนครชัยบุรินทร์เป็นพื้นที่ศึกษาทั้งหมด โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีจำนวนทั้งสิ้น 4 จังหวัด ได้แก่ เทศบาลเมืองนครราชสีมา (141,714 คน) บุรีรัมย์ (25,087 คน) สุรินทร์ (40,169 คน) และชัยภูมิ (37,510 คน) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) และกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขตนครชัยบุรินทร์ ปีพ.ศ. 2563 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane (1973) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อน .05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 399 คน และเพื่อป้องกันการสูญหาย (Drop out) ระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล จึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 10 ได้กลุ่มตัวอย่าง 439 คน โดยแบ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากร ดังนี้ 1) เทศบาลเมืองนครราชสีมา 254 คน 2) เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ 45 คน 3) เทศบาลเมืองสุรินทร์ 72 คน และ 4) เทศบาลเมืองชัยภูมิ 67 คนและเลือกเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

2. ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ข้องกับการจัดการภัยพิบัติของเทศบาลเมืองในเขตนครชัยบุรีนทร์ รวมทั้งผู้นำชุมชน ทั้ง 4 จังหวัด จำนวนทั้งสิ้น 48 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การศึกษาเชิงปริมาณ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาจากแบบสอบถามการจัดการภัยพิบัติของชูวงศ์ อุบลี (2557, หน้า 51-69) กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2560) จิตติรัตน์ เหล่าคมพฒณาจารย์ และจุลจิรา จันทะมุงคุณ (2563, หน้า 4-13) ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในชุมชน การเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัญหาและผลกระทบของภัยพิบัติในชุมชนแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพและรายได้ สุขภาพ และการอพยพ เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท โดยถือเกณฑ์การประเมินคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ 4.51-5.00 (ระดับมากที่สุด) 3.51-4.50 (ระดับมาก) 2.51-3.50 (ระดับปานกลาง) 1.51-2.50 (ระดับน้อย) และ 1.00-1.50 (ระดับน้อยที่สุด) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการจัดการภัยพิบัติในเขตนครชัยบุรีนทร์แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) แบบสอบถามการจัดการภัยพิบัติ 3 ระยะ ได้แก่ การเตรียมการก่อนเกิดภัยพิบัติ การบริหารจัดการในระหว่างเกิดภัยพิบัติ และการฟื้นฟูบูรณะหลังประสบภัยพิบัติ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยถือเกณฑ์

การประเมินคะแนนเช่นเดียวกับส่วนที่ 2 และ 2) แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติ

3.2 การศึกษาเชิงคุณภาพ

ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสนทนากลุ่ม โดยมีแนวทางดังนี้ 1) ปัญหาการจัดการภัยพิบัติในปัจจุบัน และ 2) รูปแบบการจัดการภัยพิบัติในชุมชนที่เหมาะสม

4. การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) นำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดที่กำหนด พิจารณาความครอบคลุมถูกต้องของเนื้อหา ความชัดเจนของภาษา 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) ระหว่าง 0.6-1.0 จากนั้น ทำการแก้ไขปรับปรุงภาษาเพื่อให้อ่านแล้วเข้าใจง่ายและตรงตามวัตถุประสงค์ 3) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชาชนในเขตตำบลนาเสียว อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1984) ได้ค่าความเชื่อมั่นของสภาพปัญหาและผลกระทบของภัยพิบัติและการจัดการภัยพิบัติ ในเขตนครชัยบุรีนทร์เท่ากับ 0.82 และ 0.84 ตามลำดับ และ 4) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยการแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ และ (2) ระดับสภาพปัญหา และผลกระทบของภัยพิบัติและการจัดการภัยพิบัติ ในเขตนครชัยบุรินทร์ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ประกอบกับการสรุป แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้ วิธีเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความสอดคล้องของเนื้อหาที่รวบรวมได้ แล้วนำเสนอ ผลการวิเคราะห์ด้วยการอธิบายเชิงพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ในเขตนครชัยบุรินทร์ สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัญหาและผลกระทบของภัยพิบัติในชุมชน (n = 439)

สภาพปัญหาและผลกระทบของภัยพิบัติในชุมชน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านที่อยู่อาศัย	4.33	0.18	มาก
ด้านการประกอบอาชีพและรายได้	4.21	0.14	มาก
ด้านสุขภาพ	4.11	0.17	มาก
ด้านการอพยพ	3.90	0.17	มาก
ภาพรวม	4.14	0.18	มาก

3. การจัดการภัยพิบัติในเขตนครชัยบุรินทร์ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.5 และเพศชาย ร้อยละ 47.5 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 30.5 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) หรือเทียบเท่า ร้อยละ 38.5 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 40 อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลา 11-20 ปี ร้อยละ 55.5 เป็นสมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เพียง ร้อยละ 8.5 และส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการภัยพิบัติ สูงถึง ร้อยละ 82.5

2. สภาพปัญหาและผลกระทบของภัยพิบัติในเขตนครชัยบุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$, S.D. = 0.18) โดยด้านที่มีสภาพปัญหาจากภัยพิบัติสูงสุด คือ ด้าน ที่อยู่อาศัย ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.18) รองลงมาคือ ด้านการประกอบอาชีพและรายได้ ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.14) และด้านสุขภาพ ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.17) ดังแสดงในตารางที่ 1

3.1 การจัดการภัยพิบัติตามความคิดเห็นของประชาชนในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.30) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า 1) การเตรียมการก่อนเกิดภัยพิบัติภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.18) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ การฝึกอบรมหรือให้ความรู้แก่ประชาชน การสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชนและการสำรวจจุดเสี่ยงภัยพิบัติในชุมชน ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.62; $\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.79; $\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.62 ตามลำดับ) 2) ด้านการบริหารจัดการในระหว่างเกิดภัยพิบัติภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.28) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือประชาชน การสื่อสารเกี่ยวกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นให้ประชาชนเข้าใจ การให้ความช่วยเหลือด้านน้ำ อาหารและ

อุปกรณ์ในการดำรงชีวิตเบื้องต้น ($\bar{x} = 4.76$, S.D. = 0.72; $\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.51; $\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.83 ตามลำดับ) และ 3) ด้านการฟื้นฟูบูรณะหลังประสบภัยพิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.00$, S.D. = 0.30) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือซ่อมแซมที่พักอาศัย การสำรวจความเสียหายที่เกิดขึ้นร่วมกันและการ ถอดบทเรียนจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 1.18; $\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.12; $\bar{x} = 2.98$, S.D. = 0.98 ตามลำดับ) ดังแสดงในตารางที่ 2 โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ควรมีช่วยเหลือภายหลังการประสบภัยที่ทันเหตุการณ์และมีเงินช่วยเหลือเยียวยาให้แก่ผู้ประสบภัยที่เพียงพอต่อมูลค่าความเสียหาย

ตารางที่ 2 การจัดการภัยพิบัติในเขตนครชัยบุรินทร์ (n = 439)

การจัดการภัยพิบัติ ในเขตนครชัยบุรินทร์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
การเตรียมการก่อนเกิดภัยพิบัติ	3.86	0.35	มาก
การบริหารจัดการในระหว่างเกิดภัยพิบัติ	3.82	0.28	มาก
การฟื้นฟูบูรณะหลังประสบภัยพิบัติ	3.00	0.30	ปานกลาง
ภาพรวมทุกด้าน	3.56	0.30	มาก

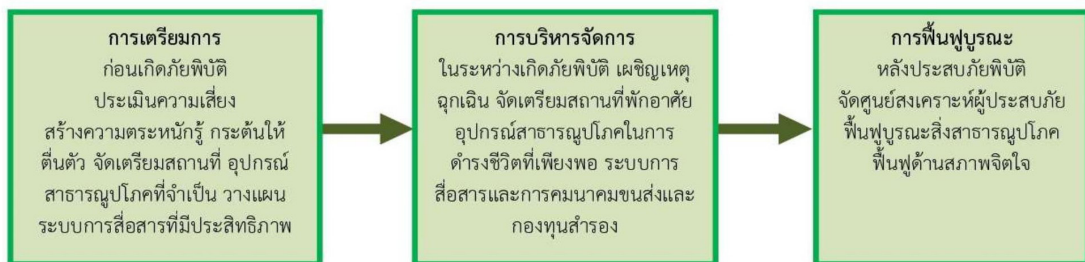
3.2 การจัดการภัยพิบัติ ในเขตนครชัยบุรินทร์โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 1) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการภัยพิบัติ พบว่า (1) งบประมาณไม่เพียงพอ ทั้งในการเตรียมความพร้อม การฟื้นฟูบูรณะหลังประสบภัยพิบัติ และการบำรุงรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์ ในการจัดการภัยพิบัติ (2) ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในด้านการจัดการภัยพิบัติ และ (3)

ประชาชนในชุมชนยังไม่เล็งเห็นความสำคัญของการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้น 2) รูปแบบการจัดการภัยพิบัติ พบว่า (1) การเตรียมความพร้อม โดยการวางแผนการจัดเตรียมงบประมาณ ที่เพียงพอ เสริมสร้างความรู้และจิตสำนึกให้กับประชาชนและฝึกซ้อมแผนปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติอย่างสม่ำเสมอพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการภัยพิบัติ ดูแลและ

บำรุงรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ให้มีสภาพพร้อมใช้งานและมีระบบการสร้างขวัญกำลังใจและความมั่นคงในอาชีพ (2) การบริหารจัดการในระหว่างเกิดภัยพิบัติโดยการจัดศูนย์พักพิง หน่วยปฐมพยาบาล หน่วยครัวกลางและหน่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประสบภัย จัดระบบสื่อสารและการคมนาคมขนส่งที่มีความสะดวกและจัดสรรเงินทุนจากเครือข่ายฯ เพื่อเป็นทุนสำรองในการดูแลผู้ประสบภัยพิบัติ (3) การฟื้นฟูบูรณะหลังประสบภัยพิบัติโดย

การจัดศูนย์สงเคราะห์ผู้ประสบภัยซ่อมสร้าง ฟื้นฟูบูรณะที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภคให้กลับสู่สภาวะปกติและฟื้นฟูด้านสภาพจิตใจแก่ผู้ประสบภัยพิบัติรูปแบบการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ในเขตนครชัยบุรีรินทร์ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มประชาชนและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักผู้วิจัยนำมาสรุปเป็นรูปแบบการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ในเขตนครชัยบุรีรินทร์ ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในเขตนครชัยบุรีรินทร์

4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในเขตนครชัยบุรีรินทร์ ได้แก่ 1) จัดสรรงบประมาณด้านการจัดการภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการเตรียมความพร้อม การบำรุงรักษาเครื่องมืออุปกรณ์และการฟื้นฟูบูรณะ ซ่อมแซมให้กลับสู่สภาวะปกติอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การฝึกซ้อมการปฏิบัติเมื่อประสบภัยร่วมกับหน่วยงานต่างๆ และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง 3) มีระบบการติดต่อสื่อสารและ การประสานที่มีคุณภาพจากทุกภาคส่วน เมื่อเผชิญกับภัยพิบัติ และ 4) สร้างจิตสำนึก ความตระหนักและองค์ความรู้ให้แก่

ประชาชนและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

5. อภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัญหาและผลกระทบของภัยพิบัติในเขตนครชัยบุรีรินทร์พบว่า ระดับปัญหาและผลกระทบของภัยพิบัติภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความแปรปรวนของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันร่วมกับผลจากการกระทำของมนุษย์ ที่ส่งผลให้เกิดปัญหาภัยพิบัติในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Blaikie et al. (2003) ที่กล่าวว่าภัยพิบัติเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือมนุษย์

สร้างขึ้นและนำไปสู่ภาวะอันตรายเกิดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน และการบาดเจ็บของประชาชนจำนวนมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2560) และเอกราช บุญเรือง และคณะ (2560, หน้า 24-39) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาภัยพิบัติ ในประเทศไทยพบว่าภาพรวมปัญหาภัยพิบัติอยู่ในระดับมาก และส่งผลกระทบต่อประชาชนได้รับความเดือดร้อนทั้งด้านที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ เศรษฐกิจ และด้านสังคม

การจัดการภัยพิบัติในเขตนครชัยบุรีรินทร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้นประชาชนส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาและต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในการบริหารจัดการเป็นหลักเพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Coenraads (2006) ที่กล่าวว่าจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ คือการบริหารจัดการในช่วงการเตรียมการระหว่างเกิดและหลังจากเกิดภัยพิบัติอย่างมีระบบและมีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องโดยสามารถอภิปรายผลในแต่ละช่วงได้ดังนี้ 1) การเตรียมการก่อนเกิดภัยพิบัติ พบว่า ชุมชนมีความพยายามในการเตรียมการเพื่อรับมือกับภัยพิบัติในระดับมากโดยเฉพาะในด้านการฝึกอบรมความรู้เรื่องภัยพิบัติ การสร้างความตระหนักผ่านสื่อและกิจกรรมต่างๆ การสำรวจจุดเสี่ยงภัยในชุมชนและ การเตรียมกำลังคนอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Azad et al. (2019, pp. 135-160) พบว่าการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติโดยชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพในการ

ปรับตัวและการจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพได้ 2) การจัดการ ในระหว่างเกิดภัยพิบัติ พบว่า ชุมชนมีความพยายามในการจัดการในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกการสื่อสารทำความเข้าใจกับสถานการณ์ การกระจายความช่วยเหลือและการจัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Aleksi et al. (2020, pp. 1-8) พบว่าการจัดการระหว่างเกิดภัยพิบัติ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนร่วมกับชุมชนและมีนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ อย่างทันท่วงทีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการและช่วยลดผลกระทบจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้ และ 3) การฟื้นฟูบูรณะหลังประสบภัยพิบัติ พบว่า ชุมชนมีความพยายามในการฟื้นฟูบูรณะ ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า การซ่อมแซมที่พักอาศัย และการสำรวจความเสียหาย มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆ มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและน้อยสอดคล้องกับการศึกษาของ Baharmand, Comes, and Lauras (2020, pp. 1-21) พบว่า การฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติในด้านที่พักอาศัยและระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รวมถึงการเยียวยาด้วยความรวดเร็วและเพียงพอจะทำให้ผู้ประสบภัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

รูปแบบการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ในเขตนครชัยบุรีรินทร์ พบว่า 1) การเตรียมการ โดยการวางแผนงบประมาณในการบริหารจัดการที่เพียงพอ สร้างความตระหนักให้ความรู้และซ้อมแผนปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติอย่าง

สม่ำเสมอ 2) การจัดการระหว่างเกิดภัยพิบัติ โดยการดำเนินงานตามระบบการสั่งการที่มีประสิทธิภาพ 3) การฟื้นฟูบูรณะ โดยการดำเนินงานซ่อมแซม บูรณะและดูแลด้านจิตใจให้ผู้ประสบภัย จะเห็นได้ว่าหากชุมชนและหน่วยงานมีการดำเนินงานร่วมกันด้วยรูปแบบการจัดการภัยพิบัติที่เหมาะสมและเป็นระบบย่อมนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Pandey and Okazaki (2005) ที่กล่าวว่าการให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทำให้สามารถช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้ทันต่อเหตุการณ์และพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งต่อการรับมือกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Alrehaili et al. (2022, pp. 93-108) พบว่า รูปแบบการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบในทุกระยะ ได้แก่ การเตรียมความพร้อม การเผชิญภัยพิบัติและการฟื้นฟูหลังประสบภัยพิบัติ และมีระบบการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและเครือข่ายต่างๆ ร่วมกับชุมชน จะทำให้การบริหารจัดการประสบผลสำเร็จ ทันท่วงทีและผู้ประสบภัยได้รับการเยียวยาอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการภัยพิบัติของชุมชน พบว่า 1) จัดหาอัตรากำลังและเครื่องมือที่จำเป็นในการจัดการภัยพิบัติ 2) จัดทำแนวปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) สร้างจิตสำนึกและตระหนักต่อภัยพิบัติในทุกภาคส่วน และ 4) ดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าข้อเสนอแนะ

ดังกล่าวครอบคลุมการจัดการภัยพิบัติทั้งในการเตรียมการ การเผชิญภัยพิบัติและการฟื้นฟูภายหลังภัยพิบัติซึ่งจะนำไปสู่การจัดการภัยพิบัติของชุมชนที่มีประสิทธิภาพได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Putnam (1997, pp. 175-208) ที่กล่าวว่า การจัดการภัยพิบัติที่มีคุณภาพต้องอาศัย ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการดำเนินการร่วมกันและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนใน ทุกกระบวนการเพื่อให้การจัดการภัยพิบัติมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จได้สอดคล้องกับการศึกษาของทองใบเพ็งธรรม และคณะฯ (2564, หน้า 230-242) พบว่า การบริหารจัดการสาธารณภัยที่เหมาะสมประกอบด้วย การวางนโยบาย การเตรียมความพร้อมในการป้องกันก่อนเกิดอุบัติเหตุ การควบคุมสถานการณ์ขณะเกิดอุบัติเหตุ การบรรเทาทุกข์ และการฟื้นฟูหลังเกิดอุบัติเหตุ โดยการดำเนินงานร่วมกันทุกภาคส่วนและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในทุกกระบวนการ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนได้ตระหนักและจัดกิจกรรมด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดการภัยพิบัติร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.2 ควรวางระบบการบริหารจัดการภัยพิบัติในทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

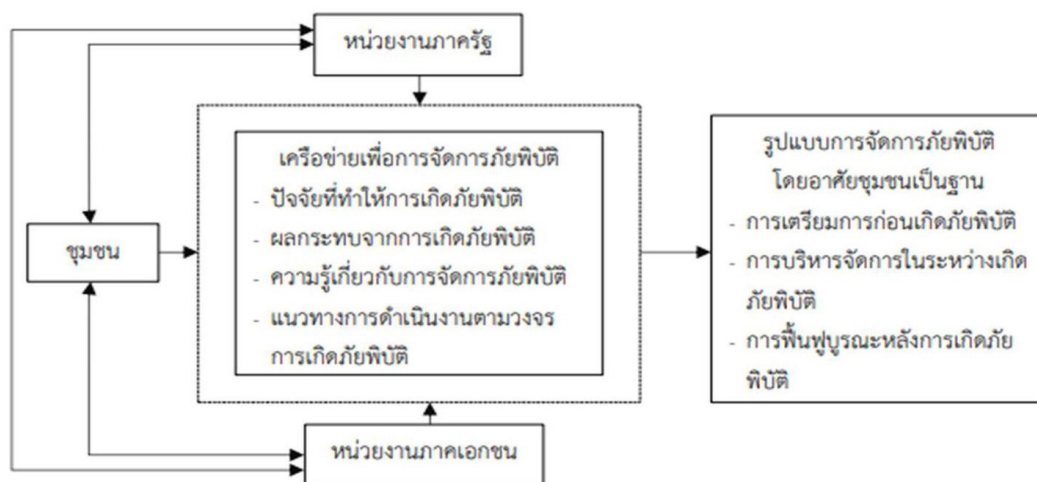
2.1 ควรศึกษาแนวทางการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ประสบภัยพิบัติที่สามารถบริหารจัดการได้ประสบผลสำเร็จ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

รวมถึงการมีส่วนร่วมจากประชาชนในชุมชน โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดภัยพิบัติ ผลกระทบจากภัยพิบัติ การให้ความรู้และสร้างความตระหนักต่อภัยพิบัติ รวมถึงการมีแนวทางเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติโดยชุมชนอย่างเป็นระบบ ย่อมส่งผลให้สามารถควบคุมและบริหารจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2562). สถานการณ์ภัยพิบัติในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2560). การจัดการภัยพิบัติโดยมีชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา อำเภอบางระกาศ จังหวัดพิบูลย์โลก. รายงานสืบเนื่องการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ครั้งที่ 4 การบริหารกิจการสาธารณะภายใต้ประเทศไทย 4.0, 4 สิงหาคม 2560, (หน้า 1718-1730). ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ชวงศ์ อุบลลี. (2557). การบริหารจัดการภัยพิบัติ: บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี. *วารสารสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 7(2), 51-69.
- ทองใบ เพ็ชรธรรม และคณะ. (2564). ระบบการบริหารจัดการสาธารณภัยด้านอัคคีภัยเชิงบูรณาการ. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 11(1), 230-242.
- อิติรัตน์ เหล่าคมพฒณาจารย์ และจุลจีรา จันทะมุงคุณ. (2563). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการภัยพิบัติในชุมชน: กรณีศึกษา บ้านบึงสับสี่ ตำบลโนนทอง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 10(1), 4-13.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *รายงานสถิติรายปีประเทศไทย พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. (2563). *แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์) ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2561-2565 ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2565*. นครราชสีมา: สำนักบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1.
- เอกราช บุญเรือง และคณะ. (2560). การจัดการปัญหาน้ำท่วมของเทศบาลเมืองวารินชำราบโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง: กรณีศึกษา 14 ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วม. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 10(4), 24-39.
- Aleksi R., et al. (2020). Conceptualizing community in disaster risk management. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 45, 1-8.
- Alrehaili, N. R., et al. (2022). A Structural review on disaster management models and their contributions. *International Journal of Disaster Management*, 5(2), 93-108.
- Asia-Pacific Disaster Report. (2017). *Disaster resilience for sustainable development*. Retrieved from <https://www.unescap.org/publications/asia-pacific-disaster-report-2017-leave-no-one-behind>
- Azad, M. A. K., et al. (2019). Community-based disaster management and its salient features: A policy approach to people-centred risk reduction in bangladesh. *Asia-Pacific journal of rural development*, 29(2), 135-160.
- Baharmand, H., Comes, T., and Lauras, M. (2020). Supporting group decision makers to locate temporary relief distribution centres after sudden-onset disasters: A case study of the 2015 Nepal earthquake. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 45, 1-21.

- Blaikie, P., et al. (2003). *At risk: Natural hazard, people's vulnerability and disaster*. (2nd ed.). London: Routledge.
- Coenraads, R. (2006). *Natural disasters and how we cope*. Rowville, Vic: Five Mile Press.
- Cronbach, L. J. (1984). *Essentials of psychological testing*. (4th ed.). New York: Harper & Row.
- Department of Disaster Prevention and Mitigation. (2014). *National disaster prevention and mitigation plan (2010-2014)*. Bangkok: Office of National Buddhism press.
- Pandey, B., and Okazaki, K. (2005). *Community based disaster management: Empowering communities to cope with disaster risks*. Retrieved from <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan020698.pdf>
- Putnam, H. (1997). A half century of philosophy, viewed from within. *Daedalus*, 126, 175-208.
- The United Nations office dedicated to Disaster Risk Reduction. (2019). *Annual Report 2019*. Switzerland: Geneva.
- UNISDR. (2015). *Disaster risk reduction and resilience in the 2030 agenda for sustainable development*. Retrieved from http://www.unisdr.org/files/46052_disasterriskreductioninthe2030agend.pdf
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

**การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย
ของประชาชน เขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี***
**The Development of Political Awakening in a Democracy
of People in the sub-district Administrative Organization
in Phetchaburi Province**

อนุชา พละกุล, พระสมุห์อาคม อาคมธโร และปกรณ์ เนตรจำ
Anucha Bhalakula, Phra Samu Arkom Arkamatheero and Pakron Netkum
วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Phetchaburi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: anucha.bha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรค 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมือง และ 3) รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน และการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง 304 คน เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา ค่าสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สถิติอนุमान ค่าโครงสร้างข้อมูล และบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรค ได้แก่ ด้านสังคม การเข้าร่วมพูดคุยสนทนาประเด็นทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ ด้านเศรษฐกิจ สมาชิกภายในชุมชนมีความสนใจต่อนโยบายท้องถิ่น และด้านอิทธิพลทางการเมือง อาจภัยต่อคู่ตรงข้ามทางการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์แอบแฝง ที่แสดงพฤติกรรมทางการเมืองในเขตท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.640)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมือง ได้แก่ ด้านการศรัทธาในระบบประชาธิปไตย สังคมไทยต้องเชื่อมั่นในระบบนี้ เพราะเป็นสิทธิโดยธรรมชาติและโดยกฎหมาย ด้านการเคารพสิทธิเสรีภาพส่วนมากแต่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนน้อย ด้านความยุติธรรมเคารพกติกาโดยปราศจากอคติ ด้านการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนใหญ่ ยึดประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง การติดตามกิจกรรมท้องถิ่นทุกรูปแบบ ส่วนค่าสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น

*ได้รับบทความ: 25 ตุลาคม 2565; แก้ไขบทความ: 19 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 27 มิถุนายน 2566

อย่างง่าย ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมือง (X_1) (X_2) (X_3) (X_4) (X_5) กับรูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง (Y) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

3. รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย ต้องส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมือง ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ต้องไปทุกครั้งและทุกระดับ ด้านการสื่อสารการเมือง ต้องสื่อสารหลากหลายทุกกลุ่มการเมืองในท้องถิ่น ด้านความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง การเข้ารับฟังคำปราศรัยทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย การจัดระเบียบสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ต้องได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย ($\bar{x} = 3.71$, S.D. = .665)

คำสำคัญ: การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง; ระบบประชาธิปไตย; ประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The purposes of this research were to study 1) general conditions, problems and obstacles, 2) factors affecting political arousal, and 3) patterns of political arousal development. The study used integrated research methodology including qualitative method with 15 key informants, and quantitative method with samples of 304 people. Data analysis tools include descriptive statistics, Pearson's correlation statistics, inference statistics, data layout and context.

The results were found that:

1. General conditions, problems and obstacles were the social aspects by participating in discussions on creative political issues. The economic issues, for instant, community members are interested in local policies, and the political influence issue may harm political opponents and hidden interest groups that shows political behavior in the local area ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.640).

2. Factors that affect political arousal include having faith in democracy, for example, Thai society must believe in this regime, because it is a natural and legal right regarding respect for the majority vote but not violating the rights of the minority. In terms of justice, people must respect the rules without prejudice. Most of the benefits seize the common interests of the local community and political participation. All forms of local activity tracking Pearson correlation statistics and simple linear regression analysis (X_1) (X_2) (X_3) (X_4) (X_5), factors that affected political awakening (Y) and the development of political awakening have a relationship in the same direction.

3. The development of political arousal, i.e. confidence in democracy must promote political awakening the exercise of voting rights, people must go every time and every level political communication and must communicate a variety of all local political groups. The desire to participate in politics attending local and national political speeches and legal compliance, and social organization to live together peacefully must be protected by law ($\bar{x} = 3.71$, S.D. = .665).

Keywords: development of political awakening; democracy; people in the sub-district administrative organization

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวดที่ 14 ว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นได้บัญญัติถึงสาระหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในเรื่องอื่นๆ ไว้หลายประการ อาทิ การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นการออกเสียงประชามติและการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเด็นเหล่านี้สำคัญต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยิ่ง ต่อการกำหนดให้ต้องเปิดช่องทางและหาวิธีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในท้องถิ่น (เอกชัย พรนิคม, 2563, หน้า 1-11) การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกระบวนการพัฒนาระบบประชาธิปไตย สิทธิ และภาระหน้าที่ของประชาชน โดยมีช่องทางและกระบวนการต่างๆ ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เมื่อประชาชนมีความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง พร้อมทั้งตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก

ขึ้นจะส่งผลต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทยให้มีเสถียรภาพ (พระเมธาวิณัยรส, 2563, หน้า 67-72)

การตื่นตัวทางการเมืองที่ผ่านมามีบ่อยครั้งเกิดจากการปลุกเร้าหรือปลุกกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ทางการเมืองให้กับกลุ่มการเมืองบางกลุ่ม มากกว่าจะเกิดจากการปลุกจิตสำนึกประชาชน ให้หันมาตื่นตัวสนใจกับปัญหาบ้านเมืองโดยส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตื่นตัวด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ที่มีผลต่อการตัดสินใจนโยบายรัฐบาล อย่างไรก็ตาม การตื่นตัวทางการเมืองที่ดีต้องไม่เป็นการตื่นตัวไปตามกระแสจนทำให้กลายเป็นการปลุกกระตุ้นทางการเมืองที่อาจก่อให้เกิดวิกฤติความวุ่นวายทางการเมืองซึ่งพบได้ในหลายเหตุการณ์ที่ผ่านมา การตื่นตัวทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ประชาธิปไตยเข้มแข็ง ที่ต้องดำเนินการอย่างมีขอบเขต เป็นไปตามกฎหมายที่ร่วมกันกำหนดไว้ ทว่า หากการตื่นตัวทางการเมืองไม่อยู่ในกรอบกติกาและรัฐบาลไม่สามารถตอบสนองได้ อาจนำไป

สู่ความไร้ระเบียบของระบอบประชาธิปไตย (สุมาลี บุญเรือง, อนุภูมิ ไชวเกษม และสุรพล สุยะพรหม, 2564, หน้า 365-366) ประชาชนเป็นกลไกสำคัญต่อการบริหารงานการเมือง เพื่อกำหนดความต้องการระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น และระดับชาติ อาทิ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อไปทำหน้าที่กำหนดนโยบายรัฐ (สุป็น สมสาร, 2563, หน้า 84-94)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน เขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยสนใจศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 3 องค์การ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลช่องสะแก องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม และองค์การบริหารส่วนตำบลนาวัง ทั้งนี้ บางพื้นที่มีผู้นำทางการเมืองมีบทบาทต่อการพัฒนาพื้นที่ โดยมีผลงานเชิงประจักษ์ที่ประชาชนภายในตำบลรับรู้ได้แต่บางพื้นที่บทบาทการพัฒนาไม่มีความรูปธรรม ประชาชนต้องการเปลี่ยนแปลงผู้นำด้วยการเลือกตั้ง แต่ภายหลังการเลือกตั้งยังได้ผู้ชนะคนเดิม ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกพื้นที่วิจัยแบบเจาะจง ซึ่งจะศึกษาการตื่นตัวทางการเมือง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมือง และจะนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ที่ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็น 3 พื้นที่ๆ ละ 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร สมาชิก และประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลช่องสะแก จำนวน 5 คน ผู้บริหาร สมาชิก และประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม จำนวน 5 คน และผู้บริหาร สมาชิก และประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาวัง จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นทางการ และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิจัยเชิงปริมาณใช้ประชากร จำนวน 17,732 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยสูตรของยามานะ (Taro Yamane) (ยุทธ ไกรวรรณ, 2552) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 304 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล ตามกรอบแนวคิดการวิจัย คือ 1) การตื่นตัวทางการเมือง ได้แก่ (1) ด้านสังคม (2) ด้าน

เศรษฐกิจ และ (3) ด้านอิทธิพลทางการเมือง 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมือง ได้แก่ (1) ด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย (2) ด้านการเคารพมติเสียงส่วนมาก (3) ด้านความยุติธรรม (4) ด้านการคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ และ (5) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ 3) รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง ได้แก่ (1) ด้านความเชื่อมั่นต่อระบอบการเมืองไทย (2) ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (3) ด้านการสื่อสารการเมือง (4) ด้านความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และ (5) ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย แบ่งเป็น 6 ส่วน กำหนดตัวแปร จำนวน 13 ตัวแปร ข้อคำถาม จำนวน 39 ข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมเท่ากับ 0.980 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการตื่นตัวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ 1) สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการตื่นตัวทางการเมืองด้านสังคม คือ การเข้า

ร่วมพูดคุยสนทนาประเด็นทางการเมืองกับสมาชิกคนอื่นในชุมชนตามสถานที่ต่างๆ สมาชิกภายในชุมชนกระตุ้นให้ท่านมีความสนใจทางการเมืองเขตองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนเปิดโอกาสให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = .615) 2) สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการตื่นตัวทางการเมืองด้านเศรษฐกิจ คือ การเข้าร่วมพูดคุยสนทนาประเด็นทางการเมืองกับสมาชิกคนอื่นในชุมชนตามสถานที่ต่างๆ ชุมชนเปิดโอกาสให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีเชิงสร้างสรรค์ และสมาชิกภายในชุมชนกระตุ้นให้ท่านมีความสนใจทางการเมืองเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนผลการศึกษาเชิงปริมาณ ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = .651) และ 3) สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการตื่นตัวทางการเมืองด้านอิทธิพลทางการเมือง คือ การยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง อาจเป็นภัยต่อคู่ตรงข้ามทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองทุกรูปแบบ ถูกเพ่งเล็งจากผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น และการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มทางการเมืองมีผลประโยชน์แอบแฝงอยู่กับเป้าหมายทางการเมืองเสมอ ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = .656)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย คือ การเห็นว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสมกับสังคมไทย การเห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ ซึ่งเป็นสิทธิขั้น

พื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย และการเห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่าเสรีภาพของบุคคลเป็นสิทธิโดยธรรมชาติไม่มีใครสามารถละเมิดได้ ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = .649) 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองด้านการเคารพสิทธิเสรีภาพส่วนมาก คือ การเห็นว่าการตัดสินใจด้วยเสียงส่วนใหญ่ต้องไม่ใช่ลักษณะของพวกมากลากไป การเห็นว่าการตัดสินใจด้วยเสียงส่วนใหญ่ต้องไม่จำกัดสิทธิขั้นมูลฐานของเสียงส่วนน้อยและการเชื่อว่าหลักการตัดสินใจด้วยเสียงข้างมากใช้ได้ในทุกกรณี ($\bar{x} = 3.69$, S.D. = .732) 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองด้านความยุติธรรม คือ การเห็นความยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้ต้องมาจากการมองประเด็นต่างๆ โดยปราศจากอคติ ลำเอียงหรือยึดผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง การเชื่อว่าการตกลงแก้ไขปัญหากันอย่างสันติวิธีเป็นวิธีการที่ยุติธรรมและการเชื่อว่าความยุติธรรมจะมีได้บุคคลต้องเคารพกติกาหรือกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = .669) 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองด้านการคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ คือ การเคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม การไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ และไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = .602) และ 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การเป็นผู้ที่มีความสนใจและติดตามประเด็นทางการเมือง การมีส่วนร่วมในการกระตุ้นหรือชักชวนให้สมาชิกใน

องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และการเข้ารับฟังคำปราศรัยและการหาเสียงทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = .607)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน เขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี กับรูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี พบว่าปัจจัยด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย (X_1) ด้านการเคารพสิทธิเสรีภาพส่วนมาก (X_2) ด้านความยุติธรรม (X_3) ด้านการคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ (X_4) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง (X_5) กับรูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี (Y) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันโดยที่ตัวแปรปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง (X_5) กับรูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี (Y) มีความสัมพันธ์มากที่สุด ($r_{xy} = .615$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

3. รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ 1) รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองด้านความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย คือ การเห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่าเสรีภาพของบุคคลด้านการส่งเสริมการตื่นรู้ด้านความเข้าใจทางการเมือง

การเห็นด้วยกับส่งเสริมการตื่นรู้ด้านการสร้างความรู้ทางการเมือง และเห็นว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยส่งเสริมความสนใจทางการเมือง ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = .587) 2) รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งนายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ท่านอาศัยอยู่ และการได้ร่วมแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านช่องทางการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = .718) 3) รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองด้านการสื่อสารการเมือง คือ เทคโนโลยีด้านข้อมูลข่าวสารปัจจุบันทำให้ท่านสามารถเข้าถึงข้อมูล ติดตามข่าวสารทางการเมืองได้ (การสื่อสารมวลชนแขนงต่างๆ มีอิทธิพลสำคัญในการชักจูงโน้มน้าวความคิดเห็นของท่าน และสื่อสารมวลชนมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ และบ่มเพาะความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองแก่ท่าน ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = .646) 4) รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองด้านความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การเข้ารับฟังคำปราศรัยและการหาเสียงทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น และการเมืองระดับชาติ การมีส่วนร่วมในการกระตุ้นหรือชักชวนให้เพื่อนนักศึกษาหรือคนอื่นๆ ในสังคมร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การเป็นผู้ที่มีความสนใจและติดตามประเด็นทางการเมือง ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = .903) และ 5) รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย คือ การเห็นด้วยกับแนวคิด

ที่ว่า กฎหมายคือเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคมให้คนอยู่ร่วมกันในสังคมสงบสุข การเห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่าประชาชนทุกคนในสังคมประชาธิปไตยมีสิทธิต่อสู้อาคาหวังและเรียกร้องเพื่อให้ท่านมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานที่ดีได้ และการเห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่า การเรียกร้องหรือต่อสู้ของประชาชนโดยสงบเป็นสิ่งที่ได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = .712)

ดังนั้น รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ต้องส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งและทุกระดับด้านการสื่อสารการเมือง ต้องสื่อสารหลากหลายทุกกลุ่มการเมืองในท้องถิ่น ด้านความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง การเข้ารับฟังคำปราศรัยทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย การจัดระเบียบสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ภายใต้การคุ้มครองโดยกฎหมาย

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการตื่นตัวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ 1) สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการตื่นตัวทางการเมืองด้านสังคม คือ การเข้าร่วมพูดคุยสนทนาประเด็นทางการเมืองกับสมาชิกคนอื่นในชุมชนตามสถานที่ต่างๆ สมาชิกภายในชุมชนกระตุ้นให้ท่านมีความสนใจทางการเมืองเขตองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนเปิดโอกาสให้

ท่านได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = .615) สอดคล้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ได้แก่ ปัญหาการสร้างวัฒนธรรมพลเมือง ปัญหารัฐธรรมนูญอำนาจ ปัญหาพลวัตวัฒนธรรมการเมืองไทย ในประวัติศาสตร์ ปัญหาระบบอุปถัมภ์และปัญหาการขาดการกล่อมเกล่า เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (อภิญา ฉัตรช่อฟ้า, 2564, หน้า 303-304) 2) สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการตื่นตัวทางการเมืองด้านเศรษฐกิจ คือ การเข้าร่วมพูดคุยสนทนาประเด็นทางการเมืองกับสมาชิกคนอื่นในชุมชนตามสถานที่ต่างๆ ชุมชนเปิดโอกาสให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีเชิงสร้างสรรค์ และสมาชิกภายในชุมชนกระตุ้นให้ท่านมีความสนใจทางการเมืองเชตองค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = .651) สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนอยู่ในระดับสูง โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดในการยื่นการยึดถือเสียงข้างมากเป็นหลัก แต่ก็ต้องคำนึงถึงเสียงข้างน้อยด้วย ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดกับประเด็นการมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างกระตือรือร้น ทั้งนี้ การทดสอบสมมติฐาน พบว่า รายได้ของครอบครัวต่างกัน มีผลต่อระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกนั้นไม่ต่างกัน (ธนาภรณ์ ไ้วเจริญ และวัชรินทร์ ชาญศิลป์, 2560, หน้า 133-147) และ 3) สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการตื่นตัวทางการเมืองด้านอิทธิพลทางการเมือง คือ การเห็นว่าการยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองอาจเป็นภัยต่อคู่ตรงข้ามทางการเมือง เห็นว่าการแสดงออกทางการเมืองทุกรูปแบบถูกเพ่งเล็งจากผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น และเห็นว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มองค์กรทางการเมืองมีผลประโยชน์แอบแฝงอยู่กับเป้าหมายในการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองเสมอ ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = .656) ซึ่งขัดแย้งกับการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี พบว่า สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี อาทิ การสื่อสารของนักการเมืองกับประชาชนที่สื่อสารไม่ตรงกัน นักการเมืองเข้าไม่ถึงประชาชน พฤติกรรมและการกระทำของนักการเมืองที่ประชาชนได้รับรู้จากข่าวต่างๆ การวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อและนโยบายของนักการเมือง บางนโยบายอาจจะทำได้หรือทำไม่ได้ ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และต่อความไว้วางใจของประชาชน (ไพบุลย์ สุขเจตน์, 2563)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองฯ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย ด้านการเคารพมติเสียงส่วนมาก

ด้านความยุติธรรม ด้านการคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ปัจจัยที่มีความน่าสนใจ จึงควรนำเสนอด้วยการอภิปรายผล 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองด้านความยุติธรรม ดังนี้

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย คือ การเห็นว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสมกับสังคมไทย การเห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่าทุกคนมี สิทธิเสรีภาพ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย และการเห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่าเสรีภาพของบุคคล เป็นสิทธิโดยธรรมชาติไม่มีใครสามารถละเมิดได้ ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = .649) สอดคล้องกับวิถีประชาธิปไตย ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย พบว่า วิถีประชาธิปไตยมี 3 มิติ ได้แก่ 1) ความเข้าใจในหลักแห่งประชาธิปไตย พลเมืองของรัฐประชาธิปไตย ต้องเข้าใจในกฎ กติกาของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข โดยต้องเรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่และเสรีภาพของตนเอง รวมถึงการเคารพในเสรีภาพของผู้อื่น 2) อุดมการณ์แบบประชาธิปไตย เป็นความเชื่ออย่างแรงกล้าในคุณค่าความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนว่า มีค่ามีศักดิ์ภาพที่จะเรียนรู้ มีอิสรภาพ มีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน และร่วมมือกันพัฒนาสังคมจนเกิดประโยชน์ต่อทุกคนในสังคม และ 3) การดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย เป็นการดำเนินชีวิตของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยยึดหลักความเสมอภาค

เสรีภาพ ภราดรภาพ และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (สัญญา เคนาภูมิ และกชพร ประทุมวัน, 2558, หน้า 181-199)

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองด้านความยุติธรรม คือ การเห็นความยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้ต้องมาจากการมองประเด็นต่างๆ โดยปราศจากอคติ ลำเอียงหรือยึดผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง การเชื่อว่าการตกลงแก้ไขปัญหากันอย่างสันติวิธีเป็นวิธีการที่ยุติธรรม และการเชื่อว่าการยุติธรรมจะมีได้บุคคลต้องเคารพกติกาหรือกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = .669) สอดคล้องกับวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกับการพัฒนาความมั่นคงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ของไทย พบว่า ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริม และสนับสนุนการสร้างกระบวนการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาความมั่นคงเพื่อความสุข และสันติในพื้นที่ได้แก่ การพัฒนากระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ การที่ภาครัฐได้ดำเนินยุทธศาสตร์ตามแนวพระราชดำริ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ได้สร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนในพื้นที่ ในขณะเดียวกัน ประชาชนในพื้นที่ที่มีความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วม ในการพัฒนาความมั่นคงภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อให้การแก้ไข ปัญหาความไม่สงบ สามารถดำเนินไปได้อย่างถูกต้องตามทิศทางที่ควรจะเป็น ดังนั้น ภาครัฐจึงควรผลักดันการเสริมสร้างกระบวนการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกมิติ (อิสมาแอล เบญจอิบรอฮีม และคณะ, 2561, หน้า 79-90)

สำหรับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี กับรูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัจจัยด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย (X_1) ด้านการเคารพมติเสียงส่วนมาก (X_2) ด้านความยุติธรรม (X_3) ด้านการคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ (X_4) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง (X_5) กับรูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี (Y) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการกล่อมเกลางานทางการเมืองและความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทยกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า การกล่อมเกลางานทางการเมือง (.431) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกในระดับที่สูงกว่าความรู้เกี่ยวกับการเมืองไทยซึ่งมีอิทธิพลในเชิงลบ (.002) ต่อวัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ซึ่งหมายความว่า หากระดับของการกล่อมเกลางานทางการเมืองเพิ่มขึ้น 1 ระดับ จะทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาเพิ่มขึ้น .431 ระดับ และในทางเดียวกันกับความรู้เกี่ยวกับการเมืองไทยที่เพิ่มขึ้น 1 ระดับ จะทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นเพียง .002 ระดับ โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างการกล่อมเกลางานทางการเมือง และความรู้

เกี่ยวกับการเมืองไทยกับวัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และคณะ, 2561, หน้า 165-186)

3. รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองฯ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการสื่อสารการเมือง ด้านความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และด้านการปฏิบัติตามกฎหมายผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบที่มีความน่าสนใจ จึงควรนำเสนอด้วยการอภิปรายผล 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองด้านการสื่อสารการเมือง และรูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองด้านความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

3.1 รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มการเมืองท้องถิ่น การไปใช้สิทธิทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งนายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่อาศัยอยู่ และการร่วมแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชน ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = .718) สอดคล้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมี

ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง คือ จิตวิทยาการเมือง ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาทิ การเลือกตั้งทั่วไป ความสนใจทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง การกล่อมเกลางานทางการเมือง ค่านิยมทางการเมือง และอุดมการณ์ทางการเมือง สำหรับการพัฒนาร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ การเข้าร่วมประชุมทางการเมือง การป้องกันบ้านเมือง การยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย (สุกัญญาณัฐ อบสิน, 2564, หน้า 164-165)

3.2 รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองด้านการสื่อสารการเมือง คือ เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารปัจจุบันทำให้ท่านสามารถเข้าถึงข้อมูล ติดตามข่าวสารทางการเมืองได้ (การสื่อสารมวลชนแขนงต่างๆ มีอิทธิพลสำคัญในการชักจูงโน้มน้าวความคิดเห็นของท่าน และสื่อสารมวลชนมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ และบ่มเพาะความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและอุดมการณ์ทางการเมือง ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = .646) สอดคล้องกับการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป พบว่า การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ ความชอบการเมือง การเข้าฟังปราศรัยทางการเมือง การร่วมกิจกรรมทางการเมือง การร่วมกิจกรรมของชุมชนมีใจทางการเมือง ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนมีสติปัญญา ควบคุมกิจกรรมทางการเมือง คัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งให้โปร่งใส (สุมาลี บุญเรือง, 2564)

3.3 รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองด้านความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การเข้ารับฟังคำปราศรัยและการหาเสียงทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น และการเมืองระดับชาติ การมีส่วนในการกระตุ้นหรือชักชวนให้เพื่อนนักศึกษา หรือคนอื่นๆ ในสังคมร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การเป็นผู้ที่มีความสนใจและติดตามประเด็นทางการเมือง ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = .903) สอดคล้องกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) การสร้างความภาคภูมิใจในวิชาชีพ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความซื่อตรง เพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมของประชาชน ยึดหลักธรรมาภิบาล ทำงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ 2) การสร้างความตระหนักในจริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความละเอียดใจและเกรงกลัวต่อบาปกรรม 3) การสร้างความร่วมมือในชุมชน ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด แก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว สร้างความโปร่งใส มุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 4) การสร้างความรู้ความเข้าใจ การเคารพกติกา และมีจิตสำนึกให้เกิดธรรมาภิบาล พัฒนาท้องถิ่นและชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นต่อไป (ชุดิพนธ์ วงษ์อมรวิทย์, 2563)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมให้ประชาชนสร้างอาชีพที่มั่นคงสามารถ

ดูแลสมาชิกในครอบครัวได้

1.2 สภาองค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาสำนักสาธารณะเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบทางสังคม

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลควรเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องในด้านผลกระทบจากการพัฒนาเมือง จะทำให้ประชาชนมีความตระหนัก มีความรู้ความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้และมีความสามารถในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อแลกเปลี่ยนประเด็นทางการเมืองกับสมาชิกในชุมชนเพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนา

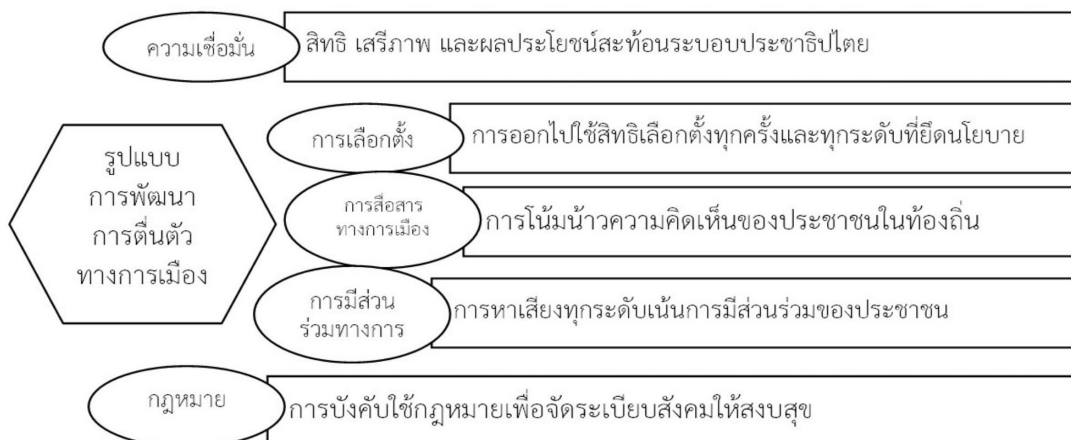
2.2 ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลและไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคมท้องถิ่น

2.3 สภาองค์การบริหารส่วนตำบลควรน่านโยบายขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรมด้วย

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการขับเคลื่อนการตื่นตัวทางการเมือง โดยพิจารณาจากการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมให้อยู่ในระดับพอดี โดยนำการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ต้องส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมือง ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งและทุกระดับ ด้านการสื่อสารการเมือง ต้องสื่อสารหลากหลายทุกกลุ่มการเมืองในท้องถิ่น ด้านความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง การเข้ารับฟังคำปราศรัยทางการเมือง ระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย การจัดระเบียบสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ภายใต้การคุ้มครองโดยกฎหมาย สามารถสังเคราะห์ตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์. (2563). การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา. (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธนาภรณ์ ไ้ว์เจริญ และวัชรินทร์ ชาญศิลป์. (2560). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 4(1), 133-147.
- พระเมธาวิเชียร. (2563). การเมืองภาคพลเมือง: การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 3(2), 67-72.
- ไพบุลย์ สุขเจตน์. (2563). การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง ระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี. (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุทธ ไกรวรรณ. (2552). วิจัยวิจัยทางธุรกิจ. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และคณะ. (2561). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการกล่อมเกลากิจกรรมทางการเมืองและความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทยกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 5(1), 165-186.
- สุกัญญาณัฐ อบสิน. (2564). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 10(2), 164-165.
- สัณญา เคนาภูมิ และกชพร ประทุมวัน. (2558). วิถีประชาธิปไตยของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 5(2), 181-199.
- สุป็น สมสาร. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 5(1), 84-94.
- สุมาลี บุญเรือง. (2564). การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป. (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุมาลี บุญเรือง อนุภูมิ ไชวเกษม และสุรพล สุขะพรหม. (2564). การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 8(6), 365-366.

- อภิญา ฉัตรช่อฟ้า. (2564). การพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(1), 303-304.
- อิสมาแอล เบญอ์บรอฮีม และคณะ. (2561). วัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกับการพัฒนาความมั่นคงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ของไทย. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยสวนดุสิต*, 14(3), 79-90.
- เอกชัย พรนิคม. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเทศบาลตำบลเหมืองแก้ว อำเภอมะเริ่ม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 3(2), 1-11.

**การสำรวจป้ายข้อความเพื่อวิเคราะห์ความพร้อมด้านภาษาจีน
ในการรองรับการท่องเที่ยวผ่านเส้นทางรถไฟลาว-จีน
กรณีศึกษา สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดหนองคาย***
**Is Nong Khai Properly Prepared for Chinese Tourists Arriving
on the Lao-China Railway Link? The Research is a Study of
Signs at Tourist Spots of Cultural Interest in Nong Khai Province**

วัชรสว ศิริสุวิไล, วิตติกา ทางชัน, ประทีป ช่วยเกิด, วุฒิชัย สว่างแสง และปริมา ตันติพานิชธีระกุล
Watcharapon Sirisuwilai, Wittika Thangchan, Prateep Chouykerd, Wuttichai Sawangsang

and Prima Tantiparnitdeerakul

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: watsir@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจจำนวนป้ายที่มีภาษาจีนกำกับในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย และ 2) ประเมินคุณภาพทางด้านภาษาจีนบนป้ายในสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวจังหวัดหนองคายที่สำรวจพบ โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร สำรวจป้ายแนะนำสำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดหนองคาย เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมของป้ายภาษาจีนสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผ่านเส้นทางรถไฟลาว-จีน ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยวจำนวน 25 แห่ง ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอท่าบ่อ อำเภอศรีเชียงใหม่ และอำเภอสังคม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านปริมาณและการกระจายตัวของป้าย พบว่า จากสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยวทั้ง 25 แห่ง มีจำนวนป้ายข้อความโดยแยกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ป้ายให้ข้อมูล ป้ายแนะนำ และป้ายห้าม จำนวน 292 ป้าย พบป้ายข้อความที่มีภาษาจีนกำกับเพียง 27 ป้าย คิดเป็น 9.25% ซึ่งมีระดับน้อยมาก หากพิจารณาจากจำนวนและสัดส่วนของป้ายภาษาจีน ยังไม่เพียงพอ

*ได้รับบทความ: 20 ธันวาคม 2565; แก้ไขบทความ: 23 พฤษภาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 18 มิถุนายน 2566

Received: December 20, 2022; Revised: May 23, 2023; Accepted: June 18, 2023

ต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวจีนที่จะเดินทางเข้ามา นอกจากด้านการกระจายตัวของป้าย ส่วนใหญ่ยังกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง หรือแม้แต่ในตัวอำเภอเมืองเองยังพบการกระจุกตัวของป้ายในบางสถานที่เท่านั้น

2. ด้านการประเมินคุณภาพทางด้านภาษาของป้ายที่สำรวจ พบว่า มีป้ายจำนวน 5 ป้ายที่ตรวจสอบพบข้อผิดพลาดรวม 27 จุด สามารถแยกได้ 2 กรณี ได้แก่ 1) ข้อผิดพลาดที่ส่งผลกระทบต่อความถูกต้องของข้อมูลที่จะนำเสนอ ประกอบด้วย การแปลความหมายผิด การแปลเกิน และการแปลขาด 2) ข้อผิดพลาดที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความชัดเจนในการสื่อสารแก่นักท่องเที่ยว การเลือกใช้คำไม่เหมาะสม และการแปลผิดหลักไวยากรณ์ ยังพบประเด็นที่ส่งผลต่อการทำความเข้าใจของนักท่องเที่ยว การใช้ภาษาซึ่งไม่ถือว่าเป็นข้อผิดพลาดแต่อาจส่งผลต่อการทำความเข้าใจของนักท่องเที่ยวที่ได้อ่าน เช่น การผสมตัวอักษรในภาษาจีนระหว่างตัวเต็มและตัวย่อ หรือการใช้คำศัพท์ที่ไม่ไปในทิศทางเดียวกันในแต่ละป้ายของแต่ละพื้นที่

คำสำคัญ: ป้ายข้อความภาษาจีน; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; จังหวัดหนองคาย

Abstract

The purposes of this research are: 1) To survey Chinese text signs in Nong Khai's cultural Tourist attractions and 2) To evaluate the quality of language on the text signs by using the quantitative and qualitative method. The documentary research method is used as the research methodology. The data was collected by surveying the text signs in 25 of Nong Khai's tourist attractions and relevant private and government organizations in 4 districts; Muang District, Tha Bo District, Sri Chiang Mai District and Sang Khom, to analyze and evaluate the readiness of Chinese text signs for Chinese tourists traveling to Nong Khai on the Lao-China railway.

The research results find that:

1. The total of 292 texts signs for tourists in 25 of Nong Khai's Cultural tourist attractions were divided into 3 categories; tourist information signs, compliance and guideline signs and prohibition signs. There were only 27 text signs containing the Chinese language accounting for 9.25 percent. The proportion of Thai and Chinese text signs indicated that Chinese text signs were still very low in number and not enough to service Chinese tourists who will visit Nong Khai through the Lao-China railway. The distribution of the frequency of Chinese text signs shows that most of the Chinese text signs are still concentrated in only some attractions in the Muang district.

2. Based on an evaluation of the accuracy of Chinese on the text signs, it was found that 5 signs contained 27 errors. The errors can be divided into 2 types; 1) the errors which affect the correctness of information for tourists including mistranslation, over translation, and under translation 2) the errors which affect clear and effective communication with tourists including proper word choice selection and structural and grammatical errors. Moreover, there are some cases, which can affect tourist understanding such as mixed use of traditional and simplified Chinese characters, and the variety of word use with the same meaning in different locations.

Keywords: Chinese Text Signs; Cultural Tourism; Nong Khai Province

1. บทนำ

พื้นที่ชายแดนถือว่าเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ได้ รับความนิยมในการเข้าไปท่องเที่ยวของผู้คน เนื่องจาก เป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญระหว่างประเทศที่มีผู้คนต่าง เชื้อชาติเดินทางข้ามผ่านเป็นจำนวนมาก การศึกษา เพื่อพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว จึงเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกมาศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดหนองคาย นับว่าเป็นจังหวัดแรกในพื้นที่ที่มีการก่อสร้างสะพาน เชื่อมต่อระหว่างประเทศไทยและประเทศลาวในปี 2537 หลังจากนั้นพื้นที่ดังกล่าวก็ได้รับความสนใจ ในการศึกษาเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวชายแดน (กัลปพฤกษ์ เกื้อเกตุ, 2541) (สรียา วิริโยสุทธิกุล, อีระ กุลสวัสดิ์ และสกฤติ อิศรียานนท์, 2558, หน้า 93-123)

จังหวัดหนองคาย มีศักยภาพที่โดดเด่น ในการเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวชายแดนไทยลาว เพราะได้ เปรียบเรียงตำแหน่งที่ตั้ง และนโยบายการค้า การลงทุนในระดับนานาชาติ (กฤตภัทร ธำปาลบุตร, อีระศักดิ์ สิงห์ปรีชา และเชมโชติ ภูประเสริฐ, 2552) ประกอบกับจังหวัดหนองคายมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น

ของการเป็นชุมชนลุ่มน้ำโขง ทั้งสถานที่ท่องเที่ยว ศิลปะวัฒนธรรม และประเพณีประจำถิ่น หรือการ มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (รณชัย บุญสอน, 2562, หน้า 232-243) ผลักดันและพัฒนา การท่องเที่ยวของจังหวัด ให้สามารถดึงดูดผู้คน ที่เดินทางข้ามแดนที่จังหวัดหนองคาย ซึ่งการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ (Cultural Based Tourism) เป็นหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยว หลักของประเทศไทย (วรัชต์ มัธยมบุรุษ, 2552, หน้า 48-61) และเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ (ชื่น ศรีสวัสดิ์ และเกริกไกร แก้วล้วน, 2550)

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศลาว และสาธารณรัฐประชาชนจีนได้บรรลุข้อตกลงเส้น ทางรถไฟลาว-จีน และเปิดทำการเดินรถในส่วน ของประเทศลาวเป็นที่เรียบร้อย ทำให้มีการคาดการณ์ เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวจีนที่จะเดินทางมากับรถไฟ สายดังกล่าว ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว (จิตต์สิริ ทองน้อย, 2565) โดยคาดการณ์ว่าจะมี นักท่องเที่ยวชาวจีนในแถบพื้นที่ตะวันตกของประเทศ

จีนเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และจะสร้างรายได้ให้แก่การท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 800 ล้านบาทต่อปี นอกจากนี้ ไทยยังมีโอกาสในการรองรับนักท่องเที่ยวจีนที่อยู่ในประเทศลาวกว่า 1 ล้านคน (อภิขญาณ จิงตระกูล, สิริธร จารุญญลักษณ์ และศุทธาภา นพวิญญูวงศ์, 2564) ด้วยเหตุนี้ ภาครัฐและเอกชน จึงตื่นตัวในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีน โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นพื้นที่พรมแดนสำคัญในการต้อนรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอนาคต

การพัฒนาการท่องเที่ยวมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายส่วน อาทิเช่น โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบบริหารจัดการ ระบบบริการสาธารณะ ธุรกิจบริการต่างๆ และอีกสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ คือ การพัฒนาทางด้านภาษา ซึ่งมีความสำคัญในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังประเทศที่ไม่ใช่ภาษาแม่ หรือไม่สามารถใช้ภาษาที่สองในการสื่อสารได้ การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวด้วยภาษาของนักท่องเที่ยวเอง จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อประสบปัญหา และยังสามารถสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้อีกด้วย (เสนห์ เดชะวงศ์ และสมพร โกมารทัต, 2557)

การพัฒนาภาษาเพื่อการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มักเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งถูกใช้กันอย่างแพร่หลาย แต่ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอื่นได้นั้น ก็มีความสำคัญมากเช่นกัน (Blunkett, 1998) เพราะในการสื่อสารหรือให้บริการชาวต่างชาติด้วยภาษาเฉพาะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมการได้เปรียบในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในเวทีโลก (ณรงค์ฤทธิ์

โสภา, 2553) ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลายและสร้างความประทับใจ รวมถึงเป็นการสร้างภาพลักษณ์ความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการ สะท้อนถึงคุณภาพและความใส่ใจในการให้บริการ และส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจเดินทางกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกในอนาคต (Tain-Cole, S. and Crompton, 2003, pp. 65-80) รวมถึงการสร้างประโยชน์โดยตรงให้แก่หน่วยงานในภาคการท่องเที่ยวของพื้นที่และภาพลักษณ์อันดีของประเทศด้วย (Kennett, 2002, pp. 557-559) (Leslie & Russell, 2004, pp. 1397-1407) ดังนั้น การเตรียมความพร้อมด้านภาษาต่างประเทศ จึงเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะส่งเสริมการเข้าถึงพื้นที่หรือการเดินทางสู่ปลายทางให้มีประสิทธิภาพสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (กฤตพล วัฏฐิสิต, 2555)

ในการประชุมรับฟังความคิดเห็นชุดโครงการวิจัยในหัวข้อ การพัฒนาส่งเสริมธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนตามเส้นทางรถไฟลาว-จีน กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย ที่ผ่านมา ได้มีการรวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และสมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ได้สะท้อนถึงความคาดหวังและความต้องการที่จะพัฒนาในหลากหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับ “ภาษาจีน” และหนึ่งในประเด็นที่ได้ถูกยกขึ้นมานำเสนอได้แก่ การพัฒนาเรื่องของป้ายสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยวที่ยังคงขาดการพัฒนาให้มีภาษาจีนกำกับ ซึ่งอาจส่งผลต่อการให้บริการนักท่องเที่ยวและสภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคาย

เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลแก่การท่องเที่ยว เพราะความรู้ด้านภาษาจีนของคนในพื้นที่ยังขาดความพร้อม การพัฒนาป้ายข้อความสำหรับสื่อสารจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยว

ป้ายเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกส่งเสริมการท่องเที่ยว (Tourism auxiliary facilities) เป็นสื่อกลางที่สำคัญในการให้ข้อมูล จัดเป็นหนึ่งใน 3 ขององค์ประกอบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว (Elements of Tourist Facilities) ที่มีความสำคัญในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว (Ginting & Sasmita, 2018) ในประเทศไทย มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการป้ายภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ อาทิเช่น เสน่ห์ เดชะวงศ์ และสมพร โกมารทัต (2557) ได้ศึกษาความต้องการภาษาต่างประเทศของวัดในกรุงเทพมหานครพบว่า ภาษาอังกฤษและภาษาจีนเป็น 2 ภาษาแรกที่วัดต้องการมากที่สุด เพื่อจัดทำป้ายบอกทาง ป้ายอธิบายสถานที่ บทบรรยายประวัติ และคำแนะนำสถานที่ภายในวัด จิราพร เนตรสมบัติ (2562, หน้า 99-107) ได้ทำการสำรวจทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่อป้ายภาษาจีนในสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของกรุงเทพมหานคร มีจำนวนเพียงพอในระดับพอใช้ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ และความต้องการป้ายภาษาจีนของพื้นที่ท่องเที่ยวหลักของประเทศ

นอกจากปัญหาด้านจำนวนแล้ว ยังมีการศึกษาในด้านคุณภาพของป้ายภาษาจีน ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสารที่ถูกต้องให้แก่นักท่องเที่ยว พิชัย แก้วบุตร (2563, หน้า 89-104) ได้

ศึกษาความพร้อมด้านภาษาจีนของท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดสุราษฎร์ธานี ชี้ให้เห็นว่าในด้านจำนวนและคุณภาพของป้ายยังต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน และเพียงพอต่อความต้องการที่มีมากขึ้น กรวรรณ พรหมแย้ม (2565, หน้า 209-230) ได้ศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์ด้านภาษาจีนและกลวิธีแปลชื่อธุรกิจร้านค้าในสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ป้ายธุรกิจร้านค้าที่มีภาษาจีนกำกับแบ่งได้ 15 ประเภท และป้ายส่วนใหญ่ที่สำรวจพบเป็นป้ายให้ข้อมูล ป้ายเป็นสิ่งที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะสำหรับสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน จำเป็นต้องมีคุณภาพและลักษณะที่ดี ควรจะต้องมีความกระชับ ตรงไปตรงมา ชัดเจน สามารถเข้าใจได้โดยง่าย ต้องมีแบบแผนและมาตรฐาน (Ko, 2010, pp. 111-123) (Luo & Li, 2006, pp. 66-69) (Ding, 2006, pp. 42-26)

แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีการพบปัญหาในการแปลป้ายสาธารณะ ซึ่ง Niu (2007, pp. 63-67) และ He (2006, pp. 57-59) ได้กล่าวถึงปัญหาส่วนใหญ่ที่พบ เช่น การสะกดคำผิด การแปลผิดหลักไวยากรณ์ การแปลขาด การแปลไม่ชัดเจนจนทำให้ความหมายตกหล่น หรือไม่ครบตามข้อความต้นฉบับ เช่นเดียวกับสหทัยา สิทธิวิเศษ (2564, หน้า 88-98) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการแปลป้ายสาธารณะในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การแปลผิดความหมาย การเลือกใช้คำไม่เหมาะสม การแปลผิดโครงสร้างและไวยากรณ์ และการแปลไม่ครบประโยค ซึ่งเกิดจากการแปลโดยที่ไม่เข้าใจวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับ และการใช้เครื่องมือ

แปลอรรถโนมติ เพ็ญพรสา ชัยธีระสุเวท และมนันญา ศรีทัญญู (2562, หน้า 22-41) ได้ศึกษากลวิธีและข้อผิดพลาดที่พบในการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางเป็นภาษาจีน มี 4 ประเภท ได้แก่ ข้อผิดพลาดที่เกิดจากการเลือกใช้คำในภาษาแปล โครงสร้างภาษาในบทแปล การเลือกใช้กลวิธีการแปลไม่เหมาะสมกับต้นฉบับ และการใช้ตัวอักษรจีนผิด ซึ่งข้อผิดพลาดข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความไม่พร้อมของป้ายภาษาจีน ทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพที่ต้องมีการพัฒนา และตรวจสอบประสิทธิภาพ เพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของป้ายภาษาจีนสำหรับสื่อสารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญ จังหวัดหนองคาย เป็นจังหวัดที่ถูกคาดการณ์ว่าจะมีนักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางเข้ามาตามกระบวนรถไฟลาว-จีน จึงจำเป็นต้องมีการสำรวจความพร้อมสถานภาพของป้ายภาษาจีนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ จึงมีความต้องการที่จะสำรวจจำนวนและประเมินคุณภาพของป้าย เพื่อให้เกิดข้อค้นพบที่จะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนและเพิ่มขีดความสามารถให้กับภาคธุรกิจการท่องเที่ยวของท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจจำนวนป้ายที่มีภาษาจีนกำกับในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย

2. เพื่อประเมินคุณภาพทางด้านภาษาจีนบนป้ายในสถานที่ท่องเที่ยว และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวจังหวัดหนองคายที่สำรวจพบ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้วิธีการสำรวจป้ายแนะนำสำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดหนองคาย เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมของป้ายภาษาจีนสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผ่านเส้นทางรถไฟลาว-จีน โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ป้ายข้อความต่างๆ ทั้งป้ายถาวรและป้ายชั่วคราวที่เป็นป้ายให้ข้อมูลป้ายแนะนำ และป้ายห้าม ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยวจำนวน 25 แห่ง ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอท่าบ่อ อำเภอศรีเชียงใหม่ และอำเภอสังคม ตามคำแนะนำจากผู้ประกอบการเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และสมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ผ่านการประชุมรับฟังความคิดเห็นชุดโครงการวิจัยในหัวข้อการพัฒนาส่งเสริมธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนตามเส้นทางรถไฟลาว-จีน กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย ประกอบด้วยกลุ่มพื้นที่ 4 แหล่งสำคัญ ดังนี้ 1) สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 10 แห่ง ได้แก่ วัดโพธิ์ชัย วัดพระธาตุบังพวน วัดถ้ำดินเพียง วัดศรีชมพูงค์ต้อ วัดผาตากเสื้อ พระธาตุหล้าหนอง ศาลาแก้วกู่ ลานพญานาคชุมชนวังน้ำมอก และ

ชุมชนจอมแจ้ง 2) ตลาดและร้านค้าของที่ระลึก จำนวน 3 สถานที่ ได้แก่ ตลาดท่าเสด็จ ตลาดบ้านไม้ และร้านของฝากอำเภอสังขม 3) โรงแรมที่พัก จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ โรงแรมอัครรรณ โรงแรมรอยัล นาคารา โรงแรมมันทา โรงแรมหนองคายธาวิลล่า และพันล้าน บุติค รีสอร์ท และ 4) สถานที่ราชการ และสาธารณะ จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ สถานีขนส่ง ผู้โดยสาร สถานีรถไฟ สถานีตำรวจ ด้านตรวจคน เข้าเมือง โรงพยาบาลหนองคาย โรงพยาบาล หนองคายวัฒนา และป้ายบอกทางสาธารณะ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล ได้แก่ กล้องบันทึกภาพ แบบบันทึกที่ใช้บันทึกเกี่ยวกับ ข้อมูลของป้ายและวัตถุประสงค์ในการใช้ป้าย และ ตารางวิเคราะห์ข้อมูลในการแยกประเภทและ ข้อผิดพลาดต่างๆ ของป้ายที่พบจากการสำรวจ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ สำรวจและการประเมินคุณภาพการใช้ภาษาต่าง ประเทศบนป้ายข้อความ และการรวบรวมข้อมูล ป้ายจากการลงพื้นที่สำรวจโดยวิธีการเจาะจงตาม คำแนะนำของผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย การบันทึกภาพ และบันทึกข้อมูลในแบบบันทึก

4. การวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลที่สำรวจ ได้ทำการจัดกลุ่มและคำนวณแจกแจงค่าเฉลี่ย ร้อยละของจำนวนป้ายที่มีภาษาจีนและไม่มีภาษาจีน เพื่อประเมินสัดส่วนความถี่ของป้ายทั้งหมด จากนั้นทำการประเมินคุณภาพ และตรวจสอบ ความถูกต้องของป้ายที่มีภาษาจีน ด้วยการปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญทั้งชาวไทยและชาวจีน จากนั้นดำเนินการ จำแนกข้อผิดพลาดและแจกแจงความถี่เป็นค่า

ร้อยละ และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ใน 2 ประเด็น คือ ความพร้อมด้านปริมาณ และความ พร้อมด้านคุณภาพ

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การสำรวจป้ายข้อความ เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมด้านภาษาจีนในการ รองรับการท่องเที่ยวผ่านเส้นทางรถไฟลาว-จีน กรณีศึกษา สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ความพร้อมด้านปริมาณ การวิเคราะห์ ภาพรวมปริมาณและความถี่ของป้ายชนิดต่างๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสถานที่ ที่เกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ จังหวัดหนองคายมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ปริมาณป้าย จากพื้นที่สถานที่ ที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับ การบริการนักท่องเที่ยวทั้ง 25 แห่งจาก 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอท่าบ่อ อำเภอศรีเชียงใหม่ และอำเภอสังขม มีจำนวนป้ายข้อความสำหรับ บริการนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น 292 ป้าย โดยแยกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ป้ายให้ข้อมูล 117 ป้าย ป้ายแนะนำ 146 ป้าย และป้ายห้าม 29 ป้าย โดยมีป้ายข้อความ ที่มีภาษาจีนเพียงจำนวน 27 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 9.25% ของจำนวนป้ายทั้งหมดที่ได้ทำการสำรวจ

ป้ายข้อความที่มีภาษาจีนจำนวน 27 ป้าย สามารถจำแนกตามกลุ่มพื้นที่ 4 แหล่งสำคัญและ ประเภทของป้ายที่พบตามลำดับ ได้แก่ (1) สถานที่ ที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบป้ายที่มีภาษาจีนทั้งสิ้น 12 ป้าย แยกเป็นป้ายให้ข้อมูล 9 ป้าย ป้ายแนะนำ

2 ป้าย และป้ายห้าม 1 ป้าย (2) สถานที่ราชการและสาธารณะ พบป้ายที่มีภาษาจีนทั้งสิ้น 10 ป้าย แยกเป็นป้ายให้ข้อมูล 2 ป้าย ป้ายแนะนำ 7 ป้าย และป้ายห้าม 1 ป้าย (3) ตลาดและร้านค้าของที่ระลึกพบป้ายที่มีภาษาจีน 3 ป้าย โดยเป็นป้ายแนะนำทั้งหมด และ (4) โรงแรมที่พัก พบป้ายที่มีภาษาจีนเพียง 2 ป้าย โดยเป็นป้ายแนะนำทั้งหมด สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยวทั้ง 25 แห่ง ยังมีข้อค้นพบเกี่ยวกับปริมาณการจัดทำป้ายที่เป็นภาษาจีน โดยป้ายส่วนใหญ่ถูกจัดทำขึ้นโดยการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยมีรายละเอียดจำนวนปริมาณ คือ กลุ่มสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มี 12 ป้าย เป็นป้ายที่จัดทำโดยภาครัฐ 8 ป้าย เช่น ป้ายให้ข้อมูลในวัดพระธาตุบังพวน ซึ่งถูกจัดทำขึ้นโดยกรมศิลป และกลุ่มเอกชน 4 ป้าย ในส่วนสถานที่ราชการและสาธารณะ 10 ป้าย จัดทำโดยภาครัฐ 6 ป้าย ซึ่งเป็นป้ายบอกทางในถนนเส้นหลัก และป้ายให้ข้อมูลและป้ายแนะนำในสถานที่หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มเอกชน 4 ป้าย ซึ่งส่วนใหญ่จัดทำโดยเอกชนที่เข้ามาเปิดกิจการในพื้นที่ เช่น ทารกสามล้อ และธนาคารเป็นผู้จัดทำขึ้น ส่วนกลุ่มตลาดและร้านค้าของที่ระลึก 3 ป้าย และโรงแรมที่พัก 2 ป้าย ทั้งหมดเป็นป้ายที่ภาคเอกชนจัดทำขึ้นมาด้วยตนเอง

จากข้อมูลปริมาณป้ายข้างต้น ทำให้เห็นสัดส่วนของป้ายข้อความที่มีภาษาจีน ซึ่งมีสัดส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับป้ายข้อความที่เป็นภาษาไทย ส่วนประเภทของป้ายสัดส่วนปริมาณไม่คงที่ ทั้งนี้ อาจเกิดจากความจำเป็นในการจัดทำป้ายให้เหมาะสมกับสถานที่ ซึ่งด้านปริมาณป้ายนี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่พร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนที่

จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคาย ตามเส้นทางรถไฟลาว-จีน

1.2 ความถี่ของป้าย คือ การกระจายและการกระจุกตัวของป้ายที่เป็นภาษาจีนในพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นพื้นที่คาดว่าจะมีการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีนตามคำแนะนำจากผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐและสมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดหนองคาย พบว่า ป้ายที่เป็นข้อความภาษาจีนส่วนใหญ่มีการกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จำนวนมากถึง 26 ป้าย ส่วนอีก 1 ป้ายพบในพื้นที่อำเภอสว่างคึม อีกทั้งในด้านประเภทของป้ายที่พบส่วนใหญ่เป็นป้ายประเภทให้ข้อมูล และป้ายแนะนำ ในส่วนของป้ายห้ามนั้นยังคงมีอยู่เป็นจำนวนน้อยมาก

นอกจากการกระจุกตัวของป้ายที่เป็นภาษาจีนในพื้นที่ตัวอำเภอเมืองแล้ว ยังพบความถี่ของการกระจุกตัวตามกลุ่มสถานที่สำคัญ 4 กลุ่ม คือ 1) สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบการกระจุกตัวของป้ายจำนวน 3 ใน 10 ของพื้นที่ ได้แก่ วัดโพธิ์ชัย วัดพระธาตุบังพวน และวัดผาตากเสื้อ ซึ่งวัดโพธิ์ชัย และวัดผาตากเสื้อมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับวัดพระธาตุบังพวน 2) สถานที่ราชการและสาธารณะ พบการกระจุกตัวของป้ายจำนวน 4 ใน 7 ของพื้นที่ ได้แก่ สถานีขนส่งผู้โดยสาร สถานีรถไฟ ด่านตรวจคนเข้าเมือง และป้ายบอกสาธารณะ 3) ตลาดและร้านค้าของที่ระลึก พบการกระจุกตัวของป้ายจำนวน 2 ใน 3 ของพื้นที่ ซึ่งป้ายที่พบเป็นเพียงป้ายกำกับห้องน้ำ หรือฉลากสินค้า ซึ่งไม่อาจนำมาประเมินร่วมในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ 4) โรงแรมที่พัก พบการกระจุกตัวของป้ายจำนวน 1 ใน 5 ของพื้นที่ ได้แก่ พันล้าน บุติศ รีสอร์ท

จากข้อมูลความถี่ของป้ายที่เป็นภาษาจีนข้างต้น มีความกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการ หรือโครงสร้างทางนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาของจังหวัดหนองคาย ที่เริ่มต้นจากเขตเมืองใหญ่อย่างตัวอำเภอเมือง แล้วขยายไปยังเขตอำเภออื่นในลักษณะการกระจายรัศมี อำเภอที่ห่างไกลจึงได้รับการพัฒนาน้อยกว่า นอกจากนี้ ยังพบการกระจุกตัวของป้ายที่เป็นภาษาจีนในกลุ่มสถานที่สำคัญ 4 กลุ่ม ซึ่งไม่อาจประเมินเหตุผลการกระจุกได้ชัดเจน เนื่องจากปัจจัยของสถานที่ และผลตอบแทนของที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีส่วนในการจัดทำป้าย

ป้ายข้อความถือว่าเป็นการสื่อสารเบื้องต้นสำหรับการสื่อสาร เพื่อให้ข้อมูล คำแนะนำ และข้อห้ามแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ปริมาณของป้ายที่มีจำนวนเหมาะสม และจุดตั้งป้ายที่มีการกระจายตัวครอบคลุมพื้นที่ท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในการสร้างเสถียรภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ เมื่อเทียบกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่ต้องใช้ทุน และเวลาจำนวนมาก จากข้อมูลปริมาณ และความถี่ของป้ายที่เป็นภาษาจีนในพื้นที่จังหวัดหนองคายที่ได้นำ

เสนอแล้วไว้ข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นถึงความไม่พร้อมทางด้านปริมาณ และการวางแผน หรือนโยบายการพัฒนาด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนที่จะเดินทางมากับรถไปลาวจีน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการการท่องเที่ยว และความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหัวใจหลักของภาคการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคาย

2. ความพร้อมด้านคุณภาพ ความพร้อมด้านคุณภาพเป็นการประเมินคุณภาพของป้ายที่เป็นภาษาจีน โดยการนำข้อมูลป้ายข้อความภาษาจีนที่สำรวจได้มาทำการปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีนทั้งชาวไทย และชาวจีนในประเด็นคุณภาพของภาษาบนป้ายพบว่า จากป้ายที่มีข้อความภาษาจีนจำนวนทั้งสิ้น 27 ป้าย พบป้ายที่มีข้อผิดพลาดด้านภาษาจีนจำนวน 5 ป้าย โดยมีจำนวนข้อผิดพลาดรวมถึง 27 จุด เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลพบข้อผิดพลาดที่สามารถแยกเป็นประเภท ได้แก่ การแปลความหมายผิด การแปลเกิน การแปลขาด การเลือกใช้คำไม่เหมาะสม และการแปลผิดหลักไวยากรณ์ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนข้อผิดพลาดที่ปรากฏบนป้าย

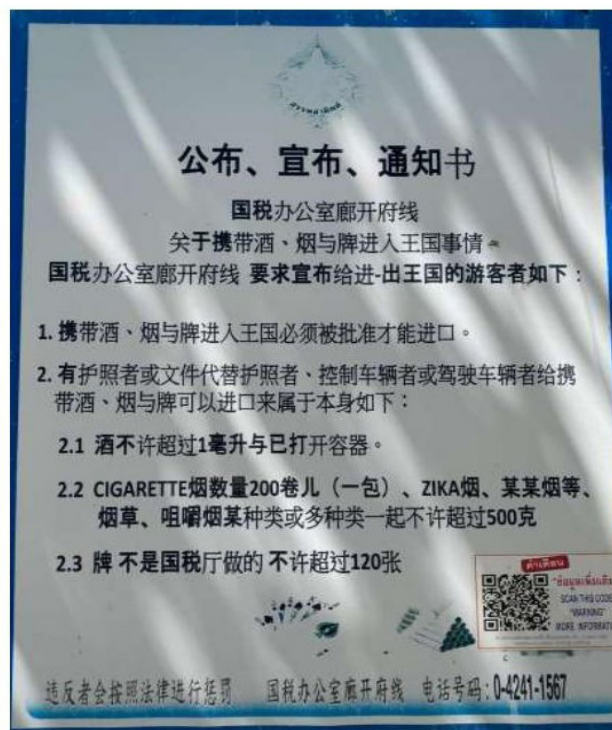
ประเด็นข้อผิดพลาด	จำนวนข้อผิดพลาด	
	จำนวน/จุด	ค่าเฉลี่ย
การแปลความหมายผิด	13	48.15
การแปลเกิน	5	18.52
การแปลขาด	2	7.41
การเลือกใช้คำไม่เหมาะสม	5	18.52
การแปลผิดหลักไวยากรณ์	2	7.41

จากการวิเคราะห์และจัดประเภทข้อผิดพลาดของภาษาจีนบนป้ายที่สำรวจ พบว่า การแปลความหมายผิดเป็นข้อผิดพลาดที่พบมากที่สุดจำนวนทั้งสิ้น 13 จุด คิดเป็นร้อยละ 48.15 รองลงมา ได้แก่ การแปลเกินและการเลือกใช้คำไม่เหมาะสม พบอย่างละ 5 จุด คิดเป็นร้อยละ 18.52 การแปลขาดและการแปลผิดหลักไวยากรณ์พบอย่างละ 2 จุด คิดเป็นร้อยละ 7.41 ของข้อผิดพลาดที่พบทั้งหมด จากข้อผิดพลาดเหล่านี้ยังสามารถจัดกลุ่มตามสาเหตุ หรือมีผลกระทบต่อคุณภาพและการทำความเข้าใจทางภาษาบนป้ายได้เป็น 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

2.1 ข้อผิดพลาดที่ส่งผลกระทบต่อความถูกต้องของข้อมูลที่จะนำเสนอ ในที่นี้หมายถึง

ข้อผิดพลาดด้านการแปลความหมายผิด การแปลเกิน และการแปลขาด ซึ่งเป็นข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นรวมกันสูงถึง 20 จุด คิดเป็นร้อยละ 74.07 ของข้อผิดพลาดทั้งหมดที่พบ โดยข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากประเด็นดังกล่าวนี้ส่งผลต่อความถูกต้องของข้อมูลที่ต้องการนำเสนอ และอาจส่งผลกระทบต่อความเข้าใจผิดของผู้อ่าน ยิ่งไปกว่านั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาหากนักท่องเที่ยวไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ข้อผิดพลาดดังกล่าวปรากฏพบมากที่สุดในป้ายของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น ป้ายประกาศเรื่องการนำสุรา ยาสูบ และไฟเข้ามาในราชอาณาจักร ที่ตั้งอยู่บริเวณด่านพรมแดนจังหวัดหนองคาย ดังรูปภาพและตารางต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ป้ายประกาศเรื่องการนำสุรา ยาสูบ และไฟเข้ามาในราชอาณาจักร

ตารางที่ 2 ตารางตัวอย่างข้อผิดพลาดที่ส่งผลต่อความถูกต้องของข้อมูลที่จะนำเสนอ

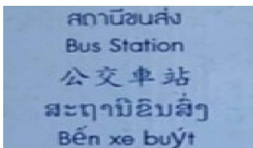
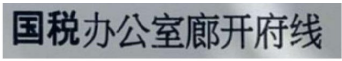
ประเภทของข้อผิดพลาด	ตัวอย่างข้อผิดพลาด	อธิบาย
การแปลความหมายผิด	2.1 酒不许超过1毫升与已打开容器。	“สุราไม่เกิน 1 ลิตร” แปลเป็น “酒 不许 超过 1 毫升” ซึ่งคำว่า “毫升” หมายถึง “มิลลิลิตร” ควรใช้คำว่า “公升” จึงจะหมายถึง “ลิตร”
การแปลเกิน	2.2 CIGARETTE烟数量200卷儿 (一包)、ZIKA烟、某某烟等、烟草、咀嚼烟某种类或多种类一起不许超过500克	“บุหรี่ยี่สิบห้าเรต” แปลเป็น “CIGARETTE 烟” ซึ่งเป็นการแปลซ้ำซ้อน เนื่องจากใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาจีน สามารถแปลเป็น “烟” หรือ “香烟” แทนได้
การแปลขาด	2.3 牌 不是国税厅做的 不许超过120张	“ไพ่” แปลเป็น “牌” ซึ่ง “ไพ่” ในที่นี้ สื่อถึง “ไฟฟ์โป๊กเกอร์” ในภาษาจีนควร จะใช้คำว่า “扑克牌” หากใช้คำว่า “牌” อาจส่งผลกระทบต่อความเข้าใจของผู้รับ สารเกี่ยวกับชนิดของไพ่หากมิได้มีการระบุชนิดอย่างชัดเจน

2.2 ข้อผิดพลาดที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความชัดเจนในการสื่อสารแก่นักท่องเที่ยว ในที่นี้หมายถึง ข้อผิดพลาดด้านการเลือกใช้คำ ไม่เหมาะสม และการแปลผิดหลักไวยากรณ์ ซึ่งข้อผิดพลาดในสองประเด็นนี้คิดเป็นร้อยละ 25.93 ของข้อผิดพลาดทั้งหมดที่สำรวจพบ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าข้อผิดพลาดดังกล่าว อาจจะไม่ส่งผลเสียร้ายแรงถึงขั้นสามารถก่อ ปัญหาให้นักท่องเที่ยวได้ แต่อาจส่งผลกระทบ

ต่อความเข้าใจที่ชัดเจนและประสิทธิภาพในการ สื่อสาร อีกทั้งยังสะท้อนถึงกระบวนการทำงานที่ ไม่มีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องในการ จัดทำป้ายต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการสร้างความประทับใจให้แก่ชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีน ที่จะเดินทางมาเยือนหนองคาย โดยข้อผิดพลาด ที่พบกระจายอยู่ในทุกแหล่งที่ทำการสำรวจยกเว้น กลุ่มของโรงแรมที่พักที่มีป้ายจำนวนน้อยมาก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางตัวอย่างข้อผิดพลาดที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความชัดเจนในการสื่อสารแก่นักท่องเที่ยว

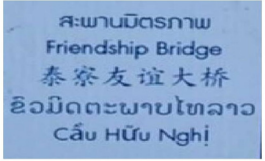
ประเภทของข้อผิดพลาด	ตัวอย่างข้อผิดพลาด	อธิบาย
การเลือกใช้คำ ไม่เหมาะสม		“สถานีขนส่ง” แปลเป็น “公交车站” ซึ่งหมายถึง “ป้ายรถเมล์” ควรจะใช้คำว่า “汽车站” จึงจะสอดคล้องกับสถานที่ที่ป้ายต้องการจะสื่อ ผู้อ่านจึงจะสามารถอ่านแล้วเข้าใจชัดเจนได้ทันที
การเลือกใช้คำ ไม่เหมาะสม		“ห้องน้ำ” เป็น “浴室” ซึ่งในภาษาจีนหมายถึง “ห้องอาบน้ำ” แม้ว่าผู้อ่านจะสามารถเข้าใจในสิ่งที่สื่อได้แต่กลับไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของชาวจีน ที่จะใช้คำว่า “卫生间” หรือ “洗手间” หรือ “厕所” ที่แปลว่า “ห้องน้ำ”
การแปลผิดหลักไวยากรณ์		“สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่หนองคาย” แปลเป็น “国税办公室廊开府线” ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักการขยายคำนามตามหลักไวยากรณ์จีนที่จะต้องเป็น “ส่วนขยาย + คำนาม” ดังนั้นจะต้องนำคำว่า “จังหวัดหนองคาย” ขึ้นก่อนแล้วจึงตามด้วยชื่อหน่วยงาน

นอกจากข้อผิดพลาดดังกล่าวข้างต้นที่ทำให้เกิดผลกระทบด้านความถูกต้องและประสิทธิภาพของข้อมูลที่น่าเสนอ ยังพบประเด็นที่ส่งผลต่อการทำความเข้าใจของนักท่องเที่ยวการใช้ภาษาซึ่งไม่ถือว่าเป็นข้อผิดพลาดแต่อาจส่ง

ผลต่อการทำความเข้าใจของนักท่องเที่ยวที่ได้อ่าน เช่น การผสมตัวอักษรในภาษาจีนระหว่างตัวเต็มและตัวย่อ หรือการใช้คำศัพท์ที่ไม่ไปในทิศทางเดียวกันในแต่ละป้ายของแต่ละพื้นที่ เช่น ชื่อสถานที่ “สะพานมิตรภาพไทย-ลาว”

ตารางที่ 4 ตารางตัวอย่างประเด็นที่ส่งผลต่อการทำความเข้าใจของนักท่องเที่ยว

ประเภท	ตัวอย่าง	อธิบาย
การผสมตัวอักษรในภาษา จีนระหว่างตัวเต็ม และตัวย่อ		ข้อความดังกล่าวมีการใช้อักษรจีนตัวเต็ม “車” ซึ่งไม่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดให้ใช้อักษรจีนตัวย่อเป็นอักษรกลางที่ใช้ทั่วไป (พิชัย แก้วบุตร, 2563) ดังนั้นควรใช้อักษรจีนตัวย่อ “车” เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้ในปัจจุบันที่สามารถรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
การใช้คำศัพท์ที่ไม่ไป ในทิศทางเดียวกัน	 	ป้ายสาธารณะที่ใช้บอกเส้นทางบนถนนแปลเป็น “泰老友谊大桥” แต่ในป้ายค่าบริการรถสามล้อแปลเป็น “泰寮友谊大桥” ซึ่งมีความหมายเดียวกัน แต่ในการแปลชื่อสถานที่เดียวกันและตั้งอยู่ในพื้นที่เดียวกันควรจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ป้ายข้อความถือว่าเป็นตัวกลางในการสื่อสารแทนมนุษย์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการถ่ายทอดข้อมูลที่ต้องการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่สมบูรณ์ และประสิทธิภาพในการสื่อสารจากข้อมูลข้างต้นพบว่าป้ายบางส่วนที่พบข้อผิดพลาด แม้จะเป็นเพียงแค่บางส่วน แต่ถ้าหากป้ายนั้นเป็นป้ายที่ให้ข้อมูลสำคัญ ก็อาจสร้างความเสียหายที่รุนแรงได้ เช่น ป้ายประกาศเรื่องการนำสุร่ายาสูบและไฟเข้ามาในราชอาณาจักร ข้อผิดพลาดที่พบสามารถแยกได้ประเภท ได้แก่ การแปลความหมายผิด

การแปลเกิน การแปลขาด การเลือกใช้คำไม่เหมาะสม การแปลผิดหลักไวยากรณ์ โดยข้อผิดพลาดที่ปรากฏมีมากกว่า 1 ข้อผิดพลาดใน 1 ป้ายที่พบจากข้อผิดพลาดที่พบยังสามารถจัดกลุ่มตามผลกระทบที่เกิดจากข้อผิดพลาดได้ 3 ประเด็นหลักๆ ได้แก่ ข้อผิดพลาดที่ส่งผลต่อความถูกต้องของข้อมูลที่จะนำเสนอ ข้อผิดพลาดที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความชัดเจนในการสื่อสารแก่นักท่องเที่ยว และประเด็นที่ส่งผลต่อการทำความเข้าใจของนักท่องเที่ยว แม้ไม่ได้เกิดจากข้อผิดพลาด

พลาดในการใช้ภาษา แต่อาจส่งผลกระทบต่อ การทำความเข้าใจของนักท่องเที่ยวที่ได้อ่าน เช่น การ ผสมตัวอักษรจีนระหว่างตัวเต็มและตัวย่อ หรือการใช้ คำศัพท์ที่ไม่ไปในทิศทางเดียวกันในแต่ละป้าย ของแต่ละพื้นที่

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถอภิปราย ผลความพร้อมของป้ายภาษาจีนในจังหวัด หนองคายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนที่จะเดิน ทางมาที่กระบวนรถไฟลาว-จีน ได้ดังนี้

ด้านปริมาณของป้ายที่กำกับด้วยภาษาจีน ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสถานที่ ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการนักท่องเที่ยวทั้ง 25 แห่ง มีอยู่ในระดับน้อยมาก ซึ่งอาจจะส่ง ผลกระทบต่อความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวจีนที่จะเดินทางเข้ามาในพื้นที่ จังหวัดหนองคาย ซึ่งปัญหาความพร้อมด้าน ปริมาณของป้ายภาษาจีนสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว ยังพบว่าเป็นปัญหาในหลายจังหวัด แม้แต่ใน พื้นที่สำคัญอย่างกรุงเทพมหานครก็ประสบปัญหา ความไม่พร้อมด้านปริมาณ จากการศึกษาของเสนห์ เดชะวงศ์ และสมพร โกมารทัต (2557) และจิราพร เนตรสมบัติ (2562, หน้า 99-107) ได้ชี้ให้เห็นถึง ความต้องการป้ายภาษาจีน เพื่อใช้สำหรับให้คำ แนะนำแก่นักท่องเที่ยวชาวจีน แต่มีปริมาณ เพียงพอในระดับพอใช้เท่านั้น นอกจากนี้ สถานที่ ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการนักท่องเที่ยวในบาง จังหวัดก็มีความไม่พร้อมด้านปริมาณเช่นกัน ดังที่ พิชัย แก้วบุตร (2563, หน้า 89-104) ได้กล่าวถึง

ป้ายภาษาจีนที่พบในท่าอากาศยานนานาชาติ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ทั้งด้านจำนวนและคุณภาพของป้าย

นอกจากปริมาณป้ายที่ไม่เพียงพอการ กระจายตัวของป้ายยังพบว่ามีกระจุกตัวอยู่ใน พื้นที่อำเภอเมืองเป็นส่วนใหญ่ ไม่กระจายครอบคลุม ไปยังพื้นที่อื่นๆ ของจังหวัด แม้แต่ในอำเภอเมือง เองยังพบการกระจุกตัวของป้ายในบางสถานที่ เท่านั้น มีสาเหตุมาจากความพร้อมของแต่ละพื้นที่ และผลประกอบการที่เกิดขึ้นเป็นแรงจูงใจในการ จัดทำป้าย เช่น ป้ายให้ข้อมูลที่วัดพระธาตุบังพวน ที่จัดทำขึ้นโดยกรมศิลป์ เพราะเป็นพื้นที่โบราณสถาน ป้ายการให้บริการรถสามล้อที่จัดทำขึ้น โดยเอกชนเพื่อประโยชน์ของผู้ประกอบการ ดังนั้น การพัฒนาความพร้อมด้านปริมาณ และการ กระจายการจัดวางป้ายที่เป็นภาษาจีนให้ ครอบคลุมพื้นที่ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมเบื้องต้นที่จะ ช่วยเพิ่มขีดความสามารถให้กับธุรกิจการท่องเที่ยว ของจังหวัดให้มีประสิทธิภาพ

ด้านคุณภาพภาษาจีนบนป้ายที่ปรากฏใน สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสถานที่ ที่เกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยว ยังคงพบข้อ ผิดพลาดอยู่เป็นจำนวนมาก โดยสามารถแยก ประเภทของข้อผิดพลาดออกได้เป็นหลายกรณี คือ ข้อผิดพลาดที่ส่งผลกระทบต่อความถูกต้องของ ข้อมูลที่จะนำเสนอ ซึ่งประกอบด้วย การแปล ความหมายผิด การแปลเกิน การแปลขาด โดย ข้อผิดพลาดกรณีนี้ เป็นประเด็นข้อผิดพลาดที่พบ

มากที่สุด ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของสหทยา สิทธิวิเศษ (2564, หน้า 88-98) ที่กล่าวถึงข้อผิดพลาดในการแปลภาษาจีนบนป้ายสาธารณะในจังหวัดเชียงราย ซึ่งการแปลความหมายผิด เป็นประเด็นข้อผิดพลาดที่สำรวจพบมากที่สุด และข้อผิดพลาดที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความชัดเจนในการสื่อสารแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วย การเลือกใช้คำไม่เหมาะสม การแปลผิดหลักไวยากรณ์ และโครงสร้างทางภาษา สอดคล้องกับการศึกษาของเพ็ญพรธา ชัยธีระสุเวท และมนัณญา ศรีหิรัญ (2562, หน้า 22-41) ที่กล่าวถึงข้อผิดพลาดในการแปลไทยเป็นจีนบนป้ายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ข้อผิดพลาดที่พบนั้นเกิดจากการเลือกใช้คำในภาษาแปล โครงสร้างภาษาในบทแปล กลวิธีการแปล และอักษรจีนผิด ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสารแก่นักท่องเที่ยว

หากพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักการในการจัดทำป้ายข้อความที่ดีของ Ko (2010, pp. 111-123) ที่ได้อธิบายลักษณะที่ดีของป้ายข้อความไว้ว่า ป้ายข้อความสาธารณะ คือ ภาษาหรือข้อความที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะเพื่อใช้สื่อสารให้ข้อมูลและวิธีการแก่ผู้อ่าน อีกทั้งลักษณะภาษาบนป้ายข้อความสาธารณะ ควรจะต้องมีความกระชับ ตรงไปตรงมา ชัดเจน และสามารถเข้าใจได้โดยง่าย นอกเหนือไปจากนั้นยังต้องมีแบบแผนและความเป็นมาตรฐาน ตามทัศนะของ Luo & Li (2006, pp. 66-69) และ Ding (2006, pp. 42-26) ที่ได้เสนอหลักการเอาไว้ หลักการดังกล่าวยังชี้ให้เห็นได้ถึงความไม่พร้อมด้านคุณภาพของป้ายอย่าง

ชัดเจน ซึ่งสาเหตุข้อผิดพลาดด้านภาษาจีนที่พบมาจากหลายสาเหตุ เช่น การใช้เครื่องมือหรือโปรแกรมแปลภาษาในการแปล การขาดความรู้ความเข้าใจและความชำนาญในภาษาจีนอย่างแท้จริง การขาดความเข้าใจบริบท และวัฒนธรรมปลายทางของภาษาแปล รวมถึงความกำกวมของภาษาต้นฉบับภาษาไทย ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดทางภาษาบนป้ายที่สำรวจพบ

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้เห็นถึงภาพรวมความไม่พร้อมของป้ายภาษาจีนในจังหวัดหนองคายในการรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ต้องเร่งพัฒนาทั้งความพร้อมด้านปริมาณและคุณภาพ ปัญหาความไม่พร้อมในเรื่องป้ายนี้ยังสะท้อนปัญหาศักยภาพของจังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและการดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของป้ายหรือข้อความที่กำกับบนป้าย ทั้งที่ถูกจัดทำขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในด้านการสื่อสารที่สมบูรณ์และถูกต้องให้แก่นักท่องเที่ยวชาวจีน ดังนั้น หน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบจึงมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาจัดทำและพัฒนาป้ายที่มีอยู่ให้มีภาษาจีนหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ ที่เป็นมาตรฐาน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนที่จะเดินทางผ่านขบวนรถไฟลาว-จีนและเข้าสู่ประเทศไทย เพื่อไม่ให้พลาดโอกาสในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด โดยเฉพาะธุรกิจภาคการท่องเที่ยวของท้องถิ่น รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคายด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นควรสนับสนุนให้มีการจัดทำป้ายที่มีข้อความภาษาจีนกำกับเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนที่จะเดินทางเข้ามาตามเส้นทางรถไฟลาว-จีน

1.2 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือในการตรวจสอบคุณภาพด้านภาษาของป้ายโดยขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาจีนโดยเฉพาะ

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

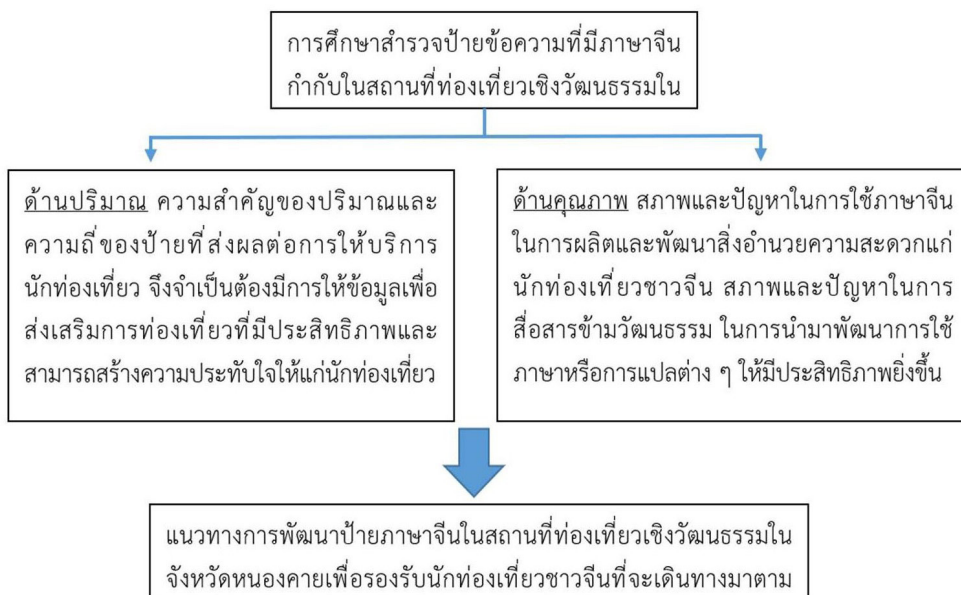
2.1 ควรศึกษาวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางภาษาและสาเหตุของข้อผิดพลาดบนป้ายข้อความภาษาจีน

2.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพ

ทางด้านภาษาจีนในการให้บริการด้านข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีแนวเขตติดต่อกับจังหวัดหนองคาย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าป้ายข้อความภาษาต่างประเทศนั้นมีความสำคัญในการส่งเสริมและให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมากแต่สถานการณ์ในปัจจุบันเนื่องจากปริมาณและคุณภาพที่มีนั้นยังคงไม่เพียงพอและครอบคลุมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาในอนาคต ทั้งนี้ภาษาจีนมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาคุณภาพด้านบริการของผู้คนในพื้นที่ ซึ่งผลการวิจัยนำมาซึ่งแนวทางและองค์ความรู้ในการพัฒนาทั้งด้านภาษาและปริมาณของป้ายในพื้นที่ท่องเที่ยวแก่หน่วยงานในพื้นที่ต่อไป

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรวรรณ พรหมแย้ม. (2565). การศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์ด้านภาษาจีนและกลวิธีการแปลชื่อธุรกิจร้านค้าในสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่. *มนุษยศาสตร์สาร*, 23(1), 209-230.
- กฤตพล วังภูสิต. (2555). ชื่อธุรกิจการค้าในย่านสยามสแควร์: การศึกษาตามแนวภูมิทัศน์เชิงภาษาศาสตร์. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤตภัทร ภาบาลบุตร, ชีรศักดิ์ สิงห์ปรีชา และเชมโชติ ภูประเสริฐ. (2552). กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว กรณีศึกษา ชุมชนเมืองเก่าริมแม่น้ำโขง ตำบลสะพานมิตรภาพไทยลาว จังหวัดหนองคาย. (รายงานการวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กัลปพฤกษ์ เกื้อเกตุ. (2541). การวางแผนพัฒนาความร่วมมือเพื่อรองรับการเติบโตการท่องเที่ยวชายแดน: กรณีศึกษาเมืองหนองคาย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตต์สรี ทองน้อย. (2565). รถไฟจีน-ลาว กับโอกาสธุรกิจที่ไทยกำลังไล่คว้า และความท้าทายที่เกษตรกรเผชิญ. เข้าถึงได้จาก <https://www.bbc.com/thai/60248500>
- จิราพร เนตรสมบัตร. (2562). ทักษะของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่อป้ายภาษาจีนในสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของกรุงเทพมหานคร. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 21(2), 99-107.
- ขึ้น ศรีสวัสดิ์ และเกริกไกร แก้วล้วน. (2550). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา วัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ณรงค์ฤทธิ์ โสภา. (2553). การพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศของมัคคุเทศก์ทางด้านธรณีวิทยา และซากดึกดำบรรพ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พิชัย แก้วบุตร. (2563). ความพร้อมด้านภาษาจีนของท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดสุราษฎร์ธานีกับ MICE CITY: การศึกษาตามแนวภูมิทัศน์เชิงภาษาศาสตร์. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 17(1), 89-104.
- เพ็ญพรรษา ชัยธีระสุเวท และมณีนญา ศรีหิรัญ. (2562). ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวลำปาง: กลวิธีและข้อผิดพลาดที่พบในการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีน. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(5), 22-41.
- รณชัย บุญสอน. (2562). การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำโขง จังหวัดหนองคาย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 11(1), 232-243.
- วาร์ชต์ มัธยมบุรุษ. (2552). การตลาดการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 8(2), 48-61.
- สรียา วิริโยสุทธิกุล, ชีระ กุลสวัสดิ์ และสฤติ อีสริยานนท์. (2558). นโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดหนองคาย. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 7(3), 93-123.

- สหทัย สิริวิเศษ. (2564). การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดและสาเหตุข้อผิดพลาดในการแปลภาษาจีนบนป้ายสาธารณะในจังหวัดเชียงราย. *มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 9(1), 88-98.
- เสนห์ เดชะวงศ์ และสมพร โกมารทัต. (2557). ความต้องการภาษาต่างประเทศของวัดในกรุงเทพมหานคร. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อภิญาณ จิตรกุล, สิริธ จารุณลักษณ์ และศุภามา นพวิญวงศ์. (2564). เปิดหุ้ดรภไฟจีน-ลาว: นัยต่อเศรษฐกิจไทย. เข้าถึงได้จาก <https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article17Sep2019.aspx>
- Blunkett, D. (1998). *Foreword Modern Foreign Languages*. London: Department of Education and Employment.
- Ding, H. Q. (2006). Endeavour to improve public signs and gradually develop reference translations. *Chinese Translators Journal*, 27(6), 42-26.
- Ginting, N., & Sasmita, A. (2018). *Developing tourism facilities based on geotourism in Silalahi Village, Geopark Toba Caldera*. Indonesia: IOP Publishing Ltd.
- He, X. Y. (2006). Current situation of Chinese-English public signs translation and strategies of communicative translation. *Foreign Languages and Their Teaching*, 204(3), 57-59.
- Kenett, F. (2002). Language Learners as Cultural Tourist. *Annals of Tourism Research*, 29(2), 557-559.
- Ko, L. (2010). Chinese-English Translation of Public Signs for Tourism. *The Journal of Specialised Translation*, 13(13), 111-123.
- Leslie, D. and Russell, H. (2004). The Importance of Foreign Language skills in the Tourism Sector: A Comparative Study of Student Perceptions in the UK and Continental Europe. *Tourism Management*, 27(6), 1397-1407.
- Luo, X. M., & Li, T. W. (2006). Translating public signs: some observations. *Chinese Translators Journal*, 27(3), 66-69.
- Niu, X. S. (2007). How to transmit vocative function in C-E translation of Chinese public signs. *Chinese Translators Journal*, 28(2), 63-67.
- Tain-Cole, S. and Crompton, J. L. (2003). A Conceptualization of the Relationships between Service Quality and Visitor Satisfaction and their links to Destination Selection. *Leisure Studies*, 22, 65-80.

การวิเคราะห์สาระัตถะมังคลัตถทีปนีตามกรอบอาศรม 4^{*}

Analysis of the essence of Mangalatthatipani according to Ashram 4

จรัส ลีกา, พระมหาณัฐพันธ์ หาดยพงษ์, พระมหาปพน กตสาโร¹, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม²
และพระมหาใจสิงห์ สิริธมฺโม³

Jaras Leeka, Phramaha Natthabhan Hanpong, Phramaha Paphon Katararo,
Phramaha Paitool Siridhammo and Phramaha Jaising Siridhammo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jarasleeka@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสาระัตถะของอาศรม 4 2) ศึกษาสาระัตถะของมังคลัตถทีปนี 3) วิเคราะห์สาระัตถะมังคลัตถทีปนีตามกรอบอาศรม 4 เป็นวิจัยเชิงเอกสาร เก็บรวบรวมจากเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิ วิเคราะห์ด้วยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. อาศรมเป็นข้อปฏิบัติในแต่ละช่วงวัยของศาสนาพราหมณ์ ประกอบด้วย 1) พรหมจารี 2) คฤหัสถ์ 3) วานปรสค์ 4) สันยาสี เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่คนในสังคมอินเดียถือปฏิบัติในแต่ละช่วงวัยของชีวิตข้อปฏิบัตินี้บุคคลในวรรณะพราหมณ์จะต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกอาศรม ส่วนผู้อยู่ในวรรณะกษัตริย์ และวรรณะไศยยะ จะยึดถือปฏิบัติเพียง 2 อาศรมแรกเท่านั้น
2. มังคลัตถทีปนีเป็นคัมภีร์ชั้นปกรณวิเสสภาษาบาลีที่พระสิริมังคลาจารย์ได้รจนาได้แต่งขึ้นเมื่อปีวอก จ.ศ. 886 (พ.ศ. 2097) เพื่ออธิบายมงคลสูตรในชุดทักปาฐะสูตรตติยปิฎกที่พระสุตตันตปิฎก ที่มีอ้างอิง

^{*}ได้รับบทความ: 26 ตุลาคม 2565; แก้ไขบทความ: 27 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2566

เนื้อหาจากอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และมีการยกนิทานชาดกมาประกอบคำอธิบาย มีจำนวน 11 พระคาถา มีเนื้อหามงคลจำนวน 38 ประการ ที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

3. การสังเคราะห์สาระัตถะมังคลัตถที่ปนีตามกรอบอาศรม 4 ทำได้ดังนี้ 1) มงคลที่ 1-11 สังเคราะห์เข้าในอาศรมพรหมจารี ได้แก่ การไม่คบคนพาล - การบำรุงมารดาบิดา เพราะเป็นวัยเริ่มต้นในการดำเนินชีวิตจะต้องเรียนรู้ด้านทฤษฎีอย่างถูกต้องมีนิทานชาดก จำนวน 94 เรื่อง 2) มงคลที่ 12-23 สังเคราะห์เข้าในอาศรมคฤหัสถ์ ได้แก่ การสงเคราะห์บุตร-ความอ่อนน้อมมีนิทานชาดก จำนวน 43 เรื่อง 3) มงคลที่ 24-30 สังเคราะห์เข้าในอาศรมวานปรสค์ ได้แก่ ความสันโดษ-การสนทนาธรรมตามกาล มีการนำนิทานชาดก จำนวน 42 เรื่อง และ 4) มงคลที่ 31-38 สังเคราะห์เข้าในอาศรมสันยาสี ได้แก่ การบำเพ็ญตบะ-จิตเกษม และมงคล 38 ข้อนี้เหมาะสมต่อช่วงอายุที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: สาระัตถะ; มังคลัตถที่ปนี; อาศรม 4

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the essence of Ashram 4, 2) to study the essence of Mangaladipani, 3) to analyze the essence of Ashram 4 as documentary research. Collected from primary and secondary documents, analyzed by a descriptive method based on the inductive method.

The research results were as follows:

1. Ashram is a practice in each stage of Brahmanism; consisting of 1) Brahmin 2) Lahustha 3) Vanaprasth 4) Sanyasi is a way of life that people in Indian society follow in each stage of life. This practice must be strictly adhered to by the Brahmin caste in every ashram. Those in the Royal caste and Vaishya caste will adhere to only the first two ashrams (Bharat, Laymen) only.

2. Mangaladipani It is a Pali scripture in the Pali language that Phra Sirimangalajarn wrote in the year 886 AD. (BC. 2097) to describe the Mangala Sutta in the Khuddaka Pāṭha, Sutta Nipāṭa, Sutta Piṭaka. There are references to the content from the commentary, Supreme Court, and Jataka tales are quoted as an explanation. There are 11 spells with 38 auspicious contents that are used as guidelines for improving the quality of life.

3. Synthesis according to the fourth ashram framework can be done as follows: 1) the 1st-11th auspiciousness of entering the virgin ashram, i.e. not associating with bullies - nurturing mothers and fathers because it is an early age in life, must learn the theory

correctly. There are 94 Jataka tales. 2) Synthesis of the 12th-23th auspicious things into the layman's ashram, namely child support-humility. There are 43 Jataka tales. 3) Synthesis of 24th - 30th auspicious things into the Ashram of Vanaprasat, i.e. solitude - Discussing the Dharma according to the times. There were 42 Jataka tales and 4) Synthesis of the 31-38 auspicious things into the Sanyasi Ashram, namely asceticism-cittakasem and 38 auspicious items.

Keywords: the essence; Mangalatthatipani; Ashram 4

1. บทนำ

ในคัมภีร์พราหมณ์-ฮินดู มีคุณธรรมที่จะต้องปฏิบัติอยู่มากมาย สิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในภควัทคีตาว่า เป็นประดุจคุณธรรมของเทพเจ้า เช่น ความกล้าหาญ การเสียสละ การให้ทาน อุดกถัน การศึกษาคัมภีร์ มีความซื่อสัตย์ อ่อนน้อมถ่อมตน มีความเมตตาต่อสิ่งที่มีชีวิต คุณธรรมทั้งหลายเหล่านี้สรุปได้เป็น 5 ประการ เรียกว่า สาธารณธรรม หลักธรรมที่วรรณะทุรฉริยะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คือ 1) ความบริสุทธิ์ (purity) บริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา และใจ 2) ความอดกถัน (self control) อดกถัน อารมณ์ และจิตใจ 3) การปล่อยวาง (Detachment) ปล่อยวางจากวัตถุที่พอใจชอบใจ 4) ความสัตย์ (Truth) ความสัตย์จริงที่พูดไป และ 5) อหิงสา (Non violence) การไม่เบียดเบียนซึ่งเป็นการแสดงออกของนักปราชญ์พราหมณ์-ฮินดู ผู้ยึดมั่นในคุณธรรมมาแล้วทุกท่าน (บุญมี แท่นแก้ว, 2548, หน้า 60) คุณธรรมดังกล่าวนี้ทุรฉริยะจะต้องถือปฏิบัติตั้งแต่กำเนิดจนกระทั่งดับชีพสังขาร และฮินดูชนได้กำหนดระบบของการจัดตารางชีวิตไว้ให้ปฏิบัติอย่างชัดเจนทุกขั้นตอน ที่เรียกกันว่า หลักของฮินดูธรรมหรืออาศรม 4

อาศรมเป็นการกำหนดช่วงระยะเวลาของชีวิต ซึ่งคำสอนในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้แบ่งหรือประมาณกาลอายุของคนเราไว้โดยเฉลี่ยประมาณ 100 ปี และในร้อยปีนี้ได้แบ่งออกเป็น 4 ระยะ หรือ 4 ขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนนั้นเรียกว่า “อาศรม” ซึ่งในแต่ละอาศรมนั้น คำสอนในศาสนา ยังได้แบ่งช่วงระยะเวลาเอาไว้ในแต่ละอาศรมนั้นกินเวลาประมาณ 25 ปี (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2546, หน้า 116) อาศรมธรรมเป็นสิ่งที่ถือเป็นหน้าที่ซึ่งบุคคลควรปฏิบัติในขั้นตอนแห่งชีวิตของตน นักปราชญ์ฮินดูได้พิจารณาเห็นว่า “ในช่วงชีวิตของคนแต่ละคนควรมีระบบการที่แน่นอน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาปรับปรุงตนเองให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตของร่างกาย มั่นคง สติปัญญา และกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ และเพื่อให้การดำรงชีวิตอยู่ในโลกเป็นไปด้วยความราบรื่น ประสบสิ่งที่ตนพึงปรารถนาตามสมควรแก่โอกาส (พระมหาสมฺมโน, 2537, หน้า 139) ดังนั้น ในคัมภีร์ของพราหมณ์-ฮินดูจึงแบ่งชีวิตของมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้น และขั้นตอนของชีวิตทั้ง 4 นี้ เรียกว่า “อาศรมธรรม” ประกอบด้วย พรหมจริยะ วัยหรือขั้นตอนแห่งการศึกษาเล่าเรียน อายุตั้งแต่แรกเกิด ถึง 25 ปี

คฤหัสถะ วัยแห่งการครองเรือน อายุตั้งแต่ 25-50 ปี วานปรสเถ วัยแห่งการอยู่ป่าหรืออยู่ในที่สงัด เป็นช่วงที่ 3 ของชีวิต ถึงวัยอาวโส อายุราว 51-75 ปี และสันยาสะ วัยแห่งการสละโลกออกบวช เมื่อเข้าวัยชรา อายุ 75 ปี ขึ้นไป

หลักอินธุธรรมหรือหลักอาศรม 4 ดังกล่าวมานี้ สามารถสรุปได้ว่า อาศรมข้อที่ 1-2 คือ พรหมจรรย์ และคฤหัสถะ เป็นความโน้มเอียงทางจิตใจของแต่ละบุคคลไปในทางโลกโดยธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันนั้น จากประสบการณ์ที่เขาได้รับในกิจการงานของเขา เป็นการอบรมบ่มนิสัยของเขา ให้โน้มเอียงไปในทางออกบวช อาศรมข้อ 3-4 คือ วานปรสเถ และสันยาสะ เป็นวัยแห่งการปลีกตัวออกจากความวุ่นวายของโลก เป็นการแสดงถึงความเจริญเติบโตภายในหรือที่เรียกว่า มีอุปนิสัยแก่กล้า มีศรัทธาแก่กล้าในอาตมมัน พร้อมทั้งจะเข้าถึงความหลุดพ้นได้ทุกเมื่ออาศรมทั้ง 4 นี้ ต่างก็อาศัยซึ่งกันและกัน คือขั้นที่ 1-2 เป็นการตระเตรียมเพื่อบรรลุความหลุดพ้นขั้นที่ 3-4 เป็นลักษณะของจิตซึ่งพร้อมที่จะหลุดพ้น แต่เมื่อหลุดพ้นถึงที่สุดแล้ว ก็ต้องอยู่ในโลกต่อไปอีกจนกว่าสังขารร่างกายจะแตกดับ และในขณะเดียวกันนั้น ก็ต้องอาศัยข้าพลาอาหารของชาวโลกเป็นอยู่ต่อไป

จากแนวคิดดังกล่าวพบว่า มนุษย์แม้จะมีหลักอินธุธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและข้อปฏิบัติ อยู่แล้วก็ตาม แต่มนุษย์ก็มีธรรมชาติคือความกลัวติดตัวมาตั้งแต่เกิด เช่น ความกลัวที่เกิดจากภัยธรรมชาติ และภัยจากสิ่งอื่น เช่น จากสัตว์ จากโรคร้าย ภูตผีปีศาจ และจากมนุษย์ด้วยกัน ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงได้แสวงหาบางสิ่งบางอย่างมายึดเหนี่ยว

หรือเป็นที่พึ่งทางใจ ด้วยเชื่อว่า สิ่งเหล่านั้นสามารถคลบับดาลให้ตัวเองประสบความสำเร็จหรือสามารถปกป้องคุ้มครองตัวเองได้ จึงเป็นที่มาของการเคารพบูชาในสิ่งเหล่านั้นว่า เป็นสิ่งวิเศษหรือเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ และมีการยกย่องให้เป็นเทพเจ้าหรือสิ่งที่ดั่งาม (มงคล) สำหรับตน (พระครูสิริสุตานุยุต, 2556, หน้า 13)

มงคล เป็นความดีงาม และเป็นความเจริญรุ่งเรืองด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ บิรवार และปัญญา อันเป็นเหตุให้บรรลุความสุขตามที่ปรารถนา และต้องการ เพราะมนุษย์มีความปรารถนาสิ่งต่างเหล่านี้ เช่นเดียวกัน สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องแสวงหาเพราะว่าพื้นฐานของชีวิตมนุษย์นั้นมีความต้องการที่แตกต่างกัน และความเป็นปุถุชนที่ไม่เข้าใจความเป็นจริงชีวิต จึงทำให้ต่างคนต่างมีความหวาดกลัวต่อความทุกข์จากภัยที่จะเป็นอันตรายต่อตน และทรัพย์สินในครอบครั้ว ด้วยอาศัยอำนาจแห่งความกลัวนี้ จึงทำให้มนุษย์แสวงหาที่พึ่ง ที่ต่างก็เชื่อว่าเป็นสิ่งประเสริฐ และมีอำนาจที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถคุ้มครองชีวิต และทรัพย์สินของตนให้อยู่รอดปลอดภัยจากอันตรายที่จะเกิดขึ้นได้ บางครั้งก็ใช้ที่พึ่งนั้นให้ช่วยขจัดปัดเป่ารักษาโรคร้าย และความเจ็บป่วย และในบางครั้งก็ใช้ที่พึ่งนั้นคลบับดาลให้พืชผลทางการเกษตรของตนเจริญงอกงาม หรือไม่ก็ใช้ที่พึ่งนั้นช่วยปกป้องภัยพิบัติที่จะเกิดแก่พืชผลทางการเกษตร ทรัพย์สิน และชีวิตของตน และบางครั้งก็พึ่งเหล่านั้นได้คลบับดาลให้สำเร็จประโยชน์ตามที่ขอได้จริง จนนำไปสู่การปฏิบัติที่ได้ทำสืบต่อกันมา ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเมื่อย้อนหลังไปเมื่อประมาณ 26

ศตวรรษ สมัยพุทธกาล ในชมพูทวีป มีมหาชนได้ชุมนุมกันในที่ต่างๆ เช่น สถานที่ใกล้ประตูเมืองบ้าง สถานที่ราชการบ้าง มีการมอบทรัพย์สินเงินทองเพื่อจ้างให้คนเล่าเรื่องต่างๆ มีเรื่องนางสีดาเป็นต้น ซึ่งเรื่องบางเรื่องใช้เวลาหลายเดือนกว่าจะจบ และในสถานที่นั้นวันหนึ่งได้มีปัญหามาขึ้นว่า “อะไรคือมงคล” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554, หน้า 5) ซึ่งเจ้าลัทธิต่างพยายามที่จะตอบคำถามนี้ โดยกลุ่มทิฐุมังคลิกะได้เสนอว่า “สิ่งที่เห็นเป็นมงคลในโลก” รูปต่างๆ ในโลกนี้ เมื่อบุคคลได้เห็นแล้วเป็นมงคล เช่น เห็นหญิงมีครรภ์ เห็นเด็กร่วนนมตักแต่งกายด้วยเครื่องประดับ เห็นหม้อที่มีน้ำอยู่เต็ม เป็นต้น ข้อเสนอนี้ถูกหักล้างจากกลุ่มสุตมังคลิกะที่เสนอข้อคิดเห็นว่า รูปที่ตาเห็นนั้นแท้จริงแล้วมีทั้งสิ่งดีและสิ่งที่ไม่ดี เช่น บางครั้งเห็นสิ่งที่ไม่สะอาด เห็นสิ่งที่ไม่ชอบใจ เป็นต้น ถ้าตาเห็นสิ่งที่ไม่ดี จะถือว่าการเห็นนั้นเป็นมงคลได้อย่างไร (พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, 2557, หน้า 4-5) และกลุ่มสุตมังคลิกะได้เสนอแนวความคิดของตนขึ้นมาว่า “เสียงที่ได้ยินต่างหากเป็นมงคล” “คนบางคนในโลกนี้ลุกขึ้นแต่เช้า ได้ยินเสียงว่า เจริญแล้ว เจริญอยู่ ใจดี เป็นต้น เสียงที่ได้ยินนี้จึงเป็นมงคล ซึ่งข้อเสนอของกลุ่มสุตมังคลิกะนี้ก็ได้อ้างอิงโดยกลุ่มมุตมังคลิกะ ซึ่งได้กล่าวว่า แท้จริงแล้วหูย่อมได้ยินเสียงที่ดีบ้างไม่ดีบ้างที่ชอบใจบ้างไม่ชอบใจบ้างซึ่งเสียงที่ไม่ดีไม่น่าชอบใจเหล่านั้นจะเป็นมงคลได้อย่างไร แล้วกลุ่มมุตมังคลิกะก็ได้เสนอว่า “สิ่งที่ทราบแล้วต่างหากที่เป็นมงคล” เช่น คนบางคนลุกขึ้นแต่เช้า สูดกลิ่นดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม จับต้องแผ่นดิน เป็นต้น

อารมณ์ที่รับรู้เหล่านี้ต่างหากที่เป็นมงคล

จากข้อถกเถียงในเรื่องมงคลนี้ของกลุ่มนักคิดทั้ง 3 กลุ่มได้มีแนวคิดที่แตกต่างกันไปและมีการหาเหตุผลเพื่อยืนยันทัศนะของตน กลุ่มที่เชื่อในแนวคิดใดก็ไปเข้ากลุ่มกับแนวคิดนั้น และการคิดเรื่องมงคลได้แผ่ขยายไปทุกแห่งจนถึงหมื่นจักรวาลแต่อย่างไรก็ตามก็ยังไม่มีใครสามารถหาคำตอบได้อย่างถูกต้อง (ปิ่น มุทุกันต์, 2555, หน้า 8) จนผ่านไป 12 ปี กลุ่มเทวดาชั้นดาวดึงส์ได้นำปัญหานี้ไปทูลถามท้าวสักกะเทวราช ท้าวสักกะตรัสถามว่า เรื่องมงคลนี้เกิดที่ไหน เมื่อทราบว่าเป็นเรื่องมงคลเกิดในโลก มนุษย์ ท้าวสักกะจึงถามเหล่าเทวดาว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ที่ไหน และมีใครได้ทูลถามพระพุทธรองค์หรือไม่ เทวดาเหล่านั้นทูลว่า พระพุทธรองค์ประทับอยู่ในมนุษยโลก และยังไม่มีใครได้ทูลถาม ด้วยเหตุนี้ ท้าวสักกะจึงมีเทวบัญชาให้เทพบุตรองค์หนึ่งเป็นผู้ทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้า เทวดาทั้งหลายจึงพากันไปวัดเชตวันมหาวิหาร เพื่อทูลถามปัญหาเรื่องมงคลกับพระพุทธรองค์ และพระพุทธรองค์ได้ทรงแสดงมงคล 38 ประการให้ฟัง (ขุ.ขุ. (ไทย) 25/5/6-8) เมื่อพระพุทธรองค์ทรงเทศนามงคลจบลง ปัญหาเรื่องมงคลที่เป็นสาเหตุเกิดความสับสนแก่มหาชนถึง 12 ปี ก็ได้สิ้นสุดลง ผลจากการที่พระพุทธรเจ้าได้แสดงมงคล 38 ประการนี้ทำให้ข้อสงสัย และถกเถียงต่างๆ ว่าอะไรเป็นมงคลหรือสิ่งทำให้เจริญดีงาม มงคลทั้ง 38 ประการนี้เมื่อนำไปใช้เพื่อการดำเนินชีวิตจะนำไปสู่ความเจริญอกงาม เมื่อวิเคราะห์อย่างละเอียดแล้วพบว่า มงคลทั้ง 38 ประการเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงวัยของมนุษย์ ซึ่งมี

ความคล้ายคลึงกับหลักปฏิบัติของอาศรมธรรมที่มี การแบ่งช่วงวัยของมนุษย์เอาไว้ชัดเจน และ พบว่าสาระัตถะของมงคลที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดง ไว้ในได้อาศัยแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตที่คนใน สังคมยุคนั้นปฏิบัติกันอยู่ เพราะในสังคมของชาว อินเดียอารยันสมัยพระเวท (ประมาณ 3500-5000 ปี ก่อนคริสต์ศักราช) ที่มีระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการ ดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงวัยของชีวิต เรียกว่า อาศรม สำหรับผู้อยู่ในวาระพรหมณ์จะต้องยึดถือปฏิบัติ อย่างเคร่งครัดให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกอาศรม ส่วนผู้อยู่ในวาระกษัตริย์ และวาระไวยสยะ (หรือแพศย์) มักยึดถือปฏิบัติเพียง 2 อาศรมแรก อาศรม 4 ประกอบด้วย 1) พรหมจารี 2) คฤหัสถ์ 3) วานปรสค์ 4) สันยาสี และสาระัตถะมงคลัตถที่ป นี้ที่พระสิริมงคลาจารย์นักปราชญ์แห่งอาณาจักร ล้านนาได้รจนาขึ้นเพื่ออธิบายความคาถาในมงคล 38 ประการ โดยการยึดกรอบการอธิบายมงคล คาถาตามอาศรม 4 ด้วยวิธีการอธิบายที่มีการยก นิทานในอรรถกถาธรรมบท และนิทานในชาดกมา เป็นตัวอย่างประกอบการอธิบายเพื่อความชัดเจน ในการเข้าใจเนื้อหาของแต่ละมงคล

จากปัญหาดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความ ประสงค์ที่จะทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารัต ถะมงคลัตถที่ปนีตามกรอบอาศรม 4 เพื่อค้นหาคำ ตอบว่า เมื่อนำสารัตถะของมงคลทั้ง 38 ประการ เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงวัยตาม กรอบของอาศรม 4 แล้ววิถีชีวิตจะมีลักษณะเป็น อย่างไร และเพื่อตอบข้อสงสัยว่า แต่ละช่วงวัยของ อาศรม 4 จะใช้หลักมงคลอะไรจึงจะเหมาะสมที่

ทำให้การดำเนินชีวิตมีความเจริญก้าวหน้าตาม อาศรมที่ตนปฏิบัติอยู่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความ ประสงค์จะนำมงคลทั้ง 38 ประการนั้นมา สังเคราะห์ให้เข้าตามกรอบของอาศรม 4 และ งานวิจัยนี้เมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้วจะเป็นข้อมูล สารสนเทศแก่ผู้สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสารัตถะของอาศรม 4
2. เพื่อศึกษาสารัตถะของมงคลัตถที่ปนี
3. เพื่อวิเคราะห์สารัตถะมงคลัตถที่ปนี

ตามกรอบอาศรม 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) ขั้นตอน รวบรวมข้อมูล: การรวบรวมข้อมูลเอกสารชั้น ปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก หนังสือมงคลัตถที่ปนี และหนังสือ Indian Philosophy 2) การรวบรวมข้อมูลเอกสารชั้น ทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพุทธ จริยศาสตร์ที่นำไปใช้เพื่อการสังเคราะห์สารัตถะ มงคลัตถที่ปนีตามกรอบอาศรม 4 3) การวิเคราะห์ ข้อมูล มีการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูลจาก เอกสารที่ได้มาทั้งหมด แยกแยะแล้ววิเคราะห์ ข้อมูลในด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบ สรุปเนื้อหาที่ ได้จากการวิเคราะห์ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สาระัตถะ มังคลัตถที่ป็นีตามกรอบอาศรม 4 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สาระัตถะของอาศรม 4 สรุปได้ว่า อาศรม 4 เป็นขั้นตอนการดำเนินชีวิตตามแนวคิดที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวทที่ยึดปฏิบัติในสังคมอินเดียสมัยโบราณได้แบ่งชีวิตของมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้น เรียกว่า “อาศรมธรรม” ประกอบด้วย พรหมจารียะ วัยหรือขั้นตอนแห่งการศึกษาเล่าเรียน อายุตั้งแต่แรกเกิด ถึง 25 ปี คฤหัสถะ วัยแห่งการครองเรือน อายุตั้งแต่ 25-50 ปี วานปรสธะ วัยแห่งการอยู่ป่าหรืออยู่ในที่สงัด เป็นช่วงที่ 3 ของชีวิต ถึงวัยอาวุโส อายุ 51-75 ปี และสันยาสะ วัยแห่งการสละโลกออกบวช เมื่อเข้าวัยชรา อายุ 75 ปี ขึ้นไป การดำเนินชีวิตตามของอาศรมจะประทุติตนในสาธารณธรรม 5 ประการ คือ 1) ความบริสุทธิ์ 2) ความอดกลั้น 3) การปล่อยวาง 4) ความสัตย์ และ 5) อหิงสา และการปฏิบัติในอาศรมธรรมนั้น วรณะพราหมณ์ที่จะต้องปฏิบัติตามเคร่งครัดครบถ้วน ส่วนผู้อยู่ในวรรณะกษัตริย์ และวรรณะไวยสยะ จะถือปฏิบัติเพียง 2 อาศรมแรกเท่านั้น และเมื่อมองในแง่มุมการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน คงเป็นไปได้ยากเพราะวิถีวัฒนธรรมของโลกมีการเปลี่ยนแปลงไป ความปรารถนาการเข้าถึงโมกษะที่จะหลุดพ้นจากทุกข์ตามเจตนาเดิมที่บันทึกไว้ในคัมภีร์พระเวทคงเป็นไปได้ยาก แนวคิดดังกล่าวในยุคปัจจุบันจึงเป็นเพียงแนวคิดในอุดมคติ หลักอาศรม 4 เป็นการวางรูปแบบการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ตามหลักฮินดูธรรม ซึ่งสรุปได้ว่า

อาศรมข้อที่ 1-2 คือ วัยพรหมจารี และคฤหัสถ์ เป็นการปฏิบัติตนให้มีจิตโน้มเอียงไปในทางโลก โดยธรรมชาติ และเมื่อถึงวัยอันเหมาะสมที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยอย่างถูกต้องแล้วจิตใจจะโน้มเอียงไปในการออกบวช อาศรมข้อ 3-4 คือ วัยวานปรสธ และวัยสันยาสี เป็นวัยแห่งการปลีกตัวออกจากความวุ่นวายของโลก เป็นการแสดงถึงความเจริญเติบโตภายใน หรือที่เรียกว่า มีอุปนิสัยแก่กล้า มีศรัทธาแก่กล้าในอาตมมัน พร้อมทั้งจะเข้าถึงความหลุดพ้นอาศรมทั้ง 4 นี้ ต่างอาศัยเกี่ยวพันกัน คือ ขั้นที่ 1-2 เป็นการเตรียมเพื่อบรรลุความหลุดพ้นขั้นที่ 3-4 เป็นลักษณะของจิตซึ่งพร้อมที่จะหลุดพ้น แต่เมื่อหลุดพ้นถึงที่สุดแล้วก็ต้องอยู่ในโลกต่อไป

2. สาระัตถะของมังคลัตถที่ป็นี สรุปได้ว่า มูลเหตุของการเกิดมงคลมาจากการถกเถียงถึงเรื่องมงคลที่เกิดขึ้นในสมัยก่อนพุทธกาลทำให้เกิดแนวคิดทางปรัชญาขึ้น 3 แนวคิด คือ ทิฏฐม้งคฺลิกะ สุตม้งคฺลิกะ และสุตม้งคฺลิกะ ซึ่งแต่ละกลุ่มได้ให้เหตุผลเพื่อยืนยันแนวคิดของตน และเรื่องการถกเถียงดังกล่าวนี้ยุติลงเมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น และทรงแสดงมงคลที่ใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นไปเพื่อความเจริญงอกงามของชีวิต ดังนั้น การปฏิบัติตามหลักมงคลทั้ง 38 ประการนี้จะทำให้ชีวิตเป็นไปเพื่อความเจริญ ส่วนสาระัตถะของมังคลัตถที่ป็นี ประกอบ 11 พระคาถา สรุปได้ ดังนี้ 1) สรุปเนื้อความในพระคาถาที่ 1 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) การไม่เสพคนพาล (2) การเสพบัณฑิต (3) การบูชาบุคคลที่ควรบูชา 2) สรุปเนื้อความในพระคาถาที่ 2 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) การอยู่ในประเทศที่สมควร (2) ความเป็นผู้มีบุญอันทำไว้แล้วในกาล

ก่อน (3) การตั้งตนไว้ชอบ (3) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 3 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) ความเป็นพหูสูต (2) ความเป็นผู้มีศีลปะ (3) การมีวินัยที่ศึกษาดีแล้ว (4) การพูดจาที่เป็นสุภาषิต (4) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 4 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) การบำรุงมารดาบิดา (2) การสงเคราะห์บุตร (3) การสงเคราะห์ภรรยา (4) การงานไม่คั่งค้างอาภูล 5) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 5 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) การให้ทาน (2) การประพฤติดุธรรม (3) การสงเคราะห์ญาติ (4) การทำงานที่ปราศจากโทษ (6) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 6 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) การงดเว้นจากบาป (2) การสำรวมในการดื่มน้ำเมา (3) ความไม่ประมาทในธรรม (7) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 7 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) ความเคารพ (2) ความอ่อนน้อม (3) ความสันโดษ (4) ความกตัญญู (5) การฟังธรรมตามกาล (8) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 8 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) ความอดทน (2) ความเป็นผู้ว่าง่าย (3) การเห็นสมณะ (4) การสนทนาธรรม (9) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 9 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) การบำเพ็ญตบะ (2) การประพฤติดุพหุภรรย (3) การเห็นอริยสัจ (5) การทำนิพพานให้แจ้ง (10) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 10 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) จิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม (2) จิตไม่เศร้าโศก (3) จิตปราศจากธุลี (4) จิตเกษม (11) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 11 เป็นการสรุปรูปเนื้อหาของมงคลทั้ง 38 ประการใน 10 พระคาถา ที่เรียงจากน้อยไปหามาก สรุปรูปได้ดังนี้ 1) พระคาถาที่ 1,2,6 ประกอบด้วยคาถาๆ ละ 3 มงคล 2) พระคาถาที่ 3,4,5,8,9,10 ประกอบด้วยคาถาๆ ละ 4 มงคล 3)

พระคาถาที่ 7 ประกอบด้วย 5 พระคาถา

3. การวิเคราะห์สารัตถมมังคลัตถที่ปนิตามกรอบอาศรม 4 สรุปรูปได้ดังนี้

3.1 มงคลที่ 1-11 สังเคราะห์เข้าในอาศรมพรหมจารี ประกอบด้วย 1) การไม่เสพคนพาล 2) การเสพบัณฑิต 3) การบูชาบุคคลที่ควรบูชา 4) การอยู่ในประเทศที่สมควร 5) ความเป็นผู้มีบุญอันทำไว้แล้วในกาลก่อน 6) การตั้งตนไว้ชอบ 7) ความเป็นพหูสูต 8) ความเป็นผู้มีศีลปะ 9) การมีวินัยที่ศึกษาดีแล้ว 10) การพูดจาที่เป็นสุภาषิต และ 11) การบำรุงมารดาบิดา เพราะวัยพรหมจารีนั้นเป็นวัยเริ่มต้นของการดำเนินชีวิตที่จะต้องเรียนรู้ในด้านทฤษฎีและปฏิบัติอย่างถูกต้อง เพราะการศึกษาจะเป็นกระบวนการขัดเกลาลักษณะนิสัยของแต่บุคคลให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เมื่อการเริ่มต้นด้วยได้รับการศึกษาที่ถูกต้องตามกระบวนการขัดเกลาของครู อาจารย์ในแต่ละสำนักที่ตนได้เข้าไปมอบตัวเป็นศิษย์จะทำให้ผู้นั้นได้วิธีการที่ถูกต้องที่จะนำไปใช้เพื่อการดำเนินชีวิตจริงได้ และถือได้ว่าผู้ที่อยู่วัยพรหมจารีต้องผ่านพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์หลายขั้นตอนจึงควรศึกษาหาความรู้พร้อมด้วยการฝึกฝนอบรมตนเองในด้านความรู้และคุณธรรมเพื่อการครองชีพที่เหมาะสมตามวัยและสถานะของตนเอง และในการเริ่มวัยพรหมจารีตามคัมภีร์พระเวทจะมีความแตกต่างกัน ดังนี้ 1) วรรณะพราหมณ์จะเริ่มเข้าอาศรมพรหมจารีเมื่อมีอายุได้ 8 ปี นับแต่วันตั้งครุฑ และสิ้นสุดลงเมื่อมีอายุครบ 16 ปี 2) วรรณะกษัตริย์จะเริ่มเข้าอาศรมพรหมจารี เมื่ออายุได้ 11 ปี นับแต่วันตั้งครุฑ และสิ้นสุดลงเมื่อมีอายุครบ 21 ปี 3) วรรณะ

แพทย์จะเริ่มเข้าอาศรมพรหมจรรย์ เมื่ออายุได้ 12 ปี นับแต่วันตั้งครุฑ และสิ้นสุดลงเมื่อมีอายุครบ 24 ปี และในวัยพรหมจารีนี้เป็นวัยเด็กในการสอน หลักธรรมต่างๆ อาจจะไม่เข้าใจอย่างชัดเจน จึงมีการนำนิทานชาดกมาประกอบการอธิบาย จำนวน 94 เรื่อง เพราะวัยเด็กจะชอบฟังนิทานเพื่อ ประกอบความเข้าใจ นอกจากนี้เด็กวัยพรหมจารี จะนำตัวอย่างจากเรื่องในนิทานชาดกไปเป็น แบบอย่าง

3.2 มงคลที่ 12-23 สังเคราะห์เข้าใน อาศรมคฤหัสถ์ ประกอบด้วย 1) การสงเคราะห์ บุตร 2) การสงเคราะห์ภรรยา 3) การงานไม่คั่งค้าง อาภูล 4) การให้ทาน 5) การประพฤติธรรม 6) การ สงเคราะห์ญาติ 7) การทำการทำงานที่ปราศจากโทษ 8) การงดเว้นจากบาป 9) การสำรวมในการดื่ม น้ำเมา 10) ความไม่ประมาทในธรรม 11) ความ เคารพ 12) ความอ่อนน้อม ชีวิตในอาศรมคฤหัสถ์ จะต้องยึดมั่นในมงคลทั้ง 12 ประการนี้อย่าง เคร่งครัดจึงจะทำให้การดำเนินชีวิตในวัยคฤหัสถ์ ประสบความสำเร็จ และพบว่า ในอาศรมคฤหัสถ์ เป็นวัยผู้ใหญ่ที่ได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีมาแล้วใน อาศรมพรหมจารี การครองชีวิตอาศรมคฤหัสถ์จึง เป็นการนำทฤษฎีเหล่านั้นมาสู่ภาคปฏิบัติ และพบ ว่าในตอนเริ่มต้นชีวิตคฤหัสถ์จะพูดถึงการประกอบ อาชีพด้วยความสุจริตเพื่อการสร้างครอบครัวให้ มั่นคง แต่เมื่อพิจารณาจุดตอนปลายชีวิตของอาศรม คฤหัสถ์จะพบว่า มีการเรียนรู้หลักธรรมเพื่อ เป็นการพัฒนาตนเองในด้านจิตใจมากขึ้นทั้งนี้ก็ เพื่อเป็นการเตรียมตัวเพื่อการเปลี่ยนผ่านชีวิตสู่ อาศรมวานปรสัธ เพราะเมื่อผู้ครองเรือนสังเกตเห็น

ความเพียรย่นปรากฏบนผิวหนังของตน เห็นผม ปรากฏเป็นสีขาว เห็นบุตรของบุตร (มีหลาน) เขาควรออกจากบ้านไปสู่ป่าเริ่มปฏิบัติตนเพื่อเข้าสู่ อาศรมวานปรสัธ และพบว่า ในวัยนี้จะมีการนำ นิทานชาดกมาประกอบคำอธิบายน้อยลงเพราะ เป็นวัยที่มีพื้นฐานความรู้และทักษะชีวิตมาแล้วพอ สมควร ซึ่งนิทานชาดกจะเป็นลักษณะที่ให้แนวคิด ในเชิงปรัชญา จำนวน 43 เรื่อง

3.3 มงคลที่ 24-30 สังเคราะห์เข้า ในอาศรมวานปรสัธ ประกอบด้วย 1) ความสันโดษ 2) ความกตัญญู 3) การพึงธรรมตามกาล 4) ความ อุดม 5) ความเป็นผู้ว่าง่าย 6) การเห็นสมณะ และ 7) การสนทนาธรรมตามกาล เพราะอาศรมวานปรสัธ นี้ถือเป็นวัยผู้สูงอายุที่จะต้องนำทฤษฎีความรู้ใน ด้านต่างๆ ในวัยพรหมจารี และนำทฤษฎีความรู้ใน ด้านต่างๆ เหล่านั้นมาใช้ในภาคปฏิบัติในวัยคฤหัสถ์ จนมีฐานะมั่นคง และเมื่อได้สังเกตเห็นความ เพียรย่นปรากฏบนผิวหนัง เห็นผมปรากฏเป็นสีขาว เห็นบุตรของบุตร (มีหลาน) พึงตระหนักรู้ว่า เขาควรออกจากบ้านไปสู่ป่าเริ่มปฏิบัติตนเพื่อเข้าสู่ อาศรมวานปรสัธ และมีหลักธรรมที่เหมาะสมต่อ การปฏิบัติตนในอาศรมวานปรสัธซึ่งเป็นไปเพื่อการ เรียนรู้ภายในด้วยการฝึกจิตเพื่อสร้างความสงบด้วย หลักมงคลทั้ง 7 ประการนี้ และถือว่า หลักมงคล ดังกล่าวนี้นี้เป็นหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานในการฝึกจิต เพื่อความสงบทางใจ และเป็นการเตรียมตัวเพื่อการ เปลี่ยนช่วงวัยไปสู่วัยสันยาสิ มีการนำนิทานชาดก มาประกอบคำอธิบายหลักธรรมเพื่อความเข้าใจง่าย และนำไปเป็นแนวทางการปฏิบัติตน จำนวน 42 เรื่อง

3.4 มงคลที่ 31-38 การสังเคราะห์
เข้าในอาศรมสันยาสิ ประกอบด้วย 1) การบำเพ็ญ
ตบะ 2) การประพาสพรหมจรรย์ 3) การเห็น
อริยสัจ 4) การทำนิพพานให้แจ้ง 5) จิตไม่หวั่นไหว
ในโลกธรรม 6) จิตไม่เศร้าโศก 7) จิตปราศจากธุลี
และ 8) จิตเกษม ผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมที่นำมา
สังเคราะห์ทั้ง 8 ประการนี้มีความเหมาะสมกับ
อาศรมสันยาสิอย่างยิ่ง เพราะหลักธรรมทั้ง 8 เป็น
เหตุเป็นผลต่อเนื่องกันในลักษณะปัจจัยการ ดังนี้
การบำเพ็ญตบะเพื่อเผาผลาญกิเลสต่างๆ ที่ทำให้
จิตเศร้าหมอง ด้วยวิธีการฝึกอย่างต่อเนื่องและวิธี
แบบเด็ดขาดที่ต้องใช้ความอดทน ความพากเพียร
และความกล้าหาญเพื่อเผาผลาญกิเลสให้หมดไป
บุคคลผู้จะบำเพ็ญตบะให้เกิดผลได้อย่างแท้จริงจะ
ต้องประพาสพรหมจรรย์ด้วยการบำเพ็ญสมณ
ธรรม และสมาธิจนได้บรรลุมานที่ 1-4 ตามลำดับ
แล้วยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาญาณด้วยการพิจารณาถึง
ไตรลักษณ์ด้วยวิธีการของอริยสัจ 4 จึงได้ชื่อการ
เห็นอริยสัจในไตรลักษณ์ เพราะเหตุแห่งการเห็น
อริยสัจนี้จึงได้บรรลุนิพพาน ชื่อว่า “การทำ
นิพพานให้แจ้ง” นั่นเอง เมื่อบรรลุนิพพานแล้ว
นิพพานนี้เองจะเป็นเหตุให้เข้าถึงผลคือ จิตไม่หวั่น
ไหวต่อโลกธรรม จิตไม่เศร้าโศก จิตปราศจากธุลี
และนำไปสู่ความเป็นจิตอันเกษม โดยสรุปให้ง่าย
ต่อความเข้าใจได้ดังนี้ ตบะและพรหมจรรย์เป็นเหตุ
ให้เกิดนิพพาน นิพพานจึงเป็นผล และได้บรรลุนิ
พพาน นิพพานจึงเป็นเหตุให้เกิด จิตไม่หวั่นไหว
จิตไม่เศร้าโศก จิตปราศจากธุลี และจิตเกษม
คุณภาพของจิตทั้ง 4 ประการนี้จึงชื่อว่า เป็นผลที่
มีนิพพานเป็นเหตุให้เกิด และมีการนำนิทานชาดก

มาประกอบคำอธิบายจำนวน 13 เรื่อง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารัต
ถะมั่งคั่งที่ป็นตามกรอบอาศรม 4 ผู้วิจัยได้พบ
ประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น จึงนำประเด็นที่
น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผลเพื่อ
หาความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สารัตถะของอาศรม 4 เป็นการ
วางแผนในการดำเนินชีวิตที่มีความเหมาะสมใน
แต่ละช่วงวัยหรือ อาศรม ตามความเชื่อของศาสนา
พราหมณ์ที่ได้กำหนดไว้เป็นหลักปฏิบัติของวรรณะ
ไว้ในคัมภีร์พระเวท ซึ่งการปฏิบัติตามหลักอาศรม
นี้จะปฏิบัติเฉพาะวรรณะ 3 ใน 4 วรรณะ คือ
พราหมณ์ กษัตริย์ และแพทย์ เท่านั้น และวรรณะ
ที่จะต้องปฏิบัติตามอาศรม 4 อย่างเคร่งครัดคือ
วรรณะพราหมณ์เท่านั้น ส่วนวรรณะกษัตริย์และ
วรรณะแพทย์จะปฏิบัติไม่ครบอาศรมเช่นวรรณะ
พราหมณ์ก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหานิก
สุวรรณดี (2544, หน้า 18) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษา
วิเคราะห์หลักความเชื่อเรื่องระบบวรรณะชาวฮินดู
ในประเทศไทยพบว่าวรรณะก่อนยุคพระเวทมีเพียง
2 วรรณะ คือ วรรณะขาว ได้แก่พวกอารยัน และ
วรรณะดำ ได้แก่พวกมิลักกะหรือดราวิเดียน แต่เมื่อ
ถึงยุคพระเวทได้แก่ระบบวรรณะ 4 คือพราหมณ์
กษัตริย์ แพทย์ และศูทร ระบบวรรณะกลายเป็น
สิ่งที่สืบทอดกันผ่านสายเลือดเพื่อสืบทอดอาชีพของ
ตน เป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับพระอธิการก่าน ตกสุโล
(พุ่มสละ) (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์

ระบบวรรณคดีตามทัศนะพระพุทธศาสนาเถรวาทพบว่า ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูระบบวรรณคดี 4 เป็นโครงสร้างสำคัญยิ่งของมนุษย์ในทุกๆ ด้านในการดำรงชีวิตวรรณคดี 4 เกิดจากอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูโดยแบ่งมนุษย์ออกเป็น 4 ชั้น ได้แก่ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ ศูทร ตามพระประสงค์ของพระเจ้าหลักธรรมปฏิบัติเพื่อเข้าสู่อาณาจักรของพระเจ้าต้องผ่านหลักอาศรม 4 ช่วงวัยแล้วปฏิบัติจนบรรลุโมกษะอันเป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิตเป็นต้น

2. มงคล 38 ประการที่เกิดขึ้นเกิดจากข้อถกเถียงถึงเรื่องมงคลที่เกิดขึ้นในสมัยก่อนพุทธกาลซึ่งการถกเถียงในเรื่องนี้ใช้เวลานานถึง 12 ปี และในการถกเถียงในเรื่องมงคลครั้งนี้เกิดแนวคิดทางปรัชญาขึ้น 3 แนวคิด คือ ทิฐุมังคลิกะ สุตมังคลิกะ และสุตมังคลิกะ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็ให้เหตุผลเพื่อยืนยันแนวคิดของตน เรื่องการถกเถียงดังกล่าวนี้ยุติลงเมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น และทรงแสดงเรื่องมงคลที่ใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นไปเพื่อความเจริญงอกงามแก่ชีวิต ดังนั้นการปฏิบัติตามหลักมงคลทั้ง 38 ประการนี้จะทำให้ชีวิตเป็นไปเพื่อความเจริญ ซึ่งสอดคล้องกับปิ่น มุทุกันต์ (2555, หน้า 8) ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ มงคลชีวิต สรุปความได้ว่าในบรรดาผู้เสนอแนวคิดทั้ง 3 คนนี้ ต่างก็ไม่มีใครสามารถที่จะทำอีกฝ่ายยินยอมได้บรรดามหาชนทั้งหลาย พวกใดที่ยอมรับคำของนายทิฐุมังคลิกะ พวกนั้นถือว่ารูปที่เห็นแล้วเท่านั้นเป็นมงคล พวกใดที่ยอมรับคำของนายสุตมังคลิกะ พวกนั้นก็ถือว่าเสียงที่ได้ยินแล้วเท่านั้นเป็นมงคล และพวกใดที่ยอมรับคำของนายสุตมังคลิกะ พวกนั้น

ก็ถือว่าสิ่งที่ได้ทราบแล้วเท่านั้นเป็นมงคล และด้วยเหตุแห่งการถกเถียงนี้ ปัญหาเรื่องมงคลก็ได้แพร่กระจายไปทั่วชมพูทวีป การคิดเรื่องมงคลนี้ได้แผ่ขยายไปในที่ทุกแห่งจนถึงหมื่นจักรวาล แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่มีใครสามารถที่จะวินิจฉัยได้อย่างเด็ดขาด เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับบุปผา กาหลง (2552, หน้า 3) ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ มงคลสูตรกับการสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคม สรุปความได้ว่า พระพุทธองค์ตรัสข้อปฏิบัติมงคลจากง่ายไปหายาก จากสุขชั้นพื้นฐานไปสู่สุขอันสูงสุดเปรียบเสมือนบันได 38 ขั้น เป็นหลักการพัฒนาชีวิตและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้สมบูรณ์ที่สุดมงคลสูตรเป็นหลักคำสอนที่ครอบคลุมทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวทอย่างครบถ้วนที่พระพุทธองค์ได้ทรงวางแนวปฏิบัติเพื่อความก้าวหน้าแห่งชีวิตและจิตใจไว้อย่างเหมาะสมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทั้งในระดับของฆราวาสและในระดับของบรรพชิต เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก เปรียบเสมือนการก้าวขึ้นบันไดตั้งแต่ขั้นต้นไปจนถึงขั้นสูงสุด

3. การสังเคราะห์สารัตถะมงคลที่ป็นตามกรอบอาศรม 4 เป็นการนำเอาสารัตถะที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์มังคลัตถที่ป็นทั้ง 38 ประการที่พระสิริมงคลาจารย์ได้รจนาไว้มาอธิบายความให้เข้าในกรอบของอาศรม 4 ประกอบด้วย มงคลที่ 1-11 สังเคราะห์เข้าในอาศรมพรหมจารี มงคลที่ 12-23 สังเคราะห์เข้าในอาศรมคฤหัสถ์ มงคลที่ 24-30 สังเคราะห์เข้าในอาศรมวานปรสัถ์ และมงคลที่ 31-38 สังเคราะห์เข้าในอาศรมสันยาสิ ซึ่งในแต่ละมงคลจะมีวิธีการอธิบายความโดยการยกนิทานในชาดกมาเป็นตัวอย่างประกอบการ

อธิบาย นอกจากนี้ สารัตถะในมั่งคั่งถกที่ป็นที่สังเคราะห์ตามกรอบอาศรม 4 นี้ เป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2528, หน้า 43) กล่าวไว้ในหนังสือ รากฐานพุทธจริยศาสตร์ทางสังคมเพื่อสังคมไทยร่วมสมัย สรุปความได้ว่า พุทธจริยศาสตร์ ประกอบด้วยธรรมคือ คำสอนและวินัยหรือกฎระเบียบปฏิบัติรวมกัน ธรรมว่าด้วยอุดมคติและหลักการ ส่วนวินัยว่าด้วยสภาพเงื่อนไขทางวัตถุและทางสังคม เอื้อต่อการปฏิบัติตามและการบรรลุถึงอุดมคติและหลักการ โดยมุ่งถึงความแตกต่างระหว่างไตรสิกขาสำหรับพระสงฆ์และคฤหัสถ์ไตรสิกขาสำหรับพระสงฆ์ จุดเน้นอยู่ที่การบรรลุธรรมส่วนตน สำหรับคฤหัสถ์มีความเกี่ยวข้องบุคคลอื่นจะต้องปฏิบัติตนเพื่อให้สังคมมีความสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับวสิน อินทสระ (2549, หน้า 34) ที่กล่าวไว้ในหนังสือพุทธจริยศาสตร์ สรุปความได้ว่าพุทธจริยศาสตร์เป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมที่ผู้รู้มีพระพุทธเจ้าเป็นต้นได้ทรงวางไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์เริ่มตั้งแต่พื้นเบื้องต้น ท่ามกลางและระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะเข้าถึงได้เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขสมบูรณ์ที่สุดเป็นต้น และซึ่งสอดคล้องกับพระบุญชู กัลณ (2551, หน้า 19) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า การที่จะเข้าใจการศึกษาไตรสิกขาให้ครบกระบวนการนั้น พระพุทธศาสนาได้อธิบายกิจที่พึงทำต่อความจริง

อันประเสริฐที่เรียกว่าอริยสัจ 4 ให้ถูกต้องเป็นเบื้องต้น ในอริยสัจนั้น มรรคเป็นหลักการที่ขึ้นให้ปฏิบัติเพื่อไปสู่จุดหมาย (นิโรธ) และมรรค เป็นหลักธรรมอันประเสริฐที่นำไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ โดยอาศัยศีล สมาธิและปัญญาแต่เนื่องจากคนโดยส่วนใหญ่มักมีวิชามากกว่าปัญญา เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการสังเคราะห์สารัตถะในมั่งคั่งถกที่ป็นที่ตามกรอบของพุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ คือ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง

1.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการสังเคราะห์สารัตถะในอาศรม 4 และมั่งคั่งถกที่ป็นที่ตามกรอบของสัทธรรม 3 ได้แก่ ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ

1.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการสังเคราะห์สารัตถะในอาศรม 4 และมั่งคั่งถกที่ป็นที่ตามกรอบของอภิปรัชญา ญาณวิทยา จริยศาสตร์และตรรกศาสตร์

1.4 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ตามกรอบอาศรม 4 และมงคล 38 ประการ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารัตถะมั่งคั่งถกที่ป็นที่ตามกรอบอาศรม 4 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบของการวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้จากการวิจัยที่

สามารถสังเคราะห์เข้าในรอบปรัชญา ดังนี้

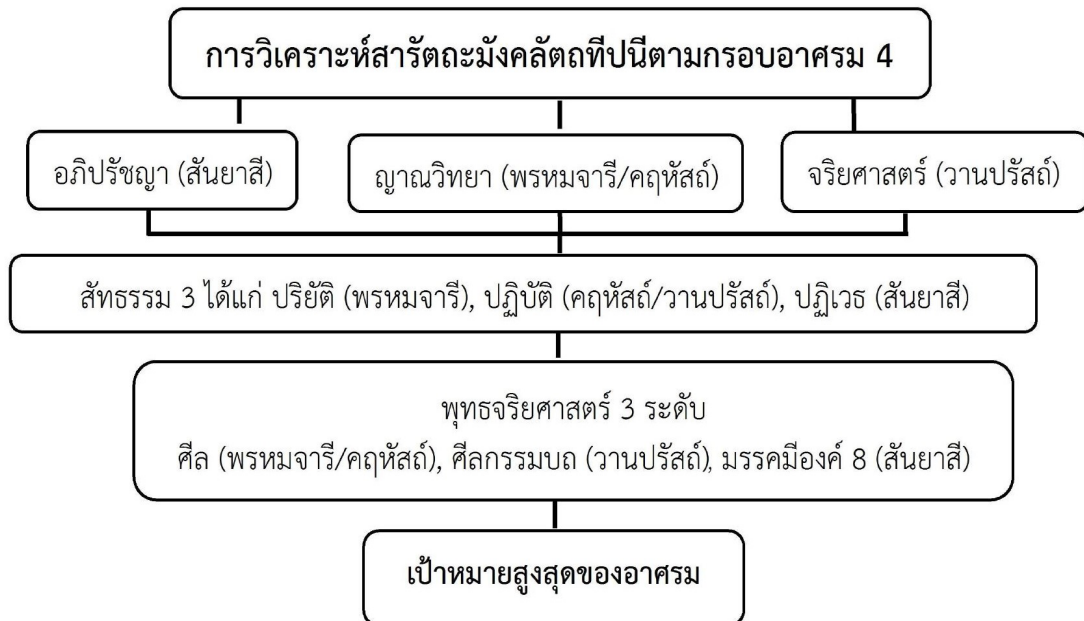
1. อภิปรัชญา พบว่า ทฤษฎีทาง
อภิปรัชญาจะปรากฏในอาศรมสันยาสีเพราะ
1) การบำเพ็ญตบะ 2) การประพาสพรหมจรรย์
3) การเห็นอริยสัจ 4) การทำนิพพานให้แจ้ง 5) จิต
ไม่หวั่นไหวในโลกธรรม 6) จิตไม่เศร้าโศก 7) จิต
ปราศจากธุลี และ 8) จิตเกษม เป็นสิ่งที่ได้พบในมิติ
ของปัจเจกบุคคล การเข้าถึงความเป็นอริยบุคคลใน
ระดับต่างๆ เป็นคุณภาพของจิตที่ได้เข้าถึงตาม
ระดับคุณธรรม สภาวะดังกล่าวนี้เมื่อเข้าถึงแล้วจะ
บอกใครไม่ได้ และเมื่อวิเคราะห์ตามทฤษฎีจิตนิยม
จะพบว่า การเข้าถึงพระนิพพานคือคุณภาพจิตของ
ปัจเจกบุคคลล้วนๆ ซึ่งคุณภาพจิตในระดับนี้
จะบอกบุคคลอื่นไม่ได้

2. ญาณวิทยา พบว่า เป็นกระบวนการ
เรียนรู้ทั้งเหตุผลนิยมและประสบการณ์นิยม จะพบ
ในอาศรมพรหมจารีและอาศรมคฤหัสถ์ โดยมี
เหตุผลดังนี้ วัชรพรหมจารีจะศึกษาความรู้ที่ได้มา
ด้วยการสั่งสอนจากครูอาจารย์ในเรื่องต่างๆ มี...
อเสวนา จ พาลานัง ปณติตานัง จ เสวนา... เป็นต้น
เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้แล้วพิจารณาด้วยเหตุผลส่วน
ตนย่อมรู้ว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควร จึงเป็นความรู้เชิง
ทฤษฎี ตามกรอบของวัชรพรหมจารี แต่เมื่อพ้นวัชร
พรหมจารีเข้าสู่วัชรคฤหัสถ์ จะนำองค์ความรู้เชิง
ทฤษฎีที่ได้เรียนรู้มาในวัชรพรหมจารีนี้มาใช้ความรู้
ในเชิงปฏิบัติในลักษณะของประสบการณ์นิยม
ด้วยการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเลียนแบบเพื่อความ
สำเร็จในการดำเนินชีวิตการครองเรือน เป็นต้น

3. จริยศาสตร์ พบว่า ในสารัตถะของ
มังคลัตถทีปนีจะพบว่า อาศรมพรหมจารี และ
อาศรมคฤหัสถ์ จะมีการประพฤติตามหลักพุทธ
จริยศาสตร์เบื้องต้นที่สอดคล้องกับหลักการปฏิบัติ
ในทศ 6 แต่เมื่อมีการนำหลักจริยศาสตร์เบื้องต้น
มาสังเคราะห์เข้าในอาศรมวานปรสัธและสันยาสี
จะเป็นการบำเพ็ญพรตที่เป็นอภิจริยศาสตร์เพื่อ
การเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดคือความหลุดพ้น

4. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์
ข้อมูลพบว่า สารัตถะในมังคลัตถทีปนีสามารถ
สังเคราะห์เข้าในสัทธรรม (ธรรมของสัตบุรุษ) 3
ประการ ได้แก่ ปรียัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม และ
ปฏิเวธธรรม ได้ดังนี้ วัชรพรหมจารีสังเคราะห์เข้าใน
“ปรียัติสัทธรรม” วัชรคฤหัสถ์ และวัชรวานปรสัธ
สังเคราะห์เข้าใน “ปฏิบัติสัทธรรม” ส่วนวัชรสันยา
สีสังเคราะห์เข้าใน “ปฏิเวธสัทธรรม”

5. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์
ข้อมูลพบว่า สารัตถะมังคลัตถทีปนีสามารถ
สังเคราะห์เข้าในพุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ ได้ดังนี้
อาศรมพรหมจารี และอาศรมคฤหัสถ์ สังเคราะห์
เข้าในพุทธจริยศาสตร์ระดับต้น ได้แก่การรักษาศีล
เพื่อควบคุมกายกรรม 3 วชิกรรม 4 และอาศรม
วานปรสัธสังเคราะห์เข้าในจริยศาสตร์ระดับกลาง
ได้แก่ การรักษาศีลกรรมบถ 10 ที่ควบคุม กายกรรม 3
วชิกรรม 4 และมโนกรรม 3 ส่วนจริยศาสตร์ระดับสูง
สังเคราะห์เข้าในอาศรมสันยาสี ด้วยการเจริญมรรค
มีองค์ 8 เพื่อพัฒนาปัญญาที่จะเข้าถึงพระนิพพาน
ซึ่งสรุปเป็นแผนภูมิองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- บุญมี แทนแก้ว. (2548). *ปรัชญาศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุปผา กาหลง. (2552). *มงคลสูตรกับการสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคม*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).
- สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ปิ่น มุกกันต์. (2555). *มงคลชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- พระครูสิริสุตานุยุต. (2556). *ศึกษาพัฒนาการมงคลสูตรในพระพุทธศาสนา*. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบุญชู กัลณ. (2551). *การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหานิกร สุวรรณดี. (2544). *การศึกษาวิเคราะห์หลักความเชื่อเรื่องระบบวรรณะชาวฮินดูในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาสม สุมน. (2537). *ศึกษาเปรียบเทียบบรรณาคติคุณค่าชีวิตของมนุษย์ในลัทธิฮินดูและในพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: นีลนารา.

- พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ. (2557). *มงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า*. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การ.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2528). *รากฐานพุทธจริยศาสตร์ทางสังคมเพื่อสังคมไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: เทียนวรรณ.
- พระอธิการก้าน ตกุสโล (พุ่มสละ). (2556). *การศึกษวิเคราะห์ระบบวรรณคดีตามทัศนะพระพุทธศาสนา เถรวาท*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2545). *มงคลัตถ์ที่ป็น ภาษาไทย ภาค 1*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2549). *พุทธจริยศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมดา.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2546). *ฮินดู-พุทธ จุติยัณที่แตกต่าง*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนา นักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์

Guidelines for Applying Buddhist Principles for the Development of the Students in La Salle Chotiravi Nakhonsawan School

รุ่งกิตา สันติพลสม, พระมหาไธ ธมฺมเมธี (แซ่ฉั่ว) และศิริโรจน์ นามเสนา
Rungtiwa Santipoltham, Phramaha Hai Dhammamedhi (Saechua) and Sirirot Namsena
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Rungtiwa11santi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชน 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนา นักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ และ 3) นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนา นักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชน เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงค้นพบ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ โดยหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชน คือ ภาวนา 4 เป็นกรอบในการพัฒนาหลักทั้งด้านสังคม พฤติกรรม อารมณ์ และความรู้ ส่วนหลักพุทธธรรมอื่นๆ จะเป็นปัจจัยที่เข้าไปขับเคลื่อนในแต่ละด้านให้เกิดความเหมาะสมในบริบทต่างๆ
2. สภาพปัจจุบันการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนา นักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ ในบริบทของหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนา นักเรียนผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับภาวนา 4 แต่เพื่อให้เกิดการพัฒนา นักเรียนในทุกด้านจะต้องส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มเติม

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ เป็นการผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามกรอบของภาวนา 4 ได้แก่ 1) เป็นการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ 2) การมีพฤติกรรมทางกาย วาจา ที่เป็นปกติ 3) การมีอารมณ์มั่นคง และ 4) การมีความรู้ที่สามารถดำเนินชีวิตได้ในสังคมอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; การพัฒนานักเรียน; โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์

Abstract

This research has three objectives: 1) to study Buddhist principles for youth development, 2) to study the current state of the use of Buddhist principles for the development of students in La Salle Chotiravi Nakhonsawan School and 3) to propose guidelines for Applying Buddhist Principles for the Development of the Students in La Salle Chotiravi Nakhonsawan School. This research is the qualitative by collecting data from documents, focus group, and interviews with key informants by using content analysis techniques for context.

The research results were as follows:

1. Buddhist principles for youth development are the teachings of the Buddha that he discovered to be a complete human being, both physically and mentally. By Buddhist principles for youth development is for four cultivations 1) Physical development 2) Moral development 3) Cultivation of the heart and 4) Cultivation of wisdom as the main development framework aspects; social, behavioral, emotional, and cognitive. Other Buddhist principles will be a factor that drives each aspect to be appropriate in different contexts.

2. Current events, the using Buddhist principles for student development in La Salle Chotiravi Nakhonsawan School is the context of academy courses. Then it is the use of Buddhist principles for student development through student development activities, which is consistent with the 4 cultivations as mentioned above. And the development of students in all aspects must promote additional teachings and learning activities.

3. Guidelines for Applying Buddhist Principles for the Development of the Students in La Salle Chotiravi Nakhonsawan School. It is done through teaching and learning activities and student development activities. According to the framework of the four

prayers, they are: 1) being able to live together in society, 2) having normal physical and verbal behavior, 3) having a stable mood, and 4) having the knowledge to be able to live in a stable, prosperous, and sustainable society.

Keywords: Buddhist Principles; Development of the Students; La Salle Chotiravi Nakhonsawan School

1. บทนำ

โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ (โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์, 2561, หน้า 1-3) ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1953 เป็นโรงเรียนเอกชนโรมันคาทอลิกในเครือมูลนิธิลาซาลแห่งแรกของประเทศไทย (ก่อนโรงเรียนลาซาลจันทบุรี แห่งที่ 2 และโรงเรียนลาซาลกรุงเทพ แห่งที่ 3) มีนักบุญฌ็อง-บาติสต์ เดอ ลาซาล เป็นองค์อุปถัมภ์ของนักเรียนลาซาลทั่วโลก ปัจจุบันโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งอยู่เลขที่ 18 ถนนโกสีย์ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยการดูแลของคณะราดาลาซาล โดยปรัชญาโรงเรียนมีบ่อเกิดเริ่มแรกมาจากประสบการณ์ทางการศึกษาของนักบุญยอห์น แบปติสต์ เดอ ลาซาล องค์อุปถัมภ์ของโรงเรียน ด้วยวิสัยทัศน์ที่มุ่งให้เด็กและเยาวชนต้องมีการศึกษา จึงจะพัฒนาตนเองเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ และสามารถพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคต ซึ่งควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตใจและการอภิบาลความประพฤติ โรงเรียนจะมีคุณภาพขึ้นอยู่กับศักยภาพของครูและผู้บริหาร ซึ่งสะท้อนผลลัพธ์จากผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา-อบรมของนักเรียนเนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และมีนักเรียนเป็นจำนวนมาก จึงมีนักเรียนหลากหลาย

หลายศาสนาอยู่ร่วมกัน คุณภาพของนักเรียนหมายถึง การที่นักเรียนควรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนอย่างน้อย 4 ประการคือ “คุณธรรมนำวินัย ใส่ใจการศึกษา กิจกรรมก้าวหน้า พัฒนาสังคม” และถือเป็นคำขวัญของโรงเรียนอีกนัยหนึ่งสอดคล้องกับหลักภาวา 4 เป็นการพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิตใจ และการพัฒนาปัญญา ให้รู้เท่าทันเหตุปัจจัยต่างๆ และนำมาบูรณาการเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้คุณธรรมของนักเรียนอย่างชัดเจนและยั่งยืนต่อไป เมื่อกล่าวถึงในอดีตคนไทยได้รับการอบรมสั่งสอนและให้ความเคารพต่อครูผู้ซึ่งถ่ายทอดความรู้ในวิชาการต่างๆ ให้ แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปเยาวชนในปัจจุบันหาได้เป็นอย่างดีในอดีตไม่ อาจเป็นเพราะอิทธิพลหลายประการ หรือการหลงใหลทางด้านเทคโนโลยีและวัฒนธรรมต่างชาติ ซึ่งมีกรณีสิ่งที่เกิดขึ้นผ่านโลกสังคมออนไลน์ ในหัวข้อที่ว่า “ครูไม่ใช่บุคคลที่เด็กจะเคารพอีกต่อไป” (MGR Online, 2561) เป็นแซทของเด็กรุ่นนักเรียนที่กล่าวว่าจาไม่เหมาะสมแก่ครูของตน ย่อมแสดงให้เห็นว่าเยาวชนในปัจจุบันมีความสัมพันธ์ที่ห่างเหินจากครูไม่ให้ความเคารพยำเกรงเหมือนในอดีต ปัญหาเรื่องการขาดความเคารพการให้เกียรติกันลดน้อยถอยลงมาก นักเรียนเริ่มเห็นความสำคัญของผู้มีพระคุณ

น้อยลง ซึ่งหากมองไปในอดีตแล้ว จะเห็นว่าความเจริญด้านจิตใจสูงกว่าคนในปัจจุบันเนื่องมาจากการแข่งขัน การแก่งแย่ง ความวุ่นวายต่างๆ มีไม่มาก เพราะคนในสมัยก่อนให้เกียรติและให้ความเคารพกันโดยเฉพาะผู้ใหญ่และผู้มีพระคุณ ผู้น้อยต้องเคารพผู้ใหญ่เสมอ มีคุณธรรมประจำใจ แต่ในปัจจุบันมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามา ระบบการเข้ารับการศึกษาและการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ ทำให้การนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ขาดหายไป

หากกล่าวถึงหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาแล้ว แสดงให้เห็นถึงการอบรมของนักเรียนบวรออกไป อาจจะมีไปถึงคุณธรรมอื่นๆ ตัวอย่างบุคคลที่มีหลักพุทธธรรมประจำใจโดยปฏิบัติต่อบุคคลที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ ในครั้งพุทธกาล คือ พระสารีบุตร อัครสาวกเบื้องขวาของพระผู้มีพระภาคเจ้า อดีตของท่านก่อนที่จะมาบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาท่านได้ฟังธรรมเทศนาจากพระอัสสชิเป็นบุคคลแรก ทำให้ท่านได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วมาขออุปสมบทในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่นั้นมาท่านได้ให้ความเคารพนับถือต่อพระอัสสชิมีการเคารพกราบไหว้ แม้กระทั่งทราบว่าพระอัสสชิจะไปในทิศทางใดก็ตามท่านจะยกมือไหว้และนอนหันศีรษะไปทางทิศนั้น (สมพร เทพสิทธา, 2544) ซึ่งพระอัสสชิได้กล่าวเพียงแค่ว่า “ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตตรัสเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติตรัสอย่างนี้” (วิม. (ไทย) 4/60/73) แต่ทำให้พระสารีบุตรเกิดความเคารพนับถืออย่างมาก

แม้ว่าสถานการณ์ปัจจุบันในการแก้ปัญหาของชาติได้ดำเนินไปในทิศทางที่ทวนกระแสกับหลักพุทธธรรม ที่สอนให้รู้จักประมาณตน และรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม กิจกรรมมอมเมาให้เยาวชนของชาติไปหลงใหลอยู่กับอบายมุข โดยเฉพาะเรื่องของยาเสพติด การมั่วสุมทางเพศ และการพนันมีมากขึ้นเรื่อยๆ เป็นทวีคูณ การที่จะช่วยยับยั้งความเสื่อมถอยดังกล่าวไว้ได้ น่าจะได้แก่การพัฒนาเยาวชนของชาติให้ผูกพันกับหลักพุทธธรรมและยึดมั่นในหลักศาสนา อันจะทำให้เกิดความมั่นคงแก่ชาติในอนาคต แม้พระสงฆ์ก็ควรจัดโครงการ เพื่อดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น และเป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาฟื้นฟูจิตใจของศาสนิกชนได้ทุกเพศทุกวัย กิจกรรมที่จัดควรจัดตามความสามารถ และความพร้อมของทางวัด บทบาทของโรงเรียน กิจกรรมอบรมเยาวชนด้านศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม หากโรงเรียนไม่สามารถจัดให้สมบูรณ์ได้ ทรัพยากรบุคคลที่ควรคำนึงถึง คือ พระสงฆ์และวัด โรงเรียนควรขอความร่วมมือจากพระสงฆ์และวัดใกล้เคียง (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2539, หน้า 13-14)

หลักพุทธธรรมจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษา เพื่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ตัวอย่างหลักพุทธธรรมตามพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้เจริญกาย เจริญศีล เจริญจิต เจริญปัญญาแล้ว มีคุณไม่น้อย มีอรรถภาพใหญ่ เป็นอภิปมาณวิhari (มีธรรมเป็นเครื่องอยู่หาประมาณมิได้) บุคคลเช่นนี้ทำ บาปกรรมเพียงเล็กน้อยเช่นนั้นแล

บาปกรรมนั้นให้ผลในปัจจุบันเท่านั้น ไม่ให้ผล
แม้แต่น้อยในอภัพที่ 2 ไม่จำเป็นต้องพูดถึง
ผลมาก” (อง.ตัก. (ไทย) 20/101/336-341)
หมายถึงว่าการพัฒนาต้องอาศัย 4 ด้านด้วยกัน
จึงจะประสบความสำเร็จ ขจัดปัญหาต่างๆ ให้หมด
ไปได้

แสดงให้เห็นว่าหลักพุทธธรรมล้วนมีความ
สำคัญอย่างมากที่จะขัดเกลาบุคคล ให้เป็นไปตาม
เป้าหมายของการพัฒนา หลักพุทธธรรมใน
พระพุทธศาสนา จึงส่งผลให้เกิดการเกื้อกูล
ให้สังคมดำเนินไปสู่วิถีทางที่ดีงาม ประสานผล
ประโยชน์ทั้งฝ่ายตนและคนอื่นไว้ได้อย่างมั่นคง
ถาวร ทำให้คนเห็นใจกันมากยิ่งขึ้น ลดความเห็นแก่
ตัวลง ขณะเดียวกันก็ร่วมกันทำงานเพื่อส่วนรวม
ด้วยความปรองดองสามัคคี และช่วยทำให้โลก
อยู่ด้วยกันได้อย่างเกื้อกูล มีไมตรีจิตปรารถนาดี
ต่อกัน

จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นย่อมส่งผล
กระทบอย่างมาก เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิด
ขึ้นในอนาคตในโรงเรียนลาซาลโชติวโรศวร
เพื่อการพัฒนาให้นักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น และ
ความยั่งยืนสอดคล้องกับคำขวัญของโรงเรียน ผู้วิจัย
เห็นประโยชน์ในเรื่องของการศึกษา จึงมุ่งวิจัยใน
โรงเรียนลาซาลโชติวโรศวร ซึ่งจะเป็นการ
พัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิตใจ และการ
พัฒนาปัญญา ให้รู้เท่าทันเหตุปัจจัยต่างๆ และนำ
มาบูรณาการเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้
คู่คุณธรรมของนักเรียนอย่างชัดเจนและยั่งยืน
ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการ
พัฒนาเยาวชน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการใช้หลัก
พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการเรียนโรงเรียนลาซาล
โชติวโรศวร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้
หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการเรียนโรงเรียน
ลาซาลโชติวโรศวร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
(Qualitative Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร
(Documentary Research) กับการสนทนากลุ่ม
และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการใช้
หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการเรียนโรงเรียน
ลาซาลโชติวโรศวร สร้างประเด็นในการ
สนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้บริบทที่แท้จริง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร
ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ ข้อมูลจาก
พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย และศึกษาข้อมูลจาก
เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่
ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ และตำรา
ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนา
นักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดกรอบแนวคิดการ
ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการเรียน
โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องเพื่อสร้างประเด็น แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีจำนวน 18 รูป/คน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาโรงเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสม และความถูกต้องตามเนื้อหา ภาษา และความสอดคล้องเกี่ยวกับประเด็นคำถาม เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยได้ค่าดัชนี IOC เท่ากับ 1.0 ถือว่าสอดคล้องกับเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการเขียนแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เกี่ยวกับ “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียน” ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และวรรณกรรมในยุคปัจจุบัน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาอธิบาย (Descriptive Content Analysis) เพื่อกำหนดแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชนเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงค้นพบเป็นผลแห่งการค้นคว้า ทรงประกาศ และบัญญัติไว้โดยรวบรวมเป็นคัมภีร์หลักในพระพุทธศาสนา เป็นอุปกรณ์ที่จะนำพาให้เข้าถึงศาสนาได้ เป็นคำสั่งสอนที่มุ่งสำหรับคนทุกประเภททั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม การกระทำต่างๆ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ โดยหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชนให้ใช้ภavana 4 เป็นกรอบในการพัฒนาหลักทั้งด้านสังคมพฤติกรรม อารมณ์ และความรู้ ส่วนหลักพุทธธรรมอื่นๆ จะเป็นปัจจัยที่เข้าไปขับเคลื่อนในแต่ละด้านให้เกิดความเหมาะสมในบริบทต่างๆ ด้านสังคมใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ด้านความประพฤติ ใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ด้านอารมณ์ ใช้หลักสมถะและวิปัสสนา และด้านความรู้ ใช้หลักอิทธิบาท 4 และโยนิโสมนสิการ

2. สภาพปัจจุบันการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ ในบริบทของหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียนผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวม 29 กิจกรรมโดยมุ่งพัฒนา 4 ด้าน แบ่งเป็น 1) กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ค่ายฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนักเรียนเข้าค่ายกิจกรรมฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยแยกเป็นฐานการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดทักษะ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) กิจกรรมพัฒนาสังคมเพื่ออยู่ร่วมกัน เช่น ปลูกอ่อมทรัพย์มหาพรต โดยเก็บ

ออมวันละ 1 บาทในเทศกาลมหาพรตเพื่อแสดงถึงความเสียสละ แบ่งปัน เพื่อนำไปบริจาคแก่ผู้ยากไร้

3) กิจกรรมพัฒนาจิตใจในการส่งเสริมคุณธรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา โดยการตักบาตร ทำสมาธิ จัดบอร์ดนิทรรศการเพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญของวันสำคัญทางศาสนา และ 4) กิจกรรมพัฒนาทักษะความรู้ทางวิชาการ เช่น ค่ายวิชาการบูรณาการ STEM โดยจัดกิจกรรมค่ายวิชาการบูรณาการ STEM ให้กับนักเรียน จะเห็นได้ว่ากิจกรรม 4 ด้านดังกล่าวโดยสอดแทรกหลักพุทธธรรมไปในกิจกรรมต่างๆ แต่เพื่อให้เกิดการพัฒนาให้นักเรียนในทุกด้านจะต้องประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มเติม เริ่มตั้งแต่กำหนดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียนการสอนที่มีหลักพุทธธรรมสอดแทรกอยู่ด้วย

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโซติวี นครสวรรค์ เป็นการผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นไปตามกรอบของภาวนา 4

3.1 ด้านสังคม (กายภาวนา) ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เริ่มจากการชี้แจงสาระและประโยชน์ การสื่อสารที่ดี การทำตนให้เป็นประโยชน์ การวางตนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เพื่อให้มีความร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

3.2 ด้านความประพฤติ (ศีลภาวนา) ใช้เบญจศีล/เบญจธรรม เริ่มจากการมีข้อควรเว้น และข้อควรทำ เป็นการทำข้อตกลงกันระหว่างครู

ผู้สอนและผู้เรียนในระหว่างชั่วโมง เพื่อให้มีความประพฤติที่ความเรียบร้อยดีงาม มีกาย วาจาที่เรียบร้อย

3.3 ด้านอารมณ์ ใช้ สมถะ/วิปัสสนา เริ่มจากฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการพิจารณาในสิ่งนั้นๆ ที่เกิดขึ้น และสอนให้เห็นตามความเป็นจริง เตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหา เพื่อให้มีสภาพจิตใจที่ดี ยอมรับและเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น

3.4 ด้านความรู้ ใช้โยนิโสมนสิการ/อิทธิบาท 4 เริ่มจากฝึกให้ผู้เรียนรู้จักหลักการคิดในรูปแบบต่างๆ และฝึกให้มีการทำงานอย่างเอาใจจริง เอาใจโดยยึดกระบวนการตั้งแต่สร้างความพอใจ หมั่นความเพียร เอาใจจดจ่อ ตรวจสอบข้อบกพร่อง เพื่อสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น

ดังนั้น เมื่อเป็นไปตามกรอบของภาวนา 4 ด้านสังคม ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามต่อเพื่อนมนุษย์ นำไปสู่การอยู่ในสังคมได้ ด้านความประพฤติ ใช้เบญจศีล/เบญจธรรม เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น นำไปสู่การใช้กาย วาจา เป็น ด้านอารมณ์ ใช้ สมถะ/วิปัสสนา เป็นการปรับสภาพอารมณ์ นำไปสู่การมีอารมณ์เย็นมั่นคง และด้านความรู้ ใช้โยนิโสมนสิการ/อิทธิบาท 4 เป็นการสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น นำไปสู่การมีปัญญาดูแลกว้างไกล

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโซติวี นครสวรรค์ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชน เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงค้นพบเป็นผล แห่งการค้นคว้า ทรงประกาศ และบัญญัติไว้โดยรวบรวม เป็นคัมภีร์หลักในพระพุทธศาสนา เป็นอุปกณ์ที่ จะนำพาให้เข้าถึงศาสนาได้ เป็นคำสั่งสอนที่มุ่ง สำหรับคนทุกประเภททั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม การกระทำต่างๆ เพื่อให้ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ โดยหลักพุทธ ธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชนให้ใช้ ภาวนา 4 เพราะ หลักพุทธธรรมเป็นหลักสำคัญในการบริหารจัดการ ด้านสังคม ด้านความประพฤติ ด้านอารมณ์ และ ด้านความรู้ ให้บุคคลได้รับการพัฒนาอย่างเป็น ระบบ และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่เป้าหมายอันพึง ประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศักดิ์ดา วิสุทธิญาณ (มรดา) (2551) ได้ศึกษา การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า การพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา เน้นฝึก พัฒนามนุษย์ในทุกๆ มิติเช่น การดำเนินชีวิตให้ เจริญด้วยหลักภาวนา 4 ในการพัฒนากาย ศีล จิต และปัญญาของตน เพื่อผลลัพธ์การพัฒนาที่ยั่งยืน และสมดุล เพราะพระพุทธศาสนามีปรัชญาที่ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่พัฒนาให้ดีขึ้นได้ สามารถ ที่จะเรียนรู้จนมีปัญญา เข้าถึงสัจจะธรรมได้ในระ ดับโลกียะภูมิสำหรับปุถุชนทั่วไป

2. สภาพปัจจุบันการใช้หลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวี นครสวรรค์ ในบริบทของหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการนำหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียน ผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งมีสอดแทรกหลักพุทธ ธรรมไปในกิจกรรมต่างๆ แต่เพื่อให้เกิดการพัฒนา

นักเรียนในทุกด้านจะต้องประยุกต์ใช้หลักพุทธ ธรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน เพิ่มเติม เพราะหลักพุทธธรรมมีความสำคัญ อย่างมาก หากสถานศึกษาได้นำมาใช้ก็จะทำให้เห็น พัฒนาการของผู้เรียนอย่างเห็นได้ชัด สามารถแก้ ปัญหาได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร ธวัชราภรณ์ (2560) ได้ศึกษา การประยุกต์ หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของ โรงเรียนเครือข่ายที่ 25 ในการป้องกันและแก้ไข พฤติกรรมการติดเกมออนไลน์ของเยาวชน พบว่า ผลของการใช้หลักพุทธธรรม ที่มีต่อพฤติกรรมของ เด็กและเยาวชนคือ เด็กและเยาวชน คิดถูก คิดเป็น ปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้อง มั่นใจและภูมิใจในตนเอง เป็นที่รักและยกย่อง เข้าสังคมได้ดี ผลของการใช้ หลักพุทธธรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมของครอบครัว คือ พ่อแม่ให้ความรัก ความอบอุ่น และเป็นแบบ อย่างที่ดี มีการฝึกสมาธิให้มีระเบียบวินัย ปฏิบัติ ดีต่อกัน ยกย่องชื่นชม ให้กำลังใจ และผลต่อ พฤติกรรมการเรียน คือ เด็กและเยาวชนมาโรงเรียน ตรงเวลา ส่งงานตรงตามเวลา เชื่อฟัง คำสั่งสอน ของคุณครู รู้หน้าที่ ชักชวนเพื่อนไปในทางที่ดี คบเพื่อนดี และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธ ธรรมเพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวี นครสวรรค์ เป็นการผ่านกิจกรรมการเรียนการ สอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นไปตามกรอบ ของภาวนา 4 ด้านสังคม เป็นการสร้างความ สัมพันธ์อันดีงามต่อเพื่อนมนุษย์ นำไปสู่การอยู่ใน สังคมได้ ด้านความประพฤติ เป็นการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น นำไปสู่การใช้กาย วาจา

ด้านอารมณ์ เป็นการปรับสภาพอารมณ์ นำไปสู่การมีอารมณ์เย็นมั่นคง และด้านความรู้ เป็นการสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น นำไปสู่การมีปัญญาดร้งกว้างไกล เพราะภาวนา 4 ถือเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะต้องอาศัยหลักพุทธธรรมอื่นๆ ในการสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริศักดิ์ นันตี (2556) ได้ศึกษาการบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์พบว่า รูปแบบและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยมีผลสัมฤทธิ์หรือตัวชี้วัดคือ ภาวนา 4 นอกจากนี้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น หลักธรรมอันเป็นเครื่องส่งเสริมต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น อิทธิบาท 4 เป็นต้น

สรุปผลการอภิปรายแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ ซึ่งสามารถนำแนวทางนี้ไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ได้ เพราะจะสามารถทำให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนานักเรียน ด้านสังคม ด้านความประพฤติ ด้านอารมณ์ และด้านความรู้ โดยมีงานวิจัยเป็นการสนับสนุนยืนยันข้อมูล

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สามารถนำไปสู่นโยบายเชิงปฏิบัติได้ โดยทุกสถานศึกษาไม่ว่าจะในส่วนภาครัฐหรือเอกชน สามารถนำแนวทางนี้ไปปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนทุกคนเกิดการพัฒนายั่งยืน

1.2 มีการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ

พัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา

1.3 ผู้บริหารวางแผนเพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้เห็นความสำคัญของการนำหลักพุทธธรรมไปใช้พัฒนานักเรียน

1.4 มีการพัฒนา และตรวจประเมินผลหลังการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์

1.5 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นตัวอย่างในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนานักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ทำให้ได้แนวทางในการปฏิบัติเพื่อพัฒนานักเรียน ซึ่งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน ที่จะต้องพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพ

2.2 เพื่อนำแนวทางไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

2.3 ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานด้วยหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐานให้เกิดความใส่ใจในการปฏิบัติงาน

2.4 นำไปบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการร่วมกัน

2.5 นำแนวทางไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองเพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นรูปแบบที่ชัดเจน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์จากการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการเรียน”

3.2 การวิจัยเรื่อง “เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับหลักธรรมในศาสนาอื่นเพื่อการพัฒนาการเรียน”

3.3 การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการเรียน” โดยระบุเป็นกรณีศึกษาว่าเป็นนักเรียนระดับปฐมวัย ประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา

3.4 การวิจัยเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาผู้บริหารในสถานศึกษา”

3.5 การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียน”

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการเรียน โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ ทำให้ทราบถึงความสำคัญของหลักพุทธธรรมเป็นส่วนช่วยในการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ โดยอาศัยการพัฒนา 4 ด้าน ไปพร้อมๆ กัน คือ ด้านสังคม ด้านความประพฤติ ด้านอารมณ์ และด้านความรู้ เพื่อให้เกิดเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งการจะพัฒนานักเรียนจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือ 2 ส่วน คือ กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยสามารถนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ตามกรอบของภาวนา 4

ด้านสังคม ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักพุทธธรรมในการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามต่อเพื่อนมนุษย์ เริ่มจากการชี้ประโยชน์ที่มี สื่อสารดี ชัดเจน ทำประโยชน์เป็นสาธารณะ และจะต้องรู้จักวางตน เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรม

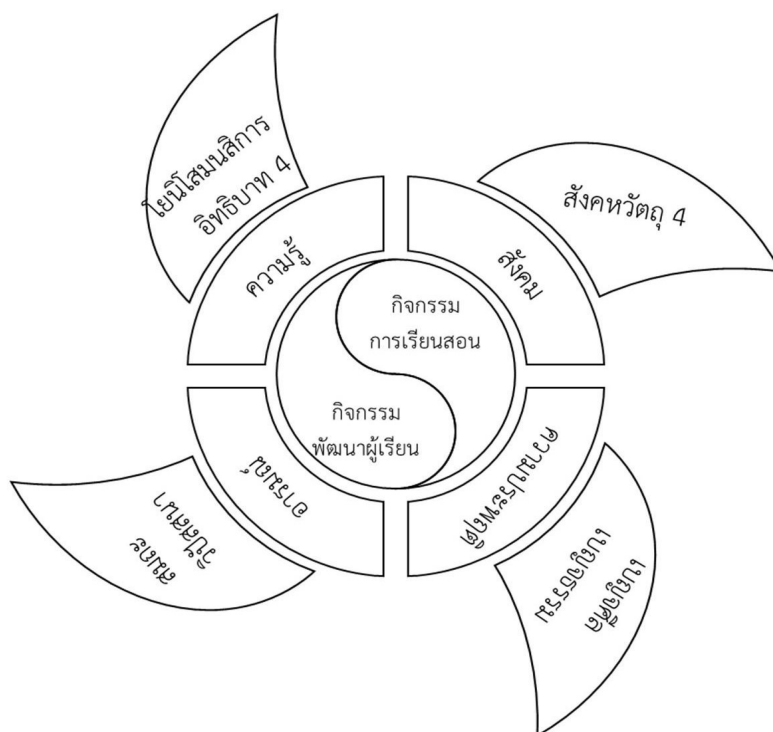
สร้างสรรค์สังคม เป็นต้น

ด้านความประพฤติ ใช้เบญจศีล/เบญจธรรม เป็นหลักพุทธธรรมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น เริ่มจากการงดข้อควรเว้น แล้วมุ่งเน้นแต่ข้อที่ควรทำ เช่น กิจกรรมค่ายคุณธรรม กิจกรรมค่ายแกนนำจิตอาสาป้องกันยาเสพติด เป็นต้น

ด้านอารมณ์ ใช้สมาธิ (สมถะ/วิปัสสนา) เป็นหลักพุทธธรรมในปรับสภาพอารมณ์ เริ่มจากการพิจารณาสิ่งนั้นๆ และรู้เห็นอย่างเท่าทันตามความจริง เช่น กิจกรรมงานศิลปะ กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย เป็นต้น

ด้านความรู้ ใช้โยนิโสมนสิการ/อิทธิบาท 4 เป็นหลักพุทธธรรมในการสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น เริ่มจากการคิดสืบสาว คิดรอบด้าน ประกอบกับหลักการสร้างแรงผลักดัน เช่น กิจกรรมการใช้ความคิดให้เหตุผล กิจกรรมวางแผนชีวิต เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าทุกหลักพุทธธรรมล้วนมีคุณค่ามหาศาล หรือแม้หลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่ไม่ได้นำเสนอก็สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ไปตามบริบทนั้นๆ แต่ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาหลักพุทธธรรม คือ ภาวนา 4 สังคหวัตถุ 4 เบญจศีล-เบญจธรรม สมถะ-วิปัสสนา โยนิโสมนสิการ อิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนานักเรียนให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการใช้กาย วาจาเป็น รู้จักระมัดระวังพฤติกรรมของตนในการทำ การพูด มีอารมณ์เย็นมั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามสถานการณ์ต่างๆ อย่างตื่นตระหนก และมีปัญญาตรงกว้างไกล สามารถมีหลักคิดมีหลักในการดำเนินชีวิต ให้สมกับที่ได้ผ่านการหล่อหลอม การขัดเกลาจากหลักพุทธธรรมจะเห็นได้จากแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์. (2561). *หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์*. นครสวรรค์: โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2539). *พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ เล่มที่ 11*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระศักดิ์ดา วิสุทธิญาณ (มรดา). (2551). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริศักดิ์ นันตี. (2556). *การบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สมพร เทพสิทธิ์า. (2544). ประวัติพระสารีบุตร กระทุ้ธรรม อภิธรรมมูลนิธิ. เข้าถึงได้จาก http://www.dharma-gateway.com/monk/great_monk/pra-sareebutr.htm
- สุภาพร ธวัชราภรณ์. (2560). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนเครือข่ายที่ 25 ในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมเกมออนไลน์ของเยาวชน. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- MGR Online. (2561). ครูไม่ใช่บุคคลที่ได้ก็จะเคารพอีกต่อไป. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/online/section/detail/9610000076547>

รูปแบบการบริหารงานในองค์กรที่มีคุณภาพตามหลักพุทธธรรม*

Model of Management in an Organization with Quality According to Buddhist Principles

พระครูวิรุฬห์สุวสนนิตฺต, พระเฉลย อัมกับ¹ และทักษิณีย์ เนื่องดัด²

Phrakhru Wirunsuwanadit, Phra Chaloei Imthap and Thatsanee Nueangdad

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹

วิทยาลัยสงฆ์ตาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย²

Phuttha Chinarat Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Tak Monks College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: kea1811@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารงานในองค์กรที่มีคุณภาพตามหลักธรรม ผู้เขียนเห็นว่าการบริหารงานในรูปแบบกระจายอำนาจ เป็นการปฏิบัติงานที่รวดเร็วไม่ซับซ้อน โดยบูรณาการ กับหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ด้วยทฤษฎีการบริหารงาน POCCC เป็นทฤษฎีจากหน้าที่ 5 ประการ คือ P-Planning: การวางแผน O-Organizing: การจัดองค์กร C-Commanding: การบังคับบัญชาสั่งการ C-Coordination: การประสานงาน และ C-Controlling: การควบคุม การบริหารที่มีคุณภาพเพื่อบูรณาการ ในกระบวนการบริหารงานในองค์กรอย่างเป็นระบบกับหลักพุทธธรรมพรหมวิหาร 4 ด้วยเนื้อหา ดังนี้ 1) เมตตา ความรัก ปราณานตี 2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารงาน; องค์กร; หลักพุทธธรรม

Abstract

This article aims to study management style in a quality organization based on moral principles. The author saw that the decentralized form of administration it is a fast, uncomplicated operation. By integrating with the 4 Brahmavihara principles with the

*ได้รับบทความ: 22 มกราคม 2566; แก้ไขบทความ: 13 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2566

Received: January 22, 2023; Revised: June 13, 2023; Accepted: June 28, 2023

theory of management, POCCC is a theory from 5 functions: P-Planning: Planning O-Organizing: Organizing C-Commanding: Commanding C-Coordination: Coordination and C-Controlling: Quality management control to integrate the management process in the organization in a systematic manner with the Buddhadhamma 4 Brahma Vihara principles with the following contents: 1) Compassion, Love, Good Wishes, 2) Compassion, compassion, thinking that helps one get rid of suffering., 3) Mudita, joy in the well-being of others, 4) Upekkha, neutral trust.

Keywords: management style; organization; Buddhist principles

1. บทนำ

รูปแบบการบริหารงานในองค์กรที่มีคุณภาพผู้บริหารต้องมีความคิดสร้างสรรค์ วิสัยทัศน์ก้าวไกลมองถึงอนาคต ผู้บริหารควรสร้างคนเก่ง คนจะเก่งได้ต้องมีอำนาจ ในการใช้แสดงบทบาท มีเกียรติยศ ได้รับการยกย่องการยอมรับ ได้รับเงินเป็นผลตอบแทนที่พอใจ ดังนั้นการบริหารงานในองค์กรต้องมีกระบวนการบริหารแบบมีระบบขั้นตอนตามทฤษฎี POCCC เป็นทฤษฎีจากหน้าที่ 5 ประการ คือ P-Planning: การวางแผน O-Organizing: การจัดองค์กร C-Commanding: การบังคับบัญชาสั่งการ C-Coordination: การประสานงาน และ C-Controlling: การควบคุม เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมากมายหลายด้านในองค์กร ทำให้องค์กรต้องมีการปฏิรูป ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเพื่อความคงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืนการบริหารงานเป็นกระบวนการจัดการองค์กรโดยการใช้

ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า และอาศัยปัจจัยทั้งหลาย คือ คน เงิน สิ่งของ เป็นอุปกรณ์ในการบริหารงานในองค์กร การบริหารงานจะต้องมีผู้บริหารในการวางแผน ทิศทาง เป้าหมาย ความคุ้มค่า ความรอบคอบและรัดกุม ทุกด้าน และเนื่องด้วยการเปลี่ยนของสังคมที่รวดเร็วนี้ทำให้คนขาดศีลธรรมจริยธรรม ไม่ให้ความเคารพผู้อาวุโสไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ไม่มีน้ำใจช่วยเหลือกัน ดังนั้น การบริหารงานในองค์กรจึงจำเป็นต้องใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำมาใช้กับการบริหารจัดการองค์กรเพื่อขัดเกลาจิตใจ พระพุทธเจ้าทรงตั้งพระธรรมวินัยขึ้นมาเพื่อให้คณะสงฆ์พุทธบริษัทได้มีระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต และเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เช่น การจัดสรรอาหารจีวร ที่พักอาศัย และระเบียบต่างๆ เป็นต้น และเป็นอยู่เพื่อประโยชน์ 3 ประการ กล่าวคือ 1) ประโยชน์ตน คือ พัฒนาตนเองให้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ 2) ประโยชน์ผู้อื่น คือ ช่วยเหลือแบ่งปันผู้อื่นทั้งทรัพย์สินภายนอกและอริยทรัพย์ และ 3) ประโยชน์ร่วมกัน ทั้งสองฝ่าย คือ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550)

ดังนั้น การบริหารงานในองค์กรเป็นกิจกรรมที่สำคัญเป็นรากฐานของโครงสร้างองค์กร การบริหารงานในยุคสมัยใหม่เน้นการรวดเร็ว กระฉับไม่ซับซ้อน ฉะนั้นรูปแบบการบริหารงานแบบกระจายอำนาจจึงเหมาะกับการบริหารงานในยุคสมัยใหม่นี้ และหลายองค์กรเริ่มนำมาปรับใช้กับองค์กร เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับบุคลากร ปฏิบัติงานและสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้ได้อย่างมากที่สุด เป็นระบบการทำงานที่เริ่มได้รับความนิยมและสอดคล้องกับสังคมยุคใหม่ ที่มีเอกลักษณ์ คือ การลดช่องว่างระหว่างพนักงานกับผู้บริหาร ช่วยให้กระบวนการตัดสินใจรวดเร็วยิ่งขึ้นสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา ผู้บริหารและพนักงานสื่อสารกันได้โดยตรง อีกทั้งยังลดความผิดพลาดในการสื่อสารได้ ลดงบประมาณการจ้างงานในตำแหน่งที่ไม่จำเป็น และเป็นแรงกระตุ้นให้พนักงานตั้งใจกับการทำงาน

สรุปได้ว่า การบริหารงานในองค์กร เป็นพื้นฐานที่สำคัญต้องดำเนินการตั้งแต่ระยะ เริ่มแรกของการจัดตั้งองค์กร เป็นเสมือนรากฐานโครงสร้างที่ยึดกับระบบอื่นๆภายในองค์กร และองค์กรจะเจริญเติบโตได้ต้องอยู่บนรากฐานที่มั่นคง เมื่อเวลาผ่านไปต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างเพื่อหารูปแบบใหม่ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง เหมือนกับเสริมรากฐานให้แข็งแรงรองรับการเติบโตในอนาคต ผู้เขียนได้ให้ความสำคัญในรูปแบบการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้มีความยั่งยืน

2. รูปแบบการบริหารงาน

หลักการบริหารแบบกระจายอำนาจ “CLUSTERS” มีจุดเน้นที่สำคัญในการพัฒนาให้มีความยั่งยืน ดังนี้ 1) เน้นให้เข้าใจว่าทุกสิ่งต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและกาลเวลา ดังนั้น ต้องยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ 2) เน้นการสร้างความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง โดยจะต้องรู้จักคิดและมองเห็นถึงพลวัตของการเปลี่ยนแปลง วิเคราะห์เหตุและปัจจัย เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น 3) เน้นการสร้างคุณสมบัติความมั่นคงและความยั่งยืน โดยจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงผลลัพธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว มุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวมที่จะทำให้เกิด มีความสมดุล มั่นคงและยั่งยืน 4) เน้นความพอดีและเหมาะสม รู้จักตนเอง สร้างเครือข่ายกลุ่มและขยายขอบข่ายกิจกรรมให้หลากหลาย จากการสร้างความร่วมมือในทุกภาคส่วนเพื่อเพิ่มผลประโยชน์ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาและบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ 5) เน้นการมีความรู้และคุณธรรมโดยยึดธรรมาภิบาล มีสติและการเรียนรู้เพื่อแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง 6) เน้นการพึ่งตนเอง การพึ่งพากันและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม รู้จักการสร้างความสัมพันธ์ความร่วมมือ มีการช่วยเหลือและแบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย การสร้างค่านิยมให้รู้จักความรับผิดชอบ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยมีองค์ประกอบ “ CLUSTERS” ดังนี้

1. C = Concept Systems, Center, Co-ordination, Creatively, Controlling หมายถึง ระบบหลักการและกระบวนการ ศูนย์เครือข่าย,

การประสานงาน, การสร้างสรรค์งาน, การกำกับดูแลติดตาม

2. L = Leaders Ship, Locational Knowledge, Learning to be หมายถึง ภาวะผู้นำ แหล่งองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. U = Unity, Understanding หมายถึง ความมีเอกภาพและความเข้าใจเห็นพ้องต้องกัน

4. S = Share Resources, Supporting หมายถึง การแบ่งปันทรัพยากรและการส่งเสริมสนับสนุน

5. T = Teams, Training หมายถึง การทำงานเป็นทีม การฝึกอบรม

6. E = Efficiency and Effectiveness, Empowers หมายถึง ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ, การใช้อำนาจ

7. R = Responsibility หมายถึง ความรับผิดชอบ

8. s = Strategies, Sustainable หมายถึง กลยุทธ์ ความยั่งยืน (ณรงค์ แฉ้วพลสง และคณะ, 2566)

สรุปรูปแบบการบริหารแบบกระจายอำนาจ หมายถึง รูปแบบโครงสร้างเครือข่ายที่มีจุดมุ่งเน้นในการพัฒนาให้มีความยั่งยืน แม้ว่าทุกอย่างต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและกาลเวลา ต้องสร้างความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง สร้างความสมดุลมั่นคงและความยั่งยืน สร้างความพอดีความเหมาะสม รู้จักตนเอง สร้างเครือข่ายกลุ่มขยายขอบเขตกิจกรรมให้หลากหลายมีความรู้และคุณธรรมโดยยึดหลักพุทธธรรม การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันรับผิดชอบต่อ

ส่วนรวมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเทพวรินทร์ เชื้อนปัญญา (2554, หน้า 116-126) ว่าการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจ มีภารกิจงานบริหาร 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน เนื่องด้วยมีการมอบหมายภารกิจงานให้หัวหน้ากลุ่มงานและทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ทำให้ผลการประเมินจึงอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. องค์กร

องค์กร (Organization) หมายถึง บุคคลกลุ่มหนึ่งที่มารวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน และดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันอย่างมีขั้นตอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ลักษณะขององค์กร แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ 1) องค์กรทางสังคม เป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสมาชิกในสังคม ได้แก่ ครอบครัวยุทธศาสตร์ วิทยาลัย โรงเรียน และกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่ทำหน้าที่ในทางสาธารณะ 2) องค์กรส่วนราชการ เป็นหน่วยงานทางราชการต่างๆ ที่ทำหน้าที่ในทางสาธารณะหรือบริการประชาชน และเป็นองค์กรที่มีระบบซับซ้อนมาก ได้แก่ กระทรวง เทศบาล สุขาภิบาล และองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในระบบราชการ 3) องค์กรเอกชน เป็นองค์กรที่ดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ทางการค้าและบริการโดยผลประโยชน์หรือกำไรจะตกแก่บุคคลหรือ กลุ่มบุคคลที่เป็นเจ้าของ ได้แก่

สถาบันการเงิน โรงงานอุตสาหกรรม บริษัท ห้าง
หุ้นส่วน เป็นต้น

โครงสร้างขององค์กรเป็นการมององค์กร
ในลักษณะที่เต็มที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ และ
บทบาทหน้าที่ที่เป็นระเบียบ เพื่อการจัดการและ
บริหารให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อความสำเร็จของ
องค์กร โครงสร้างขององค์กรจะประกอบด้วยส่วน
สำคัญ ดังนี้ 1) มีเป้าหมายวัตถุประสงค์ 2) มีการ
หน้าที่ 3) มีการแบ่งงานกันทำ 4) มีสายการบังคับ
บัญชา 5) มีช่วงการควบคุม และ 6) มีความเอกภาพ

เป้าหมายขององค์กร เป็นการกำหนด
ทิศทางการดำเนินงานขององค์กร โดยคอยกำหนด
แนวทางการปฏิบัติ เมื่อองค์กรมีเป้าหมายที่ชัดเจน
จะทำให้มีความเข้าใจในการทำงาน เป้าหมายหลัก
ขององค์กรโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ
คือ 1) เป้าหมายทางเศรษฐกิจหรือกำไร 2) เป้าหมาย
เกี่ยวกับการให้บริการ และ 3) เป้าหมายด้านสังคม

สมชาย สุเทศ (2554) ได้กล่าวว่า องค์กร
เป็นการรวมตัวของบุคคลจากหลายๆฝ่าย และ
มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการทำงานอย่างเป็นระบบ
ตามที่กฎหมายกำหนดโดยใช้เทคนิคและวิธีการ
ทางการบริหารจัดการในด้านต่างๆ มาปรับ
ประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมและความ
สอดคล้องกับปัจจุบัน เพื่อให้การทำงานบรรลุผล
สำเร็จภายใต้การเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อม
และสร้างผลผลิตที่ตอบสนองต่อภารกิจของ
องค์กรได้อย่างถูกต้อง และทันเวลา

พิชาย รัตนดิลล ญ กุเกิต (2552) องค์กร
เป็นหน่วยทางสังคมที่อยู่ภายใต้การมีปฏิสัมพันธ์
กับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

หรือหลายอย่าง ซึ่งสมาชิกมีค่านิยมและผล
ประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้น ในการขับเคลื่อนองค์กร
ให้บรรลุเป้าประสงค์จึงต้องมีการออกแบบ
โครงสร้างองค์กรเพื่อรวมกลุ่มงาน กิจกรรม และ
กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก รวมถึงมีการสร้าง
ระบบประสานงานและยุทธศาสตร์ เพื่อให้การ
ดำเนินงานมีประสิทธิภาพและเคลื่อนตัวได้อย่าง
ราบรื่น

สรุปองค์กรเป็นศูนย์รวมกิจกรรมที่
ประกอบกันขึ้นเป็นหน่วยมีลักษณะใหญ่ 3 ลักษณะ

1) องค์กรทางสังคม 2) องค์กรสวนราชการ 3)
องค์กรเอกชน ส่วนโครงสร้างขององค์กรอยู่ใน
ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ และบทบาทหน้าที่
ที่เป็นระเบียบ เพื่อการจัดการและบริหารให้มี
ประสิทธิภาพเพื่อความสำเร็จขององค์กร ประกอบ
ด้วยเป้าหมายวัตถุประสงค์ ภาระหน้าที่การแบ่ง
งานกันทำ สายการบังคับบัญชาช่วงการควบคุม
และเป้าหมายขององค์กร คือการกำหนดทิศทาง
การดำเนินงานขององค์กร โดยคอยกำหนดแนวทาง
การปฏิบัติ เมื่อองค์กรมีเป้าหมายที่ชัดเจน จะทำให้
มีความเข้าใจในการทำงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย
สุพัตรา ดำรงรัตน์ (2558) จากการศึกษาแบบ
การปฏิบัติงานในองค์กรส่งผลต่อแรงจูงใจในการ
ทำงานของพนักงาน พบว่า รูปแบบการปฏิบัติงาน
ในด้านเงินเดือนและสวัสดิการด้านความก้าวหน้า
และด้านบรรยากาศในการทำงาน ส่งผลต่อแรง
จูงใจในการทำงานในด้านอายุงานประสบการณ์
ทำงาน รูปแบบการปฏิบัติงานในด้านความก้าวหน้า
ในการทำงาน ส่งผลต่อแรงจูงใจของพนักงานด้าน
โบนัสพิเศษเบี้ยขยันรูปแบบการปฏิบัติงานในด้าน

นโยบายและการบริหาร ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน และด้านบรรยากาศในการทำงาน ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานด้านการปรับเงินเดือน และรูปแบบการปฏิบัติงานในด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานด้านความปลอดภัยในการทำงาน

4. การบริหารงานในองค์กรที่มีคุณภาพ

แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ (Management Theory) ที่เกิดขึ้นในอดีตและได้รับความนิยมนำมาจนถึงยุคปัจจุบันนี้ก็คือ ทฤษฎีที่เรียกว่า POCCC เป็นทฤษฎีจากหน้าที่ 5 ประการ คือ P-Planning: การวางแผน O-Organizing: การจัดองค์กร C-Commanding: การบังคับบัญชา สั่งการ C-Coordination: การประสานงาน และ C-Controlling: การควบคุม

P-Planning: การวางแผนคือ การกำหนดแผนปฏิบัติการหรือวิธีทางที่จะปฏิบัติงานไว้ตั้งแต่ต้นจนจบ ให้ครอบคลุมทุกกระบวนการ เป็นแนวทางที่วางไว้สำหรับการทำงานในอนาคต ซึ่งการวางแผนนี้จะเกิดขึ้นจากวิสัยทัศน์บวกกับจินตนาการในการบริหารจัดการที่คาดการณ์ล่วงหน้า ซึ่งจะถ่ายทอดออกมาเป็นแผนปฏิบัติการการทำงานและเป้าหมายที่จะต้องบรรลุสู่ความสำเร็จ

O-Organizing: การจัดองค์กรคือ การกำหนดตำแหน่งงาน ภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ ตลอดจนจำนวนคน ให้ครอบคลุมการทำงานครบทุกกระบวนการ รวมถึงการจัดโครงสร้างตำแหน่งโครงสร้างองค์กร เพื่อจัดลำดับการบริหารและสั่ง

การด้วย หากองค์กรมีการจัดการองค์กรที่เป็นระบบระเบียบ แบ่งงานชัดเจน ไม่ทับซ้อน มีหน้าที่ครบ มีปริมาณคนพอกับที่ต้องการ ก็ย่อมทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และโอกาสบรรลุผลสำเร็จที่สูง

C-Commanding: การบังคับบัญชา สั่งการคือ การจัดการองค์กรตลอดจนจัดโครงสร้างการทำงานนั้นจะทำให้เราเห็นสายบังคับบัญชาที่ชัดเจน เห็นลำดับความสำคัญ ตลอดจนอำนาจหน้าที่ในการสั่งการ เพราะการทำงานหม่มากจำเป็นต้องมีผู้บังคับบัญชาเพื่อให้การทำงานดำเนินไปได้อย่างราบรื่น มีคนคอยควบคุม สั่งการ ดูแลพร้อม ตลอดจนสอดส่องปัญหาเพื่อหาทางแก้ไขให้ไวที่สุด ข้อดีในการมีอำนาจสั่งการอีกอย่างก็คือช่วยให้เกิดการตัดสินใจอย่างทันท่วงที ผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจจะต้องสามารถวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้อย่างรอบคอบ และตัดสินใจได้เฉียบขาด ว่องไว ตลอดจนมีความรับผิดชอบในการตัดสินใจของตนด้วย และผู้บังคับบัญชาที่ดียังสามารถที่จะสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เข้าใจและเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้กำลังใจ รวมถึงอยู่ข้างๆ ในยามที่เกิดวิกฤติ

C-Coordination: การประสานงานคือ ภาระหน้าที่ในการเชื่อมโยงงานตลอดจนการปฏิบัติการทุกอย่างรวมไปถึงกำลังคนที่หน่วยงานให้ทำงานเข้ากันได้ ถ้ากับให้มุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน อำนวยให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามที่วางไว้ ทุกอย่างหากขาดการประสานงานที่ดีก็อาจทำให้เกิดความล้มเหลวได้ เมื่อมีการแบ่งโครงสร้างตลอดจนมอบหมายงานให้กับแต่ละส่วนชัดเจนแล้วการประสานงานให้เกิดการทำงานที่ดีที่สุดนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

เพราะแต่ละส่วนต้องทำงานสอดประสานกันเพื่อผลสำเร็จเดียวกันนั่นเอง การประสานงานที่ดีนั้น จำเป็นจะต้องมีในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคลต่อบุคคล หัวหน้างานต่อลูกน้อง แผนกต่อแผนก ไปจนถึงผู้บริหารต่อทุกหน่วยงานในองค์กรเช่นกัน

C-Controlling: การควบคุมคือ ในที่นี้หมายถึงการกำกับตลอดจนบริหารจัดการทุกอย่างให้สำเร็จลุล่วงไปตามแผนที่วางไว้ ประครองการดำเนินงานให้เป็นไปตามกรอบที่กำหนด ทั้งในเรื่องของกรอบเวลา มาตรฐานการปฏิบัติการ ขั้นตอนการทำงาน ไปจนถึงการประสานงานทุกฝ่ายให้เกิดความราบรื่น การควบคุมนี้ยังรวมไปถึงการบริหารที่ไม่ใช่ทรัพยากรบุคคลอีกด้วย แต่รวมถึงทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบ เครื่องจักร ผลผลิตที่ได้ ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินงานทั้งหมดด้วย เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพที่สุด (hrex.asia, 2566)

สรุปรูปแบบการบริหารงานในองค์กรที่มีคุณภาพ คือ การนำแนวคิดของ Henry Fayol (ค.ศ. 1841-1925) POCCC เป็นการปฏิบัติหน้าที่ 5 ประการ คือ Planning การวางแผน Organizing: การจัดองค์กร C-Commanding: การบังคับบัญชา สั่งการ C-Coordination: การประสานงาน และ C-Controlling: การควบคุม โดยการแบ่งหน้าที่และการทำงาน เป็นโครงสร้างองค์กรในการทำงานจะทำให้เราเห็นหน้าที่และการทำงานของแต่ละคนในองค์กรได้ชัดเจน นำมาสู่การแบ่งงานให้ส่วนต่างๆ ทำได้อย่างครบถ้วน ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยเบญจมาศ ทองเรือง (2560) พบว่า ความพึงพอใจในงานของบุคลากรด้านการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำ กับสมาชิกและ

ด้านคุณค่าของงาน มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรให้คงอยู่กับองค์กรในส่วนของความพึงพอใจในงานของบุคลากรด้านการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกและความเครียดในการทำงาน มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรให้คงอยู่กับองค์กรด้านการตั้งใจลาออกความพึงพอใจในงานของบุคลากรด้านการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกและคุณค่าของงาน มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรให้คงอยู่กับองค์กรด้านกิจกรรมการรักษาบุคลากรความพึงพอใจในงานของบุคลากรด้านคุณค่าของงาน การเพิ่มคุณค่าในงานและความเครียดในการทำงานมีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรให้คงอยู่กับองค์กรด้านความท้าทายในงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรยังให้ความสำคัญกับงานที่ได้รับมอบหมาย ตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบในงานของตนที่ได้รับมอบหมายงานที่มีความสำคัญมากขึ้น ตลอดจนการแลกเปลี่ยน ระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีความเสมอภาคเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นการทำงานได้อย่างเต็มที่ประกอบกับให้ความใส่ใจต่อบุคลากรเมื่อบุคลากรเกิดความวิตกกังวลใจหรือความเครียดในการทำงานเกิดขึ้น คอยรับฟังปัญหาและช่วยแก้ไขให้กับบุคลากร ซึ่งส่งผลให้มีผลต่อการดำรงรักษาบุคลากรให้คงอยู่กับองค์กร

5. หลักพุทธธรรม

พรหมวิหาร 4 แปลว่า ธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ พรหมวิหารเป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ หลัก

ธรรมนี้ได้แก่เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุขกรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีและอุเบกขา คือ การรู้จักวางเฉย

คำอธิบายพรหมวิหาร 4

1. เมตตา: ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดจากการมีทรัพย์ ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภค ความสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้และความสุขเกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ เป็นต้น

2. กรุณา: ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ สิ่ง que เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจ และเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน พระพุทธองค์ทรงสรุปไว้ว่า ความทุกข์มี 2 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้ 1) โดยสภาวะหรือเกิดจากเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย เช่น การเกิด การเจ็บไข้ ความแก่ และความตาย สิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่เกิดมาในโลกจะต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งรวมเรียกว่า กายิกทุกข์ 2) ทุกข์จรหรือทุกข์ทางใจ อันเป็นความทุกข์ที่เกิดจากสาเหตุที่อยู่นอกตัวเรา เช่น เมื่อปรารถนาแล้วไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก ก็เป็นทุกข์รวมเรียกว่า เจตสิกทุกข์

3. มุทิตา: ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่าดี ในที่นี้ หมายถึง การมีความสุขหรือมีความเจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีจึงหมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญก้าวหน้า

ยิ่งๆ ขึ้น ไม่มีจิตใจริษยา ความริษยา คือ ความไม่สบายใจ ความโกรธ ความพึงชานซึ่งมักเกิดขึ้นเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน เช่น เห็นเพื่อนแต่งตัวเรียบร้อยแล้วครูชมเชยก็เกิดความริษยาจึงแกล้งเอาเศษขอล็ก โคลน หรือหมึกไปป้ายตามเสื้อกางเกงของเพื่อนนักเรียนคนนั้นทำให้สกปรกเลอะเทอะ เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีมุทิตา เพราะจะสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง

4. อุเบกขา: การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณาเห็นว่า ใครทำดีย่อมได้ดี ใครทำชั่วย่อมได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม คือ ใครทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคลผู้กระทำ เมื่อเราเห็นใครได้รับผลกระทบในทางที่เป็นโทษเราก็ไม่ควรดีใจหรือคิดซ้ำเติมเขาในเรื่องที่เกิดขึ้น เราควรมีความปรารถนาดี คือพยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

สรุป หลักพรหมวิหาร 4 คือ หลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ ประกอบด้วย 1) เมตตา คือความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุขทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดจากการมีทรัพย์ ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภค ความสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้และความสุขเกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ 2) กรุณา คือความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ไม่มีสิ่ง que เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจ 3) มุทิตา คือความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี เช่น ยินดีกับผู้อื่นที่มีความเจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี หรือความ

ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไม่มีจิตใจริษยา 4) อุเบกขา คือการรู้จักวางเฉย ใจเป็นกลาง “ใครทำดีอย่าได้ดี ใครทำชั่วอย่าได้ชั่ว” ตามกฎแห่งกรรม เมื่อเราเห็นใครได้รับผลกระทบในทางที่เป็นโทษเราก็ไม่ควรดีใจหรือคิดซ้ำเติมเขาในเรื่องที่เราควรพยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาดนัย อุปทุพมโน และอำนาจ บัวศิริ (2558, หน้า 31-45) สะท้อนให้เห็นถึงองค์กรที่สร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นได้นั้น เพราะอาศัยหลักการบริหารจัดการองค์กรด้วยระบบสังฆะ โดยมีระบบ กติกาชัดเจนภายใต้ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ การดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจน โดยยึดหลักตามแนวทางพระพุทธศาสนา อันมีพระธรรมวินัยเป็นส่วนส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขหรือเกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด

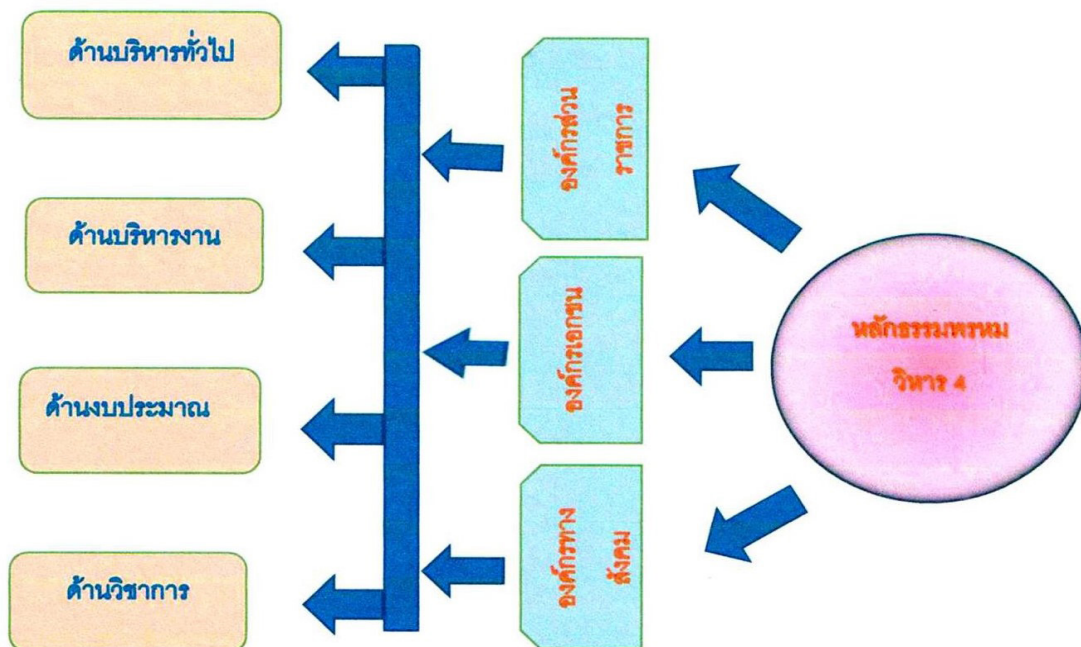
6. สรุป

รูปแบบการบริหารงานในองค์กรที่มีคุณภาพตามหลักพุทธธรรมที่มีการดำเนินงานตามภารกิจงานบริหารทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป ซึ่งในองค์กรจะเป็นศูนย์รวมกิจกรรมที่มีลักษณะใหญ่ 3 ลักษณะ คือ องค์กรทางสังคม องค์กรส่วนราชการ องค์กรเอกชน ส่วน

โครงสร้างขององค์กรจะอยู่ในลักษณะที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์และบทบาทหน้าที่ที่เป็นระเบียบเพื่อการจัดการและบริหารให้มีประสิทธิภาพให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กรโดยนำพุทธธรรมที่เรียกว่า หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมสำหรับทุกคนที่จะช่วยให้การดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ ประกอบด้วย เมตตา คือความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุขทั้งกายและใจ กรุณา คือความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ไม่มีสิ่งเข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจ มุทิตา คือความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี อุเบกขา คือการรู้จักวางเฉย ใจเป็นกลางทำให้การบริหารงานในองค์กรราบรื่นเกิดความผาสุกกับบุคลากร การปฏิบัติงานจึงมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษารูปแบบการบริหารงานในองค์กรที่มีคุณภาพตามหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานในองค์กรทุกองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นรูปแบบการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ ทำให้การปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วทันสถานการณ์ มีระบบการบริหารงาน 4 ด้าน ด้วยทฤษฎี POCCC โดยยึดหลักตามแนวทางพระพุทธศาสนา พรหมวิหาร 4 เป็นกลไกส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีความสุขและเกิดความขัดแย้งน้อยที่สุดภายในองค์กร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ แผ้วพลสง และคณะ. (2566). รูปแบบการบริหารแบบกระจายอำนาจ. เข้าถึงได้จาก <https://personnel.obec.go.th>
- เบญจมาศ ทองเรือง. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาให้คงอยู่ในองค์กร. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ชลบุรี: วิทยาลัยพานิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เทพวรินทร์ เชื้อนปัญญา. (2554). รูปแบบการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสต์เทิร์นเอเชีย, 1(1), 116-126.
- พระมหาดนัย อุปทปนโน และอำนาจ บัวศิริ. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสันติสุข. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, 3(1), 31-45.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). แนวคิดสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธ. เข้าถึงได้จาก www.chulapedia.chula.ac.th
- พิชาย รัตนดิกล ญ ภูเก็ต. (2552). องค์การและการบริหารจัดการ. นนทบุรี: ธิงค์บียอนด์ บุ๊คส์.

- สมชาย สุเทศ. (2554). *การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุพัตรา ดำรงรัตน์. (2558). *การศึกษาระบบการจัดการและรูปแบบการปฏิบัติงานในองค์กรที่มีผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน (ย่านสีลม)*. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- hrex.asia. (2566). *ทฤษฎีการบริหารจัดการ POCCC และหลักการจัดการองค์กรสู่ความสำเร็จตามแนวคิดของ Henri Fayol*. เข้าถึงได้จาก <https://th.hnote.asia/orgdevelopment/190626-poccc-henri-fayol/>

วัฒนธรรมอีสาน: การตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน แก่นคูณ*

Isan Culture: Naming of Monkan Kankoon's Songs

อนันตศักดิ์ พาลแก้วเกษ, เซอร์รี่ เกษมสุขสำราญ, เมตตา ฟองฤทธิ์, ชานยุธร สอนจันทร์,
ชมนบุญ สุทธิปัญโญ, สันติ ทิพพนา และหนึ่งฤทัย ม่วงเย็น
Anantasak Phonkaewkate, Cherry Kasemsuksamran, Mettar Fongrit, Chanyuth Sonjan,
Chomboon Sutthipunyo, Santi Thipphana and Neungreuthai Muangyen
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Roi-Et Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: anantasak01@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วัฒนธรรมอีสานที่ปรากฏในการตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ โดยวิธีการศึกษาชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ ทั้งหมด แล้วเลือกบทเพลงที่มีชื่อเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต เป็นจำนวนเพลงทั้งสิ้น 66 เพลง มาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า

1. ด้านวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) วัฒนธรรมภาษาอีสาน พบว่า มี 50 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 75.75 2) วัฒนธรรมการแต่งกาย พบ 1 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 1.51 3) วัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้าน พบจำนวน 3 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 4.54 และ 4) วัฒนธรรมการใช้ชื่อสถานที่ในภาคอีสาน พบจำนวน 5 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 7.57
2. ด้านประเพณี พบจำนวน 4 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 6.06
3. ด้านความเชื่อ พบจำนวน 4 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 6.06
4. ด้านวิถีชีวิต พบจำนวน 13 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 19.69

คำสำคัญ: วัฒนธรรมอีสาน; การตั้งชื่อบทเพลง; มนต์แคน แก่นคูณ

Abstract

The objective of this article is to examine the Isan culture that emerged from the name of Monkan Kankoon's songs. By reviewing all Monkan Kaenkoon's song titles, 66

*ได้รับบทความ: 19 เมษายน 2565; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2566

Received: April 19, 2022; Revised: June 20, 2023; Accepted: June 28, 2023

songs with names associated with culture, tradition, belief, and way of life were identified to be used as data for the analytical study as follows.

1. Culture is divided into four categories: 1) Isan language culture discovered 50 songs, accounting for 75.75 percent of the total. 2) Dressing culture, 1 song discovered, representing 1.51 percent 3) Folk performance culture discovered 3 songs representing 4.54 percent, and 4) Isan place name culture discovered 5 songs representing 7.57 percent.
2. Tradition was represented by 4 songs, accounting for 6.06 percent of the total.
3. There were 4 songs for belief, accounting for 6.06 percent.
4. The way of life was represented by 13 songs, accounting for 19.69 percent of the total.

Keywords: Isan Culture; Naming of Songs; Monkan Kankoon

1. บทนำ

วัฒนธรรม เป็นคำที่พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศ์ประพันธ์ บัญญัติขึ้นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2483 โดยแปลมาจากคำว่า Culture ในภาษาอังกฤษ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2546, หน้า 97) ให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรมไว้ว่า เป็นสิ่งที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของชาติและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งของความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของประเทศชาติ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญของชาติ ซึ่งคนในชาติหรือสังคมนั้นๆ กำหนดขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งในด้านวิถีชีวิต กฎหมาย จารีต ประเพณี ตลอดจนศีลธรรมอันดีงาม ทั้งนี้วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ สังคม และถ่ายทอด วัฒนธรรมจึงมีการเกิด การเติบโต และเสื่อมสลายได้ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาค

อีสาน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2558, หน้า 21-23) ซึ่งวัฒนธรรมแต่ละภาคก็จะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆ ดังที่วัฒนธรรมอีสานทำหน้าที่เป็นสื่อกลางสำคัญสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความรัก ความสามัคคี ความหวงแหน และความภูมิใจในท้องถิ่นของกลุ่มคนอีสาน นอกจากนี้วัฒนธรรมอีสานยังแฝงคติชีวิต และการอบรมสั่งสอนให้คนอีสานใช้ชีวิตในกรอบของขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม รู้กาลเทศะ รู้ถูก รู้ผิด รู้หน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในด้านต่างๆ ผ่านนิทานชาวบ้าน คำผญา สำนวน สุภาษิต และบทเพลง

บทเพลงนับเป็นสื่อสำคัญที่มีอิทธิพลและเป็นที่ยอมรับของบุคคลโดยทั่วไป ในกลุ่มของคนอีสานจะมีเพลงเฉพาะกลุ่มเรียกว่า เพลงลูกทุ่ง ทั้งนี้ เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่สามารถสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดและวิถีชีวิตของคนอีสานหรือคนชนบทได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นอยู่ ภาษา อาชีพ ประเพณี ความเชื่อ และ

ค่านิยมทางสังคมที่ถ่ายทอดผ่านบทเพลงได้อย่างกลมกลืน และนอกจากเนื้อหาที่ปรากฏในเพลงแล้ว วัฒนธรรมอีสานยังสามารถสะท้อนผ่านการตั้งชื่อบทเพลงลูกทุ่งได้ร่วมด้วย

การตั้งชื่อบทเพลงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อคนไทย โดยการตั้งชื่อนั้นเป็นการใช้ถ้อยคำสำหรับเรียกแทนคน สัตว์ สถานที่ หรือสิ่งต่างๆ นพดล สมจิตร (2560, หน้า 1) กล่าวว่า “ชื่อนับเป็นการใช้ภาษาลำดับต้นๆ ของมนุษย์ที่เป็นเครื่องมือแสดงผลลัพธ์จากการใช้ภาษาของมนุษย์ผ่านกระบวนการคิดและการตกลงร่วมกันในสังคมกำหนดคำเรียกชื่อสิ่งต่างๆ ทั้งคน สัตว์ และสิ่งของที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการสื่อสาร” การตั้งชื่อผู้ตั้งมักจะมีการเลือกใช้ถ้อยคำภาษาที่น่าสนใจ และสื่อความหมายได้ชัดเจน สำหรับวงการเพลง เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงอีกแนวหนึ่งที่ได้ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศไทย และเป็นเพลงที่มีเนื้อหาที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสังคมไทยในปัจจุบันได้ดี โดยเฉพาะสังคมชนบท สุภัทร แก้วพัตร (2546, หน้า 1) กล่าวว่า “เพลงลูกทุ่งหลายเพลงสามารถสะท้อนถึงสภาพของสังคม ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมไทย และหลายเพลงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย” การตั้งชื่อเพลงลูกทุ่ง ผู้ประพันธ์มักจะมีการเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงให้เห็นถึงเนื้อหาหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในเพลงมาใช้ในการตั้งชื่อ ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ทันทีว่าเพลงนั้นเป็นเพลงที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องใด ดังนั้นการตั้งชื่อเพลงจึงนับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าเนื้อหาของเพลง ที่จะช่วยดึงดูดให้ผู้ฟังสนใจฟังเพลงนั้นๆ ได้ นอกจากนี้ชื่อเพลงยังช่วยสะท้อนให้เห็น

ถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่หรือวัฒนธรรมต่างๆ ได้ดีอีกด้วย

มนต์แคน แก่นคูณ เป็นนักร้องลูกทุ่งชาวไทยสังกัดค่ายแกรมมี่โกลด์ ในเครือจีเอ็มเอ็มแกรมมี่ เป็นศิลปินที่มียอดเข้าชมใน YouTube ประเทศไทย สูงสุดเป็นปีที่ 2 โดยในปี 2021 มียอดเข้าชมสูงถึง 808 ล้านครั้ง (Thai PBS, 2565) บทเพลงที่มีชื่อเสียงของมนต์แคน แก่นคูณ เช่น วอนหลวงพ่อรวย เจ้าตัวว่าฮักอ้าย คำว่าฮักกันมันเหี้ยมไส คิดฮอดจนฝันเห็น อดีตรักมักสาวครู ฯลฯ ทั้งหมดนี้ล้วนได้รับความนิยมอย่างสูง เนื่องจากมีท่วงทำนองที่ไพเราะ และเนื้อหาที่ลึกซึ้งกินใจ ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้เขียนบทความวิชาการนี้ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวัฒนธรรมอีสานที่ปรากฏในชื่อเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ ว่าชื่อเพลงนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอีสานด้านใดได้บ้าง ด้วยวิธีการศึกษาชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ ทั้งหมดแล้วเลือกบทเพลงที่มีชื่อเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต เป็นจำนวนเพลงทั้งสิ้น 66 เพลง มาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์ การศึกษาครั้งนี้ทำเกิดประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจด้านการสื่อความหมายทางภาษาที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตในบริบทสังคมท้องถิ่นอีสานผ่านชื่อเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ

2. ผลการศึกษา

1. ด้านวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1.2 วัฒนธรรมด้านภาษา ภาษาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งมนุษย์สร้างขึ้น เพื่อทำให้สามารถ

ดำรงชีวิตอยู่ได้ วัฒนธรรมทางภาษามีมาอย่างยาวนานผ่านการเรียนรู้ผ่านความรู้สึกนึกคิด ประสบการณ์ การถ่ายทอด การสืบสาน วัฒนธรรมทางภาษามีการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งมีการเสื่อมสลายได้ สอดคล้องกับพระอุดมธีรคุณ และบัณฑิตา จารุมา (2563, หน้า 52-63) กล่าวว่า ภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ทางเสียงและตัวอักษรที่มนุษย์คิดค้นขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการ โดยผู้พูดหรือผู้เขียนและผู้ฟังหรือผู้อ่านจำเป็นต้องเรียนรู้ระบบสัญลักษณ์และความหมายของสัญลักษณ์เดียวกัน จึงจะเข้าใจความหมายของระบบสัญลักษณ์นั้น ภาษาจึงเป็นแบบแผนที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของคนในสังคม เพราะเหตุนี้จึงทำให้ภาษามีลักษณะเดียวกับวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ด้วยลักษณะเฉพาะของภาษาที่มีหน้าที่เพื่อการสื่อสารความหมายอันสะท้อนความคิด ทศนคติ ค่านิยมและถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าภาษามีฐานะเป็นสาขาหนึ่งของวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นการเรียนการสอนทักษะภาษาในสถาบันการศึกษาปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องเรียน วัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย และเมื่อคนต่างภาษาสื่อสารกันจึงต้องมีความเข้าใจ วัฒนธรรมการใช้ภาษาของ เจ้าของภาษาจึงจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสื่อสาร

ภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นภาษาท้องถิ่นที่ใช้พูดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นภาษาลาวสำเนียงหนึ่งเรียกว่า “ภาษาอีสาน” ซึ่งมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อคนในสังคมเป็น

อย่างยิ่งจากการศึกษาในด้านวัฒนธรรมการนำภาษาอีสานมาตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ พบว่า มี 50 บทเพลง จากบทเพลงทั้งหมด 66 บทเพลง ในบทความนี้จะนำมาอธิบายเพียง 10 บทเพลง ดังนี้

ตัวอย่าง

1. บทเพลงเจ้าบ่าวอย่าฟ้าวกอด คำว่า ฟ้า หมายถึง ريب
2. บทเพลงคิดฮอดจนฝันเห็น คำว่า คิดฮอด หมายถึง คิดถึง
3. บทเพลงอดีตรักมักสาวครู คำว่า มัก หมายถึง ชอบ
4. บทเพลงอยากเมื่อบ้านเฮาได้ คำว่า เมื่อ หมายถึง กลับ คำว่า เฮา หมายถึง เรา คำว่า ได้ หมายถึง จังเลย
5. บทเพลงแต่..คนที่อายฮัก คำว่า อายฮัก หมายถึง คนที่พี่รัก
6. บทเพลงคำว่าฮักกัน มันเหี้ยมไส คำว่า ฮัก หมายถึง รัก คำว่า เหี้ยมไส หมายถึง หล่นทั้งตรงไหน
7. บทเพลงลูกพ่อย่าท้อเด้อ คำว่า เด้อ หมายถึง นะ
8. บทเพลงบ่อยากเจอหน้าคู่กรณี คำว่า บ่ หมายถึง ไม่
9. บทเพลงเจ้าตัวว่าฮักอาย คำว่า เจ้า หมายถึง เธอ คำว่า ตัว หมายถึง โโกหก คำว่า ฮัก หมายถึง รัก คำว่า อาย หมายถึง พี่
10. บทเพลงสีให้อ้ายขาดใจพุ้นบ้อ คำว่า สีให้อ้ายขาดใจพุ้นบ้อ หมายถึง จะให้พี่ขาดใจตายเลยหรือ

จากตัวอย่างชื่อบทเพลงที่ยกตัวอย่างข้างต้น พบว่า ชื่อบทเพลงส่วนใหญ่ของมนต์แคน แก่นคูณ มีการนำภาษาอีสานมาตั้งเป็นชื่อบทเพลงให้มีความน่าสนใจและสะดุดตาสะดุดใจ คิดเป็นร้อยละ 75.75 เพราะชื่อบทเพลง คือ ส่วนสำคัญที่สุดของบทเพลง และเป็นหัวใจของบทเพลง เพราะเป็นสื่อที่สื่อความหมายอันแรกที่จะทำให้คนรู้จักบทเพลง และอย่างฟังเพลงนั้นๆ โดยผู้ประพันธ์เพลงจะนำภาษาอีสานมาใช้ในการตั้งชื่อบทเพลง เป็นการกล่าวสรุปเรื่องราวทั้งหมดของบทเพลงที่ต้องการนำเสนอให้เห็นเรื่องราวทั้งหมดของ บทเพลง การตั้งชื่อบทเพลงส่วนใหญ่จะสรุปเป็นคำสั้นๆ ที่ครอบคลุมเรื่องราว เนื้อหา จนนำไปสู่การตั้งเป็นชื่อบทเพลง หลักการตั้งชื่อเพลง คือ ใช้คำสั้นๆ มีความหมายกินใจ ให้คนฟังอย่างฟังเพลง และที่สำคัญต้องสื่อความหมายไปยังเนื้อเพลง และครอบคลุมเนื้อหาเพลงทั้งหมด เช่น เจ้าตัวว่าฮักอ้าย กอดฮักให้มัน ฮู้บว่าคึดฮอด ฯลฯ

1.2 วัฒนธรรมการแต่งกายของมนุษย์ คือการนำเครื่องนุ่งห่มมาปกปิดร่างกาย ซึ่งมีลักษณะและเอกลักษณ์แตกต่างกันไปตามลักษณะปัจจัยของสภาพภูมิอากาศและเอื้อประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของแต่ละเผ่าพันธุ์ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นมารยาทและค่านิยมที่ต้องแต่งกายให้เหมาะสมกับวาระโอกาสต่างๆ ซึ่งเครื่องแต่งกายที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตคนไทยทุกยุคทุกสมัย และใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย นั่นคือ “ผ้าขาวม้า” ที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติที่มีคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นไทยได้เป็นอย่างดี และคุณค่าเชิงวิชาการนั้นทำให้เกิดองค์ความรู้ใน

มิติต่างๆ อาทิ ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวิถีชีวิต เป็นต้น (กษิดเดช เนื่องจำนง, 2560, หน้า 84-93) ส่วนในแง่ของความเป็นสัญลักษณ์ของความ เป็นอีสาน วสันต์ ชาพิทักษ์, ศุภกร บุญอริญ และ อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ (2564, หน้า 27-50) ได้อธิบายถึง ผ้าขาวม้า หรือผ้าด้าม ว่าเป็นผ้าที่คนอีสานมีการผลิตเพื่อใช้สอยมาแต่โบราณ นิยมทอผ้าใช้เองจากเครื่องทอผ้าแบบพื้นเมือง และมีการใช้ประโยชน์จากผ้าขาวม้าหลากหลายวิธี เช่น ใช้คาดเอว โปกหัว เช็ดเหงื่อและทำความสะอาดร่างกาย

จากการศึกษาในด้านวัฒนธรรมการแต่งกายที่ปรากฏในการตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ พบ 1 บทเพลง คือ บทเพลงผ้าขาวม้าผืนเก่า จากทั้งหมด 66 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 1.51 ชื่อบทเพลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าขาวม้าของชาวอีสาน นอกจากจะใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มแล้วยังมีประโยชน์ใช้สอยหลากหลาย ซึ่งเนื้อหาในบทเพลงผ้าขาวม้าผืนเก่า กล่าวว่า “ผ้าขาวม้าผืนเก่าของอ้าย เปื้อนคราบเหงื่อไคลเปื้อนกลิ่นไอหนุ่มนา ยืนให้สาวซบน้ำตาลหั่นเช็ดรอยหม่นจากคนลิ้มลา” เป็นการแสดงความรักและความห่วงใยต่อหญิงสาวอันเป็นที่รักโดยการยืมผ้าขาวม้าที่ตนใช้เช็ดเหงื่อเพื่อซบน้ำตาลหญิงสาวยามที่ผิดหวังเสียใจ และอีกท่อนหนึ่งในบทเพลง “หนุ่มนาคือผ้าขาวม้าผืนเก่า บ่หอมดอกเจ้าแต่ฮักซื่อจริงจัง” แสดงให้เห็นความจริงใจอย่างสัตย์ซื่อถึงแม้จะไม่มีมูลค่า แต่ “ผ้าขาวม้า” คือ เครื่องหมายของรักแท้

1.3 วัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านอีสาน ที่ปรากฏการตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน แก่นคูณ พบ

จำนวน 3 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 4.54 การแสดง
พื้นบ้านของชาวอีสานที่สังคมรับรู้ร่วมกันคือแสดง
หมอลำ สอดคล้องพระสมุห์อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ
(2556, หน้า 1) กล่าวว่า หมอลำเป็นวัฒนธรรมอัน
ล้ำค่าของคนอีสานในด้านศิลปวัฒนธรรมการแสดง
พื้นบ้าน วิถีชีวิตของคนอีสานไม่เคยขาดเสียง
ขับร้องหมอลำกล่าวว่า ชื่อบทเพลงของมนต์แคน
แก่นคูณ ที่กล่าวถึงหมอลำ ดังนี้

ตัวอย่าง

“บทเพลงอ้ายมันหมอลำ บทเพลงมนต์
แคนลำซิ่ง บทเพลงผู้บ่าวรดแห่แห่ลูกสาว
เจ้าภาพ”

จากตัวบทข้างต้นชื่อบทเพลงของมนต์
แคน แก่นคูณ กล่าวถึงการแสดงพื้นบ้านอีสาน
กล่าวคือ หมอลำ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมหลักของแสดง
พื้นบ้านอีสาน เนื้อเรื่องบทเพลงอ้ายมันหมอลำ
กล่าวถึง หนุ่มอีสานคนหนึ่งใช้ชีวิตแบบพื้นบ้าน
ทั่วไปของชาวอีสาน มีลักษณะอนุรักษ์นิยมที่ขึ้น
ขอบหมอลำ โดยไม่สนใจว่าใครจะมองว่าไม่ทันสมัย
ไม่ช่วยรุ่นสมัยใหม่ หนุ่มชาวอีสานคนดังกล่าวรัก
และศรัทธาในวัฒนธรรมของตน ส่วนบทเพลงมนต์
แคนลำซิ่ง กล่าวถึง หมอลำแขนงหนึ่งที่เป็นส่วน
หนึ่งของศิลปะการแสดงหมอลำของชาวอีสาน
ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างหมอลำกลอนและ
หมอลำเพลิน ช่วงแรกเรียกว่า “หมอลำกลองซิ่ง”
ระยะหลังหมอลำนำเสนอลักษณะการซิ่งมากกว่า
(นำเสนอจังหวะเตี้ย บทเพลงหมอลำ บทเพลงลูกทุ่ง
หมอลำ) จึงมีชื่อเรียกใหม่ว่า “ลำซิ่ง” ขณะเดียวกัน
บทเพลงผู้บ่าวรดแห่แห่ลูกสาวเจ้าภาพ เป็น
วัฒนธรรมการแสดงที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน เดิมที

เป็นการแห่กลองยาวประกอบดนตรี พิณ ปัจจุบัน
พัฒนาเป็นรถแห่ มีลักษณะนำรถยนต์ประกอบกับ
เครื่องกระจายเสียง ขนาดเล็ก ใหญ่ ตามพอใจของ
เจ้าของกิจการ เปิดเพลงที่มีจังหวะเร้าใจชวนให้
ออกทำเต็นจังหวะต่างๆ ต่อมาพัฒนาการจากเปิด
เพลงเป็นการแสดงสด กล่าวคือ มีนักร้องนำวงรถ
แห่ และมีการเล่นดนตรีสด

1.4 วัฒนธรรมการใช้ชื่อสถานที่ใน
ภาคอีสานที่ปรากฏการตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน
แก่นคูณ พบจำนวน 5 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 7.57
ชื่อสถานที่ในภาคอีสานที่ปรากฏในชื่อบทเพลง
ลำซื่อยำร้องให้ บทเพลงริมฝั่งหนองหาน บทเพลง
ร้องไห้แข่งทุ่งกุลารุ บทเพลงคิดฮอดเชียงคาน บทเพลง
คอยน้องที่ช่องเม็ก ทั้ง 5 บทเพลงสะท้อนให้เห็นถึง
วิถีชีวิตของชาวอีสานที่ผูกพันกับสถานที่ประจำถิ่น
ที่เป็นธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำ พื้นที่ทำนาและ
ถิ่นที่อยู่อาศัย เมื่อเกิดความรู้สึกเศร้าเสียใจในเรื่อง
ราวความรักก็จะคิดถึงบรรยากาศและสถานที่ที่เคย
ร่วมใช้ชีวิตกับคนรักด้วย ดังเช่นตัวอย่างใน “บทเพลง
ริมฝั่งหนองหาน บทเพลงฟ้างามยามแลง บทเพลง
ข้างทุ่งหนองหาน บทเพลงอ้ายนั่งเบ็งฟ้าคิดฮอด
แก้วตา บทเพลงเจ้าไปสืเลื้อยพระธาตุเชิงชุมถามข่าว
และบทเพลงภูพานบ้านเฮายังคอยเสมอ”

นอกจากนี้ ในบทเพลงร้องไห้แข่งทุ่งกุลารุ
ตัวอย่างบทเพลง “ลมโชคชะตา พัดพาให้เราเหิน
ห่าง ทุ่งกุลารุฟ้าแจ่มจางปาง นาทามน้ำท่าบมี”

ซึ่งสะท้อนให้เห็นความทุกข์ยากของชาว
อีสานในพื้นที่ทุ่งกุลารุที่ทำนาด้วยความยากลำบาก
จนต้องต้องพลัดถิ่นไปทำงานที่เมืองใหญ่เพื่อความ
อยู่รอด แต่ก็ยังมีความคิดถึงครอบครัวกับคนรักอยู่

ตลอดเวลา ซึ่งพื้นที่ทุ่งกุลารเป็นพื้นที่การเกษตรขนาดใหญ่ในภาคอีสาน ในอดีตเป็นพื้นที่ที่แห้งแล้ง ปลูกพืชอะไรก็ไม่เจริญเติบโต ดังที่ปรากฏในเรื่องเล่า “ชนเผ่ากุลาร ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยจากเมืองมะตะมะกุลารได้เดินทางค้าขายผ่านทุ่งแห่งนี้ ไม่พบแหล่งน้ำ ไม่มีต้นไม้อให้ร่มเงา มีแต่หญ้าขึ้นสูงเต็มไปด้วยหนาม

ส่วนดินก็เป็นดินทราย ยากลำบากแก่การเดินทาง เหมือนเดินทางอยู่กลางทะเลทราย ทั้งหมดจึงได้แต่นอนร้องไห้ จนมีชาวพื้นเมืองผ่านมาพบเข้า จึงช่วยเหลือหาบหามกันไปพยาบาลในหมู่บ้าน ผู้รอดตายจึงเล่าเหตุการณ์ก่อนที่จะได้รับความช่วยเหลือว่า เอาแต่นอนให้เพียงอย่างเดียว ชาวบ้านจึงตั้งชื่อทุ่งนี้ว่า ทุ่งกุลาร้องไห้ในอดีต ทุ่งกุลาร้องไห้ในหน้าแล้ง จะแห้งแล้งมากเพราะเป็นดินปนทราย หน้าฝนน้ำจะท่วมทุ่งทุกปี ได้ผืนดินลงไปเป็นดินเค็ม น้ำที่สูบขึ้นมาก็เป็นน้ำเค็ม ไม่สามารถปลูกพืชผลอะไรได้” (อีสานร้อยแปด, 2561)

2. ด้านประเพณี หมายถึง แบบความคิด ความเชื่อ การกระทำ ค่านิยม ทศนคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผนที่กระทำในโอกาสต่างๆ ลักษณะสำคัญของประเพณี คือสิ่งที่ปฏิบัติเชื่อถือมานานจนกลายเป็นแบบอย่างความคิดหรือการกระทำที่ได้สืบทอดกันมาและยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของส่วนร่วม สิ่งใดเมื่อประพฤติซ้ำๆ กันอยู่บ่อยๆ จนเป็นความเคยชิน ก็เกิดเป็นนิสัยขึ้นมา ความประพฤติเหมือนๆ กันส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เรียกว่าประเพณีหรือนิสัยสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่า ประเพณีคือความประพฤติของคนส่วนรวมที่ถือกันเป็นธรรมเนียมหรือเป็นระเบียบแบบแผนและสืบทอดกันมาจนเป็น

พิมพ์เดียวกัน และยังคงอยู่ได้เพราะมีสิ่งใหม่เข้ามา ช่วยเสริมสร้างสิ่งเก่าอยู่เสมอและกลมกลืนเข้ากันได้ดี จนทำให้ประเพณีเดิมยังคงอยู่ต่อไปได้ (ดนัยไชโยธธา, 2546, หน้า 117) สำหรับ พิธีกรรม คือรูปแบบของพฤติกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นพิธีการสำหรับกลุ่มชนทั่วไปที่กระทำเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ (ประชิด สกฤษณ์พัฒน์, 2546, หน้า 60) ดังนั้น พิธีกรรมและประเพณีมีความหมายใกล้เคียงตามความหมาย ดังที่ แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2548, หน้า 87) กล่าวคำว่า ประเพณี (Tradition) กับคำว่า พิธีกรรม (Rite) มีความหมายใกล้เคียงกันมาก บางครั้งก็ใช้ในความหมายเดียวกัน แต่เท่าที่ผ่านมามีคำแรกน่าจะมีความหมายกว้างกว่าคือกินความไปถึงวิถีชีวิต ในขณะที่คำว่า พิธีกรรมมีความหมายไปในเชิงพิธีกรรม หรือกิจกรรมเฉพาะกิจมากกว่า การตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ ได้สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีถิ่นและพิธีกรรมที่ปรากฏอยู่ในท้องถิ่นอีสานไม่ว่าจะเป็นประเพณีไหลเรือไฟ ประเพณีการแต่งงาน เป็นต้น ดังปรากฏ 5 บทเพลง ได้แก่ “บทเพลงเรือไฟไหลรัก บทเพลงเข็ญคอยสาว บทเพลงเจ้าบ่าวอย่าฟ้าวทอด บทเพลงงานแต่งงานคนจน และบทเพลงสร้างฝันด้วยกัน”

จากบทเพลงทั้งหมด 66 เพลง คิดเป็นร้อยละ 7.57 เพลงเรือไฟไหลรัก ได้สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีไหลเรือไฟซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของภาคอีสานที่จัดขึ้นในช่วงออกพรรษาตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นประเพณีที่ชาวอีสานภาคภูมิใจซึ่งเป็นประเพณีที่ได้ยึดถือปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน สืบทอดมาจนปัจจุบัน เป็นประเพณีที่มีความยึดโยง

กับความเชื่อพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนปฏิบัติเป็นพุทธบูชาอันเนื่องมาจากการบูชารอยพระพุทธบาท การระลึกถึงพระคุณของพระแม่คงคา ซึ่งประเพณีไหลเรือไฟได้สะท้อนให้เป็นถึงวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานที่ได้ผูกติดอยู่กับความเชื่อทางพุทธศาสนา ประเพณีดังกล่าวได้ถูกนำมาเสนอผ่านบทเพลงที่แสดงถึงตัวตนความท้องถิ่นอีสานที่มีวิถีการดำเนินชีวิตภายใต้ร่มเงาของพระพุทธศาสนาที่มีการจัดงานประเพณีไหลเรือไฟเป็นประจำทุกปี ซึ่งในเนื้อหาของเพลงได้กล่าวถึงความรักของหนุ่มสาวในงานบุญประเพณีไหลเรือไฟที่เปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบเจอกัน อันทำให้ดูเหมือนว่าประเพณีไหลเรือไฟเป็นสื่อกลางที่นำพาให้หนุ่มสาวมาพบปะกันหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เรือไฟไหลรัก” ซึ่งหมายถึง ประเพณีไหลเรือไฟที่มีผู้คนได้หลงไหลมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเปิดโอกาสให้เป็นพื้นที่ของหนุ่มสาวที่จะได้พลอดรักกันในงานบุญประเพณีดังกล่าวด้วย

นอกจากนั้น แล้วเพลงของมนต์แคน แก่นคูณยังได้เสนอความเป็นตัวตนของคนอีสานผ่านบทเพลงที่สะท้อนให้เห็นถึงศิลปะการแสดงอันเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะของชาวอีสาน ดังปรากฏในบทเพลงเซิ้งคอยสาว ซึ่งคำว่า “เซิ้ง” นั้นบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของคนอีสานที่ผูกติดอยู่กับความสนุกสนานอันเป็นบุคลิกลักษณะเฉพาะของคนภาคอีสานมีความแตกต่างจากภาคอื่นๆ โดยลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งของคนภาคอีสานที่เด่นชัดคือเป็นคนชอบสนุก การเซิ้ง คือการฟ้อนรำประกอบดนตรีแบบพื้นบ้านของภาคอีสานที่มีท่วงท่ารวดเร็ว ฉับไว ผู้เข้ากระบวนแห่จะมีทั้ง

ชาย หญิง รำเซิ้งกันไปอย่างสนุกสนาน ซึ่งการรำเซิ้งได้กล่าวเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของภาคอีสาน โดยเฉพาะในงานบุญต่างๆ มักจะมีการแห่กระบวนการเซิ้งอยู่แทบทุกงาน ดังนั้นคำว่า “เซิ้ง” จึงกลายเป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของคนอีสานที่รักสนุกสนานเดิมอยู่แล้ว บทเพลงเซิ้งคอยสาว จึงได้บ่งบอกถึงวัฒนธรรมประเพณีผ่านศิลปะการแสดงของคนอีสานได้อย่างน่าสนใจ

นอกจากนั้น บทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณยังเน้นเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีไทย อันเป็นประเพณีที่คนไทยทุกหมู่เหล่าให้ความสำคัญ นั่นก็คือ ประเพณีการแต่งงาน ซึ่งเป็นประเพณีที่ฝังใจของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันซึ่งถือเป็นธรรมเนียมที่ดีงาม เป็นประเพณีที่ช่วยเสริมความเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิตคู่สำหรับบ่าวสาวในการตัดสินใจครองคู่กันโดยการทำพิธีกรรมแต่งงานอย่างมีขั้นตอน เพลงของมนต์แคน แก่นคูณได้สะท้อนให้เห็นถึงภาคอีสานก็เป็นภาคหนึ่งให้ ความสนใจในประเพณีการแต่งงานมากเป็นพิเศษ ซึ่งปรากฏอยู่ในหลายบทเพลงด้วยกันได้แก่ เพลงเจ้าบ่าวอย่าฟ้าวกอด เพลงงานแต่งงานคนจน เพลงสร้างฝันด้วยกันบ่ บทเพลงดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของการแต่งงาน โดยเฉพาะชาวอีสานนั้นผู้ที่จะเป็นคู่ครองกันจะต้องผ่านกรรมพิธีแต่งงานก่อน กล่าวคือ ก่อนที่ทั้ง 2 ฝ่ายจะมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในครอบครัวเดียวกันจะต้องผ่านการแต่งงานก่อนถึงจะสามารถใช้ชีวิตอยู่กันอย่างผัวเมียได้ ลักษณะเช่นนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการให้เกียรติฝ่ายหญิงที่มีความเชื่อและปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของฮิดคองประเพณีแบ่งท้องถิ่นอีสานจะต้องรัก

นวลสงวนตัว ไม่ชิงสุกก่อนห่าม อันเป็นรูปแบบปฏิบัติผู้คนภาคอีสานทุกหมู่เหล่า บทเพลงมนต์แคน แก่นคุณ ถึงแม้จะเป็นบทเพลงลูกทุ่งในสังคมยุคใหม่ แต่ก็ยังเน้นย้ำให้ความสนใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีแบบเก่าแก่เอาไว้ให้เป็นอนุชนรุ่นหลังได้ยึดถือปฏิบัติตามจารีตประเพณีได้อย่างมีนัยสำคัญ

3. ด้านความเชื่อเป็นสิ่งที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์มาช้านาน ถึงแม้ว่าโลกจะมีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน แต่มนุษย์ยังต้องการสิ่งที่เติมเต็มภายในจิตใจโดยเฉพาะคนอีสาน กล่าวคือ “ความเชื่อ” ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อด้านศาสนา ความเชื่อเรื่องผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถแสดงอิทธิปาฏิหาริย์เหนือธรรมชาติ ถึงแม้คนอีสานจะนับถือและยึดมั่นในพระพุทธศาสนาแต่เป็นการนับถือที่ผสมผสานกันระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาผีหรือความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สอดคล้องกับบุญยงค์ เกศเทศ (2540, หน้า 133) กล่าวว่า รูปแบบพระพุทธศาสนาในวรรณกรรมอีสานเป็นพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน ซึ่งเป็นความเชื่อผสมผสานกันอยู่ระหว่างคติความเชื่อถือผีและพุทธศานานอกจากนี้ยังสะท้อนความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถาและฤกษ์ยาม ซึ่งชาวอีสานมีลักษณะภาพสะท้อนเรื่องค่านิยม อุดมการณ์ของสังคม บรรทัดฐานของสังคม ตลอดชีวิตบ้านคองเมือง ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย การผูกเสี่ยว เป็นต้น และยังสอดคล้องกับอนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ (2561, หน้า 154-172) กล่าวว่า ชาวอีสานผูกพันกับธรรมชาติวัฒนธรรม ชุมชนอย่างแน่นแฟ้น ได้รับการสั่งสมแนวคิด

ภูมิปัญญา ปลูกศรืฐธา คติ ความเชื่อจนเป็นแบบแผนการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า สังคมอีสานเคร่งครัดในรูปแบบของประเพณี พิธีกรรม การตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคุณด้านความเชื่อพบว่า มี 4 เพลง จากบทเพลงทั้งหมด 66 เพลง คิดเป็นร้อยละ 6.06 ดังนี้

ตัวอย่าง

“บทเพลงรอปาฏิหาริย์ บทเพลงฝันดีเด้อเหล่า บทเพลงชาติหน้าฮักอ้ายเด้อ บทเพลงวอนหลวงพ่อรวย”

จากตัวบทที่เป็นชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคุณ ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของชาวอีสาน กล่าวคือ บทเพลงรอปาฏิหาริย์ เป็นการกล่าวถึงหนุ่มสาวชาวอีสานคู่หนึ่งที่เป็นคนรักกัน ต่อมาฝ่ายหญิง (แฟนสาว) ได้ไปแต่งงานกับคนอื่นหนุ่มอีสานที่เป็นคนรักเก่าจึงได้แต่เฝ้ารอนว่าปาฏิหาริย์จะเกิดขึ้น ให้คนรักเก่าของตนเปลี่ยนใจไม่แต่งงานกับคนรักใหม่กลับมาแต่งงานกับตน ส่วนบทเพลงฝันดีเด้อเหล่า กล่าวถึง หนุ่มอีสานไปทำงานต่างถิ่น ทุกวันหลังเลิกงานจะโทรพูดคุยกับคนรัก ก่อนวางสายทุกครั้งทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายจะอวยพรซึ่งกันและกันขอให้ฝันดี โดยชาวมีความเชื่อว่าการฝันดีตื่นเช้ามาจะพบแต่เรื่องดีๆ ในการดำเนินชีวิต ขณะเดียวกันบทเพลงชาติหน้าฮักอ้ายเด้อ หนุ่มอีสานรักหญิงอีสานคนหนึ่ง แต่ความรักไม่สมหวัง จึงได้เฝ้าภาวนาว่าชาติหน้าขอให้ได้เป็นคนรักกัน เพราะชาติปัจจุบันไม่สามารถเป็นคนรักกันได้ เพราะเชื่อว่าการบุญร่วมกัน หรือการขอพรอยากสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะสามารถช่วยให้เจอกันและเป็นคนรักในชาติหน้าได้ และบทเพลงวอนหลวงพ่อรวย

กล่าวถึง หนุ่มอีสานคนหนึ่งไปกราบขอพรกับ หลวงพ่อรวย เพราะเชื่อว่าหลวงพ่อยจะสามารถ ดลบันดาลให้ตนมีชีวิตที่ขึ้นได้ โดยเฉพาะความรวย

4. ด้านวิถีชีวิต “วิถีชีวิต” (Lifestyle) มีความหมายโดยสังเขป หมายถึงการดำเนินชีวิต ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง ตั้งแต่การมีลมหายใจหรือการเกิดไปจนกระทั่งการ หมดลมหายใจหรือการเสียชีวิต (Oscar Barnett, 2564) วิถีชีวิตของคนอีสานมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังจะเห็นได้จากการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับไร่นา อาชีพหลักของชาว อีสานคือการทำการเกษตร เช่นการทำนา ทำไร่ ปลุกพืช เลี้ยงสัตว์ จับสัตว์น้ำตามห้วย หนอง คลอง บึง มาประกอบอาหารเพื่อเลี้ยงชีพ เป็นต้น ขณะ เดียวกันนั้นชาวอีสานเป็นคนรักถิ่นฐาน มีความ สามัคคี กตัญญูทดแทนผู้มีพระคุณ ดังที่ อุทัย สุขสิงห์ และคณะ (2555, หน้า 28) กล่าวว่า ชีวิต ความเป็นอยู่ของคนอีสานในอดีตนั้นเรียบง่าย เอื้อเพื่อเอื้อเผ่กัน มีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันกับทรัพยากร ธรรมชาติที่หลากหลาย จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรมที่สวยงาม อีกทั้งชีวิตตามชนบทของคน อีสานจะอาศัยอยู่ตามท้องทุ่งและไร่นา บ้านไม่ใหญ่ ใช้ชีวิตเรียบง่าย ซึ่งวิถีชีวิตของชาวอีสานปรากฏ สะท้อนผ่านบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ จำนวน 13 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 19.69 ดังนี้

“บทเพลงอดีตรักมักสาวครู บทเพลงอีก สาวเสริมสวย” บทเพลงนี้ปรากฏวิถีชีวิตของผู้ชาย ชาวอีสานที่มีความชื่นชมและชื่นชอบผู้หญิงที่ ประกอบอาชีพสุจริต พึ่งพาตนเองได้ มีหน้าที่การ

งานดี มั่นคง ดังเช่น อาชีพครู อาชีพช่างเสริมสวย เป็นต้น จะเห็นได้ว่าอาชีพดังกล่าวเป็นอาชีพที่ สุจริต มีรายได้มั่นคง สามารถเลี้ยงดูตนเองและ ครอบครัวได้เป็นอย่างดี ส่วน “บทเพลงรอเธอที่ นวนคร” ปรากฏวิถีชีวิตของผู้ชายชาวอีสาน ด้วยการ ย้ายถิ่นฐานในการทำมาหากิน มารอหญิงอันเป็น ที่รักอยู่ต่างถิ่น หรือเมืองที่อยู่ห่างไกลภูมิลาเนาของ ตนเอง คือเมือง “นวนคร” แสดงให้เห็นว่า เมือง นวนครที่ย้ายมานั้นหากเปรียบกับภูมิลาเนาอีสาน แล้วมีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นแหล่งทำมาหากิน ที่สร้างรายได้ที่มั่นคงและมากกว่าอาชีพที่เคยทำมา

ขณะเดียวกัน “บทเพลงทิ้งนามาสร้างฝัน” ปรากฏวิถีชีวิตของผู้ชายชาวอีสาน ด้วยการย้าย ถิ่นฐานหรือละทิ้งอาชีพเดิม ดังคำว่า “ทิ้งนา” แสดงให้เห็นได้ว่าเป็นการละทิ้งอาชีพการทำนา จากถิ่นฐานเดิมของตนเอง มาทำมาหากินยังถิ่น ใหม่ เพื่อก่อสร้างความฝันให้เป็นจริง และความฝัน นั้นอาจเป็นจริงทำให้มีรายได้มากกว่าการทำนา อย่างเดิม ส่วน “บทเพลงอ้ายจนทนได้บ่” ปรากฏ วิถีชีวิตของชาวอีสาน ที่มีความยากลำบากในการ ดำเนินชีวิต เพราะมี “ความจน” มาเป็นกรอบ กำหนด จึงมีความกังวลว่าหากจะสร้างครอบครัว ในขณะที่ยากจนนั้น ผู้หญิงที่จะมาเป็นคู่ครองใน อนาคตจะอดทนได้หรือไม่ นอกจากนี้ “บทเพลงมี เจ้าบ่ย่านจน และบทเพลงสู้ช่วยกันเด้อ..แม่บักคิด ฮอด” ปรากฏวิถีชีวิตของชาวอีสานอีกด้านหนึ่งคือ ผู้ชายชาวอีสานเป็นคนหนักเอาเบาสู้ ไม่กลัวความ ยากจน หรือความลำบาก เป็นคนที่ต่อสู้กับ อุปสรรคต่างๆ ได้อย่างดี มีความขยันและอดทน ขอเพียงมีหญิงอันเป็นที่รักอยู่เคียงข้าง และคอย

เป็นกำลังใจให้แกกัน ก็ไม่เกรงกลัวกับอุปสรรคใดๆ “บทเพลงเตะน้ำหยอกปลา” ปรากฏวิถีชีวิตของชาวอีสาน คือการทำมาหากินตามแหล่งน้ำของชาวอีสานเพื่อยังชีพ เป็นการหาปลาโดยใช้เท้า “เตะน้ำ” เพื่อหลอกล่อปลา โดยให้ปลาหลงคิดว่า เป็นเหยื่อตกลงน้ำแล้วก็มาโผล่อยู่บริเวณนี้ จากนั้นก็จะสามารถจับปลาได้ง่าย จะเห็นได้ว่าการเตะน้ำหยอกปลานั้นเป็นวิถีชีวิตของชาวอีสานที่ใช้ในการทำมาหากินรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ “บทเพลงอยากเมื่อบ้านเฮาได้ บทเพลงโรงงานปิดคืดฮอดน้องและลาล่องแม่โทรหาน้ำต่าย้อย” ปรากฏวิถีชีวิตของชาวอีสาน กล่าวคือคนอีสานเป็นคนที่รักถิ่นฐานบ้านเกิด มีความกตัญญูทวดเวทิตาต่อบุพการี ผู้มีพระคุณ จะเห็นได้ว่าเมื่อมีปัญหาหรือเกิดอุปสรรคบางอย่างขึ้นในชีวิต เราจะหวนนึกถึงบ้านเกิดเมืองนอนหรือคิดถึงคนรัก เพื่อให้ลืมความยากลำบากที่เจอในขณะนั้นบ้างเป็นบางครั้งว นอกจากนี้ “บทเพลงลาล่องคืดฮอดคีนนอนนา และบทเพลงมานอนนาเด้อ” ปรากฏวิถีชีวิตของชาวอีสานว่าอาศัยและใช้ชีวิตอยู่ตามทุ่งนา สามารถนอนหลับพักผ่อนได้อย่างสบายเมื่ออยู่ในที่ที่สบายใจ ปลอดภัยและมีความสุข เช่น ทุ่งนา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ชาวอีสานมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ไม่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกับใคร แต่จะเป็นคนที่มีหัวใจมั่นคงในรัก รักถิ่นฐานบ้านเกิด มีความกตัญญูทวดเวทิตา และคนอีสานเป็นคนที่รักในความถูกต้อง ชื่นชมและชื่นชอบคนที่ประกอบอาชีพสุจริต มีหน้าที่การงานมั่นคงช่วยกันทำมาหากิน

3. สรุป

วัฒนธรรมอีสาน: การตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน แก่นคูณ แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. ด้านวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวัฒนธรรมการนำภาษาอีสานมาตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน 50 บทเพลง จากบทเพลงทั้งหมด 66 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 75.75 2) วัฒนธรรมการแต่งกายที่ปรากฏในการตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน 1 บทเพลง จากทั้งหมด 66 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 1.51 3) วัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏการตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน 3 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 4.54 และ 4) วัฒนธรรมการใช้ชื่อสถานที่ในภาคอีสานที่ปรากฏการตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน 5 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 7.57

2. ประเพณี การตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน 4 เพลง จากบทเพลงทั้งหมด 66 เพลง คิดเป็นร้อยละ 7.57

3. ด้านความเชื่อ การตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน มี 4 เพลง จากบทเพลงทั้งหมด 66 เพลง คิดเป็นร้อยละ 6.06

4. ด้านวิถีชีวิต การตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน 13 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 19.69

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้ง 4 ด้านแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมในการตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ ที่เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมด้านต่างๆ ของชาวอีสานผ่านบทชื่อ

บทเพลงได้อย่างดี สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ทุกเพศ ทุกวัยในสังคมปัจจุบัน ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจด้านการสื่อความหมายทางภาษาที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตในบริบทสังคมท้องถิ่นอีสาน เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ในแวดวงวิชาการที่กว้างขึ้นผ่านการศึกษาชื่อเพลงของมนต์แคน

แก่นคุณ

4. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาครั้งนี้ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอีสานที่ปรากฏในการตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน แก่นคุณ แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ รายละเอียดตามที่ปรากฏในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ประจำปี พุทธศักราช 2558*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- กษิต์เดช เนืองจำนงค์. (2560). ผ้าขาวม้า: คุณค่าและความหมายจากทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 21(1), 84-93.
- दनัย ไชยโยธา. (2546). *สังคม วัฒนธรรม และประเพณี*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นพดล สมจิตร. (2560). *กลวิธีการตั้งชื่อเล่นของนักเรียน*. (การค้นคว้าอิสระอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2540). *ดอนปู่ตา: ป่าวัฒนธรรมอีสาน*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร.

- ประชิด สกุนะพัฒน์. (2546). *วัฒนธรรมพื้นฐานประเพณีไทย*. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญา.
- พระสมุห์อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ. (2556). *การศึกษาตัวบทและบทบาทของหมอลำคณะบ้านร่มเย็น จังหวัดมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระอุดมธีรคุณ และบัณฑิตกา จารุมา. (2563). ภาษาและวัฒนธรรม: ความหมาย ความสำคัญและความสัมพันธ์ระหว่างกัน. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 7(3), 52-63.
- วสันต์ ชาพิทักษ์, ศุภกร บุญอริญ และอนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ. (2564). สัญญะความเป็นอีสานบนเวทีหมอลำหมู่ ในฤดูกาล 2561-2563. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 10(2), 27-50.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2546). *ฐานระบบคิดการตั้งกระทรวงวัฒนธรรม และการดำเนินงานวัฒนธรรมยุคปฏิรูประบอบราชการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สุภัทร แก้วพัตร. (2546). *การตั้งชื่อเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2548). *วัฒนธรรมในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ. (2561). การศึกษาตัวบทและบทบาทของผีปู้ตา ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์*, 6(1), 154-172.
- อีสานร้อยแปด. (2561). *ประวัติและตำนานทุ่งกุลาร้องไห้*. เข้าถึงได้จาก <https://esan108.com/%E0%B8%97%E0%B8%.html>
- อุทัย สุขสิงห์ และคณะ. (2555). *รายงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวกับประเพณีกรรมทางเทคโนโลยีสิ่งของเครื่องใช้ในอดีตภาคอีสานตอนล่าง*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- Oscar Barnett. (2564). *วิถีชีวิตคืออะไร*. เข้าถึงได้จาก <https://visitkemer.org>
- Thai PBS. (2565). *สรุป 10 อันดับ ยอดวิวสูงสุดในยูทูบไทย*. เข้าถึงได้จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/311434>

การพัฒนาทักษะทางการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์*

Developing Administrative Skills to Create a Relationship Dimension

พระครูประสาทปัญญารส, พระครูโกวิทบุญเวต, พระใบฎีกาวิชชัย จรณรมุโม และอำนาจ ทาปิน
Phrakhru Prapatpanyatorn, Phrakhru Kowitbunkhet, Phrabaidika Thawatchai Charanathammo
and Amnaj Thapin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: amnajnrms@gmail.com

บทคัดย่อ

นักบริหารที่ดีจะต้องฝึกฝนและพัฒนาทักษะทางการบริหารจัดการอยู่เสมอ อันมีกระบวนการศึกษาและเพิ่มเติมองค์ความรู้ในศาสตร์ทางการบริหารและวิธีการในการจัดการเป็นพื้นฐานสำคัญ คือ การพัฒนาตนเองในทางพระพุทธศาสนาตามภาษาบาลี เรียกว่า อตตตถ (อัตตัตถะ) ประโยชน์ตน และการพัฒนาทักษะทางการบริหารจัดการในรูปแบบของการพัฒนาทักษะทางการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์ คือ การพัฒนาเพื่อองค์กรโดยภาพรวมในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ปรัตถ (ปรัตถะ) ประโยชน์เพื่อผู้อื่น แต่ถ้าพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์ทางการบริหารและวิธีการในการจัดการด้วย พัฒนาทักษะทางการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์ด้วย คือ พัฒนาตนเองด้วยและพัฒนาเพื่อองค์กรด้วย ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า อภยตถ (อภยัตถะ) ประโยชน์ทั้งสอง ประกอบด้วย 1) การพัฒนาทักษะความรู้ความเข้าใจทางการเมือง 2) การพัฒนาทักษะกรอบความคิดที่สามารถวิเคราะห์ความสลับซับซ้อนได้ 3) การพัฒนาทักษะการใช้การสื่อสารเป็นตัวสื่อกระตุ้นเป็นต้นแบบและการมอบอำนาจ 4) การพัฒนาทักษะความสามารถในการวิเคราะห์กระบวนการวินิจฉัยทักษะการจัดการ (Diagnosis) 5) การพัฒนาทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศ 6) การพัฒนาทักษะการมองภาพรวมผลกระทบจากการบริหารความเสี่ยงเพื่อรับมือกับข้อบกพร่องเพื่อสังคม (CSR Risk Management) ทั้งภาพพจน์และภาพรวม โดยใช้ยุทธศาสตร์เพื่ออนาคต (Scenario Strategy) ในบทความนี้จะนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะทางการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์ เพื่อศึกษามิติสัมพันธ์ของทักษะในการบริหารจัดการ และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและบูรณาการรูปแบบทางการบริหารจัดการในศตวรรษที่ 21 และเพื่อเกิดประโยชน์แก่ผู้บริหารเองในการพัฒนาทักษะ

*ได้รับบทความ: 24 มกราคม 2566; แก้ไขบทความ: 13 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 21 มิถุนายน 2566

Received: January 24, 2023; Revised: June 13, 2023; Accepted: June 21, 2023

ทางการบริหาร เกิดประโยชน์แก่องค์กรโดยสามารถบริหารองค์กรภายใต้การเปลี่ยนแปลงให้องค์กรสามารถปรับตัวและพัฒนารูปแบบการบริหาร และเกิดประโยชน์กับสังคมส่งผลให้เกิดการพัฒนาตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์การดำเนินงานขององค์กรนั้นๆ

คำสำคัญ: การบริหาร; การพัฒนาทักษะทางการบริหาร; การบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์

Abstract

Good management must practice and develop management skills all the time. which has the process of studying and increasing the body of knowledge in management science and methods of management as an important basis, Self-improvement in Buddhism according to the Pali language is called attattha, self-benefit, and management skills development in the form of Developing management skills to create a relationship dimension is the development for the organization as a whole in Buddhism, called Prattha, benefits for others. But if the knowledge in management science and methods of management are also developed Develop management skills to create a relationship dimension, that is, develop yourself and develop for the organization as well. In Buddhism, it is called upayattha. The two benefits consist of 1) development of political cognitive skills, 2) development of conceptual skills that can analyze complexity, and 3) development of communication skills. The stimulating media is a model and authorization. 4) The development of analytical skills, the diagnostic process, management skills (Diagnosis) 5) The development of the ability to use information communication technology 6) The development of a big picture skill the impact of risk management for social responsibility (CSR Risk Management), both image and overview using a strategy for the future (Scenario Strategy) in this article, a model for developing managerial skills is presented to create a relationship dimension to study the relational dimensions of management skills and as a guideline for developing and integrating management styles in the 21st century, and for the benefit of the executives themselves in developing their management skills Beneficial to the organization by being able to manage the organization under changes to allow the organization to adapt and develop a management style, and benefit society resulting in development according to the goals and operational objectives of that organization.

Keywords: administration; development of administrative skills; management to build relationships

1. บทนำ

ระบบเปิด (Open System) และสภาพแวดล้อม (Environments) เป็นสิ่งที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กรทางการบริหารจัดการ เพราะระบบเปิด (Open System) และสภาพแวดล้อม (Environments) จะมากำกับมาตรฐานและควบคุมตัวชีวิตขององค์กรเพื่อให้องค์กรระบบเปิด (Open System) สามารถอยู่ในสภาพแวดล้อม (Environments) ได้อย่างสง่างาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน (Competitive Environment) โดยมองว่าปัจจัยสำคัญทางการแข่งขัน คือ การพัฒนา (Development) นั้นหมายความว่า องค์กรจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ จึงจะสามารถเป็นองค์กรที่อยู่ในสภาพแวดล้อมได้อย่างสง่างาม

การที่องค์กรจะพัฒนาหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ ในการออกแบบองค์กรตามอุดมคติ (Ideal) วิสัยทัศน์ (Vision) ผ่านนโยบาย (Policy) และกระบวนการจัดการ (Management Paradigm) เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้ไปสู่เป้าหมาย (Goal) และบรรลุวัตถุประสงค์ (Objective) ซึ่งนักบริหารจะต้องมีทักษะทางการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์ 6 ประการ คือ 1) มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง 2) มีกรอบความคิดที่สามารถวิเคราะห์ความสลับซับซ้อนได้ 3) การใช้การสื่อสารเป็นตัวสื่อกระตุ้นเป็นต้นแบบและการมอบอำนาจ 4) ความสามารถในการวิเคราะห์กระบวนการวินิจฉัยทักษะการจัดการ (Diagnosis) 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศ 6) มองภาพรวมผลกระทบจากการ

บริหารความเสี่ยงเพื่อรับมือกับข้อบกพร่อง (CSR Risk Management) ทั้งภาพพจน์และภาพรวม โดยใช้ยุทธศาสตร์เพื่ออนาคต (Scenario Strategy) ซึ่งทั้งหมดนี้ผู้บริหารจะต้องเข้าใจกระบวนการนโยบายการบริหารจัดการที่จะต้องเริ่มต้นด้วยวิสัยทัศน์ (Vision) คือภาพที่ท่านมองเห็นและอยากให้เป็นดังที่ต้องการ แล้วจึงนำวิสัยทัศน์ (Vision) นั้นมากำหนดนโยบาย (Policy Formulation) เมื่อกำหนดนโยบายแล้วต้องนำไปสู่การปฏิบัติ (Policy Implementation) และกำหนดเนื้องาน (Mission) และมีภาระหน้าที่รองรับงานนั้น หรือเรียกว่าโครงการ (Programs) แต่ละงานจะมีโครงการ (Project) และโครงการย่อย (Sub- Project) และแยกออกเป็นแต่ละหน่วยงาน (Tasks) และแต่ละงานจะต้องมีหน่วยเล็กสุดหรือ Unit ของการทำงาน นั้นหมายถึงกระบวนการแปลงภารกิจเป็นยุทธศาสตร์ หมายถึง การปฏิบัติเพื่อความสำเร็จ (บุญทัน ดอกไธสง, 2555, หน้า 118-119)

ดังนั้น การพัฒนาทักษะทางการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์ จึงมีความสำคัญในการกำกับมาตรฐานและควบคุมตัวชีวิตขององค์กรเพื่อให้องค์กรระบบเปิด (Open System) สามารถอยู่ในสภาพแวดล้อม (Environments) ได้อย่างสง่างาม

2. มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

ทักษะด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมืองผู้บริหารจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเข้าใจบริบททางการเมือง เพราะการเมืองจัดเป็นสภาพแวดล้อม (Environment) ขององค์กรระบบเปิด (Open System) ที่มีความสำคัญอันจะส่งผลดี (Strength)

หรือโอกาส (Opportunity) และผลร้าย (Weakness) หรืออุปสรรค (Threat) ให้กับองค์กรและรวมถึงอำนาจทางการบริหารของผู้บริหารอีกด้วย ทั้งนี้หมายถึง การเมืองภายในและภายนอกองค์กร การที่ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองจัดว่าเป็นทักษะทางการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์จากความหมายของการเมือง (politics) คือ กระบวนการและวิธีการที่จะนำไปสู่การตัดสินใจของกลุ่มคน คำนี้มักจะถูกนำไปประยุกต์ใช้กับรัฐบาล แต่กิจกรรมทางการเมืองสามารถเกิดขึ้นได้ทั่วไปในทุกกลุ่มคนที่มีปฏิสัมพันธ์กันซึ่งรวมไปถึงในบริษัท, แวดวงวิชาการและในวงการศาสนา

สรุปได้ว่า ในองค์กรระบบเปิด (Open System) ระบบการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการบริหารจัดการ ผู้บริหารจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับบริบททางการเมืองทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กรเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์และสามารถถ่ายทอดอำนาจทางการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. กรอบความคิดที่สามารถวิเคราะห์ความสลับซับซ้อนได้

ทักษะทางการบริหารอันเป็นพื้นฐานของผู้บริหารที่ควรมี คือ ทักษะทางความคิด รูปแบบทางความคิด หรือทัศนคติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ (Vision) ของผู้บริหารในการนำองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ผู้บริหารสามารถพัฒนาทักษะกรอบความคิดที่สามารถวิเคราะห์ความสลับซับซ้อนทางการบริหารจัดการได้ในบริบทต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร สามารถใช้ทักษะ

การวิเคราะห์บูรณาการกับกระบวนการบริหารจัดการ จากความหมายของ การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการจำแนกแจกแจงองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสาเหตุข้อเท็จจริงของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยไม่ด่วนสรุปจากผลลัพธ์ ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการตีความ 2) ความรู้ความเข้าใจเรื่องที่จะวิเคราะห์ 3) ความช่างสังเกต ช่างสงสัย และช่างถาม 4) ความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (จักรวัฒน์ ตันตินราศักดิ์, 2564, หน้า 2-4)

สรุปได้ว่า พื้นฐานสำคัญนอกเหนือจากศาสตร์และวิทยาการทางการบริหารจัดการที่ผู้บริหารจะพึงมี คือ ทักษะทางความคิด หรือ Skill เพื่อใช้ประกอบองค์ความรู้ทางการบริหารจัดการ โดยสามารถพัฒนาและ Up Skill ได้อยู่เสมอและตลอดเวลาทั้งจากภายในองค์กรและภายนอกองค์กร และวิทยาการความรู้ใหม่ๆ นอกเหนือจากศาสตร์ทางการบริหารจัดการให้เกิดความรอบรู้ทั้ง IQ, EQ และนำความรอบรู้ในรูปแบบ Skill มาใช้เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาทักษะเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์ทางการบริหาร

4. การใช้การสื่อสารเป็นตัวสื่อกระตุ้นเป็นตัวแทนและการมอบอำนาจ

ทักษะด้านการสื่อสาร เป็นรูปแบบการประชาสัมพันธ์ และการกระตุ้นกระบวนการทำงาน และการมอบอำนาจในองค์กร แสดงให้เห็นนโยบาย (Policy) ทางการบริหารจัดการของ

ผู้บริหาร กระตุ้นให้เห็นถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรอันเป็นจุดยืนที่สำคัญที่จะทำให้บุคลากรเกิดความตระหนักในการมุ่งไปสู่เป้าหมายและบรรลุวัตถุประสงค์นั้นๆ รวมถึงการใช้การสื่อสารเป็นการแสดงออกถึงการมอบอำนาจทางการบริหารจัดการองค์กรด้วย บุคลากรจะได้พัฒนารูปแบบการทำงานได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร จากแนวทางการมอบอำนาจบุคลากร 9 ประการ ที่โดยภาพรวมแสดงให้เห็นถึงทักษะการใช้การสื่อสารเป็นตัวสื่อกระตุ้นเป็นตัวแบบและการมอบอำนาจ ประกอบด้วย 1) การสื่อสารวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน 2) การส่งเสริมการเรียนรู้ส่วนบุคคล 3) การสร้างตัวแบบ 4) การสนับสนุน 5) การกระตุ้นเกี่ยวกับอารมณ์เชิงบวก 6) การจัดหาข้อมูลข่าวสาร 7) การจัดหาทรัพยากร 8) การสื่อสารผลลัพธ์ 9) การสร้างความเชื่อมั่น (กมลวรรณวรรณนง, 2560, หน้า 35-44)

สรุปได้ว่า การแสดงตัวตนผ่านนโยบายการทำงานและการขึ้นอัตลักษณ์องค์กรจะเป็นแรงกระตุ้นสำคัญในการทำให้ทุกภาคส่วนได้มองเห็นค่านิยมและวัตถุประสงค์องค์กรในกระบวนการบริหารจัดการ ผ่านกระบวนการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และการกระจายอำนาจมอบอำนาจทางการบริหารจัดการภายใต้เงื่อนไขกฎเกณฑ์ขององค์กร เพื่อพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นต่อองค์กรและสังคมรวมถึงเป็นการสร้างมิติสัมพันธ์ภายในองค์กรและภายนอกองค์กรอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการสร้างมิติสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรจากการใช้ทักษะ

การสื่อสารเป็นตัวสื่อกระตุ้นเป็นตัวแบบและการมอบอำนาจ

5. ความสามารถในการวิเคราะห์กระบวนการวินิจฉัยทักษะการจัดการ

ทักษะในการวิเคราะห์และการวินิจฉัยการจัดการ มีลักษณะเหมือนกับทักษะการวิเคราะห์อย่างสลับซับซ้อนที่ผู้บริหารจะพึงมี แต่มีความแตกต่างเพราะเป็นการวิเคราะห์บนพื้นฐานของกระบวนการตัดสินใจทางการบริหารการตัดสินใจจึงเป็นทักษะที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับผู้บริหารในการกำหนดทิศทางและเลือกทางเลือกให้กับองค์กร เพราะผลที่ได้จากการตัดสินใจของผู้บริหารจะแปรสภาพเป็นนโยบายและแผนงานในการบริหารจัดการองค์กรผู้บริหารจึงต้องพัฒนาทักษะในการวินิจฉัย (Diagnosis) อยู่เสมอ เพราะเป็นการลำดับความคิดสู่การปฏิบัติจากผลการประเมินทางเลือก เปรียบเทียบทางเลือก และเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเดียว บ่งบอกถึงคุณภาพทางการบริหารจากการตัดสินใจของผู้บริหารด้วย จากกระบวนการตัดสินใจที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การระบุปัญหา 2) การกำหนดทางเลือก 3) การประเมินผลทางเลือก 4) การตัดสินใจทางเลือก 5) การประเมินผลการตัดสินใจ โดยต้องอาศัยขั้นตอนของการตัดสินใจ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การเข้าใจสถานการณ์ ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์และการจำกัดขอบเขตของปัญหา ขั้นที่ 3 การค้นหาทางเลือก ขั้นที่ 4 การเลือกทางปฏิบัติ ขั้นที่ 5 การสนับสนุนและยอมรับการตัดสินใจ (สุวกิจ ศรีปัดดา, 2555, หน้า 1-17)

สรุปได้ว่า การวินิจฉัยสั่งการทางการบริหารเป็นกระบวนการตัดสินใจที่มีความสำคัญบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล ภายใต้กรอบหลักพุทธธรรมกับการบริหาร อันเป็นการแสดงออกถึงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารที่จะพึงมีปฏิบัติและเป็นจุดแข็งสำคัญในทักษะการบริหารจัดการของผู้บริหารและองค์กรโดยมีธรรมาธิปไตยเป็นเส้นคั่นกลางระหว่างอัตตาธิปไตยและคณาธิปไตย และเป็นจุดยืนสำคัญในการวิเคราะห์กระบวนการวินิจฉัยทักษะการจัดการ (Diagnosis)

6. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศ

ในยุคปัจจุบันคงปฏิเสธเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ได้ เพราะเป้าหมายในการบริหารจัดการองค์กรที่สำคัญ คือ การพัฒนาบนพื้นฐานของการแข่งขัน เทคโนโลยีสารสนเทศคือปัจจัยที่สำคัญในบริบทขององค์กรที่ตอบรับการพัฒนา ผู้บริหารต้องมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการสื่อสารและการบริหารจัดการด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการองค์กร ในรูปแบบของการสนับสนุนส่งเสริม การพัฒนา การปรับตัว และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดความทันสมัยด้วยกระบวนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรในยุคดิจิทัลด้วยการปรับโครงสร้างพื้นฐานภายในที่เป็นเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) ปรับกระบวนการทำงาน 2) ปรับทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) ปรับวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล 4) เตรียมความพร้อมทั้งระบบ และพัฒนาระบบเทคโนโลยี

สารสนเทศที่เป็นแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยพัฒนารูปแบบกรกรให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในรูปแบบเครือข่ายออนไลน์ (จิรนนท์มูลมาตร และคณะ, 2564, หน้า 21-27)

สรุปได้ว่า ผู้บริหารที่ขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศเปรียบเสมือนกับคนตาบอดและหูหนวกไปพร้อมๆ กัน เพราะไม่สามารถรับรู้ถึงสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวและองค์กร เพราะเทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาองค์กรในปัจจุบันบนพื้นฐานของการแข่งขัน การพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศของผู้บริหาร และการนำองค์กรสู่ความสมัยใหม่ด้วยการนำเทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศมาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการองค์กรจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในองค์กรปัจจุบัน

7. มองภาพรวมผลกระทบจากการบริหารความเสี่ยงเพื่อรับผิดชอบต่อสังคม (CSR Risk Management) ทั้งภาพพจน์และภาพรวม โดยใช้ยุทธศาสตร์เพื่ออนาคต (Scenario Strategy)

การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ความรับผิดชอบต่อสังคมต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) เป็นทักษะที่ผสมผสานกันทั้ง 6 ด้าน เพราะทั้งการบริหารความเสี่ยง และความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการแทบทั้งสิ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นผลลัพธ์ (Outcome) อันบ่งบอกถึงผลสัมฤทธิ์จากการบริหารจัดการ นั่นหมายถึงคุณภาพมาตรฐานจากการดำเนินงานตามตัวชี้วัดต่างๆ

ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญในทักษะด้านการบริหารความเสี่ยงและความรับผิดชอบต่อองค์กรต่อสังคมด้วย เปรียบเสมือนกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรและป้องกันความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อองค์กร รวมไปถึงการมอบคุณค่ากลับคืนให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยใช้ยุทธศาสตร์เพื่ออนาคต (Scenario Strategy) นั้นหมายถึงการกำหนดแผนงาน กลยุทธ์ในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งประกอบด้วย 3 เจเนอเรชั่น ประกอบด้วย เจเนอเรชั่นแรก กลยุทธ์แบบอ่อนคลายเพื่อสร้างชื่อเสียง ใช้ต้นทุนในการดำเนินงานต่ำ ผลประโยชน์ที่ได้รับคุ้มค่า เจเนอเรชั่นสอง ดำเนินการจัดทำแผนกลยุทธ์และกำหนดนโยบายบริหารความเสี่ยง เจเนอเรชั่นสาม ปรับกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย (โกมลฉัตร, 2559, หน้า 1143-1149)

สรุปได้ว่า องค์กรระบบเปิด (Open System) ภายใต้ในสภาพแวดล้อม (Environments) ในปัจจุบัน เป็นองค์กรที่จะต้องให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) และความรับผิดชอบต่อองค์กรต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) ควบคู่ไปกับกระบวนการบริหารจัดการองค์กร เพราะความเสี่ยง (Risk) เป็นจุดอ่อนและอุปสรรคสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เป็นจุดแข็งและโอกาสที่จะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาองค์กร จากการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่ออนาคต

8. อัตตะประโยชน์ 3

ความหมายของคำว่า “ประโยชน์” ในพระพุทธศาสนา มาจากศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตว่า “อัตถ” หรือ “อรรถ” หมายถึง ผลที่มุ่งหมาย 3 ระดับขั้นคือ 1) ประโยชน์หรือผลที่มุ่งหมายในปัจจุบัน หรือในภพชาตินี้ เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ 2) ประโยชน์หรือผลที่มุ่งหมายในชาติหน้า หรือในภพชาติหน้า เรียกว่า สัมปรายิกัตถะ 3) ประโยชน์หรือผลอย่างยั่งยืนหรือประโยชน์สูงสุดคือ พระนิพพาน เรียกว่า ปรมัตถะ

อัตตะประโยชน์ สามารถแบ่งออกได้ตามลักษณะของการแสวงหา และความรับผิดชอบต่อความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ลักษณะของประโยชน์ และการแสวงหาประโยชน์ตามแนวของพระพุทธศาสนา แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) อัตตัตตะประโยชน์ คือ การแสวงหาและบำเพ็ญเพื่อบรรลุประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายแห่งชีวิตของตนเอง 2) ปรัตตะประโยชน์ คือ ประโยชน์เพื่อผู้อื่น ได้แก่การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนผู้อื่นให้บรรลุประโยชน์ให้เขาสามารถพึ่งพาตนเองได้ 3) อุภยัตตะประโยชน์ คือ ประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและคนอื่นหรือส่วนรวม (อำนาจ สงวนกลาง, 2562, หน้า 63-74)

สรุปได้ว่า จากความหมายของประโยชน์ ในพระพุทธศาสนา สามารถนำมาบูรณาการกับการพัฒนาทักษะการบริหารและการบริหารองค์กรได้ ในการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ขององค์กร ในรูปแบบของแผนการดำเนินงานทั้งระยะสั้น แผนระยะยาวหรือแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

โดยมีเป้าหมายสูงสุดในการบรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินงานในปัจจุบัน และเป้าหมาย คือ วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ในอนาคต คือ การพัฒนาองค์กร

9. สรุป

ทักษะทางการบริหารของผู้บริหาร จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับการบริหาร เปรียบเสมือนอาวุธคู่กายของผู้บริหารที่จะต้องพัฒนาเปลี่ยนแปลง ปรับตัวและเติมเต็มทักษะทางการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์และความสมดุลทางการบริหารจัดการและความสง่างามขององค์กรในระบบเปิด (Open System) ภายใต้สภาพแวดล้อม (Environments) ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ประกอบด้วย 1) มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง 2) มีกรอบความคิดที่สามารถวิเคราะห์ความสลับซับซ้อนได้ 3) การใช้การสื่อสารเป็นตัวสื่อกระตุ้นเป็นตัวแทนและการมอบอำนาจ 4) ความสามารถในการวิเคราะห์กระบวนการวินิจฉัยทักษะการจัดการ (Diagnosis) 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศ 6) มองภาพรวมผลกระทบจากการบริหารความเสี่ยงเพื่อรับมือกับความเสี่ยง (CSR Risk Management) ทั้งภาพพจน์และภาพรวม โดยใช้ยุทธศาสตร์เพื่ออนาคต (Scenario Strategy) ในการบ่งบอกถึงศักยภาพและความสำเร็จในการบริหารจัดการองค์กรของผู้บริหาร รวมไปถึงการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์อีกด้วย สิ่งสำคัญผู้บริหารจำเป็นต้องเปิดใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลง ดังพุทธพจน์ ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลายเมื่อมองเห็นประโยชน์ตนสมควร

แท้จริง เพื่อยังกิจให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท หรือบุคคลผู้เล็งเห็นประโยชน์ผู้อื่นสมควรแท้จริง เพื่อยังกิจให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท หรือว่าบุคคลผู้มองเห็นประโยชน์ทั้งสองฝ่ายสมควรแท้จริง เพื่อยังกิจให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท (ส.น. 16/67/29) หมายถึงประโยชน์ทั้ง 3 ระดับที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์ คือ การแสวงหาและพัฒนาองค์ความรู้ในเบื้องต้น ทิฐุธรรมมีกัตถะ บริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพมีความก้าวหน้า สัมปรายิกัตถะ และพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ประมัตถะ

10. องค์ความรู้ที่ได้รับ

มิติสัมพันธ์ของทักษะในการบริหารจัดการสำหรับผู้บริหารเป็นความเกี่ยวเนื่องกันทั้ง 6 ประการ ตามนิยามของศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง ที่ท่านได้แสดงให้เห็นถึง ปฏิสัมพันธ์ของนักบริหารที่จะต้องมีความรู้ทักษะทางการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์ 6 ประการ สำหรับการบริหารจัดการในศตวรรษที่ 21 อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรโดยภาพรวม มีผู้บริหาร บุคลากรองค์กร และสังคม ในรูปแบบของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์กร การสร้างระบบกลไกทางการบริหารในรูปแบบของแผนการดำเนินงาน และการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การดำเนินงานในรูปแบบของผลสัมฤทธิ์จากการพัฒนา จากการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะทางการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ให้กับองค์กรตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ

อัตร 3 อย่าง หรือประโยชน์ 3 อย่าง คือ ประโยชน์ตน อัตตัตถะ หมายถึง ทรัพยากรบุคคล คือ ผู้บริหารและบุคลากรได้รับการพัฒนา องค์ความรู้ในวิทยาการสมัยใหม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ประโยชน์เพื่อผู้อื่น ประตถะ หมายถึง องค์กรได้รับการพัฒนา หรือยกระดับ คุณภาพมาตรฐานจากผลสำเร็จในการดำเนินงาน

ที่บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร และประโยชน์ทั้งสอง อุกยัตถะ หมายถึง การพัฒนาแบบองค์รวมทั้งทั้งองค์กร ทั้งผู้บริหาร บุคลากร องค์กร และสังคม นำพาไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืนจากจุดเริ่มต้นของการพัฒนา ทักษะทางการบริหารเพื่อสร้างมิติสัมพันธ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ วรรณนัง. (2560). การมอบอำนาจบุคลากร: เครื่องมือทางการบริหารของผู้นำเชิงวิสัยทัศน์. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 15(1), 35-44.
- โกมลณีนี เกตตะพันธ์. (2559). กลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(1), 1143-1149.

- จักรวัฒน์ ตันตินราศักดิ์. (2564). *การคิดเชิงวิเคราะห์ โดย ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ การศึกษาอบรมหลักสูตรผู้บริหารระดับกลางกระทรวงมหาดไทย*. กรุงเทพฯ: ห้องสมุดกระทรวงมหาดไทย สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- จิรนนท์ มุลมาตร และคณะ. (2564). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล ทรานฟอร์มเมชัน. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*, 17(2), 21-27.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2555). *รัฐประศาสนศาสตร์สร้างเสริมองค์ความรู้สร้างอนาคตที่ยั่งยืนของชนชาติไทย*. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส (1989).
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุวกิจ ศรีปัดดา. (2555). ภาวะผู้นำกับการตัดสินใจ. *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์*, 1(1), 1-17.
- อำนาจ สวงกลาง. (2562). ศึกษาวิเคราะห์คำสอนเรื่องอรรถประโยชน์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 14(50), 63-74.

การอธิษฐานของนางปติปฐิกาในธรรมบท*

Self-determination of Lady Pātipūjikā in the Dhammapada

พระครูอภิรักษ์ชัยมงคล (วงษ์มณี) และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ
Phrakhru Aphirakchiamongkol (Wongmani) and Phramaha Mit Thitapanyo,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: phrakutuu12@gmail.com

บทคัดย่อ

การอธิษฐานจิตของนางปติปฐิกาในธรรมบท: การอธิษฐานจิตของนางปติปฐิกาเป็นไปด้วยความตั้งมั่นยึดมั่นในคุณงามความดีของตนและมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เป็นการอธิษฐานประเภทการอธิษฐานจิตเพื่อประโยชน์ในเบื้องหน้า คือ ขอให้ไปเกิดเป็นนางเทพธิดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ตามเดิม การอธิษฐานนั้นเป็นสัจจาธิษฐาน คือ การตั้งมั่นในสัจจะความดีที่นางได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ตลอดทั้งการช่วยเหลือกิจการงานของพระภิกษุ จาคาธิษฐาน คือ นาง ชอบถวายภัตตาหารและปัจจัยอย่างอื่น ๆ และช่วยเหลืองานพระภิกษุสงฆ์เป็นการเสียสละทั้งทรัพย์สินภายในและทรัพย์สินภายนอก อุปสมาธิษฐาน คือ นางปติปฐิกาทั้งใจมั่นในการอธิษฐานจิตในทุกครั้งที่ตนนั้นได้ทำบุญและมุ่งที่จะอธิษฐานจิตเพื่อที่จะไปเกิดเป็นเทพธิดาในสวรรค์ชั้น ลักษณะของการอธิษฐานจิตของนางปติปฐิกาเป็นการตั้งใจแน่วแน่ในการบำเพ็ญคุณงามความดีที่ตนได้ประพฤติปฏิบัติโดยอาศัยอานิสงส์นั้นตั้งจิตอธิษฐานเพื่อให้ตนสมหวัง

คำสำคัญ: การอธิษฐาน; นางปติปฐิกา

Abstract

This Article were as follows: the self-determination of Lady Pātipūjikā in the Dhammapada: Pātipūjikā's determinations are based on her commitment to goodness and a clear purpose. It is a type of self-determination for the benefits of the future, namely, to be born as a goddess in the Tāvātimsāheaven as before. Its Cāgā-dhiṭṭhāna-she likes to offer food and other things to monks, which is a sacrifice of both internal and

*ได้รับบทความ: 7 มีนาคม 2566; แก้ไขบทความ: 22 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2566

Received: March 7, 2023; Revised: June 22, 2023; Accepted: June 28, 2023

external wealth; Upasamā-dhittāṇa-Pātipūjikā was determined to make a wish every time she made merit to become a goddess in the heavens. The nature of her determination is her intention to perform the good deeds to make her wish fulfilled.

Keywords: Self-determination; Lady Pātipūjikā

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีหลักคำสอนมากมายที่เป็นการส่งเสริมให้คนยึดมั่นในคุณงามความดี ว่าทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้รับผลของกรรมชั่วนั้นอย่างแน่นอน มิได้สอนให้พึ่งพาอาศัยสิ่งที่อยู่นอกกายตน เพราะไม่มีอะไรช่วยให้บุคคลพ้นจากทุกข์ได้นอกจากตัวเราเอง เช่น การอ่อนน้อมให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งช่วยให้พ้นทุกข์ เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ที่จะมียะโรมาช่วยให้เราพ้นทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง นอกจากเราจะลงมือประพฤติปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนาเอง

ความเป็นจริงแล้วธรรมชาติของมนุษย์นั้นจะทำอะไรก็ตามแต่ย่อมหวังผลตอบแทน ทั้งนี้ก็เพื่อสนองความต้องการของกิเลสตนเอง ซึ่งการกระทำนั้นอาจจะมิทั้งเป็นการกระทำที่เป็นไปในด้านดี และการกระทำที่เป็นไปในทางที่ไม่ดี ทั้งนี้การกระทำนั้นย่อมส่งผลย้อนคืนกับผู้ที่กระทำ หากการกระทำนั้นเป็นไปในด้านดีก็จะเป็นกุศลกรรม และย่อมส่งผลไปสู่สุคติในชาติปัจจุบันและอนาคต หากการกระทำนั้นเป็นไปในด้านที่ไม่ดีหรือเป็นอกุศลกรรมก็ย่อมส่งผลไปในทางเสื่อมและส่งผลไปในทางอบายภูมิหรือทุกข์ ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม” (ม.ม. (ไทย) 13/460/273) “คนทำกรรมใดไว้ย่อมเห็นกรรมนั้น โดยมีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรม

เป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งที่อาศัยกรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้ดีและเลวต่างกัน” (ม.อ. (ไทย) 14/289/350)

เรื่องของการอธิฐานเป็นเรื่องที่มีมาอย่างช้านาน ถูกสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จนกลายเป็นวิถีประชาที่ถูกปฏิบัติสืบทอดกันมาในลักษณะของความเชื่อ แม้ว่าปัจจุบันสังคมจะเจริญทางด้านเทคโนโลยี จนกลายเป็นสังคมโลกาภิวัตน์ แต่หลักความเชื่อในเรื่องของการอธิฐาน ก็ยังคงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ จะสังเกตจากการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น การทำบุญหรือการสร้างกุศลทุกครั้งจะต้องมีการอธิฐานให้ได้ในสิ่งที่ตนมุ่งหวังทุกครั้งไป เป็นการแสดงให้เห็นถึงหลักของการอธิฐานว่ามีผลจริง แต่ต้องขึ้นอยู่กับหลักของความเป็นไปได้และหลักของกฎแห่งกรรม การอธิฐานจิตที่เป็นกุศลย่อมส่งผลดีแก่ผู้อธิฐาน ซึ่งทุกสิ่งอย่างย่อมมีความสมเหตุสมผล ประกอบด้วยปัจจัยที่สมบูรณ์พร้อมแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเบื้องต้น คือ ความตั้งใจที่จะทำงานนั้นๆ ให้สำเร็จ เกิดประโยชน์ในเบื้องหน้า เช่น การตั้งจิตอธิฐานให้เรียนจบปริญญาโทแล้วจะนำความรู้ความสามารถไปพัฒนาประเทศชาติในอนาคตต่อไป เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นการอธิฐานในสิ่งที่ดีงามและทุกคนปฏิบัติตนตามแรงอธิฐานนั้นก็จะทำให้สิ่งที่ดีเกิดขึ้นตามมาและเป็นผลให้การ

พัฒนาสิ่งที่ตั้งมานั้นตามมาด้วยเมื่อคนอธิษฐานว่า จะไม่กระทำความผิดกฎหมายหรืออบายมุขจะร่วมกัน ถือศีลคุณงามความดีที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการ พัฒนาสิ่งต่างให้เจริญก้าวหน้าก็จะตามมา (พระราช วิสุทธิโสภณ (วิลาศ ญาณวโร), 2522, หน้า 249-250)

การอธิษฐานนางปติปฐิกาสมาสามารถเป็นจริง ได้ตามที่นางตั้งความปรารถนาสามารถกลับคืนสู่ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ไปอยู่กับสามีเดิมของนางที่เป็น เทพบุตร การสร้างกุศลให้ถึงพร้อมเพื่อที่จะได้สำเร็จ ของนาง สามารถที่ถ่ายทอดถึงความตั้งใจที่เป็น กุศลในการที่จะทำให้ตนเองบรรลุในความปรารถนา อันสูงสุด คือ การได้กลับสู่สวรรค์ เป็นการยืนยัน หลักการอธิษฐานจิตที่ถูกต้องตามทำนองครอง ธรรมที่มีผลเป็นกุศลแก่บุคคลผู้อธิษฐานจิต หลัก การนี้สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของ บุคคลทั่วไปได้ ในเรื่องของการอธิษฐานจิตแต่ละ ครั้งนั้นให้คำนึงถึงหลักของเหตุและผลที่ประกอบ กันเหตุเช่นไรผลก็เช่นนั้น กฎแห่งกรรมยุติธรรม เสมอ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่น่า เสนอต่อสังคม เพราะเห็นว่าการอธิษฐานจิตของนาง ปติปฐิกาจะสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้กับสังคม เพื่อให้บำเพ็ญกุศลได้เป็นอย่างดี

2. การอธิษฐานในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

คำว่า “อธิษฐาน” ในพระวินัยปิฎกส่วนที่ เกี่ยวกับสิกขาบท มีความหมายว่าการตั้งเอาไว้หรือ ตั้งใจกำหนดเอาไว้ ได้แก่ตั้งใจกำหนดเอาไว้ว่า จะใช้เป็นของประจำตัวชนิดนั้นๆ เช่น ไตรจีวร บาตร ซึ่งมีวิธีอธิษฐานโดยการใช้กายคือมือสัมผัส หรือเปล่งวาจาก็ได้ (วิ.ป. (ไทย) 8/322/216) อีก

ความหมายหนึ่งของคำว่าอธิษฐานที่ปรากฏในพระ สุตตันตปิฎก คือ การใช้อำนาจจิตเพื่อให้เกิดสิ่งที่ ตนปรารถนาขึ้นมาหรือเรียกว่าการแสดงฤทธิ์ความ หมายในลักษณะเช่นนี้ ปรากฏอยู่หลายแห่ง เช่น ในอิทธิกถา มีการกล่าวถึงเรื่องฤทธิ์ไว้ 10 อย่าง คือ 1) ฤทธิ์ที่อธิษฐาน 2) ฤทธิ์ที่แสดงได้ต่างๆ 3) ฤทธิ์ ที่สำเร็จด้วยใจ 4) ฤทธิ์ที่แผ่ไปด้วยญาณ 5) ฤทธิ์ที่ แผ่ไปด้วยสมาธิ 6) ฤทธิ์ของพระอรหันต์ 7) ฤทธิ์ที่ เกิดจากผลกรรม 8) ฤทธิ์ของท่านผู้มีบุญ 9) ฤทธิ์ที่ สำเร็จมาจากวิชา 10) ชื่อว่าฤทธิ์ เพราะมีสภาวะ สำเร็จด้วยการประกอบโดยชอบในส่วนนั้นๆ เป็น ปัจจัย (ช.ป. (ไทย) 31/9/562) อธิษฐานจิตเป็นการ ตั้งใจมุ่งผลอย่างใดอย่างหนึ่ง, ตั้งจิตปรารถนา, ตั้งจิตอธิษฐานต่อสิ่งที่ตนถือว่าศักดิ์สิทธิ์เพื่อผลอย่าง ใดอย่างหนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) อธิษฐานจิต เป็นการตั้งใจให้มันคงต่อสิ่งมุ่งหวัง มีความตั้งใจและ การตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยว มีเป้าหมายแห่งการ กระทำของตนไว้แน่นอนและดำเนินตามนั้นแน่วแน่ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545, หน้า 239)

ในขณะที่การอธิษฐานระดับบุคคล สามารถพรรณนาออกเป็นประเภทใหญ่ๆ 3 จำพวก ตามลำดับ ดังนี้

1. ประเภทพระอรหันต์อธิษฐานพระ

อรหันต์ผู้ทรงคุณสูงสุดในพระบวรพุทธศาสนาทุกท่าน ครั้นถึงอายุกษัยกาลจะดับขันธเข้าสู่ปรินิพพาน ไปนั้น พระอรหันต์ องค์ใดท่านมีใจกรุณาปรารถนา จะให้ผู้คนทั้งหลายเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธ ศาสนา และต้องการให้เห็นว่า พระบวรพุทธศาสนา ซึ่งประกาศขึ้นโดยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี้ มีธรรมวิเศษทรงไว้ซึ่งความมหัศจรรย์ บุคคลที่ได้

บรรลู่ถึงธรรมวิเศษนั้นแล้ว ย่อมจักมีจิตผ่องแผ้ว เป็นพุทธบุตรสุดประเสริฐมหัศจรรย์ เมื่อพระอรหันต์องค์นั้นท่านมีความปรารถนาฉะนี้ ก่อนหน้าที่จักดับขันธเข้าสู่ปรินิพพานท่านย่อมจักตั้งจิตอธิษฐานเพื่อให้เกิดปาฏิหาริย์ไว้โดยนัยเป็นต้นว่า “ของมีปาฏิหาริย์ที่จิตกาธานคือที่เชิงตะกอนศพแห่งอามาตมาเถิด” ครั้นอธิษฐานด้วยกลาอันเป็นประธานฉะนี้แล้ว ท่านก็จะอธิษฐานเพื่อให้เกิดปาฏิหาริย์อันเป็นอัศจรรย์ต่างๆ สุดแต่ท่านจะปรารถนาให้เห็นปาฏิหาริย์อย่างใด เช่น เมื่อปรารถนาจักให้กเหวระศพของท่านลอยขึ้นไปบนอากาศเพื่อให้คนทั้งหลายได้เห็นเป็นอัศจรรย์ท่านก็จักตั้งจิตอธิษฐานต่อไป โดยนัยว่า “ขอให้ศพแห่งอาตมานี้จะมีปาฏิหาริย์ลอยขึ้นไปบนอากาศอยู่นานจนผู้คนทั้งหลายได้เห็นเป็นอัศจรรย์แล้วจึงกลับมายังพื้นปฐพี” (พระราชนิพนธ์วิสุทธิโสภณ (วิลาส ญาณวโร), 2522, หน้า 246-247) ครั้นอธิษฐานฉะนี้แล้ว พระอรหันต์วิเศษผู้จะดับขันธสู่ปรินิพพานอันเป็นนิสสรณวิมุตติในบัดเดี๋ยวนี้ ก็จะอธิษฐานบันดาลให้เตโชธาตุบังเกิดเป็นไฟผกาจลูกไฟลงรุ่งโรจน์โชติช่วงเผาไหม้สรีระกายอรหันต์วิเศษนั้นท่านอธิษฐานไว้ทุกประการ (พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร), 2545, หน้า 514)

2. ประเภทเทวดาอธิษฐาน เทวดาสัมมาทิฐิทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นเทพบุตรหรือเทพธิดาบรรดาที่มีน้ำจิตเลื่อมใสรักใคร่ในพระพุทธศาสนามีความเคารพบูชาในองค์พระอรหันต์อริยบุคคลผู้ทรงคุณยิ่งใหญ่เมื่อพิจารณาด้วยปัญญาเห็นว่าการได้มีโอกาสกระทำสักการบูชาศพแห่งพระอรหันต์ ผู้เข้าถึงนิสสรณวิมุตติในกาลสุดท้าย ย่อมประสบกองบุญอันยากที่จะพึงได้กระทำได้บำเพ็ญ

ทั้งปรารถนาที่จักให้เป็นประโยชน์พระอริยเจ้าองค์ใด ท่านเข้าปรินิพพานโดยมิได้อธิษฐานได้แต่ประการใด ดับขันธปรินิพพานไปเฉยๆ ศพของท่านย่อมปรากฏแก่คนทั้งหลายเหมือนกับศพของคนไปถึงแก่กาลกิริยาตายไปตามธรรมดา ดังนี้ แล้วย่อมเข้าไปกระทำการสักการบูชาศพของพระอรหันต์อริยเจ้านั้น ด้วยเทภุทธิ ครั้นอธิษฐานด้วยกลาอันเป็นประธานฉะนี้แล้วเทวดาสัมมาทิฐินั้นก็จะอธิษฐานเพื่อให้ศพของพระอรหันต์บังเกิดปาฏิหาริย์เป็นอธิษฐานของเทวดาผู้มีใจงามสัมมาทิฐินั้น ฉับพลันศพของพระอรหันต์อริยเจ้าที่เข้าถึงนิสสรณวิมุตติ ในกาลสุดท้าย ก็ย่อมจักเกิดปาฏิหาริย์ไปตามคำอธิษฐานนั้น ซึ่งเมื่อมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย ได้ทอดทัศนาการเห็นปาฏิหาริย์นั้นแล้วย่อมจักมีจิตผ่องแผ้วศรัทธาปสนนการพากันมากระทำการสักการบูชาด้วยความเลื่อมใส อันจะเป็นเหตุให้ได้ประสบกองบุญอันยิ่งใหญ่ สมควรตั้งใจของเทวดาสัมมาทิฐินั้นทุกประการ (พระราชนิพนธ์วิสุทธิโสภณ (วิลาส ญาณวโร, 2522, หน้า 249-250)

3. ประเภทมนุษย์อธิษฐาน มนุษย์สัตบุรุษทั้งหลาย คือ มนุษย์ผู้มีคุณธรรมคนหนึ่งคนใดในโลกนี้ ไม่ว่าจะเป็นสุภาพบุรุษหรือสุภาพสตรีก็ตามที่ บรรดาที่มีคุณธรรมในใจได้นามทางศาสนาว่า สัตบุรุษ ซึ่งเป็นชาวพุทธผู้มีจิตศรัทธาปรีชาชาติฉลาดในอุบายประกอบไปด้วยสติปัญญาเมื่อพิจารณาด้วยปัญญาเห็นว่าการที่มนุษย์และเทวดาจักได้มีโอกาสกระทำสักการบูชาบรมศพพระอรหันต์อริยเจ้าทั้งหลายนั้น ย่อมเป็นการยากนักยากหนาทีเดียว หากว่าผู้ใดมีโอกาสได้กระทำสักการบูชาบรมศพพระอรหันต์ผู้ทรงคุณพิเศษแล้ว

ไซริ ผู้นั้นก็จักได้ประสบกองบุญใหญ่อันเป็นมหาลาภโดยมิต้องสงสัยพิจารณาไปด้วยฉนี้แล้ว ครั้นได้ทราบวาทะพระอรหันต์ผู้มีจิตผ่องแผ้วบริสุทธิองค์โตท่านดับขันเข้าปรินิพพานไปโดยมิได้อธิษฐานไว้สัตบุรุษผู้มีใจงาม ซึ่งมีความเคารพเลื่อมใสในองค์พระอรหันต์เป็นนักหนา ย่อมถือเป็นเครื่องสักการบูชาคือของหอม รูปเทียน ดอกไม้ สิ่งใดสิ่งหนึ่งตามแต่จะหาได้เข้าไปไว้ศพระอรหันต์องค์นั้น กระทำการสักการบูชาด้วยความระอย่างสูงสุดแล้วเอาวัตถุสิ่งของเครื่องบูชาวางไว้ที่ประดิษฐานศพแล้วสำรวมจิตอธิษฐาน (พระราชนิพนธ์วิสุทธิโสภณ (วิลาส ญาณวโร, 2522, หน้า 249-250)

จะเห็นได้ว่า ประเภทของการอธิษฐานแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การอธิษฐานของพระอรหันต์ การอธิษฐานของเทวดา และการอธิษฐานของมนุษย์ ในการอธิษฐานนั้นเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในเบื้องต้น คือ กระทำด้วยความตั้งใจให้เกิดความดีงามและตั้งมั่นในความดี ประโยชน์ในเบื้องหน้า คือ เป็นการตั้งจิตอธิษฐานให้ตนเองประสบผลสำเร็จและเมื่อสำเร็จแล้วจะช่วยเหลือผู้ที่ทุกข์ยากกว่า และประโยชน์สูงสุด คือ ให้ตนนั้นได้เกิดปัญญาญาณและบรรลู่แจ้งซึ่ง มรรคผล และนิพพานทั้งในภพนี้หรือในภพหน้า

หลักการความสำคัญในการจำแนกอธิษฐานออกเป็นสี่ประการดังที่ปรากฏ ในสังคิตติสูตรที่ทมิฬนิกายปาฎิภวรรค ความว่า “อธิษฐานมีสี่อย่าง คือ 1) ปัญญาอธิษฐาน อธิษฐาน คือ ปัญญาที่มีความรู้ชัดเจน 2) สัจจาธิษฐาน อธิษฐาน คือ สัจจะ 3) จาคาธิษฐาน อธิษฐาน คือ จาคะ 4) อุปสมาธิ

ฐาน อธิษฐาน คือ อุปสมะวน (ที.ปา. (ไทย) 11/254/187) ในชาตวิภังคสูตร กล่าวถึงธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจความว่า “คนเรานี้มีธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจสี่ประการคือมีปัญญาเป็นธรรมควรตั้งไว้ในใจ มีสัจจะเป็นธรรมควรตั้งไว้ในใจ มีจาคะเป็นธรรมควรตั้งไว้ในใจ มีอุปสมะเป็นธรรมควรตั้งไว้ในใจ” (ม.อุป. (ไทย) 14/682/329) องค์ประกอบของการอธิษฐานความว่าพระมหาบุรุษอธิษฐานความเป็นผู้ไม่โกรธไว้ และได้ให้ทานคือผ้าเป็นอันมาก ล้วนแต่มีเนื้อละเอียดและมีสีดี เป็นผู้ดำรงอยู่ในภพก่อนๆ ทรงเสียสละเหมือนฝนตกทั่วแผ่นดิน ครั้นทรงทำกุศลกรรมนั้นแล้ว จิตจากมนุษย์โลกเข้าถึงเทวโลกเสวยวิบาก อันเป็นผลกรรมที่ทำไว้ดี มีพระฉวีเปรียบด้วยทอง ดุจพระอินทร์ผู้ประเสริฐกว่าสุรเทวดา ย่อมลบล้นอยู่ในเทวโลกถ้าเสด็จครองเรือนยังไม่ประสงค์ที่จะทรงผนวช ก็ทรงทรงปกครองแผ่นดินใหญ่ ทรงได้เฉพาะซึ่งสัตตตรณะ และความเป็นผู้มีพระฉวีสะอาดละเอียดงามลบล้นประชุมชนในโลกนี้ ถ้าเข้าถึงบรรพชา ก็ทรงทรงได้ซึ่งผ้าสำหรับทรงครอง เป็นผ้าเครื่องนุ่งห่มอย่างดี และเสวยผลกรรมที่เป็นประโยชน์ดีที่ทรงทำไว้ในภพก่อน ความหมดสิ้นแห่งผลกรรมที่พระองค์ทำแล้วหาไม่มี (ที.ปา. (ไทย) 11/149/125)

จะเห็นได้ว่า การอธิษฐานเป็นการตั้งใจตั้งมั่นด้วยการกำหนดจิตของตนเพื่อปรารถนาให้ตนนั้นบรรลู่เป้าหมายที่ตนต้องการ โดยกระทำอย่างมั่นคงไม่หวั่นไหวจนคำอธิษฐานของตนนั้นได้สำเร็จดังที่ตนนั้นปรารถนา ดังพระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญเพื่อความเป็นพระพุทธเจ้า คือทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน

เมตตา อุเบกขา การที่จะนำอธิษฐานบารมีมาใช้ อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งแต่ละชาติจะต้องมีการ อธิษฐานควบคู่ไปด้วยเพื่อให้เกิดผลตามที่ได้ตั้งใจ ประารถนาไว้โดยองค์ประกอบของการอธิษฐาน 4 อย่าง คือ ปัญญาที่มีความรู้ชัดเจนสัจจะจาจะ อธิษฐาน

3. การอธิษฐานของนางปติปฐิกาในธรรมบท

นางปติปฐิกาผู้เป็นอุปสรรที่เป้นเคย เทพธิดาเป็นภรรยาคนหนึ่งของมัลลการีเทพบุตร ที่จุติลงมาเกิดเป็นมนุษย์ นางปติปฐิกามาเกิดใน กรุงสาวัตถี นางแต่งงานเมื่ออายุ 16 ปี และมีบุตร 4 คน นางเป็นหญิงที่มีคุณธรรมใจบุญใจกุศล ชอบ ถวายภัตตาหารและปัจจัยอย่างอื่น ๆ แก่พระภิกษุ สงฆ์นางมักจะเข้าไปในวัดและช่วยทำความสะอาด บริเวณวัด ตักน้ำใส่ตุ่มทำหน้าที่ให้บริการแก่พระ ภิกษุสงฆ์นางมีพรสวรรค์พิเศษที่ติดตัวมาแต่กำเนิด อย่างหนึ่งคือสามารถระลึกชาติได้ว่า ในชาติก่อน นางเคยเป็นนางเทพธิดาเป็นภรรยาคนหนึ่งของ มัลลการีเทพบุตร ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์นางระลึก ได้ว่านางจุติจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เมื่อนางเทพธิดา ผู้เป็นบริวารของเทพองค์ดังกล่าวมาเพียวกัณอยู่ใน สวณและสนุกสนานอยู่กับการหักกิ่งไม้และเด็ด ดอกไม้ เป็นต้นดังนั้นทุกครั้งที่นางถวายทานแก่ พระภิกษุสงฆ์นางก็ได้อธิษฐานจิตขอให้ไปเกิดเป็น นางเทพธิดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์และได้กลับไป เป็นภรรยาของมัลลการีเทพบุตรอดีตสามีของนาง ดังเดิม (ข.ธ. (ไทย) 25/48-50/42)

วันหนึ่ง นางปติปฐิกาเจ็บหนักและได้เสียชีวิตในเย็นวันเดียวกันนั่นเอง เพราะเหตุที่นางได้ตั้ง

ความปรารถนาไว้อย่างมั่นคง กฎแห่งกรรมจึงส่งผล ในช่วงขณะจุติจิตให้นางไปเกิดเป็นนางเทพธิดาใน สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ในฐานะเป็นภรรยาของเทพบุตร มัลลการี แต่ด้วยเหตุที่มีเวลาของทั้งสองโลกแตกต่างกัน กล่าวคือหนึ่งร้อยปีในโลกมนุษย์เท่ากับวัน หนึ่งของโลกสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ดังนั้น มัลลการี เทพบุตรและนางเทพธิดาผู้เป็นภรรยาทั้งหลายจึง ยังคงสนุกสนานกันอยู่ในสวณแห่งเดิมนั่นเองและ นางปติปฐิกา ซึ่งจุติลงมาเกิดเป็นมนุษย์เป็นเวลา นานตามมิติแห่งกาลเวลาของโลกมนุษย์จึงหายไป จากสวณสวรรค์เพียงชั่วครู่เท่านั้นเองทั้งนี้เพราะว่า เวลา 100 ปี ของโลกมนุษย์เท่ากับวันหนึ่งคืน หนึ่งของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์หนึ่ง เดือนมี 30 วัน และหนึ่งปีมี 12 เดือน เหมือนใน โลกมนุษย์ แต่ทว่าอายุขัยของเทวดาในสวรรค์ชั้น ดาวดึงส์เท่ากับ 1000 ปีทิพย์ ซึ่งเมื่อคำนวณแล้ว อายุขัยของเทวดาพวกนี้ยืนยาวเท่ากับ 3 โทก 6 ล้านปีของโลกมนุษย์ ด้วยเหตุนี้เมื่อนางกลับไป เกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์อีกครั้งหนึ่งมัลลการีเทพ บุตรจึงถามนางว่า นางหายไปไหนมาตั้งแต่เมื่อเข้า นี้นางได้บอกกับมัลลการีเทพบุตรว่านางจุติจาก สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ไปถือกำเนิดในโลกมนุษย์ได้ แต่งงานกับชายผู้หนึ่ง ให้กำเนิดบุตรจำนวน 4 คน และได้ตายจากโลกมนุษย์กลับมาเกิดบนสวรรค์ ชั้นดาวดึงส์อีกครั้งหนึ่ง (ข.ธ. (ไทย) 25/48-50/42)

เมื่อภิกษุทั้งหลายได้ทราบข่าวการเสียชีวิต ของนางปติปฐิกามีความอาลัยอาวรณ์ในคุณความ ดีของนางที่เป็นพระภิกษุปลุชนก็ถึงกับหลั่งน้ำตา ออกมาได้ไปเฝ้าพระศาสดาแล้วกราบทูลว่านางปติ ปฐิกา ซึ่งเคยถวายภัตตาหารแก่พวกท่านในตอน

เข้าๆ ได้เสียชีวิตไปเมื่อตอนเย็นวันนี้เอง “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อุบาสิกาชื่อปติปฐิกา เมื่อทำบุญให้ทานก็มักจะตั้งความปรารถนาให้ได้ไปอยู่กับสามี บัดนี้นางเสียชีวิตแล้วไปเกิด ณ ที่ไหน” พระศาสดาได้ตรัสกับภิกษุเหล่านั้นว่านางได้ไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์อยู่ร่วมกับสามีเดิมของนางซึ่งเป็นเทพบุตรอยู่ที่นั่นแล้วและได้ตรัสสอนภิกษุทั้งหลายว่าชีวิตของสัตว์ทั้งหลายสั้นยิ่งนัก (เมื่อเทียบกับชีวิตของสัตว์ในโลกรวมแล้ว) พวกเขายังไม่เฝ้าในวัฏฏกรรมและกิเลสของพวกตนก็จะตกอยู่ในอำนาจของพระยามัจจุราช ที่จะมาอุคคร่าเอาตัวไปแม้จะคร่ำครวญขอหรืออย่างไรก็ไม่สามารถรอดพ้นได้แต่สำหรับคนที่ไม่ลุ่มหลงอยู่ในกิเลสและวัฏฏกรรมก็จะไม่ตกอยู่ในอำนาจของพระยามัจจุราชหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร (ข.ธ. (ไทย) 25/48-50/42)

การอธิษฐานจิตของนางปติปฐิกานั้นเป็นการตั้งมั่นยึดมั่นในความปรารถนา อีกทั้งงานเป็นคนที่มีความตั้งมั่นในคุณงามความดีของตนและมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่า นางนั้นได้ปรารถนาที่จะไปจุติเกิดเป็นนางเทพธิดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และอยู่ร่วมกับสามีเดิมของนางซึ่งเป็นเทพบุตรตามเดิม จึงกลายเป็นจริงตามที่นางได้ตั้งจิตอธิษฐานไว้

4. สรุป

การอธิษฐานในคัมภีร์พระพุทธศาสนา: เป็นการตั้งใจตั้งมั่นด้วยการกำหนดจิตของตนเพื่อปรารถนาให้ตนนั้นบรรลุเป้าหมายที่ตนต้องการ โดยกระทำอย่างมั่นคงไม่หวั่นไหวจนคำอธิษฐานของตนนั้นได้สำเร็จดังที่ตนนั้นปรารถนา แบ่งออก

เป็น 3 ประเภท คือ การอธิษฐานของพระอรหันต์ การอธิษฐานของเทวดา และการอธิษฐานของมนุษย์ ในการอธิษฐานนั้นเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในเบื้องต้น คือ กระทำด้วยความตั้งใจให้เกิดความตั้งมั่นและตั้งมั่นในความดี ประโยชน์ในเบื้องหน้า คือ เป็นการตั้งจิตอธิษฐานให้ตนเองประสบผลสำเร็จและเมื่อสำเร็จแล้วจะช่วยเหลือผู้ที่ทุกข์ยากกว่า และประโยชน์สูงสุด คือ ให้ตนนั้นได้เกิดปัญญาญาณและบรรลุรู้แจ้ง ซึ่งมรรคผล และนิพพานทั้งในภพนี้หรือในภพหน้าการอธิษฐานนั้นยังจัดเป็นหนึ่งในบารมีสิบที่พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญเพื่อความเป็นพระพุทธเจ้า คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา การที่จะนำอธิษฐานบารมีมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งแต่ละชาติจะต้องมีการอธิษฐานควบคู่ไปด้วยเพื่อให้เกิดผลตามที่ได้ตั้งใจปรารถนาไว้

การอธิษฐานจิตของนางปติปฐิกาในธรรมบท: นางปติปฐิกาอยู่ที่กรุงสาวัตถีนางแต่งงานเมื่ออายุ 16 ปี และมีบุตร 4 คน นางเป็นหญิงที่มีคุณธรรมใจบุญใจกุศล ชอบถวายภัตตาหารและปัจจัยอย่างอื่นๆ แก่พระภิกษุสงฆ์นางมักจะเข้าไปในวัดและช่วยทำความสะอาดบริเวณวัด ตักน้ำใส่ตุ่มทำหน้าที่ให้บริการแก่พระภิกษุสงฆ์นางมีพรสวรรค์พิเศษที่ติดตัวมาแต่กำเนิดอย่างหนึ่งคือสามารถระลึกชาติได้ว่า ในชาติก่อนนางเคยเป็นนางเทพธิดาเป็นภรรยาคนหนึ่งของมาลาภारीเทพบุตร ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์นางระลึกได้ว่านางจุติจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เมื่อนางเทพธิดาผู้เป็นบริวารของเทพองค์ดังกล่าวมาเที่ยวกันอยู่ในสวนและสนุกสนานอยู่กับการหักกิ่งไม้และเด็ดดอกไม้

เป็นต้น ดังนั้น ทุกครั้งที่นางถวายทานแก่พระภิกษุสงฆ์ นางก็ได้อธิษฐานจิตขอให้ไปเกิดเป็นนางเทพธิดา ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์และได้กลับไปเป็นภรรยาของ มาลาภารีเทพบุตรอดีตสามีของนางดังเดิม

จึงเห็นได้ว่า การอธิษฐานในคัมภีร์ พระพุทธศาสนา เป็นการบำเพ็ญเพียรและบำเพ็ญ บารมีเพื่อให้เกิดประโยชน์อันสูงสุด กรณีของนาง ปติปฐิกาเป็นการอธิษฐานจิตที่จุดหมายที่กลับไป เกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และอยู่ร่วมกับสามีเดิม ของนางที่เป็นเทพบุตรตามเดิมเป็นการอธิษฐาน การกลับชาติมาเกิด ซึ่งเป็นการอธิษฐานยังเวียน วายตายเกิดซึ่งยังไม่เป็นการอธิษฐานแบบความ หลุดพ้นจากสังสารวัฏ เป็นไปด้วยความตั้งมั่นยึด มั่นในคุณงามความดีของตนและมีวัตถุประสงค์ที่ ชัดเจนว่า นางนั้นได้ปรารถนาที่จะไปจุติเกิดเป็น นางเทพธิดา

ประเภทการอธิษฐานจิตของนางปติปฐิกานั้น เป็นการอธิษฐานจิตเพื่อประโยชน์ในเบื้องต้น คือ ขอให้ไปเกิดเป็นนางเทพธิดาในสวรรค์ชั้น ดาวดึงส์และได้กลับไปเป็นภรรยาของมาลาภารี เทพบุตรอดีตสามีของนางดังเดิม องค์ประกอบ การอธิษฐานจิตของนางปติปฐิกานั้นมีองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ

1. ปัญญาธิฐาน คือนางปติปฐิกานั้น เป็นผู้ที่มีความฉลาดที่คุณธรรม ตลอดทั้งมี พรสวรรค์ที่สามารถระลึกชาติ ว่าก่อนที่นางจะได้ มาเกิดเป็นมนุษย์นั้นได้เกิดเป็นเทพธิดามาก่อน จึงทำให้นางได้เห็นความไม่ยั่งยืนของสังขาร และ ทำให้นางนั้นตั้งใจที่จะทำบุญถวายทานแด่พระ ภิกษุสงฆ์ ตลอดทั้งระลึกถึงอานิสงส์ที่ตนได้ทำทาน

นั้น แล้วนางปติปฐิกาจึงได้อธิษฐานจิตเพื่อที่จะขอ ให้ตนนั้นกลับไปจุติเกิดเป็นเทพธิดาเป็นภรรยาคน หนึ่งของมาลาภารีเทพบุตรอีกตามเดิม

สังคมไทยปัจจุบันนี้มีการปลูกฝังในเรื่อง ของกรรมและผลของกรรมมาตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน โดยมีอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาและ ส่งผลให้เกิดการกระทำที่สืบทอดกันมา คือ หลังจากที่ได้ทำความดีแล้วก็จะตั้งจิตอธิษฐานด้วย การกรวดน้ำบ้าง หรือการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลบ้าง ซึ่งถือว่าการใช้หลักความคิดในเรื่องของการใช้ ปัญญาในการพิจารณาถึงประโยชน์ของการทำบุญ หรือมีปัญญามองเห็นถึงอานิสงส์ของการทำบุญใน พระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน

2. สัจจาธิฐาน คือ การตั้งมั่นในสัจจะ ความดีที่นางได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาถวาย ทานแก่พระภิกษุสงฆ์ ตลอดทั้งการช่วยเหลือ กิจการงานของพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งในทุกครั้งที่นางได้ กระทำความดีนั้น นางจะได้ตั้งสัจจะอธิษฐานจิต เพื่อให้ตนนั้นไปเกิดเป็นนางเทพธิดาในสวรรค์ชั้น ดาวดึงส์ด้วยความตั้งมั่นไม่หวั่นไหวหรือเปลี่ยนแปลงคำอธิษฐาน

หากเปรียบเทียบการอธิษฐานของนาง ปติปฐิกากับสังคมไทยปัจจุบันในเรื่องของการตั้ง สัจจะอธิษฐานก็ยังถือว่ายังมีปรากฏชัดอยู่เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น การตั้งสัจจะเพื่อที่จะปฏิบัติธรรม ของกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ ว่าจะปิดวาจาเป็นเวลา 7 วัน หรือ 1 เดือนเป็นต้น ซึ่งเป็นการตั้งสัจจะเพื่อที่จะกระทำความดีเพื่อให้ เกิดประโยชน์อันสูงสุดแก่ตนเอง แต่มีเป้าหมายที่ แตกต่างกันไป คือ นางปติปฐิกาอาจจะ

เป้าหมายเพียงเพื่อที่จะไปเกิดในสวรรค์เหมือนเดิม แต่ในกลุ่มผู้ปฏิบัตินั้นจะตั้งจิตอธิษฐานไปเพื่อการหลุดพ้นจากกิเลสให้ได้มากที่สุด

3. จาคาอธิษฐาน คือ นางเป็นหญิงที่มีคุณธรรมใจบุญใจกุศล ชอบถวายภัตตาหารและปัจจัยอย่างอื่น ๆ แก่พระภิกษุสงฆ์นางมักจะเข้าไปในวัดและช่วยทำความสะอาดบริเวณวัด ตักน้ำใส่ตุ่มทำหน้าที่ให้บริการแก่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งถือว่าเป็นการเสียสละทั้งทรัพย์ภายนอกและทรัพย์ภายในเพื่อทำคุณงามความดีต่อพระพุทธศาสนา ก่อนที่จะระลึกถึงคุณงามความดีของตนและตั้งจิตอธิษฐานและปัจจุบันนั้นสิ่งที่เด่นชัดที่สุดในพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน คือ เรื่องความเสียสละเนื่องจากคนไทยนั้นส่วนใหญ่มีเมตตา กรุณาต่อกันเป็นอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้ชัดในเรื่องของการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยในประเทศอยู่เป็นประจำ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ หรือภัยพิบัติทางธรรมชาติต่างๆ เป็นต้น ตลอดทั้งยังมีการทำบุญเพื่อที่จะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นประจำด้วยการบริจาคทานทั้งในเรื่องของปัจจัยสี่แก่พระภิกษุสงฆ์ หรือการบริจาคทรัพย์เพื่อที่จะช่วยบูรณะปฏิสังขรวัด โดยการบริจาคทานนั้นถือว่าเป็นการเสียสละเพื่อให้เกิดการอธิษฐานตามมาถึงผลบุญที่ตนเองทำซึ่งจะมุ่งไปเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองในภายภาคหน้า

4. อุปสมาธิอธิษฐาน คือ นางปฏิบัติที่ตั้งใจมั่นในการอธิษฐานจิตในทุกครั้งที่ตนนั้นได้ทำบุญและมุ่งที่จะอธิษฐานจิตเพื่อที่จะไปเกิดเป็นเทพิดา นางเทพิดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์และได้กลับไปเป็นภรรยาของมัลลการีเทพบุตรอดีตสามีของนาง

ดังเดิม หลังจากที่ได้เสียชีวิตจากโลกนี้ไปแล้ว ซึ่งจากการอธิษฐานจิตของนางที่ทำด้วยความแน่วแน่มั่นคงไม่หวั่นไหวทำให้ผลกรรมดีที่นางได้กระทำนั้นส่งผลให้นางปฏิบัติบูชาการได้กลับไปเกิดเทพเทิดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ตามเดิม การอธิษฐานในด้านของอุปสมาธิอธิษฐานในสังคมไทยปัจจุบันก็ยังคงมีปรากฏอยู่เช่นกัน ยกตัวอย่าง เช่น การที่พุทธศาสนิกชนได้มาปฏิบัติธรรมหรือได้มาสวดมนต์ในช่วงเข้าพรรษาทั้งนี้ย่อมเป็นบ่อให้เกิดสมาธิที่ทำให้เกิดความตั้งมั่นของจิตของตนให้สงบและเกิดปัญญาสามารถพิจารณาเห็นถึงความเป็นจริงได้

ลักษณะของการอธิษฐานจิตของนางปฏิบัติเป็นการตั้งจิตอธิษฐานที่มีความตั้งใจแน่วแน่มั่นในการบำเพ็ญคุณงามความดีที่ตนได้ประพฤติปฏิบัติด้วยการถวายภัตตาหารตลอดทั้งการช่วยเหลือกิจการให้แก่พระภิกษุสงฆ์ด้วยความตั้งมั่น มีความมุ่งมั่นที่จะไปเกิดเป็นนางเทพิดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์และได้กลับไปเป็นภรรยาของมัลลการีเทพบุตรอดีตสามีของนางดังเดิม โดยไม่ยอมเสียความตั้งใจในสิ่งที่ตนได้อธิษฐานจิต จนตนนั้นได้เสียชีวิตและได้ไปจุติเกิดตามทีนางได้ตั้งจิตอธิษฐานไว้

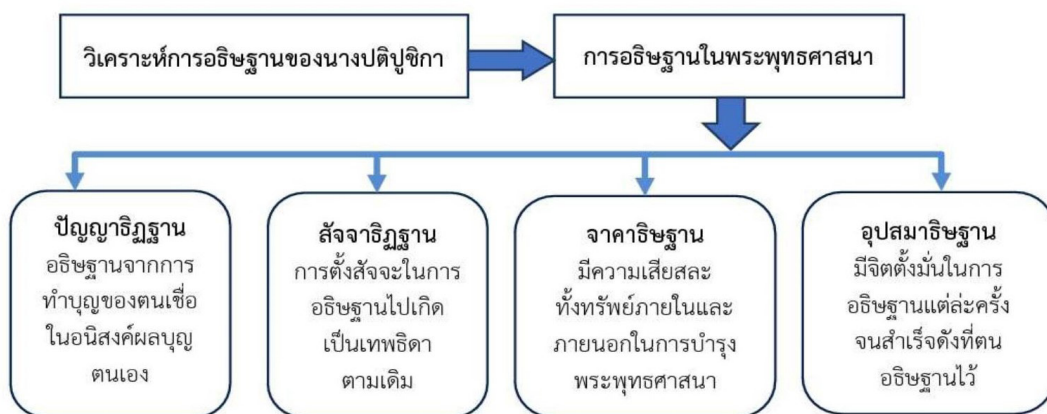
5. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาเรื่องการอธิษฐานของนางปฏิบัติในธรรมบทนั้น เป็นการอธิษฐานจิตของนางปฏิบัติเป็นการตั้งจิตอธิษฐานที่มีความตั้งใจแน่วแน่มั่นในการบำเพ็ญคุณงามความดี มีการถวายภัตตาหารพระภิกษุสงฆ์ตลอดทั้งการช่วยเหลือกิจการทางสังคม เป็นจาคาอธิษฐาน ซึ่งถือว่าเป็น

เป็นการเสียสละ ทั้งทรัพย์สินภายนอกและทรัพย์สินภายใน เพื่อทำคุณงามความดีต่อพระพุทธศาสนา ก่อนที่จะระลึกถึงคุณงามความดีของตนและตั้งใจ

อธิษฐานและปัจจุบันนั้น สิ่งที่น่าสนใจที่สุดในพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน และผู้เขียนได้สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). (2545). *วิมุตติรัตนมาลี เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- พระราชวิสุทธินิสาณ (วิลาส ญาณวโร). (2522). *วิมุตติรัตนมาลี เล่ม 3*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2561). *อรรถกถาภาษาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊ค.

ความสัมพันธ์รัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมทางการเมือง เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย*

Cultural Relations in Political Science for the Development of Democracy in Thai Society

พระครูวินัยธร วรชาติ ณะสา¹, พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี (สาลงสิงห์) และพระศิลาศักดิ์ สุเมโธ (บุญทอง)²

Phrakhru Winaiethorn Worrachat Thasa, Phramaha Thainoi Yanamethi (Salangsing)

and Phra Silasak Sumato (Buntong)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด²

Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand

Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nikkybaty2012@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอหลักคิดความสัมพันธ์รัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมทางการเมืองการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสิทธิมนุษยชนกับวัฒนธรรมทางการเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย จากการศึกษาพบว่า หลักแนวคิดความสัมพันธ์รัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมทางการเมืองนั้นย่อมเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของรัฐกับชุมชน และสังคมอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ ยังมีอิทธิพลของปัจจัยหรือองค์ประกอบทางสังคม เช่น วัฒนธรรมจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนในสังคมโดยตรง ดังนั้น การที่จะเข้าใจลักษณะของคนในสังคมได้นั้น จึงจำเป็นต้องเข้าใจพฤติกรรมทางการเมืองปัญหาหรือปรากฏการณ์ที่สำคัญต่อการกระทำกิจกรรมร่วมที่เกี่ยวกับรัฐที่มีผลต่อคนในสังคมส่วนใหญ่ รวมถึงการสร้าง kepercayaanศรัทธาค่านิยมที่อยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยให้เกิดความเชื่อมั่น และส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับสังคมที่สำคัญ จึงถือได้ว่าความสัมพันธ์หลักการทางรัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยนั้นย่อมสามารถพัฒนาควบคู่กันไปได้ และยังเป็นการเป็นอภิวินัยพลเมืองของสังคมตามหลักครรลองประชาธิปไตยที่เป็นระดับสากลยิ่งขึ้นในการพัฒนาคุณภาพประชาธิปไตยให้เข้มแข็ง

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์รัฐศาสตร์; วัฒนธรรมทางการเมือง; การพัฒนาประชาธิปไตย; สังคมไทย

*ได้รับบทความ: 29 พฤศจิกายน 2565; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2566

Received: November 29, 2022; Revised: June 20, 2023; Accepted: June 28, 2023

Abstract

This academic article aimed to present the principles of thought, relationship between Political Science, Political Culture and human rights for democratic development. The results of the study revealed that the concept of Political Science and Political culture relates to the activities of the state and the community. There are also influences of social factors, such as, culture will directly affect the behavior of people in society. Therefore, in order to understand the characteristics of man in society. It is necessary to understand behavior problems or phenomena that are important to joint activities related to state that affect most people in society. Its including beliefs values under democracy to build confidence and promote participation in Political activities with a participatory relationship between the state and society. It can be considered, therefore, that the relationship between Political Science principles and culture for the development of democracy can be developed together, and it is also the civilization of society according to the principles of democracy at more of international level. Further development of the quality of democracy to be strong.

Keywords: political science relations; political culture; democratic development; Thai society

1. บทนำ

การศึกษารัฐศาสตร์เป็นศาสตร์ทางสังคมศาสตร์ (Social Sciences) มีเนื้อหาสาระสำคัญที่กว้างใหญ่ที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมได้เป็นอย่างดี และมีบทบาทต่อการดำรงวิถีชีวิตของปัจเจกชนบุคคลในสังคมไทย ทำให้รัฐศาสตร์จึงได้รับการยกย่องให้เป็นเลิศทางสังคมมาตั้งแต่ยุคสมัยกรีกโบราณ กระนั้นทำให้เกิดกระแสอิทธิพลของความเป็นรัฐศาสตร์ในแง่วิชาการขึ้น และได้เป็นจุดเริ่มแพร่ขยายทางความคิดไปสู่วิทยาศาสตร์มิติอื่นๆ ที่ครอบคลุมเนื้อหาหลักๆ เช่น พฤติกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา ประวัติศาสตร์ คหกรรมศาสตร์ บริหารธุรกิจ

ประชากรศาสตร์ สื่อสารมวลชน สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ซึ่งก็รวมถึงทางวัฒนธรรมของบุคคลที่อาศัยในสังคมไทยด้วย (พฤทธิสาณ ชุมพล, 2550)

เมื่อความเป็นรัฐศาสตร์ได้เข้ามาเกี่ยวข้องสร้างความสัมพันธ์กับวิถีเชิงวัฒนธรรมของปัจเจกบุคคลของคนในสังคมไทย จึงทำให้กลายเป็นปรากฏการณ์ในสังคมที่สะท้อนให้เห็นทั้งรูปแบบเชิงวิชาการหยิบยกคำว่า วัฒนธรรมมาอธิบายแทรกซึมอยู่ในทุกของความเป็นอยู่ในสังคมตลอดระยะเวลาหรือไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมการกินอาหาร การชมภาพยนตร์ การพักอาศัย การเดินทางก็ล้วนแต่เป็นกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นความสำคัญของมนุษย์ผู้คนที่ได้ผ่านการให้

คุณค่าทางสังคมที่ผ่านกระบวนการกลั่นกรองเป็นที่ยอมรับแล้วและดำรงอยู่อย่างยาวนานจนเป็นที่ยอมรับของทุกชนชั้นทุกภาคส่วน ดังนั้น จึงเกิดระบบการศึกษาทางการเมืองที่ผ่านเลนส์ทางเชิงวัฒนธรรมของคนในสังคม และเป็นความท้าทายใหม่ของกลุ่มนักวิชาการในยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) หรือยุคหลังโครงสร้างนิยม (Poststructuralism) โดยเฉพาะบทความชิ้นนี้ที่พยายามมุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์รัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย ซึ่งแนวความคิดทางรัฐศาสตร์ในมิติวัฒนธรรมทางการเมืองนั้น มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในรูปแบบกระบวนการทัศน์ทางการเมืองวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบการเมืองตามแนวทางประชาธิปไตยที่สำคัญกระบวนการทัศน์ทางการเมืองวัฒนธรรมมีผลต่อการพัฒนาการเมืองไทย จึงทำให้เกิดกระแสการพัฒนาประชาธิปไตยตามแนววิถีทางประชาธิปไตยในสังคมไทยเกิดขึ้น ถือเป็นก้าวแรกที่สำคัญสำหรับการนำความคิดทางรัฐศาสตร์มาสร้างความสัมพันธ์ในมิติเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองของไทย ถือเป็นประเด็นที่ท้าทายต่อปัญหาที่ทำให้แนวความคิดรัฐศาสตร์ในมิติเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองได้รับความนิยมมากขึ้นตามลำดับ และสามารถวิเคราะห์อิทธิพลทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทยที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของการก่อให้เกิดการศึกษาความสัมพันธ์ทางรัฐศาสตร์ในมิติวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีความเข้มข้นมากขึ้น และการมองการเมืองในมิติเชิงวัฒนธรรมของคนในสังคมไทย ซึ่งอาศัยอำนาจในการกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม

เพื่อถ่ายทอดรูปแบบอุดมการณ์ทางการเมืองมิติต่าง ๆ ให้แก่คนในสังคมที่หลากหลายระดับชนชั้นหรือกลุ่มต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจการพัฒนาประชาธิปไตยให้แพร่หลายมากขึ้น (ชนิดา จิตตรูทะ, 2559 ก)

ความสัมพันธ์รัฐศาสตร์ผ่านมิติทางวัฒนธรรมถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ทราบโครงสร้างของสังคมที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม นับเป็นการศึกษาแนวสังคมวิทยาการเมือง อีกทั้งการแสดงออกถึงความ เป็นประชาธิปไตยไม่ได้มีแค่พฤติกรรมแค่เข้าคูหาเลือกตั้งอย่างที่เคยล้อเลียนกันเพียงเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการแข่งขัน ช่วงชิงอำนาจการรักษอำนาจ และการใช้อำนาจหลังจากนั้นด้วย ขณะเดียวกันแบบแผน ความคิด ความเชื่อ หรือค่านิยมทางการเมืองของบุคคลในสังคมทำให้ตระหนักถึงพลังทางความคิดกับความเชื่อที่เปรียบเสมือนแรงผลักดันให้มนุษย์แสดงออก ซึ่งพฤติกรรมแห่งการใช้อำนาจในลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทยเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมยอมรับอำนาจของคนมีเงินมีบารมีทำให้คนไทยไม่สนใจที่จะตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองเหล่านี้นักนัก ยังผลให้การพัฒนาคุณภาพประชาธิปไตยของไทยเป็นไปได้อย่างเชื่องช้าและมีโอกาสถูกตัดตอนจากการแทรกแซงของอำนาจนอกระบบได้ เพราะการเมืองแบบอุปถัมภ์เกื้อกูลที่มีอิทธิพลจากภายนอกที่มีผลต่อสังคมด้วย ดังนั้น รัฐศาสตร์วัฒนธรรมทางการเมือง จึงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทางการเมืองและเป็นหัวใจของการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เพราะการปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตยอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนมาจากประชาชน และการใช้อำนาจนั้นเป็นไปเพื่อประชาชนความโน้มเอียงในทิศทางเดียวกันให้มากที่สุด

ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่จะต้องพัฒนาไปได้และประชาชนต้องมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยเพราะเมื่อประชาชนรู้จักสิทธิหน้าที่และเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญไทยแล้วก็จะส่งผลให้ประชาชนสามารถใช้อำนาจของตนได้อย่างถูกต้อง ภายในขอบเขตโดยไม่ก้าวล่วงผู้อื่น นอกจากนี้ การจะพัฒนาประชาธิปไตยให้เจริญมั่นคงประชาชนจะต้องมีความเข้มแข็งทั้งในด้านความคิดสติปัญญาที่รู้อะไรเป็นอะไรและรู้จักการพึ่งตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งความเข้มแข็งที่สำคัญคือเข้มแข็งในวัฒนธรรมประชาธิปไตยโดยมีความคิดความเชื่อวิถีชีวิตและพฤติกรรมที่สอดคล้องเหนียวแน่นกับวัฒนธรรม ดังกล่าวอย่างไม่หยุดยั้งการมีวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่เหนียวแน่นนั้น นอกจากจะช่วยสร้างช่วยพัฒนาและช่วยรักษาประชาธิปไตยไว้ได้แล้ว ยังจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการพังทลายหรือล่มสลายของประชาธิปไตยอีกด้วย ซึ่งปัจจัยที่จะทำให้ประชาชนเข้มแข็งได้ก็อยู่ที่การศึกษาเพราะการศึกษาจะช่วยให้คนคิดเป็นและมีความคิดเป็นของตนเองรู้จักเลืกรู้จักตัดสินใจในสิ่งที่ถูกที่ควรและรู้จักใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาแทนการใช้กำลังความรุนแรงรูปแบบต่างๆ และเมื่อประชาธิปไตยพัฒนาก้าวหน้ามากขึ้นเพียงใดการเมืองการปกครองประเทศนั้น ก็จะเจริญก้าวหน้าตามมาและส่งผลให้สถาบันการเมือง

เกิดความเข้มแข็งอย่างแท้จริงได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561)

จากที่กล่าวมาโดยข้างต้นนั้น ความสัมพันธ์รัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมทางการเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น เพื่อเป็นหลักการคิดสะท้อนให้เห็นถึงการเกิดความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมและคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนในบริบทความเป็นประชาธิปไตยเพื่อการพัฒนาอย่างแท้จริง ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวในแต่ประเด็นเนื้อหาต่อไป

2. หลักคิดความสัมพันธ์รัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย

หลักคิดความสัมพันธ์ทางรัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมทางการเมือง กล่าวคือ การสร้างประชาธิปไตยที่ฐานรากเพราะการเมืองทางวัฒนธรรมถือเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบการเมือง หากต้องการทำให้ประชาธิปไตยเติบโตจะต้องมีการปลูกฝังคุณค่าความเข้าใจในรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์แบบในสังคมไทย ที่มีความเสถียรภาพได้นั้นต้องเกิดการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างแท้จริงได้ ซึ่งหลักคิดที่เน้นการพัฒนาประชาธิปไตยนี้ให้เกิดความก้าวหน้าเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สอดคล้องวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นรากฐานสำคัญต่อความสำเร็จของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหน้าที่พลเมืองในสังคมประชาธิปไตยจึงต้องมีสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือมีจิตใจเป็นประชาธิปไตยที่มีแบบแผนความประพฤติกรรม

ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้น ที่เอื้ออำนวยให้ประชาชนเลือกคนที่ต้องการรับผิดชอบผลที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจจากประชาชน กล่าวคือ การเมืองจะพัฒนาได้ต้องเป็นระบอบการเมืองการปกครองที่เป็นรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อระบอบการเมืองการปกครองแบบนั้น หากจะพัฒนาระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยก็ต้องมีการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยควบคู่กันไปด้วย เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองย่อมมีผลต่อโครงสร้างและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในประเทศนั้น ซึ่งวัฒนธรรมแบบพลเมืองจำเป็นต้องสร้างขึ้นเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยมี 6 ประการสำคัญ คือ 1) สำนักแห่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) สำนักแห่งการรักษากฎหมายและเคารพกฎกติกาของสังคมอย่างเคร่งครัด 3) การมีจิตสาธารณะ 4) การยึดหลักสันติวิธีและการประนีประนอม 5) การรู้จักใช้สิทธิของตนเองและรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น และ 6) การมองโลกในแง่ดี (พรอหมรินทร์ พรหมเกิด, 2557, หน้า 63-96)

แม้ว่าการปกครองแบบนี้จะเป็นที่นิยมกันทั่วไปในนานอารยประเทศและได้รับการยอมรับจากสังคมไทยอย่างกว้างขวางแต่การปกครองระบอบดังกล่าว ก็ยังไม่สามารถประสานเข้ากับวิถีชีวิตคนไทยได้อย่างสนิทแนบแน่น อาจกล่าวได้ว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีจิตวิญญาณประชาธิปไตยเท่าที่ควรหรือยังไม่มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงเท่าใด นักปราชญ์ที่สำคัญประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยคือ เรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยแบบ

ดั้งเดิมที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์มายาวนานทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองไทยค่อนข้างไปทางอำนาจนิยมและประเพณีนิยม ซึ่งลักษณะพฤติกรรมและวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยมีเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง (จรัส สุวรรณมาลา, 2557)

อย่างไรก็ตาม การสร้างจิตวิญญาณของประชาธิปไตยให้แข็งแกร่งมิใช่เพียงแค่การสร้างระบบสถาบันขึ้นมาชุดหนึ่งเท่านั้น หากแต่ต้องบ่มเพาะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้ฝังรากลึกลงในตัวของพลเมืองแต่ละคนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายความรู้ผ่านเครือข่ายกลุ่ม องค์กร สมาคมและสถาบันต่างๆ เพราะฉะนั้นที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการบ่มเพาะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมืองน้อยมาก ซึ่งสืบเนื่องจากคณะราษฎรได้มีการเปลี่ยนผ่าน (Transformation) จากระบอบเผด็จการไปสู่ระบอบประชาธิปไตยอย่างรวดเร็วจึงทำให้เกิดปัญหาในการรักษาอุดมการณ์ประชาธิปไตยในเดียวกันหลายประเทศที่เป็นต้นแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยของโลกอย่างเช่นสหรัฐอเมริกาและยุโรป ประชาชนมีโอกาสบ่มเพาะวัฒนธรรมแบบพลเมืองมาอย่างยาวนาน จึงทำให้การเมืองแบบประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งจากฐานรากอย่างมาก ดังกรณีของประเทศอังกฤษที่มีรัฐธรรมนูญเป็นแบบลายลักษณ์อักษรประชาชนมีจารีตประเพณีประชาธิปไตยที่ฝังรากลึกอยู่ในจิตใจมาอย่างช้านานนั้น สำหรับสังคมไทยจึงไม่อาจจะหวังให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็งในเวลาอันสั้นได้แต่กระนั้นสังคม ก็ไม่ควรมุ่งพัฒนาระบบโครงสร้างและสถาบันทางการเมือง

แต่เพียงอย่างเดียวควรเล็งผลเลิศไปให้ลึกกลงไปจนถึงกิจกรรมของสมาชิกในสังคมที่รับการตีค่าจนกลายเป็นวัฒนธรรม จารีตประเพณี ความเชื่อและความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในสังคมหรือที่เรียกว่ารัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมทางการเมืองหรือการเมืองวัฒนธรรมด้วยนั้น (เกษียร เตชะพีระ, 2560)

ฉะนั้น ความสัมพันธ์รัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทยจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดด้านการพัฒนาประชาธิปไตยข้อที่ว่ารัฐศาสตร์กับ วัฒนธรรมจะมีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างไร ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจะต้องมีความเสถียรภาพทางการเมืองเพื่อส่งผลต่อประกอบที่สำคัญเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมกับการพัฒนาประชาธิปไตยที่แท้จริงได้นั้นก็คือ “การสร้างประชาธิปไตยที่เป็นฐานราก” ก่อนเพื่อความเข้าใจการมองการเมืองเชิงวัฒนธรรม ที่เป็นรากฐานสำคัญของระบบการเมือง ดังนั้น หากต้องการทำให้ประชาธิปไตยเติบโตจึงต้องมีการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมไทย (เกษียร เตชะพีระ, 2560)

ด้วยเหตุนี้ วัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตย คือ วัฒนธรรมแบบพลเมือง (Civic Culture) ซึ่งจะช่วยให้ระบอบประชาธิปไตยพัฒนาไปอย่างมีเสถียรภาพได้ ซึ่งวัฒนธรรมแบบพลเมืองถือว่าเป็นเสาหลักของการพัฒนาประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่จะทำให้ประชาธิปไตยเจริญเติบโตไปได้ แต่การนำแนวคิดวัฒนธรรมแบบพลเมืองแบบตะวันตกมาใช้

ในสังคมไทย จำเป็นต้องมีการปรับปรุงหลักการบางอย่างเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทโครงสร้างของสังคมไทย นั้นหมายความว่า การพัฒนาและเสริมสร้างวัฒนธรรมแบบพลเมืองจะต้องดำเนินการบนพื้นฐานของสังคมวัฒนธรรมที่เหมาะสมเข้ากับบริบทสังคมได้ หากตามกรอบแนวความคิดนี้แล้วการที่สังคมไทยจะเป็นประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริงหรือไม่ นั้น มิได้ขึ้นอยู่กับว่ามีรูปแบบหรือโครงสร้างหรือสถาบันทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ปัจจัยสำคัญที่สุด คือ การที่ประชาชนสามารถนำหลักคิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายในจิตสำนึกเข้าใจคุณค่าประชาธิปไตยมาใช้ในการดำรงชีวิตเป็นปกติวิสัย และสามารถซึมซับกลายเป็นวิถีชีวิตหรือเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองในที่สุด (ชนิดา จิตตรุทธะ, 2556 ข) ที่เกิดจากการวางรากฐานทางวัฒนธรรมทางการเมืองเพื่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทยมีประสิทธิภาพ และจะช่วยให้เกิดสำนึกแห่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองเงื่อนไขของความเป็นประชาธิปไตยนั้น ผู้คนในสังคมนั้นจะต้องมีพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จึงนับได้ว่าเป็นแกนหลักที่สำคัญอย่างมากประการหนึ่งของประชาธิปไตยและยังเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย ตามที่ ธีระพงศ์ จิระภาค (2556) ได้ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นตัวการกำหนดคุณภาพของนักการเมืองและสถาบันทางการเมืองอีกด้วย ในสังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากเท่าใด สังคมประชาธิปไตยก็จะ

ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น เช่น การสนใจติดตามข่าวสาร เหตุการณ์บ้านเมืองการพูดคุยปัญหาบ้านเมือง เชิงสร้างสรรค์การใส่ใจในการไปใช้สิทธิ์ออกเสียง เลือกตั้ง การออกเสียงประชามติการรวมตัวกัน เป็นกลุ่มประชาสังคมหรือขบวนการเคลื่อนไหวทาง สังคม (Social Movement) เป็นต้น การเข้าไปมี ส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมืองในลักษณะ ดังกล่าวจะทำให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น มีความรอบรู้ทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งช่วยให้เกิด การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในทิศทางที่เป็นบวก และมีส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของ ประชาธิปไตยมากขึ้น ในท้ายที่สุดประชาชน จะมีจิตสำนึกทางการเมืองขึ้นแล้วคุณภาพของ ประชาธิปไตยก็จะยกระดับขึ้นตามไปด้วย (อริยธัช แก้วเกาสะบัว, 2559)

กล่าวโดยสรุป ที่ผ่านมานั้นการสร้างควม เข้าใจรูปแบบประชาธิปไตยนั้นเป็นเพียงแค่ระบบ ของรัฐบาลที่มีการเลือกตั้งการมีพรรคการเมืองและ การกำหนดข้อตกลงของบรรดาชนชั้นนำที่เข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองซึ่งก็คือการมีรัฐธรรมนูญ เมื่อเป็นเช่นนี้การสร้างประชาธิปไตยไทย จึงมีความหมายเพียงแค่การดำเนินการเพื่อให้กระบวนการ เหล่านี้เกิดขึ้นจึงทำให้เราละเลยต่อแก่นแท้ของการ พัฒนาประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็นการตื่นตัวทางการเมืองการวิจารณ์รัฐบาลหลังการเลือกตั้งเหล่านี้ เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้ประชาธิปไตยเจริญก้าวหน้า ไปได้อย่างแข็งแกร่ง ดังนั้น การให้ความรู้ความเข้าใจ ด้านการศึกษาแก่ประชาชนจึงมีความสำคัญต่อการ พัฒนาประชาธิปไตยจากการวางฐานราก เพื่อก่อให้เกิดเป็นการเมืองวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ที่

สมควรได้รับการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อให้กลายเป็นอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ฝังรากลึกลงไป ในสังคมเพื่อการปฏิรูปการเมือง และการสร้างคนให้ เป็นพลเมืองของรัฐที่มีคุณภาพมีความรู้เรื่อง ประชาธิปไตยอย่างถูกต้องเท่านั้น ที่มีส่วนความ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นภายใน จิตใจสำนึกของผู้คนในสังคมทุกระดับชนชั้นอย่าง ต่อเนื่องและยาวนาน เพื่อให้กลายเป็นการเมือง วัฒนธรรมของผู้คนในสังคมไทยและช่วยจรรโลง บรรยากาศประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมไทย รัฐศาสตร์วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาชนนี้ นับเป็นความท้าทายใหม่ๆ ต่อการพัฒนา ประชาธิปไตยที่จะมั่นคงได้ก็ด้วยการมีรากฐาน ความคิดที่แข็งแกร่งอันสอดคล้องกับแนวคิด วัฒนธรรมแบบพลเมืองการพัฒนาประชาธิปไตย ตามแนวคิดนี้ จึงจะเป็นการพัฒนาประชาธิปไตย จากฐานไปสู่สังคมที่มีคุณภาพอย่างแท้จริงได้

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับวัฒนธรรมทางการเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมในทางการเมือง (Political Participation) จึงถือเป็นหัวใจของการเมืองการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะใน สังคมประชาธิปไตยแบบตะวันตกการมีส่วนร่วม ทางการเมืองสามารถดำเนินการได้หลายช่องทาง ทว่าตามหลักการแล้วสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเด็น คือ ประเด็นแรก การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในกระบวนการเลือกตั้ง กล่าวคือ การ เลือกตั้งเป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทย ทุกคน ที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ เพื่อไปทำหน้าที่

คัดเลือกตัวแทนของตนเข้าไปออกกฎหมายและเข้าไปบริหารประเทศ และประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและทำให้การเลือกตั้งสุจริตและเที่ยงธรรม ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง ประการที่สอง การมีส่วนร่วมในรูปแบบของกลุ่มผลประโยชน์ กล่าวคือ การรวมตัวกันของบุคคลเป็นกลุ่มบุคคลหรือองค์กรในสังคม มีเป้าหมายหลักอยู่ที่การรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตน เป็นต้น ประการที่สาม การมีส่วนร่วมในรูปแบบของพรรคการเมือง กล่าวคือ การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความเชื่อทางการเมืองคล้ายคลึงกัน มีเป้าหมายหลักอยู่ที่การส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อไปทำหน้าที่ทั้งฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และการเข้ามาในรูปแบบพรรคการเมืองหรือการให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน การดูแลและรักษาผลประโยชน์ของส่วนร่วม การสร้างผู้นำทางการเมืองการควบคุมและติดตามตรวจสอบทางการเมือง เป็นต้น ประการที่สี่ การมีส่วนร่วมในรูปแบบของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือ การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งถือเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่สำคัญของการบริหารประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ประการที่ห้า การมีส่วนร่วมในรูปแบบของการแสดงออก กล่าวคือ บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเขียน การพูด การโฆษณา การพิมพ์ซึ่งการแสดงออกเหล่านี้ อาจอยู่ในรูปแบบของการวิพากษ์วิจารณ์ตามสื่อออนไลน์ Line, Facebook, Twitter TV ออนไลน์ เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561) และหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองไทยเพื่อให้ปวงชนไทยได้มีส่วนร่วมใน

ทางการเมืองตามวิถีประชาธิปไตยใน ปี พ.ศ. 2475 หรือการปฏิรูปการเมืองไทย พ.ศ. 2544 โดยมีองค์ประกอบบางอย่างที่เหมือนกัน อาทิ รูปแบบวิธีการและจำนวนของประชาชนผู้มีสิทธิมีส่วนร่วมในทางการเมืองเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญวัตถุประสงค์หนึ่งการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองถือเป็นพัฒนาการมีส่วนร่วมในทางการเมืองไทยที่สำคัญที่เรียกว่า “แบบพหุนิยม” (Pluralism) หมายถึง การยอมรับแนวความคิดที่มีความแตกต่าง (Difference) และความหลากหลาย (Diversity) ในมิติต่างๆ ของผู้คนในสังคมตั้งแต่การเมืองชีวิตทางสังคม และวัฒนธรรมอันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการผลักดันหรือการพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ก่อให้ชุมชนเข้มแข็งหรือที่เรียกว่า ประชาสังคม ในปัจจุบัน ทั้งนี้ (วิศาล ศรีมหาโร, 2554)

อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐหรือผู้นำรัฐบาล รวมทั้งกดดันให้รัฐบาลกระทำตามความประสงค์ของตนหรือกลุ่มของตน และโดยที่การมีส่วนร่วมในทางการเมืองเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ การมีส่วนร่วมในทางการเมืองก็ควรที่จะเป็นการมีส่วนร่วมตามครรลองประชาธิปไตย ดังนั้น ประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้ว ก็มักจะกำหนดให้ประชาชนในทุกกระดามีสิทธิมีส่วนร่วมในทางการเมืองตามกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลก่อน

การตัดสินใจกำหนดนโยบาย หากการกระทำใดไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อมีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกนโยบายของรัฐบาลหรือเลือกบุคคลสำคัญที่สามารถกำหนดนโยบายของรัฐบาลได้ก็ไม่ถือเป็นการมีส่วนร่วมในทางการเมือง ซึ่งแนวความคิด (Concept) ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นอย่าง (ประโยชน์ ส่งกลิ่น, 2554) ให้ความเห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นกลไกหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนกับรัฐผู้ปกครองได้มีโอกาสสื่อสาร และประสานอรรถประโยชน์ร่วมกันการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementation) ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ก็จะเป็นไปตามเจตจำนงของประชาชนมากขึ้น อันเป็นการส่งเสริมและพัฒนาให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น (วิฑูรย์ วีรศิลป์, 2556) ส่วนได้ให้ความเห็นโดยเฉพาะการปฏิรูปการเมืองและการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในหลายๆ ฉบับที่ผ่านมาทำให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในทางการเมืองเกิดเป็นแรงขับเคลื่อนทางสังคม (Social Impulse) ที่ประชาชนจำนวนมากเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมเชิงอำนาจผลประโยชน์บนข้อขัดแย้งหรือ ที่เรียกว่าการมีส่วนร่วม “แบบพหุการเมือง (Plural Politics)” และเกิดภาวะ “พหุสังคม (Plural Society)” และพัฒนาไปถึงการเป็น “ภาคประชาสังคม” และ “การเมืองภาคประชาชน” ซึ่งประชาชนหรือกลุ่มผลประโยชน์

แต่ละกลุ่มต่างก็จะใช้สิทธิส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือมากกว่าเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย ตัวอย่างเช่น รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองไทยของการมีรัฐธรรมนูญที่สำคัญเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนมากขึ้น ส่งผลเพื่อให้ภาวะดุลยภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอันจะก่อให้เกิดสังคมบูรณาการไปสู่การเป็นประชาสังคมมุ่งสู่การพัฒนาให้เป็นชุมชน เข้มแข็ง เป็นต้น (วิทยากร เชียงกุล, 2552)

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและให้ความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตระหนักถึงบทบาทของตนมากขึ้นมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในหลายรูปแบบ เช่น มีสิทธิการไปเลือกตั้งมากขึ้น การเฝ้าสังเกตการณ์การชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองการกล้าแสดงจุดยืนทางการเมือง เป็นต้น แต่ยังมีประชาชนอีกกลุ่มที่ยังเมินเฉยต่อการกำหนดอนาคตทางการเมืองของตน ถือว่าการเมืองไม่เกี่ยวกับพวกเขาคิดว่าการเมืองอยู่นอกเหนืออำนาจการตัดสินใจของตนแนวคิดเช่นนี้ทำให้ระบบการเมืองของไทยอ่อนแอและประชาธิปไตยไม่มีเสถียรภาพ มักจะเอื้อให้ทหารหรือผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญตลอดจนกลุ่มผู้เสียประโยชน์จากนโยบายของกลุ่มอำนาจใหม่ในสังคมสามารถแทรกแซงทางการเมืองได้

4. สิทธิมนุษยชนกับวัฒนธรรมทางการเมือง เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยแบบใหม่ที่ประชาชนต้องมี กล่าวคือ สิทธิ เสรีภาพ ภารดรภาพของความเป็นพลเมืองเพราะสิทธิมนุษยชนนั้น ทุกคนในชุมชนสังคมต้องมีสิทธิการรู้จักใช้สิทธิของตนเองและรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นอย่างไร Lucian W. Pye (2000) ได้กล่าวไว้ว่า ประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยผู้คนในสังคมต้องมีวัฒนธรรมแบบพลเมือง ลักษณะของวัฒนธรรมแบบพลเมืองประการหนึ่งของ Lucian W. Pye ที่ได้นำหยิบยกขึ้นมากล่าวอ้างถึง คือ การที่ผู้คนในสังคมต้องรู้จักใช้สิทธิของตนเอง และต้องมีให้ความเคารพต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นที่อยู่ในสังคมอย่างจริงจัง และการมีบุคลิกภาพในรูปแบบประชาธิปไตยที่ปัจเจกชนต้องมีความเชื่อว่าสิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และติดตัวมาแต่กำเนิด จึงเป็นสิ่งที่ต้องหวงแหนและเก็บรักษาไว้ อย่างเช่นเดียวกันกับหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยที่ได้เกิดการยอมรับในหลักการเหตุผลที่สำคัญร่วมกัน ประการหนึ่งว่า การยอมรับนับถือความสำคัญนั้นถือเป็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงความเสมอภาค ภารดรภาพ และสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตของปัจเจกชน ภายใต้ประชาธิปไตยจะเป็นระบอบการปกครองที่บูชาสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์แต่ในการอ้างถึงสิทธิและเสรีภาพก็ต้องอยู่ภายใต้กรอบของข้อกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจสิทธิในการใช้สิทธิและเสรีภาพเกินขอบเขตจนละเมิดหรือก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นหรือทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นในสังคมนั้น ถือว่าการใช้สิทธิและเสรีภาพลักษณะเช่น

นี้ย่อมเป็นสิ่งมิชอบและมีใช่เป็นการใช้สิทธิและเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยอย่างแน่นอนจึงเป็นเรื่องการรู้จักการใช้สิทธิของตนเองและการรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น จึงเป็นรากฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เอื้อต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย หากประชาชนทุกคนมีความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ พลเมืองของตนเองและการทำหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้แล้วย่อมสามารถปฏิบัติตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความถูกต้องครบถ้วนแล้วประชาชนในชาติย่อมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และชาติบ้านเมืองก็จะพัฒนาและเจริญก้าวหน้าไปอย่างก้าวกระโดดอย่างรวดเร็ว (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2557, หน้า 63-96)

ในการความสำคัญต้องเป็นระบบที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เช่น สิทธิในการเข้าถึงบริการ สาธารณะอย่างเสมอภาค สิทธิในการได้รับการศึกษา ข้อมูลข่าวสารมีงานที่ดีที่มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิทั้งของตนเองและชุมชนได้ และสามารถเลือกผู้แทนที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนไม่ใช่เป็นตัวแทนของบริษัททุนข้ามชาติ และทุนใหญ่สิทธิมนุษยชนถือได้ว่าเป็นโครงสร้างหนึ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะสังคมแบบรัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมเพราะจัดเป็นการขยายพื้นที่ให้กับกลุ่มคนชายขอบที่เป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่หนึ่งในสังคม ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มคนผิวสี กลุ่มรักร่วม เพศ กลุ่มผู้ลี้ภัย สงคราม เป็นต้น เพื่อให้เพิ่มบทบาทให้กับกลุ่มบุคคลดังกล่าวตลอดจนเพิ่มเสียงเรียกร้องให้ไปถึงผู้นำประเทศเพื่อให้ชนชั้นนำได้เหลียวมองมาให้ความสำคัญกับสิทธิความเป็นมนุษย์ที่เท่าอย่าง

เทียมกัน เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่สามารถสร้างการพัฒนาประชาธิปไตยตั้งแต่คนรากหญ้าที่อยู่ในสังคมและยังอยู่ภายใต้การปกครองประชาธิปไตยได้รับรู้ การมีสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ภราดรภาพ ในศักดิ์ของความเป็นมนุษย์ ที่มีกฎหมายรับรองสิทธิด้านต่างๆ ถือเป็นตามกระบวนการรัฐศาสตร์ทางวัฒนธรรมการเมือง สะท้อนให้ผู้มีอำนาจหันมาให้ความสำคัญกับความสมานฉันท์ช่วยสร้างสังคมให้เกิดการพัฒนาเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยจะต้องมองโลกในแง่ดี และมีความไว้วางใจในเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เมื่อเรามองโลกในแง่ดีหรือคิดในแง่บวกต่อสิ่งแวดล้อมและผู้คนในสังคมอีกด้วย (วิทยากร เชียงกูล, 2552)

ฉะนั้น การเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยกับสิทธิมนุษยชนนั้นสามารถมองหลักประชาธิปไตยได้ สองหลักการกล่าวคือ อำนาจอธิปไตยนั้นมาจากเสียงของประชาชนเป็นอำนาจมาจากประชาชนที่มอบสิทธิในหาตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่การบริหารรัฐโดยผ่านการเลือกตั้งจากประชาชน ซึ่งรัฐบาลนั้นจะต้องตอบสนองความต้องการและผลประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นไปตามวาทะอันโด่งดังของ Abraham Lincoln อดีตประธานาธิบดีของสหรัฐที่ให้นิยามของ “ประชาธิปไตย” ไว้อย่างครบถ้วนว่าประชาธิปไตยนั้น คือ การปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ซึ่งอธิบายเพิ่มเติมได้ว่าประชาชนต้องมีอำนาจในการคัดเลือกรัฐบาลควบคุมตรวจสอบรัฐบาลเพื่อให้ตอบสนองต่อเจตจำนงของประชาชนในเวลาเดียวกัน ส่วนหลักการที่สอง ประชาธิปไตยก็คือ

เรื่องของความเท่าเทียมกันหรือความเสมอภาคทางการเมือง ซึ่งก็เป็นประเด็นท้าทายสังคมมาทุกยุคทุกสมัยไม่ว่าจะเป็นคำถามที่ว่า เราจะนับว่าคนเท่ากันเมื่อไหร่ และจะพัฒนาคุณภาพของประชาชนเพื่อให้เกิดการยอมรับว่าคนเท่ากันได้ภายใต้เงื่อนไขอะไรบ้าง หรือการที่เราจะยอมรับว่าประชาชนเป็นที่มาของอำนาจการปกครองแต่มีเรื่องไหนบ้างที่เรายอมรับให้ประชาชนตัดสินใจได้จริงๆ (วิศรุตฯ ทองแก้ว, 2549)

หากกล่าวถึงหลักการประชาธิปไตยแล้วอันแรกต้องให้ความสำคัญต่อเรื่อง “สิทธิ” (Right) และ “เสรีภาพ” (Liberty) เป็นอันดับแรกๆ เสมอ ซึ่งประเด็นนี้จะทำให้เห็นว่าถ้าหากขาดซึ่งการให้หลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานและเสรีภาพแล้ว ก็จะเป็นเรื่องยากที่ประชาชนจะสามารถสื่อสารหรือรวมตัวเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพที่พึงมีในการที่จะทำให้รัฐนั้นต้องรับผิดชอบต่อประชาชนได้ ถ้าหากไม่ยึดหลักประชาธิปไตยย่อมแสดงให้เห็นถึงความไม่เป็นประชาธิปไตยย่อมมีส่วนที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชาชนในหลายกรณีที่เกิดขึ้นได้นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการต่อต้านและโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการที่แม้จะพยายามแก้ปัญหาบ้านเมือง ก็ดูเหมือนจะอดัดใจที่จำต้องละเมิดเงื่อนไขสิทธิมนุษยชนในบางเรื่องโดยมักอ้างว่าเป็น “สถานการณ์พิเศษ” เสมอเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำของตน เมื่อเป็นเช่นนี้ความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองที่อยู่ภายใต้หลักประชาธิปไตยกับสิทธิมนุษยชนก็เป็นเรื่องที่เราต้องยึดเป็นหลักคิดให้ได้

ไม่เพียงแต่เรื่องการเชิดชูประชาธิปไตยเพื่อขับไล่เผด็จการ เท่านั้น เมื่อวิเคราะห์แล้วว่าประชาธิปไตยเองยังต้องถูกพัฒนาเช่นกันต้องได้รับการพัฒนาให้มากกว่าการใช้สิทธิในวันเลือกตั้งหรือการสร้างวาทกรรม “คนดี” เพื่อใส่ร้ายป้ายสีคู่แข่งทางการเมือง เท่านั้น และต้องตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองด้านสิทธิมนุษยชนในมิติต่างๆ ดังนี้ (วิศาล ศรีมหาโว, 2554)

มิติที่หนึ่ง ความสำคัญเมื่อพิจารณาถึงเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยกับสิทธิมนุษยชนก็คือ เรื่องของความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) ที่ครอบคลุมทั้งเรื่องของการก่อร่างสร้างตัวของประชาธิปไตยภายหลังความขัดแย้งกันในสังคมองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมีด้วยกันหลายเรื่อง ทั้งเรื่องของการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในช่วงเวลาที่ปกครองประเทศ (ธีระพงศ์ จิระภาค, 2556) ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะตั้งข้อกล่าวหาเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพราะคิดว่าน่าจะมีพลชนเข้ามาเป็นฝ่ายสนับสนุนได้แต่ในสังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากแล้ว อาจจะพบว่าไม่ใช่ทุกคนที่จะเข้าข้างแต่สิ่งที่คนในสังคมจับตามองก็คือ ผู้ที่ถูกดำเนินคดีเป็นนักการเมืองหรือสมาชิกพรรคการเมืองและนักเรียน นักศึกษาประชาชน ที่มีกระเลือนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในยุคปัจจุบัน ทำให้สังคมคอยจับตามองตรวจสอบการทำหน้าที่ของรัฐ เช่น การจะดำเนินคดีกับใครจึงต้องได้รับการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่ผ่านมานั้น รัฐได้

ทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชาชนโดยการใช้อำนาจนิยมเผด็จการและขาดความยุติธรรมที่ส่งผลต่อ สังคมที่ผ่านในอดีตอันเลวร้ายยังเหลือมรดกหลายอย่างที่จะบอบเผด็จการทิ้งเอาไว้ อย่างเช่น หลักนิติรัฐที่ถูกทำลาย สิทธิมนุษยชนของประชาชนที่ถูกละเมิดอย่างกว้างขวาง มีเหยื่อความรุนแรงที่ถูกพรากความเป็นพลเมือง ถูกพรากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งการทำหน้าที่ของรัฐที่ไม่คำนึงถึง “สิทธิ” ในการเข้าถึงความยุติธรรมให้กับผู้ต้องหา คดีทางการเมืองและครอบครัวผู้ต้องหา คดีทางการเมืองเพื่อแสดงถึงกระบวนการความยุติธรรมในการคลี่คลายคดีและการตัดสินคดีทางการเมืองที่ตกอยู่ในสถานการณ์อย่างตรงไปตรงมา และเปิดเผยความจริงให้สาธารณชนรับทราบ ดังนั้น หากพิจารณาคดีความทางการเมืองต้องเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนเพื่อให้เกิดความยุติธรรมตามหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2566)

มิติที่สอง ที่สำคัญที่สุดและควรได้รับความสนใจให้มากขึ้นในกระบวนการของความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่านก็คือ กระบวนการที่จะป้องกันไม่ให้คนที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่างๆ ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับข้อกล่าวหาและอาจใช้อำนาจหน้าที่บีบบังคับไปเพื่อประโยชน์แก่พวกตนได้ ส่วนเรื่องของการจ่าย ค่าชดเชยก็เป็นอีกอย่างที่จะต้องให้ความสำคัญแต่ก็ไม่สำคัญเท่ากับการชดเชยต่อความสูญเสียความรู้สึกทางใจ ซึ่งภาครัฐต้องให้หลักประกันว่าพร้อมจะรับผิดชอบสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาเชื่อมั่นใจว่าจะได้ความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรมอีกเรื่องที่เราจะ

ละเลยไม่ได้เลย คือ เรื่องของการรำลึกหรือการสร้างความทรงจำที่มีต่อเหตุการณ์ดังกล่าวทั้งเรื่องของตำราเรียนการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์การสร้างพื้นที่แห่งการรำลึกการกำหนดวันแห่งการรำลึกเพื่อให้เป็นอุทาหรณ์ว่าสิ่งเหล่านี้ จะไม่เกิดขึ้นอีกและเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ร่วมกันในความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านนั้น จำเป็นต้องตรวจสอบสังคมเองไปในตัวด้วยว่าจะทำให้สิ่งนั้นเกิดสังคมประชาธิปไตยขึ้นได้อย่างไร และปัจจัยอะไรบ้างที่จะช่วยขับเคลื่อนกลไกไปสู่ความยุติธรรมหรือถ้าหากกระบวนการที่จะนำไปสู่ความยุติธรรมล่าช้าไปเรื่อยๆ ก็คงยิ่งทำให้เห็นชัดเจนว่าการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยนั้นไม่อาจจะวัดกันได้ว่าจะมีเฉพาะการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้งอย่างเดียวเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับว่าจะจัดการกับความไม่ยุติธรรมในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นจะได้อีกหรือไม่หรือแค่นั้นถือเป็นการใช้วัดคุณภาพของความเป็นประชาธิปไตยได้หรือนั้น ก็อยู่ที่การพัฒนาประชาธิปไตยที่มาจากรากฐานทางวัฒนธรรมการเมืองที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าใจมีความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่เป็นพื้นฐานจากหลักรัฐศาสตร์ที่คอยทำความเข้าใจส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ให้ความสำคัญ รู้คุณค่า รู้หน้าที่ตนเองที่มีสิทธิเสรีภาพจนกลายเป็นประชาธิปไตยที่มีคุณภาพได้หรือจะจัดการปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อป้องกันไม่ให้การอำนาจนิยมของรัฐเข้ามาทำลายวัฒนธรรมทางการเมืองของพลเมืองได้ และการใช้สิทธิในระบอบประชาธิปไตยของบุคคลจะต้องรู้จักเคารพในคุณค่า และสิทธิความเป็นคนของบุคคล

อื่นอย่างจริงจังด้วยโดยต้องไม่ละเมิดหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เหล่านี้ เป็นต้น (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2558)

ดังนั้น สิทธิมนุษยชนกับวัฒนธรรมทางการเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น ต้องเกิดจากการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญเพื่อให้เกิดกระบวนการด้านสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริงที่สามารถดำเนินการเป็นไปตามสิทธิเสรีภาพตามหลักการประชาธิปไตยเพื่อป้องกัน ทั้งผู้มีอำนาจทางการเมืองหรือคนในสังคมไม่ให้เกิดละเมิดสิทธิของกันและกันอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคมส่วนรวมได้ ดังนั้น การปลูกค่านิยมความเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมือง จึงต้องมองด้านสิทธิมนุษยชนเป็นอันดับแรกๆ การปลูกฝังจิตสำนึกทางวัฒนธรรมที่ดีให้กับปัจเจกบุคคลทุกระดับได้ตระหนักเข้าใจจนกลายเป็นอุดมการณ์และความคิดเห็นที่ถูกต้องเพื่อเป็นที่ยอมรับกันในสังคมเพื่อเกิดการพัฒนาประชาธิปไตยของทุกคนในระดับขั้นทางสังคมที่อยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย เมื่อคนเข้าใจมีจิตสำนึกยอมส่งผลที่ดีต่อการรู้จักเคารพบุคคลหรือจะมีในฐานะผู้นำทางการเมืองและพลเมืองที่อาศัยอยู่ในสังคมที่ปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยก็ตาม ย่อมสะท้อนให้เห็นคุณค่าด้านสิทธิความเป็นมนุษย์ที่มีอาจใช้สิทธิหรืออำนาจของตนนั้นไปละเมิดหรือละเมิดสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นได้ ฉะนั้นสิทธิมนุษยชนจึงมีความสำคัญที่มีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย รวมทั้งจะเป็นการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีมีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างแท้จริงได้ โดยหลักพื้นฐานแล้ว

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ต้องคำนึงถึงความเข้าใจในการเคารพกฎกติกาทางสังคมหรือการปกครองแบบประชาธิปไตย จนส่งผลให้เกิดเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ดี และสร้างความเท่าเทียมความยุติธรรมทางสังคมโดยเฉพาะการเคารพสิทธิและเสรีภาพของคนทุกระดับในสังคมได้ที่มีสถานะการรับรองสิทธิและเสรีภาพตามหลักสิทธิมนุษยชนในระบอบประชาธิปไตยเหล่านี้ เป็นต้น

5. สรุป

หลักความคิดความสัมพันธ์รัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น ถือเป็นแนวคิดหลักการและเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคม หากมองหลักประชาธิปไตยแล้วไม่ใช่เพียงแค่ระบบที่มีลงคะแนนเสียงการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังหมายรวมการมีพรรคการเมืองหรือกระบวนการทางการเมืองที่สามารถกำหนดข้อตกลงของบรรดาระดับชนชั้นนำที่เข้ามาใช้อำนาจทางการเมือง และยังกำหนดสิทธิเสรีภาพที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญที่เป็นการบ่งบอกถึงการมีความเสถียรภาพความเป็นประชาธิปไตย โดยแท้จริงแล้วสำหรับการสร้างประชาธิปไตยนั้น จำต้องให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เกิดความสัมพันธ์กันที่มีการเปิดโลกทัศน์ด้านการเมืองแง่มุมมองผ่านรัฐศาสตร์กับวัฒนธรรมให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยที่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดกระบวนการการพัฒนาประชาธิปไตยให้แก่พลเมือง (Citizenship) ให้มี

คุณภาพที่สูงขึ้นโดยให้การศึกษาความรู้ความเข้าใจปลูกฝัง ค่านิยม ทักษะที่ดีต่อชุมชน สังคมเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อสิทธิหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ดี และส่งเสริมให้ปัจเจกบุคคลได้รับความเท่าเทียมในสังคมประชาธิปไตยจนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกรูปแบบที่ระบุตามสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญโดยสามารถแสดงความคิดเห็นของประชาชนผ่านช่องทางต่างๆ ได้ จะต้องสร้างความสัมพันธ์วัฒนธรรมทางการเมืองไทยให้กับคนในสังคมประชาธิปไตยให้เข้าถึงบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนสามารถแสดงศักยภาพร่วมคิดร่วมตัดสินใจเพื่อส่งผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐหรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองการมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยความร่วมมือกัน เพื่อนำไปสู่การเคารพศักดิ์ศรี และคุณค่าของความเป็นมนุษย์ตามหลักสิทธิมนุษยชนและจำเป็นต้องอาศัยเงื่อนไขคุณค่าประชาธิปไตยด้านต่างๆ ที่จะช่วยสร้างความสัมพันธ์สิทธิมนุษยชนวัฒนธรรมทางการเมืองในการส่งเสริมปัจจัยความเสมอภาคทั้งในระดับโครงสร้างรากฐานของการพัฒนาประชาธิปไตยซึ่งเกี่ยวข้องกับพลเมืองที่อยู่ในสังคมทุกคนที่มีความคิดและทัศนคติที่อดทนและเคารพในผู้อื่นส่วนทัศนคติดังกล่าวย่อมกระตุ้นให้เกิดความเป็นพหุนิยมและความสมดุลของอำนาจ โดยการเน้นที่ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของพลเมืองให้เข้าถึงแก่นแท้วัฒนธรรมการเมืองเพื่อร่วมสร้าง

ร่วมพัฒนาประชาธิปไตยที่เป็นค่านิยมรู้ตระหนัก
ในเรื่องคุณค่าสิทธิ เสรีภาพเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม
ประชาธิปไตยให้เข้มแข็งอย่างจริงจังแบบที่ยั่งยืน

ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองไทยย่อม
แสดงให้เห็นการพัฒนาประชาธิปไตยที่มีความ
สำคัญต่อสังคมไทยในปัจจุบันที่สามารถได้รับ
โอกาสความเท่าเทียมกัน เพื่อการปลูกฝังให้
พลเมืองไทยมีส่วนสำคัญในการสร้างรากฐานที่
แข็งแกร่งเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย และการมี
ต้นทุนมนุษย์คุณภาพชีวิตที่ดีของพลเมืองตามหลัก
การว่าการปกครองของประชาชน โดยประชาชน
เพื่อประชาชน เคารพในหลักนิติรัฐ นิติธรรม มีสิทธิ
เสรีภาพของตนเองและปัจเจกบุคคลอื่นๆ ด้วย
ประการนี้ สะท้อนความคิดหลักการความสัมพันธ์
ทางรัฐศาสตร์กับมิติทางวัฒนธรรมทางการเมือง
เพื่อการพัฒนาตามอุดมการณ์ของประชาธิปไตยใน
สังคมไทยยุคปัจจุบัน เพื่อให้เป็นไปในหลักการส่งเสริม
การพัฒนาที่มุ่งเน้นความสำคัญของความ
เข้าใจหลักรัฐศาสตร์ในแง่การเสริมสร้างเชิง
วัฒนธรรมทางการเมืองให้กับพลเมืองที่หลากหลาย
ระดับให้ตระหนักเข้าใจเพื่อเป็นไปตามหลักสิทธิ
มนุษยชนและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนใน
สังคมเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตลอดจนส่งผลต่อการ

พัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าต่อไป

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ความสัมพันธ์รัฐศาสตร์กับวัฒนธรรม
ทางการเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคม
ไทยที่มีการเสริมสร้างความสัมพันธ์เพื่อวางรากฐาน
สำคัญต่อความสำเร็จการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตย โดยเฉพาะการเข้าใจบทบาทหน้าที่
ความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยของไทยที่
จะต้องมีจิตสำนึกทางการเมืองแบบแผน
ประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการ
ปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม ทักษะคิดจน
กลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม
กิจกรรมระหว่างรัฐกับพลเมืองในสังคมที่อยู่ภายใต้
กรอบหลักสิทธิมนุษยชนที่อำนาจรัฐไม่มีอาจะละเมิด
สิทธิเสรีภาพ และการดำเนินตามวิถีประชาธิปไตย
ทั้งในระดับสถาบันครอบครัว และชุมชนสังคม
จนถึงระดับประเทศให้เข้าใจตระหนักถึงจิตสำนึก
ร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยทุกระดับในสังคม
เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ทั้งด้านการเมือง
เศรษฐกิจ และสังคมที่ดำรงไว้ ซึ่งความเป็น
ประชาธิปไตยที่เที่ยงธรรมให้ความยุติธรรม โปร่งใส
มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เกษียร เตชะพีระ. (2560). *การเมืองวัฒนธรรม*. เข้าถึงได้จาก https://www.matichonweekly.com/editor/article_41877
- จรัส สุวรรณมาลา. (2557). *วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิดา จิตตรุทธะ. (2556 ข). *วัฒนธรรมประเพณีกับการทำให้เป็นประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2559 ก). *วัฒนธรรมประเพณีกับการทำให้เป็นประชาธิปไตย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระพงศ์ จิระภาค. (2556). *แนวทางการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2558). *การเมืองวัฒนธรรมไทย ว่าด้วยความทรงจำว่าทกรมและอำนาจ*. นนทบุรี: ฟาเดียวกัน.
- _____. (2566). *Never Again: เปลี่ยนผ่าน ให้พ้นความรุนแรงและความยุติธรรมแบบไทยๆ ว่าด้วยความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านการเมือง*. เข้าถึงได้จาก <https://www.the101.world/prajak-kongkirati-transitional-justice-interview/>

- ประโยชน์ ส่งกลิ่น. (2554). *นโยบายสาธารณะยุคหลังสมัยใหม่*. มหาสารคาม: วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2557). วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยในเขตชนบทอีสาน: กรณีศึกษา ประชาชนในเขตหมู่บ้านคำบง และหมู่บ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 31(3), 63-96.
- พฤติสาณ ชุมพล. (2550). *ระบบการเมือง: ความรู้เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิฑูรย์ วีรศิลป์. (2556). วัฒนธรรมทางการเมืองของหัวหน้าส่วนราชการจังหวัดเพชรบูรณ์. (รายงานการวิจัย). เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2552). *แนวทางสร้างประชาธิปไตยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วิศรุตฯ ทองแกมแก้ว. (2549). *พัฒนาการวัฒนธรรมทางการเมืองไทย: จาก “ประชาธิปไตย เล่งลาน” สู่ “การปฏิรูปประเทศ”*. สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- วิศาล ศรีมหาโว. (2554). *การเมืองไทยระบบหรือคน: การพัฒนาวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. เข้าถึงได้จาก <http://kpi2.kpi.ac.th/wiki/index.php/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อริย์ธัช แก้วเกาะสะบ้า. (2559). *วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Pye, L. W. (2000). *Democracy and Its Enemies*. In James F. Holifield & Calvin Jillson (Eds.), *Pathway to Democracy: The Political Economy of Democratic Transitions*. New York: Routledge.

ความสัมพันธ์กรรมฐานกับปัญญาในคัมภีร์วิสุทธิมรรค*

The Relationship of Meditation with Wisdom in Visuddhimagga

พระกิตติสารสุธี (เชิดชัย สีลสมบุโน) และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ (วันยาว)
Phrakittisarausthee (Cherdchai Silasampano) and Phramaha Mit Thitapanyo (Wanyao)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตงอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Chai2ch13@gmail.com

บทคัดย่อ

คัมภีร์วิสุทธิมรรคเป็นคัมภีร์ที่อธิบายหลักการปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงบรรลุมรรคผลนิพพาน โดยอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมถะและวิปัสสนากรรมฐานกับไตรสิกขา กล่าวคือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้าถึงศีลที่มีความสัมพันธ์กับสมาธิ สมาธิที่มีความสัมพันธ์กับปัญญา ซึ่งเป็นหลักคำสอนที่สำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนา อันเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นพื้นฐานการฝึกฝนและพัฒนาตนมนุษย์ทั้ง 2 ด้าน กล่าวคือ ด้านกายภาพ และด้านคุณภาพจิตใจให้เกิดปัญญาญาณ แต่ในที่นี้ จะอธิบายเฉพาะปัญญา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิปัสสนากรรมฐาน อันจะทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีงามของบุคคลผู้หวังความสุข ความสงบ ร่มเย็น ที่ประณีตงดงาม และผู้หวังความเจริญของชีวิตทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่ยังบุคคลให้พ้นทุกข์ได้แม้ในชาตินี้

คำสำคัญ: คัมภีร์วิสุทธิมรรค; ความสัมพันธ์; กรรมฐานกับปัญญา

Abstract

Visuddhimagga explained about the principles of Samaddha Kammattthan and Vipassana Kammattthan. The Scripture is practices start from the basic level to Nirvana level. It is the explanation about the relationship between Samaddha and 'Vipassana and Trisikkha' means 'Sila or precepts', 'Samaddhi or meditation', and 'Panya or wisdom' is followed by a practitioner as a purpose of reaching Sila which is related to Samadhi. Samadhi is also related to Panya. It is the ultimate Buddhist teaching as a fundamental

*ได้รับบทความ: 21 สิงหาคม 2565; แก้ไขบทความ: 21 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2566
Received: August 21, 2022; Revised: June 21, 2023; Accepted: June 29, 2023

practicing guideline for human development in two areas; 1) physical, and 2) mind quality area that leads to Panya. 'Panya' is only mentioned in this current article which is related to Vissanakammammatthana for the good quality of life of a person who wishes the true happiness, peace, and prosperity in this life and the next life for the utmost benefit to be free from suffering in this lifetime.

Keywords: Vishuddhimagga; the Relationship; Meditation with Wisdom

1. บทนำ

ปัญญาเป็นหลักธรรมที่สำคัญของหลักไตรสิกขาอันเป็นคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา เพื่อฝึกฝนพัฒนาชีวิตมนุษย์อย่างเป็นระบบทั้งด้านกายภาพ และด้านจิตใจ กล่าวคือ ปัญญาซึ่งเป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบ คิดการต่างๆ สร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามที่เป็น (ยถา ภูตํ ปชานาติ) ตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต ที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระ ปลอดปัญหาไร้ทุกข์ เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์

ผู้เขียนได้เลือกคัมภีร์นี้เพื่อศึกษาลักษณะเนื้อหา และวิธีการอธิบายเนื้อหาโดยวิธีการเปรียบเทียบเชิงวรรณกรรมวิจารณ์ คัมภีร์วิสุทธิมรรค จัดเป็นคัมภีร์ประเภทปกรณ์วิเสสได้รับการยอมรับว่าเป็นคัมภีร์ที่อธิบายภาพรวมของพระไตรปิฎก อันเป็นคัมภีร์สำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนา ซึ่งครอบคลุมทั้งส่วนปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม และปฏิเวธสัทธรรม

การศึกษาคัมภีร์วิสุทธิมรรคนี้เชื่อว่าได้ศึกษาความเป็นพระพุทธศาสนาทั้งหมดพระพุทธโฆसाจารย์แห่งสำนักมหาวิหาร ประเทศศรีลังกา เป็นผู้รจนาคัมภีร์วิสุทธิมรรค เพื่อเป็นคู่มือการศึกษาทั้งด้านปริยัติและด้านปฏิบัติโดยเฉพาะแนวทางการปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งพระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ) (2536, หน้า 290) กล่าวว่า ปัญญาเป็นตัวรู้แจ้งในสภาวะความเป็นจริง ความรู้แจ้งในเรื่องชีวิตซึ่งเป็นเบญจขันธ์ คือ ประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ระดับของความเข้าใจเรื่องขันธ์ 5 ดังกล่าว อายุตระ 6 ธาตุ 18 อินทรีย์ 22 อริยสัจ 4 ปฏิจจสมุปบาท วัฏจักรแห่งกรรมและผลแห่งกรรม กฎไตรลักษณ์ ลำดับขั้นแห่งปัญญา ตลอดจนประโยชน์ของการเจริญปัญญาและการหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง ปัญญาตรัสเรียกว่า เครื่องกำจัด คือ ความรู้ทั่ว กิริยาที่รู้ชัด ความวิจย ความเลือกสรร ความวิจยธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไปกำหนด ความเข้าไปกำหนดเฉพาะ ภาวะที่รู้ ภาวะที่ฉลาด ความรู้อย่างแจ่มแจ้ง ความค้นคิด ความใคร่ครวญ ปัญญาเหมือนแผ่นดิน ปัญญาเครื่องทำลายกิเลส ปัญญาเครื่องนำทาง ความเห็นแจ้ง ความรู้ดี

ปัญญาเหมือนปลุก ปัญญาเหมือนทรี ปัญญาเหมือนปลา ปัญญาเหมือนสัตว์ ปัญญาเหมือนปราสาท ความสว่างคือปัญญา แสงสว่างคือปัญญา ปัญญาเหมือนประทับ ปัญญาเหมือนดวงแก้ว ความไม่หลงงมงาย ความเลือกเฟ้นธรรม สัมมาทิฐิ นี่ชื่อว่าปัญญา (ขุ.ม. (ไทย) 29/21/92) โมนะ ปัญญาที่ทำให้เกิดความเป็นมุนีคือ ไม่เข้าไปติดในความยึดถือทั้งหลายเป็นผู้ที่สงบลายความตระหนี่ สงบในราคะ โทสะ โมหะมันตา หมายถึง ความไม่ยึดติดเช่นเดียวกัน

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้แสดงความหมายของปัญญาไว้ดังนี้ว่า อะไรเป็นปัญญา? ปัญญาที่พึงเจริญพึงยังประโยชน์ให้สำเร็จ คือวิปัสสนาญาณอันสัมปยุตด้วยกุศลจิตเป็นปัญญา (ขุ.ม. (ไทย) 29/10/54) ปัญญานั้น แปลว่า ความรู้ทั่ว อันหมายความว่าความรู้ทั่วถึงเหตุและผล รู้เหตุถึงผล รู้ผลถึงเหตุ ตามสัจจะความจริง เมื่อมีความรู้ในสิ่งใดแล้ว ก็เชื่อว่ามีปัญญาในสิ่งนั้น แต่ถ้าเป็นความรู้หลงรู้ผิด คือไม่ใช่เป็นความรู้จริง ก็ไม่เรียกว่าปัญญา และมีคำเรียกความรู้ที่ถูกต้องว่า สัมมปัญญา ปัญญาชอบส่วนรู้ผิด รู้หลง เรียกว่า มิจฉาปัญญา หรือ มิจฉปัญญา ปัญญาผิดปัญญาเป็นคำกลางๆ แต่ต้องเป็นความรู้ถูกต้องจึงเป็นปัญญาหรือสัมมปัญญา นั่นเอง จึงเป็นปัญญา ถ้าไม่ใช่สัมมปัญญา เป็นมิจฉปัญญา ปัญญาผิด ก็ไม่เรียกว่าปัญญา แต่เป็นความรู้หลง รู้ผิด

เพราะฉะนั้น เมื่อเรียกว่าปัญญาโดยทั่วไป จึงมุ่งในทางดี อันหมายถึงว่าถูกต้อง ดังที่อธิบายไว้ข้างต้นว่า รู้ทั่วถึงเหตุผลตามสัจจะคือตามที่เป็นจริง (พุทธทาสภิกขุ, 2534, หน้า 48-49) ไม่ว่าจากแหล่งที่มาใดหรือเป็นปัญญาในลักษณะใด ต่างมี

ความหมายลงรอยและสอดคล้องกับปัญญาที่พระพุทธองค์ได้แสดงไว้ในพระไตรปิฎกทั้งสิ้น โดยคุณสมบัติของโลกุตตรปัญญาเป็นไปเพื่อกำจัดกิเลส ตัณหาจัดอวิชชาเพื่อความรู้แจ้งและคุณสมบัติของโลกียปัญญาเป็นไปเพื่อความไม่ประมาท ความมีศรัทธา การดำรงอยู่ในศีล และเลี้ยงชีพด้วยการไม่เบียดเบียน สิ่งที่ทำให้คุณลักษณะของปัญญาในพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทมีความโดดเด่นอีกประการหนึ่ง คือการพัฒนาปัญญาของพระพุทธองค์ทรงเป็นผู้ที่ฝึกฝนพากเพียรด้วยความอดทนอดกลั้น มีพระทัยที่เด็ดเดี่ยวมั่นคงและแน่วแน่งานสามารถตรัสรู้ได้ด้วยพระองค์เอง เมื่อตรัสรู้แล้วได้โปรดสั่งสอนบอกทางแก่ผู้ที่กำลังเดินทางอยู่ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ไม่คับแคบของพระพุทธศาสนา ไม่หวงแหนมีความปรารถนาดีต่อมนุษย์ทั่วไปไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ ไม่เจาะจงว่าจะต้องเป็นชนชาติใด และประการสำคัญอย่างยิ่งพระพุทธองค์ได้แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าใครที่เดินตามทางของพระพุทธองค์ย่อมไปสู่จุดหมายสูงสุดได้เช่นเดียวกัน จึงถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการฝึกฝนตนเองอย่างแท้จริงเพราะตนเป็นที่พึ่งแห่งตน บุคคลอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้ เพราะบุคคลที่ฝึกตนดีแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งอันได้โดยยาก (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2550, หน้า 1)

ปัญญาที่สามารถละกิเลสอย่างละเอียดออกจากจิตได้ นับตั้งแต่ นามรูปปริจเฉทญาณ เป็นต้นไป จนถึงโคตรภูญาณเป็นที่สุดท้ายสำหรับปัญญาที่สามชื่อว่าปาริหาริกปัญญานั้น พระธรรมปาละมหาเถระขยายความปัญญานี้ไว้ในคัมภีร์

มหาภูทิกว่า “ปัญญาที่ได้นามว่า ปาริหาริกาก็เพราะ ประกอบแล้วในการนำไปโดยรอบคอบ ซึ่งพระกรรมฐานปัญญาใดที่กำหนดนำมาเอากิจทุกอย่าง มีการก้าวไปข้างหน้า เป็นต้น ด้วยอำนาจของสัมปชัญญะ มีสาดตกสัมปชัญญะ เป็นต้น ปัญญานั้นชื่อว่า สรรพกิจปาริหาริกปัญญาอีกอย่างหนึ่ง การเริ่มต้น ด้วยการเรียน การถาม และการเจริญ คือ วิธีใส่ใจ ในพระกรรมฐานนั้น ต้องมีปัญญาที่นำกิจทุกอย่าง ไปโดยรอบคอบ เช่นความเป็นผู้มีปทัชชหีณาไร้วัย ความเคารพ โดยติดต่อโดยความเป็นสปปายะ ความเป็นคนฉลาดในนิมิต โดยความเป็นผู้สนใจ ในความสิ้นทุกข์ โดยไม่ย่อท้อเสียในระหว่าง โดยความเพียรให้ถึงความสม่าเสมอกัน ประกอบ ความเพียรให้เสมอภาคกัน ปัญญาเช่นนี้ชื่อว่า สรรพกิจปริณายิกปัญญา” ดังนั้น พระพุทธองค์ ได้สอนให้มนุษย์มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ด้วยเหตุผลที่ว่า “การเกิดมาเป็นมนุษย์ก็ยาก เพราะจะต้องได้มาด้วยความพยายามมาก และด้วยกุศลมาก (ขุ.ธ. (ไทย) 25/182/90)

จึงเห็นได้ว่า การที่จะเจริญกรรมฐานนั้น จำต้องอาศัยปัญญาเป็นหลัก เพราะปัญญา คือสิ่งที่รอบรู้ในกองสังขารตามความเป็นจริง ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตรตรอง ตรวจสอบจนเชื่อมั่นด้วยเหตุผลจนนำไปสู่แนวทางของความเป็นจริงในการรู้จึงสามารถพิจารณาการรู้จักวินิจฉัย ไตรตรองทดลอง ตรวจสอบความรู้เข้าใจและความหยั่งรู้เหตุผล รู้แจ้งแทงตลอดความจริงที่เป็นสิ่งสากลของทั้งปวงรู้เท่าทันธรรมดาของชีวิตและโลก ทำให้จิตเป็นอิสระปลอดปัญหาไร้ทุกข์เข้าถึงความเป็นอิสระภาพโดยสมบูรณ์

2. กรรมฐาน

กรรมฐาน แปลว่า ที่ตั้งแห่งการงาน ซึ่งมีนัยตรงกับคำว่า ภาวนา เป็นคำที่หมายถึงการปฏิบัติธรรมหรือการฝึกอบรมจิตใจและอบรมปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนา กรรมฐานหรือภาวนาในพระพุทธศาสนามี 2 ประการคือ 1 สมถกรรมฐาน (ที่ตั้งแห่งการงานอันเป็นอุบายทำจิตให้สงบ) หรือสมถภาวนา การฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ (อุบายทำจิตให้สงบ) หรือการฝึกสมาธิก็มีมาตรฐาน 2 วิปัสสนากรรมฐาน (ที่ตั้งแห่งการงานอันเป็นเครื่องทำจิตให้เรื่องปัญญา หมายถึงการฝึกฝนอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง หรือการเจริญปัญญา) หรือวิปัสสนาภาวนา

กรรมฐานจึงเป็นที่ตั้งแห่งการทำงานของจิตหรือที่ให้จิตทำงานกล่าวคือ สิ่งที่ใช้เป็นอารมณ์ในการเจริญภาวนา หรืออุปกรณ์ในการฝึกอบรมจิต หรืออุบายหรือกลวิธีเหนี่ยวนำสมาธิการปฏิบัติบำเพ็ญอันเป็นฐานแห่งการบรรลุคุณวิเศษคือ ฌานและมรรคผล การทำงานของจิต สิ่งที่ใช้เป็นอารมณ์ในการเจริญภาวนาอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรมจิต หรืออุบาย กลวิธีเหนี่ยวนำให้เกิดสมาธิเพื่อให้เกิดบรรลุผลมรรคผลก็มีมาตรฐานโดยหลัก คือ 1) สมถกัมมัฏฐาน กรรมฐานเพื่อการทำจิตให้สงบ หรือวิธีการอบรมเจริญจิตใจ 2) วิปัสสนากัมมัฏฐาน กรรมฐานเพื่อให้เกิดปัญญา หรือการรู้แจ้งตามความเป็นจริงผู้ฝึกปฏิบัติ จะต้องเลือกกรรมฐานที่เหมาะสมกับตนเอง (จริต) จึงจะได้ผลดีและมีความเจริญก้าวหน้า

ในทางพระพุทธศาสนา การพัฒนามนุษย์ที่ดีที่สุคนธ์ จะต้องพัฒนากายและจิตควบคู่กันไป

เพราะ ธรรมชาติของจิตคือคิดถึงเรื่องต่างๆ ตลอดเวลา ทั้งเรื่องราวในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตามอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ซึ่งถ้าเราปล่อยให้จิตคิดหลายเรื่องในขณะเดียวกันจนติดเป็นนิสัยจะกลายเป็นคนฟุ้งซ่าน ก็จะกลายเป็นคนไม่มีสมาธิทำงานไม่สำเร็จจึงจำเป็นต้องฝึกสมาธิ และวิธีการฝึกสมาธิเพื่อให้จิตตั้งมั่นนั่นก็คือ วิธีฝึกกรรมฐาน (ทั้งสมถะและวิปัสสนากรรมฐาน) นั่นเอง การฝึกฝนอบรมจิตให้มีสมาธิโดยใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ให้กำหนดลมหายใจเข้า-ออกของตัวเอง มีสติกำหนดลมหายใจเป็นอุบายให้จิตคิดอยู่ที่ลมหายใจไม่ให้คิดเรื่องอื่น เมื่อฝึกฝนอย่างนี้อยู่เป็นประจำก็จะทำให้ติดเป็นนิสัยคือจิตคุ้นชินอยู่กับลมหายใจ จิตอยู่กับชีวิตของตัวเอง ไม่ฟุ้งซ่าน จิตไม่ซัดซ่านไปในอารมณ์อื่นๆ เรียกว่าจิตเป็นสมาธิ

สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานรวมอยู่ในหลักไตรสิกขาดังกล่าวนมาแล้วและมีความสัมพันธ์ทั้งสองทิศทาง ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้อธิบายถึง ผู้สอนกัมมัฏฐานได้ดีที่สุดคือองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าหากไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็ควรเข้าหาพระอสีติมหาสาวก หรือพระอริยบุคคลชั้นต่างๆ เมื่อไม่มีก็แสวงหาปุถุชนผู้ได้ฌาน ผู้ทรงพระไตรปิฎก ผู้ทรงทวิปิฎก ผู้ทรงเอกปิฎก ผู้ชำนาญพระสูตรแม่นยำคนหนึ่ง พร้อมทั้งอรรถกถา และเป็นลัทธิการเป็นพหูสูตรและเป็นลัทธิคือมีความละเอียดเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นผู้สอนกัมมัฏฐาน โดยให้เหตุผลว่า ภิกษุผู้เป็นพหูสูตร ย่อมเป็นผู้ทรงไว้ ซึ่งแบบแผน ตามรักษาวงศ์ รักษาประเพณี เป็นอาจารย์ผู้ถือตามอาจริยมัตติ

ไม่ถือแต่อัตโนมัตติ โดยท่านกล่าวให้เห็นความสำคัญว่าพระชีณาสพยอมบอกได้แต่ทางที่ตนได้บรรลุ แต่ภิกษุพหูสูตรนั้น สามารถบอกกัมมัฏฐานให้กว้างขวาง เพราะว่าท่านได้ไปหาอาจารย์เรียนและสอบถามมาอย่างดีแล้ว ดังนั้น เมื่อจะมาสอนกัมมัฏฐานศิษย์ก็จะกำหนดพระสูตร และเลือกมาสอนให้เป็นสัปปายะแก่ศิษย์อาจกล่าวได้ว่า ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้ให้ความสำคัญของผู้สอนกัมมัฏฐานที่เป็นพหูสูตรในฐานะที่เป็นคุณสมบัติที่จะทำให้การเรียนการสอนเกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้ปฏิบัติ (พระพุทธโฆสะเถระ, 2547, หน้า 163)

จึงเห็นได้ว่า การฝึกอบรมจิตให้เป็นสมาธิจนเกิดความสงบ จะต้องใช้วิธีการปฏิบัติกรรมฐาน จึงเป็นที่ตั้งแห่งการทำงานของจิตที่แท้จริง หรือที่ทำให้จิตยึดเกี่ยวเกาะไว้ เพื่อใช้เป็นอารมณ์ในการเจริญภาวนา นอกจากนั้นยังใช้เป็นอุปกรณ์ในการฝึกอบรมจิต หรืออุบายหรือกลวิธีเหนี่ยวนำสมาธิ การปฏิบัติบำเพ็ญอันเป็นฐานแห่งการบรรลุคุณวิเศษคือฌาน สมาบัติและมรรคผลนิพพาน จึงกล่าวได้ว่า กรรมฐานเป็นฐานในการทำงานของจิตเพื่อให้บรรลุผลอันไพบูรณ์นั่นเอง

3. สมถะ

สมถะเป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มีนักวิชาการให้ความสำคัญน้อยมากในการนำมาเป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างความสุขเพราะอาจจะเป็นหลักธรรมที่ค่อนข้างจะอธิบายได้ยากเข้าใจยากหรือผู้ที่นำไปใช้อาจจะเข้าใจไม่ถึงองค์ความรู้ทางคำสอนที่ลุ่มลึกจริงอยู่ หากมองในปรัชญาจะพบว่า คำสอนทั้งหมดของพระพุทธ

องค์มีความเกี่ยวโยงไปด้วยการดำเนินชีวิตจากจุดเริ่มต้นไปสู่จุดปลายทางแห่งชีวิตที่เรียกว่า บรมสุข นั่นคือพระนิพพาน ดังธรรมภาษิตความว่า นิพพานัน ปรมิ สุขํ แปลว่า นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง (กรมหลวงวชิรญาณวรโรรส สมเด็จพระมหาสมณเจ้า, 2526, หน้า 78) ซึ่งต้องผ่านกระบวนการฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดความสงบในระดับฌาน 1 ที่เรียกว่า สมถภาวนา ส่วนสำหรับการฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้ง ตามความเป็นจริงในระดับญาณ 2 ที่เรียกว่า วิปัสสนาภาวนา ทำให้เห็นว่า การทำความเข้าใจในเรื่องสมถะกับวิปัสสนาหากทำความเข้าใจง่าย ๆ อาจจะต้องมีพื้นขององค์ความรู้เกี่ยวกับสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา

ดังนั้น สมถภาวนาหรือสมถกรรมฐานคือ การทำให้อารมณ์ยึดอยู่กับองค์ภาวนา ในคัมภีร์วิมุตติมรรคของพระอุปัชฌาย์นั้นท่านได้แบ่งอารมณ์ของสมถกรรมฐานไว้ 38 ประการ ส่วนในคัมภีร์วิสุทธิมรรคของพระพุทธโฆษาจารย์นั้นได้จำแนกอารมณ์สมถกรรมฐานไว้ทั้งหมด 40 ประการ โดยมีอากาสาณัญจายตนะและวิญญานัญจายตนะเต็มเข้ามาด้วย เพราะเห็นว่าเป็นองค์ชุดเดียวกับอรูปธรรม 4 ซึ่งทั้งหมดจะต้องเป็นไปตามจริตของคนที่ฝึกปฏิบัติ ซึ่งจะต้องอาศัยการศึกษาภาคปริยัติเป็นพื้นฐานเพื่อให้มีความเข้าใจแล้วนำไปขยายฐานการพิจารณาธรรมในส่วนต่างๆ โดยละเอียดโดยภาคการปฏิบัติอารมณ์สมถกรรมฐานแบ่งได้ 7 หมวด ประกอบด้วยหมวดที่ 1 หมวดกสิณ คือสิ่งที่อารมณ์เข้าไปเพ่งพินิจจดจ่ออยู่หมวดที่ 2 หมวดอสุภะ คือการพิจารณาสิ่งไม่สวยไม่งามไม่ชอบใจ หมวดที่ 3 หมวดอนุสติ คือ สิ่งที่จะต้อง

ระลึกถึง หรือตามระลึกหมวดที่ 4 หมวดพรหมวิหาร คือ การตั้งความปรารถนาดีที่จะให้บุคคลและสัตว์อื่นๆ มีความสุขโดยไม่มีประมาณหมวดที่ 5 หมวดอาหาเรปฏิกูลสัญญา คือการพิจารณาอาหารที่มนุษย์รับประทานเข้าไปในร่างกายว่า ไม่สวยไม่งาม เป็นของน่ากลัว น่าเกลียด เพื่อไม่ให้ติดในรสของอาหารโดยมีการกำหนดพิจารณาหมวดที่ 6 หมวดจตุธาตวัญฐาน คือ การพิจารณาแยกส่วนต่างๆ ของร่างกายให้เห็นว่าเป็นธาตุ 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2559, หน้า 70) ตามลักษณะของธาตุเมื่อแยกธาตุออกจากกันจะไม่เห็นความเป็นมนุษย์ ความสวยงาม ไม่มีความชี้แหล่ไม่มีเป็นเพียงอุปาทานทางจิตเท่านั้นหมวดที่ 7 หมวดอรุปรธรรม 4 คือการนำเอาสิ่งที่ไม่ใช่รูปมาเป็นอารมณ์ที่กำหนดของจิต

รูปแบบและวิธีการการฝึกสมาธิหรือการพัฒนาสมาธิตามแนวพระพุทธศาสนาทั้ง 7 หมวดที่กล่าวมาเป็นการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมเพื่อให้เกิดการกระตุ้นคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนามนุษย์ให้มีความรอบคอบ มีจิตตั้งมั่นไม่หวั่นไหวต่อสิ่งที่มากระทบจากภายนอกซึ่งอาจจะทำให้จิตมีความเศร้าหมอง ขุ่นมัวและเดือดร้อนใจได้ที่สำคัญการฝึกสมาธิมีผล คือการมีสติในการทำงาน การดำเนินชีวิต การขบคิดปัญหาต่างๆ และเกิดการกระทำอะไรที่ไม่มีความผิดพลาดได้โดยง่าย อันมีลักษณะพึงประสงค์ต่อคนรอบข้างและสังคม (พระธรรมธีรราชมหามุนี, 2549, หน้า 8)

จึงเห็นได้ว่า สมถกรรมฐานเป็นทางเชื่อมโยงสำคัญทางเดียวที่นำไปสู่การปฏิบัติกรรมฐานเพื่อการฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ

ซึ่งธรรมชาติของจิตนั้นมันจะคิดถึงเรื่องต่างๆ อยู่ตลอดเวลาจึงเกิดความไม่พึงชานแห่งจิต ด้วยเหตุนี้กรรมฐานจึงเป็นความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่แห่งจิต ความมั่นอยู่แห่งจิตและความไม่ส่ายไปแห่งจิต เมื่อจิตมีความมั่นคงแล้ว ก็จะทำให้เกิดความสงบ เป็นสมาธิธรรมนำเข้าสู่ความเป็นสมาธิพละในที่สุดจิตก็เป็นสัมมาสมาธิอันเป็นหนทางที่ชอบและรู้แจ้งในการดำรงชีวิต

4. วิปัสสนา

วิปัสสนาภาวนาหรือวิปัสสนากรรมฐาน คำว่า “วิปัสสนา” มาจาก (วิ+ทิส เปกขเน+ยุ+อา) วิปัสสนาปัญญา แปลว่า ปัญญาที่รู้แจ้ง โดยมีบทวิเคราะห์ว่า “วิวิธ อนิจจาตักิ สงขารesu ปสสติ วิปัสสนา” แปลว่า ปัญญาที่เห็นสภาวะต่างๆ มื่อนิจลักษณะเป็นต้นในสังขารทั้งหลายชื่อว่าวิปัสสนา (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2550) เมื่อกล่าวโดยความหมายแล้วก็คือ ปัญญา ได้แก่ กิริยาที่รู้ชัด ความวิจยความเลือกสรร ความวิจยธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไปกำหนด ความเข้าไปกำหนดเฉพาะ ภาวะที่รู้ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ละเอียดความรู้อย่างแจ่มแจ้ง ความค้นคิด ความใคร่ครวญ ปัญญาเหมือนแผ่นดินปัญญาเครื่องทำลายกิเลสปัญญาเครื่องนำทาง ความเห็นแจ้ง ความรู้ดี ปัญญาเหมือนปลูกปัญญาอินทรีย์ ปัญญาพละ ปัญญาเหมือนศีลตรา ปัญญาเหมือนปราสาท ความสว่างคือปัญญา แสงสว่างคือปัญญาปัญญาเหมือนประทีป ปัญญาเหมือนดวงแก้ว ความไม่หลงมกมาย ความเลือกเฟ้นธรรมสัมมาทฎฐิซึ่งมีเครื่องมือหรืออารมณ์ของวิปัสสนา 6 ประการดังนี้ ได้แก่

อารมณ์ที่ 1 ขั้นที่ 5 หมายถึง กองแห่งรูปธรรมและนามธรรมประกอบขึ้นเป็นมนุษย์ประกอบด้วยรูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ

อารมณ์ที่ 2 อายุขณะ 12 เครื่องมือหรืออุปกรณ์สำหรับการเชื่อมต่อภายในกับภายนอก ประกอบด้วยอายตนะภายใน 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมอันเป็นแนวทางสิ้นสุดแห่งกองทุกข์ทั้งปวงได้ ซึ่งเรียกว่า อริยสัจ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552), หน้า 328) ส่วนอายตนะภายนอกมี 6 คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะและธรรมารมณ์

อารมณ์ที่ 3 ชาติ 18 หมายถึง ชาติ สิ่งที่ยึดซึ่งสภาพของตนเป็นสภาวะที่ยืนให้พิสุจน์ ยืนให้รู้ ยืนให้เห็น ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่ชีวะ ประกอบด้วย จักขุธาตุ (ธาตุตา) โสตธาตุ (ธาตุหู) ฆานธาตุ (ธาตุจมูก) ชิวหาธาตุ (ธาตุลิ้น) กายธาตุ (ธาตุกาย) มโนธาตุ (ธาตุใจ) รูปธาตุ (ธาตุสี) สัทธาธาตุ (ธาตุเสียง) คันธธาตุ (ธาตุกลิ่น) รสธาตุ (ธาตุรส) โผฏฐัพพะธาตุ (ธาตุกระทบ) อัมมธาตุ (ธาตุธรรม) จักขุวิญญาณธาตุ (ธาตุเห็น) โสตวิญญาณธาตุ (ธาตุได้ยิน) ฆานวิญญาณธาตุ (ธาตุรู้กลิ่น) ชิวหาวิญญาณธาตุ (ธาตุรู้รส) กายวิญญาณธาตุ (ธาตุรู้ถูกต้องทางกาย) มโนวิญญาณธาตุ (ธาตุรู้ทางใจ)

อารมณ์ที่ 4 อินทรีย์ 22 หมายถึง สิ่งที่เป็นใหญ่ในการทำกิจของตนประกอบด้วยจักขุอินทรีย์ โสตอินทรีย์ ฆานินทรีย์ ชิวหาอินทรีย์ กายอินทรีย์ มนินทรีย์ อิตถินทรีย์ ปริสินทรีย์ ชีวิตินทรีย์ สุชินทรีย์ ทุกชินทรีย์ โสมนัสสินทรีย์ โทมนัสสินทรีย์ อุเบกชินทรีย์ สัทธินทรีย์ วิริยอินทรีย์ สตินทรีย์ สมาธิอินทรีย์ ปัญญินทรีย์ อนัญญัตถัญญสสามิตินทรีย์ อัญญินทรีย์

และอัญญาตาวินทริย์

อารมณ์ที่ 5 อริยสัจ 4 หมายถึงความจริงอันประเสริฐ ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรคมรรค 8

อารมณ์ที่ 6 ปฏิจจสมุปบาท 12 หมายถึงการเกิดขึ้นพร้อมแห่งธรรมทั้งหลายเพราะอาศัยกันหรือ การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงเกิดมีขึ้นประกอบด้วย อวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะผัสสะเวทนา ตัณหา อุปทาน ภพชาติและชรามรณะ

สมถะและวิปัสสนาเป็นเครื่องมือสร้างความสุขให้กับมนุษย์ได้อย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจ และกระบวนการปรับเปลี่ยนอารมณ์ได้ทันต่อเวลาหรือไม่เช่นเมื่อผู้บังคับบัญชาพูดว่ากล่าวอย่างรุนแรง ซึ่งเป็นเรื่องของกระบวนการทางอายตนะได้ทำงานเชื่อมต่อถึงซึ่งจุดเชื่อมเรียกว่าผัสสะ คือ จุดกระทบระหว่างภายในกับภายนอกที่เป็นจุดที่สำคัญที่ส่งต่อไปสู่ตัวของเวทนาคือการเสวยอารมณ์ หากเป็นสายความสุขเรียกว่าสุขเวทนา หากเป็นสายความทุกข์ เรียกว่า ทุกขเวทนา อันเป็นที่บ่งบอกถึงความสุขและความทุกข์ ซึ่งจุดตรงนี้เอง สมถะและวิปัสสนาจะเข้ามาช่วยในการสร้างความสุขด้วยการหยุดหรือระงับอารมณ์สายความทุกข์ให้กลายเป็นความสุขด้วยความเข้าใจในอารมณ์ของตนเองจากคำพูดที่ว่ากล่าวอย่างรุนแรงของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสายสมถะจะสามารถระงับอารมณ์ให้หยุดนิ่งเมื่อเสียงมากระทบ สายวิปัสสนาสามารถทำงานในการพิจารณาคำพูดนั้นแล้วแปลงมาเป็นความเข้าใจของโลกว่า คำพูดเป็นเพียงแต่เสียงที่ผ่านมาแล้วก็ผ่านไปคำพูดพูดว่ากล่าว

เหล่านั้นเป็นการชี้จุดอ่อนหรือเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาตนเองให้เกิดศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไปเป็นต้น (อภิ.สง. (ไทย) 34/55/36)

จึงเห็นได้ว่า การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความเห็นแจ้งเห็นจริงในธรรมชาติ ในรูปนามชั้น 5 ว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตามีความรู้แจ้งเห็นรู้ชัดในสิ่งทั้งหลายตรงต่อสภาวะของมัน จนถอนความหลงผิดรู้ผิดและยึดติดในสิ่งทั้งหลายได้ ถึงขั้นเปลี่ยนท่าทีต่อโลกและชีวิตใหม่ทั้งท่าทีแห่งการมอง การรับรู้ การวางจิตใจและความรู้สึกทั้งหลายได้

5. ความสัมพันธ์ระหว่างกรรมฐานกับปัญญา

ปัญญาเป็นสิกขาที่ฝึกหรือพัฒนาในด้านความรู้แจ้งเห็นจริงดังพุทธพจน์ที่ว่าจักขุวิญญาณเกิดขึ้นเพราะอาศัยจักขุและอารมณ์คือ “รู้” ความประจวบกันแห่งธรรมทั้ง 3 เป็นผัสสะ เพราะผัสสะเป็นปัจจัยแห่งเวทนาจึงเกิดปัญญา

ปัญญานั้น แปรได้หลายอย่าง เช่น แปรว่าความรอบรู้เหตุผล รู้ชัด รู้ทัน รู้ประจักษ์ และรู้ถึงทั้งภายในและภายนอกเป็นต้น ปัญญาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ โลภียปัญญา เป็นปัญญาของโลภียชน และโลกุตตรปัญญา เป็นปัญญาของพระอริยบุคคล ปัญญามีไว้สำหรับปราบปรามกิเลสอย่างละเอียด คืออวิชชา ความหลง ความไม่รู้เท่าความเห็นผิดว่า สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง สิ่งทั้งหลายเป็นสุขปัญญามีหลายอย่างต่างกัน การที่จะวิไลขนาพยายามชี้แจงปัญญานั้นไปทุกอย่างถือว่าเป็นเรื่องยาก เหตุนี้จึงจะพึงกล่าวในส่วนที่ยังประโยชน์ที่ประสงค์ให้สำเร็จ จะไม่กล่าวให้เกิดความยุ่งยากให้

เกิดขึ้นไป ด้วยเหตุนี้ เมื่อจะกล่าวถึงปัญหาที่ประสพ ก็ควรนำวิปัสณาญาณ อันสัมปยุตด้วยกุศลจิตเป็นปัญญาได้ชื่อว่าปัญญา

ปัญญารู้ทั่ว หรือความรู้วิเศษอาการที่รู้จักและอาการที่รู้แจ้งจริงอยู่ แม้เมื่อสัญญา (ความรู้จัก) วิญญาณ (ความรู้แจ้ง) และปัญญา (ความรู้ทั่ว) เป็นความรู้ด้วยกัน แต่สัญญาก็เป็นแต่ความรู้จัก อารมณ์ว่า รูปนั้น มีสีเขียว มีสีเหลืองเป็นต้นเท่านั้น ไม่อาจให้ถึงความเข้าตลอดซึ่งลักษณะ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้ วิญญาณ รู้อารมณ์ว่า (รูป) เขียว เหลือง เป็นต้น (ม.ม. (ไทย) 12/204/213) ในส่วนที่เป็นกรรมฐานเป็นที่ตั้งแห่งการงาน ที่เรียกว่าภาวนา กรรมฐานหรือภาวนาในพระพุทธศาสนามี 2 ประการคือ 1) สมถกรรมฐาน หรือสมถภาวนา การฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ หรือการฝึกสมาธิกรรมฐานจึงเป็นที่ตั้งแห่งการทำงานของจิต 2) วิปัสสนากัมมัฏฐาน กรรมฐานเพื่อให้เกิดการรู้แจ้งในรูปนาม หรือกรรมฐานเป็นอุบายเรื่องปัญญา เป็นการปฏิบัติธรรมหรือการฝึกอบรมจิตใจและอบรมปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนา สมถภาวนา คือการฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ (ที.ส. (ไทย) 9/226/75)

คัมภีร์วิสุทธิมรรค พระพุทธโฆษาจารย์ ได้อธิบายว่า ปัญญาที่เกิดจากการเจริญภาวนาหรือเกิดจากการฝึกฝนขึ้นมาจากโลกียปัญญามุ่งสู่โลกุตตรปัญญา การฝึกกรรมฐานนี้เพื่อที่จะให้ปัญญารู้แจ้งเห็นจริง ทำให้ความจริงปรากฏทั้งในอริยสัจและความไม่เที่ยงของสรรพสิ่งทั้งหลาย เปรียบดังบุรุษถือไฟเข้าไปในเรือนที่มีมืด ไฟนั้นย่อมกำจัดความมืด แสงสว่างทำให้ความจริงของสรรพสิ่ง

ทั้งหลายปรากฏขึ้นฉะนั้น จึงไม่มีแสงสว่างอื่นใดในโลกที่จะมาเปรียบเสมอเหมือนด้วยแสงสว่าง คือปัญญาดังพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่าบรรดาแสงสว่าง 4 ประการ คือ 1) แสงสว่างแห่งพระจันทร์ 2) แสงสว่างแห่งพระอาทิตย์ 3) แสงสว่างแห่งไฟ 4) แสงสว่างแห่งปัญญา แสงสว่างแห่งปัญญาเป็นเลิศประเสริฐที่สุด (ส.ส. (ไทย) 15/69/14) เมื่อเกิดมาแล้วก็ได้สั่งสมอบรมเพิ่มขึ้น ถือว่าสร้างปัญญาให้แก่ตนเอง แม้ว่าชีวิตจะประกอบด้วยขั้น 5 ซึ่งแบ่งซอยออกเป็นหน่วยย่อยต่างๆ มากมายแต่ในทางปฏิบัติ คือในการดำเนินชีวิตทั่วไป มนุษย์ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับส่วนประกอบเหล่านั้นโดยทั่วถึงแต่อย่างใด

ส่วนประกอบหลายอย่างมีอยู่และทำหน้าที่ของมันไปโดยมนุษย์ไม่รู้จัก หรือแม้รู้จักก็แทบไม่ได้นึกถึงเลย เช่น ในด้านรูปธรรม อวัยวะภายในร่างกายหลายอย่างทำหน้าที่ของมันอยู่โดยมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของไม่รู้และไม่ใส่ใจที่จะรู้ จนบางครั้งเกิดวิปริตหรือทำหน้าที่บกพร่องขึ้น มนุษย์จึงจะหันมาสนใจ แม้องค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการฝ่ายจิตก็เป็นเช่นเดียวกัน การศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ และกระบวนการทำงานทางร่างกายเราปล่อยให้ป็นภาระของนักศึกษาทางการแพทย์ศาสตร์และชีววิทยา ส่วนการศึกษาวិเคราะห์องค์ประกอบและกระบวนการทำงานด้านจิตใจ เราปล่อยให้ป็นภาระของนักอภิธรรมและนักจิตวิทยา กล่าวคือมนุษย์ส่วนมากละเลยปัจจัยจากภายในเหล่านี้ คือสนใจแต่ในลักษณะที่เป็นรูปธรรม เพราะความไม่เข้าใจในองค์ประกอบภายในอย่างแท้จริงนี้เอง จึงทำให้การพัฒนาปัญญาของมนุษย์ไม่ก้าวหน้า ปัญญาในขั้นแรกคือปัญญาที่สำเร็จด้วยอานุภาพ

แห่งกรรมเก่ามาแล้ว

จึงเห็นได้ว่า กรรมฐานกับปัญญามีความสัมพันธ์ในด้านการฝึกปฏิบัติทั้งสองอย่าง มีความสัมพันธ์กันและมีการทำงานไปพร้อมกัน แต่มีหน้าที่ต่างกัน ดังนั้น ผู้ปฏิบัติจะเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ จะเลือกเจริญกรรมฐานให้จิตแน่วแน่ก่อนแล้วจึงเจริญปัญญา หรือเจริญปัญญากำหนดรู้สภาวะตามความเป็นจริงจนจิตสงบคลายจากความยึดมั่น หรือเจริญกรรมฐานและปัญญาควบคู่กันไปสุดท้ายแล้วต่างมีเป้าหมายเดียวกัน คือปล่อยวางจากความยึดมั่นถือมั่นทั้งหมดทั้งปวง อันจะนำไปสู่ความหลุดพ้นได้ในที่สุด เป็นบรมสุข สิ้นสุดการพัฒนาตามนุสัยตามนัยแห่งไตรสิกขาอย่างสมบูรณ์แบบ

6. สรุป

การปฏิบัติกรรมฐานถือเป็นหน้าที่หลักสำคัญยิ่งสำหรับผู้ที่ต้องการปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเพื่อให้ได้เห็นตามความเป็นจริงด้วยตนเองตามคำสอนของพระพุทธองค์การปฏิบัติกรรมฐาน ทั้งสมถะและวิปัสสนากรรมฐาน เป็นหนทางแห่งการทำให้เกิดปัญญา และเป็นหนทางแห่งการบรรลุคุณวิเศษอันได้แก่มรรคผลนิพพาน การปฏิบัติกรรมฐานถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิบัติ กรรมฐานจึงเป็นการเริ่มต้น เป็นฐานให้ปัญญาเข้าไปรู้แจ้งตามความเป็นจริงของธรรมชาติ หมายเอาปัญญาเข้าพิจารณาให้เห็นไตรลักษณ์ว่าสรรพสิ่งไม่เที่ยง

เป็นทุกข์เป็นอนัตตาซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อบรรลุมรรคผลและพระนิพพาน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ความสัมพันธ์กรรมฐานกับปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้กระบวนการรับรู้ของชีวิตนั้นเป็นความรู้ที่บริสุทธิ์ตามธรรมชาติหรือความรู้ที่ไม่บริสุทธิ์ที่เจือด้วยตัณหา ลมมานะและทิฏฐิ เพื่อทำให้มนุษย์เป็นพระอรหันตชินาสพ กรรมฐานมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตมนุษยชาติเพราะถ้าขาดกรรมฐานอันเป็นที่ตั้งมั่นแห่งจิตใจแล้วก็จะพัฒนาปัญญาให้รู้ทันกับสถานการณ์ที่กำลังประสบไม่ได้เลย ปล่อยให้เกิดกิเลส กรรม วิบาก อันเป็นตัวสร้างสังสารวัฏ กำจัดการเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏ การเจริญกรรมฐานเพื่อพัฒนาปัญญานั้น เป็นการพิจารณาโดยใช้สติกำหนดรู้ไปตาม ไม่ปรุงแต่งต่อเติมด้วยตัณหา มานะและทิฏฐิปัญญาเข้าไปรู้แจ้งนี้เป็นผลมาจากการเจริญกรรมฐาน

ด้วยเหตุนี้ กรรมฐานจึงเป็นฐานให้เกิดปัญญา กำจัดอวิชชาได้ในที่สุด จึงนับได้ว่าเป็นการประพฤติปฏิบัติตนได้ถูกต้องในการหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ถึงแม้ว่ายังไม่สามารถหลุดพ้นได้ในปัจจุบันชาตินี้แต่ก็ยังสามารถช่วยให้ตนเองดำรงชีพอยู่อย่างสงบสุขทั้งทางกายและทางใจ นอกจากกรรมฐานจะมีความสัมพันธ์กับชีวิตแล้วยังสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมได้เป็นอย่างดี ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2550). *ศัพทวิเคราะหฺ*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี. (2549). *คำถาม-คำตอบ เรื่อง วิปัสสนากรรมฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก.
- _____. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ 1). (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทธโฆสเถระ. (2547). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์พันธ์ตั้ง.

- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2536). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2534). *คำบรรยายหลักพุทธธรรมพิมพ์ลักษณ์*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2550). *วิธีสร้างบุญบารมี*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2526). *สำนักหอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติผ่านกระบวนการประชาสังคมในตำบลโชคชัย
อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย*

Community Strengthening in Conserving Natural
Resources through Civil Society Processes in Chokchai
Sub-district, Doi Luang District, Chiang Rai Province

ชาญชัย ฤทธิร่วม และโกมินทร์ วังอ่อน

Chanchai Rittiruum and Gomin Wang-On

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: chanchai_rit@crju.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาแนวทางการใช้แนวคิดประชาสังคมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงรายจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพื้นที่ตำบลโชคชัย โดยเฉพาะในประเด็นการอนุรักษ์ทรัพยากรพบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่วิจัยทั้งในรูปแบบของหน่วยงานราชการ องค์กรไม่แสวงผลกำไร กลุ่มอาสาสมัคร หน่วยงานด้านการศึกษา เอกชน ยังไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ มีเพียงชุมชนที่เป็นเจ้าของพื้นที่ดำเนินการตามวิถีชุมชนเอง จึงได้นำเสนอรูปแบบในการบูรณาการแนวคิดกระบวนการประชาสังคมเข้ากับวิถีการอนุรักษ์เดิมของชุมชน โดยความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผล ความต่อเนื่อง ยั่งยืน และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

คำสำคัญ: การเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน; ประชาสังคม; การอนุรักษ์; ทรัพยากรธรรมชาติ

*ได้รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2566; แก้ไขบทความ: 22 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2566

Received: February 14, 2023; Revised: June 22, 2023; Accepted: June 29, 2023

Abstract

This study aims to study of approaches to using civil society concepts to conserve natural resources in the area. According to the study of documents and relevant research on the area of Chok Chai Sub district, especially on the issue of conservation of resources, it was found that stakeholders in the form of government agencies, non-profit organizations, volunteer groups, education agencies, and the private sectors have yet to play a role in contributing to natural resource conservation activities in the area. The community that owns the area operates according to the tradition. This article, therefore, proposes a model for integrating the concept of the civil society process with the community's existing conservation methods through cooperation from external agencies in order to cause effectiveness, continuity, sustainability, and strengthening the community in conserving natural resources.

Keywords: Community Strengthening; Civil Society; Conservation; Natural Resources

1. บทนำ

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นระยะเวลานานมากที่สุด ทั้งนี้จะต้องให้มีความสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด แต่ในขณะเดียวกันสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้นให้คุ้มค่ามากที่สุด หรือเรียกว่าการใช้อย่างยั่งยืน ประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คือ การเพิ่มของประชากรและการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งก่อให้เกิดการขยายตัวของภาคเกษตรอุตสาหกรรม การคมนาคม การท่องเที่ยวการค้าและบริการ นอกจากจะส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ยังได้ก่อให้เกิดการแพร่กระจายมลพิษ ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของคุณภาพ

แหล่งน้ำ มลพิษทางอากาศจากฝุ่นละอองและก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ปัญหาเสียงและกลิ่นในแหล่งชุมชน ปัญหามูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ไม่สามารถกำจัดได้หมด ปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหา คือ การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ ประชาชน องค์กรเอกชน และหน่วยงานในท้องถิ่นยังมีไม่มากเท่าที่ควร

การจัดการชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมจะเน้นไปที่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ชุมชนมีการอนุรักษ์ การใช้และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติเกิดความถูกต้องยังความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นแก่ระบบนิเวศ ซึ่งพิจารณาการมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาในเชิงพื้นที่ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมที่เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

คนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการทำให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมนั้นชุมชนเองจะต้องกระตุ้นให้เกิดสำนักรับผิดชอบในทุกภาคส่วน ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

กระบวนการประชาสังคมจากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน สามารถสรุปได้ว่า ประชาสังคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่มีจิตสำนึกร่วมกันในการพัฒนาสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ด้วยความเต็มใจ ไม่หวังผลตอบแทนและไม่ใช้รูปแบบทางราชการ และในการรวมตัวดังกล่าวจะส่งผลให้สังคมหรือชุมชนนั้นๆ เข้มแข็ง (สุดจิต นิमितกุล, 2545, หน้า 55-72) พลเดช ปิ่นประทีป (2543) ได้ระบุในการเสวนาผู้อำนวย การกองวิชาการและกองแผนของทุกกรมและ รัฐวิสาหกิจของกระทรวงมหาดไทยไว้ว่า ประชาสังคมควรมีองค์ประกอบหลัก อย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) ต้องประกอบด้วยชุมชนเข้มแข็งเล็กๆ และมีความหลากหลาย 2) มีการเคลื่อนไหวแบบ ประชาคม ในลักษณะที่เสมอกัน เกิดการรวมตัวขึ้น ชั่วคราวและสลายไป เน้นประเด็นสาธารณะ และ 3) ต้องมีจิตสำนึกแบบสาธารณะหรือจิตสำนึก ความเป็นพลเมือง

จากงานวิจัยของโกมินทร์ วังอ่อน และ ชาญชัย ฤทธิร่วม (2566) ที่ได้ศึกษา การเสริมสร้างความสามัคคีสัมพันธ์ในพิธีสืบทอดตาป่าชุมชนตำบล โขคชัย อำเภออดอยหลวง จังหวัดเชียงราย ทำให้เห็นว่า กระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ยังคงดำเนินโดยชุมชนผ่านวิถีชีวิต ประเพณี ความ เชื่อ ดังเดิม เป็นการดำเนินการโดยชุมชนแต่ฝ่ายเดียว

จึงทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปด้วย ความจำกัดและอาจจะไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร

2. ชุมชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ตำบลโขคชัย อำเภออดอยหลวง จังหวัด เชียงราย เป็นพื้นที่ๆ มีความหลากหลายของกลุ่ม ชาติพันธุ์ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงาม การ ดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายบนฐานความเชื่อและความ ศรัทธาในศาสนา มีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ผู้วิจัย ได้มีโอกาสในการศึกษาการเสริมสร้างความสามัคคี สัมพันธ์ในพิธีสืบทอดตาป่าชุมชนตำบลโขคชัย อำเภออดอยหลวง จังหวัดเชียงราย โดยผลการศึกษา ได้พบว่า พิธีกรรมช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มคนที่หลากหลายในชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน นำไปสู่การสร้างความรักใคร่ผูกพัน การร่วมทำมา หากิน การสร้างกฎระเบียบ และรักษากฎระเบียบ ร่วมกัน และการมีกิจกรรมที่มีคุณค่าทางจิตใจ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสืบทอดและ สร้างสำนึกทางวัฒนธรรมการใช้ทรัพยากรของ ท้องถิ่น โดยชุมชนมีแนวทางการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติของชุมชน ดังนี้

1. กระบวนการจัดการด้านความเชื่อและ พิธีกรรมเกี่ยวกับป่า เช่น พิธีฟังธรรมขุนน้ำ และพิธี สืบทอดตาป่าชุมชน ที่มีฐานคิดมาจากความต้องการ อนุรักษ์ป่าของชุมชน เพื่อประโยชน์ในการทำมา หากิน การเกษตรกรรม การล่าสัตว์ ในลักษณะ ความเชื่ออิงศาสนาและการสร้างระเบียบปฏิบัติ เกี่ยวกับป่า

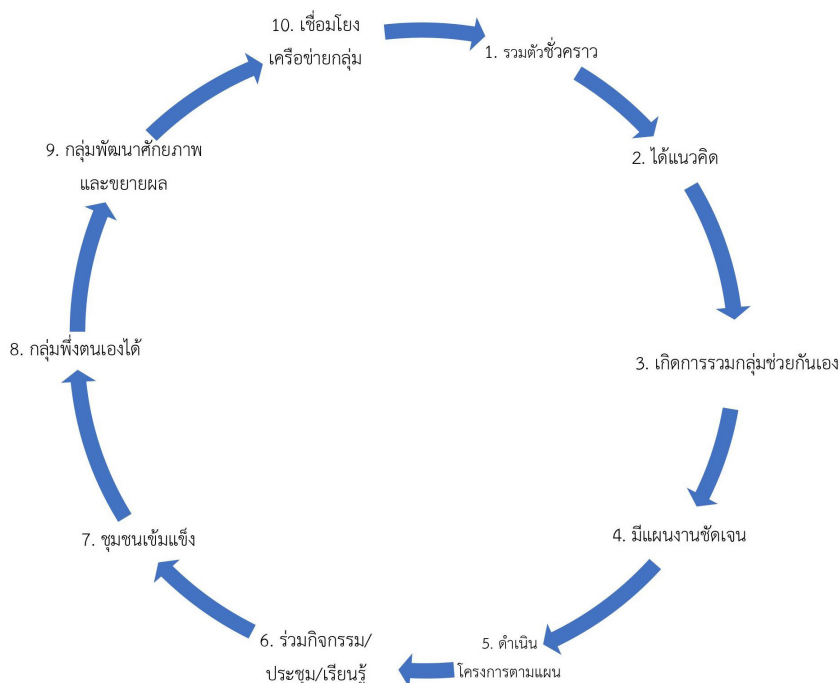
2. การเสริมสร้างความสามัคคีสัมพันธ์ในชุมชน ผ่านพิธีกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางการปกครองความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม

3. มาตรการทางสังคมและการปลูกจิตสำนึกความสามัคคีสัมพันธ์ในพิธีสืบทอดาปาชุมชนที่มีฐานคิดมาจากความต้องการรักษาป่าชุมชนของคนที่ใช้ประโยชน์จากป่าในรูปแบบของคนอยู่กับป่าสามารถแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ มาตรการด้านการไหลเวียนทางวัฒนธรรมและการรักษาผลประโยชน์ คือ ถ่ายทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ มาตรการด้านการเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการที่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลง มาตรการด้านความร่วมมือทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมทางสังคมและ

มาตรการด้านการปลูกฝังจิตสำนึกอุดมการณ์ทางวัฒนธรรม

3. แนวคิดประชาสังคมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

แนวทางดั้งเดิมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ยังต้องมีการเสริมความเข้าใจและสร้างความร่วมมือจากประชาสังคม เพื่อให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาวิเคราะห์แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนด้วยกระบวนการประชาสังคม ตามแนวคิดของสุจิต นิमितกุล (2545, หน้า 55-72) ทั้ง 10 ขั้นตอน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนพัฒนากระบวนการประชาสังคม (สุจิต นิमितกุล, 2545, หน้า 55-72)

1. การรวมตัวชั่วคราว เช่น การจัดประชุม การสัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในประเด็นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อาจจะเป็นการรวมตัวกันเองของชุมชนหรือมีหน่วยงานและองค์กรภายนอกเป็นผู้อำนวยความสะดวก

2. การได้แนวคิดที่เกิดจากการระดมความคิดจากการรวมตัวในประเด็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

3. การรวมกลุ่มช่วยกันเองเป็นการจัดระเบียบความคิด แนวคิดร่วมกันเพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อน-หลังในประเด็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4. การร่วมคิดร่วมวางแผนเป็นการวางแผนที่เป็นรูปธรรมถึงกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติว่า จะดำเนินการอย่างไร ที่ไหน และเมื่อไหร่ ในรูปแบบของแผนงานโครงการ

5. การดำเนินโครงการตามแผน เป็นการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

6. การร่วมกิจกรรม ร่วมเรียนรู้ และร่วมประชุม ของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและเป็นการสร้างการเชื่อมโยงใหม่ในประเด็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

7. การเกิดชุมชนเข้มแข็ง จะเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่จะสร้างการตกผลึกทางความคิด เกิดการสะสมแบบค่อยเป็นค่อยไป เกิดการปรากฏตัวของผู้นำตามธรรมชาติ มีการทดสอบ กลั่นกรองจากสถานการณ์จริง และเป็นการสั่งสมภูมิปัญญาการพึ่งตนเองของกลุ่ม

8. การเกิดกลุ่มพึ่งตนเองได้ (Self-reliance Group) ด้วยภูมิปัญญาการพึ่งตนเองของกลุ่มที่สะสมจนถึงระดับหนึ่ง จนมีความแข็งแรงเพียงพอที่จะดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและนำพากลุ่มการอนุรักษ์ก้าวไปข้างหน้าด้วยตนเอง

9. การพัฒนาศักยภาพและขยายกลุ่มด้วยการที่กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่และผู้มีทักษะในการทำงานมากขึ้น ทำให้การขยายตัวหรือเผยแพร่แนวคิดองค์ความรู้ไปยังกลุ่มอื่นๆ ที่สนใจ

10. การเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่นๆ เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จะนำมาซึ่งองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำกลับมาพัฒนากลุ่มของตน

แนวทางดังกล่าวเป็นไปตามข้อเสนอของกรมการพัฒนาชุมชน ที่ได้ระบุประเด็นสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ดังนี้ 1) ชุมชนต้องมีความเข้าใจในขอบเขต หน้าที่ ความรับผิดชอบของตน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ 2) รวมตัว ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือทำ 3) กำหนดบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง 4) กำหนดกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาที่ประชาคมคิดขึ้น 5) กำหนดกติกาและวินัย 6) กำหนดปฏิทินการปรึกษาหารือ และ 7) การสร้างความตระหนักของความเป็นประชาคม

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านกระบวนการประชาสังคมในตำบลโชคชัย อำเภออดอยหลวง จังหวัดเชียงราย จะเป็นการเสริมสร้างความ เข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและ

การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชน รวมกลุ่มกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเองและการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนใน ลักษณะส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุน ชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิเคราะห์ผลกระทบทั้งด้านบวกและลบของการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ รวมถึง การฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ของชุมชนทั้งนี้เพื่อสร้างความยั่งยืนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและส่งผ่านกระบวนการ อนุรักษ์ไปยังคนรุ่นต่อไปในพื้นที่

4. แนวคิดประชาสังคมเพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ

การประยุกต์ใช้แนวคิดประชาสังคมเพื่อ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ชุมชนจะ ดำเนินการในรูปแบบประชาคม ที่เป็นการจัดตั้ง กลุ่มขึ้นเอง โดยไม่มีข้อจำกัดด้านวัยวุฒิ คุณวุฒิ หน้าที่การงาน บทบาทในสังคม ของคนในชุมชน และภายนอกชุมชน ไม่มีสำนักงานแบบถาวร เป็นการดำเนินงาน ณ สถานที่ๆ ชุมชนเห็นว่า เหมาะสม ไม่มีขนาดของกลุ่มที่ตายตัว แต่เกิดจาก ประเด็นที่ต้องการหารือ และไม่มีกฎหมายรองรับ แต่ต้องไม่ขัดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนและไม่ สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม

จากการศึกษาพบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อการอนุรักษ์ในทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่

ตำบลโชคชัย อำเภอตอสูง จังหวัดเชียงราย ในรูปแบบของหน่วยงานราชการ องค์กรไม่แสวง ผลกำไร กลุ่มอาสาสมัคร หน่วยงานด้านการศึกษา เอกชน ยังไม่ได้มีบทบาทในการร่วมขับเคลื่อน กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติใน พื้นที่ ในรูปแบบประชาสังคมเพื่อก่อให้เกิดความ ต่อเนื่องและยั่งยืนในการอนุรักษ์ ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอ รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนใน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านกระบวนการ ประชาสังคม ตามแผนภาพที่ 2 ซึ่งเป็นองค์ความรู้ ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้า

5. สรุป

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนใน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านกระบวนการ ประชาสังคมในตำบลโชคชัย อำเภอตอสูง จังหวัดเชียงรายก่อให้เกิดรูปแบบการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติผ่านกระบวนการประชาสังคม สอดคล้อง กับผลการวิจัยของสหทัยา วิเศษ (2562, 331-345) ที่ระบุว่าภาคประชาสังคมในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติในลุ่มน้ำอิง มีพัฒนาการที่มีความสัมพันธ์ กับการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศและการพัฒนา ในแม่น้ำสาขาของกลุ่มน้ำอิงตั้งแต่ต้นน้ำจนถึง ปลายน้ำ โดยมีองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นกลไกหลัก ร่วมกับภาคประชาชน ภาครัฐ และองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น โดยมีการยกระดับสู่สภาประชาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการขับเคลื่อน และผล การศึกษายังสอดคล้องกับผลการวิจัยของนัสสรณ์ ศิริวุฒินันท์ (2564, หน้า 141-153) ที่ศึกษารูปแบบ

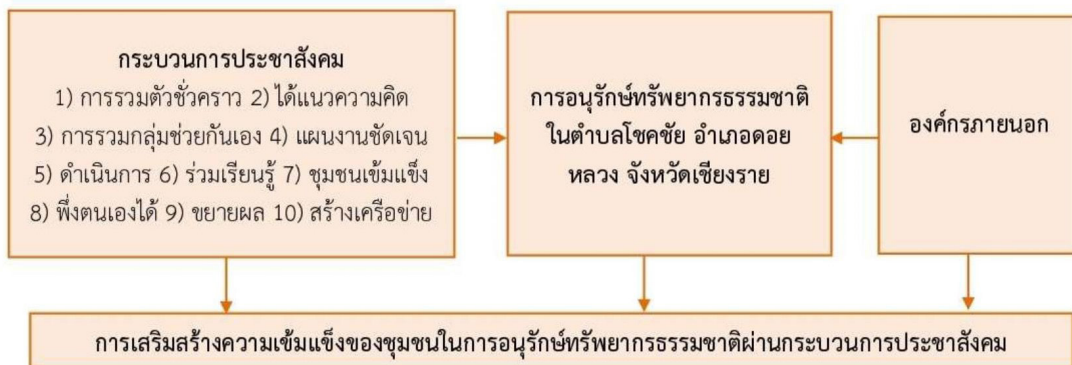

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ป่าชุมชนบ้านโนนหินผิง จังหวัดปราจีนบุรี โดยผลการวิจัยสรุปว่า ชุมชนให้ความสำคัญร่วมมือทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนการปฏิบัติตามกฎระเบียบ และช่วยกันป้องกันป่าชุมชนให้คงอยู่ เพื่อการใช้สอยไปพร้อมกับการอนุรักษ์เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านกระบวนการประชาสังคมในตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย ก่อให้เกิด

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านกระบวนการประชาสังคม โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย ควรจัดทำแผนพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แบบมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทรัพยากรธรรมชาติ โดยกำหนดเป็นนโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษา หวงแหนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ ผ่านสถานศึกษาในพื้นที่ในรูปแบบกิจกรรมอนุรักษ์ร่วมกับชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ดังแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านกระบวนการประชาสังคม (โกมินทร์ วังอ่อน และชาญชัย ฤทธิร่วม, 2566)

เอกสารอ้างอิง

โกมินทร์ วังอ่อน และชาญชัย ฤทธิร่วม. (2566). การเสริมสร้างความสามัคคีสัมพันธ์ในพิธีสืบชะตาป่าชุมชนตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

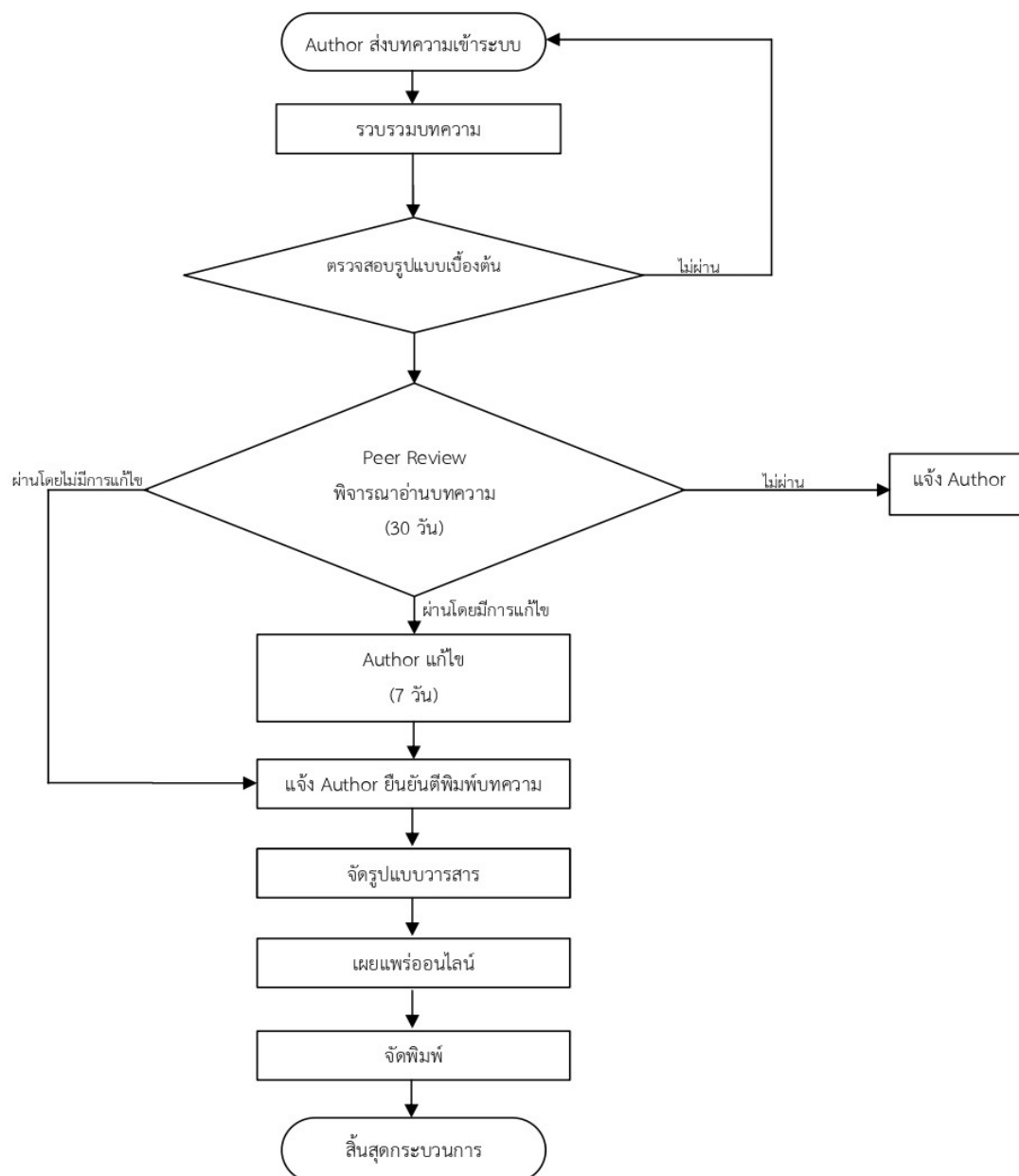
- นภัสสรณ์ ศิริวิสุพันธ์. (2564). รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ป่าชุมชนบ้านโนนหินผิง จังหวัดปราจีนบุรี. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(1), 141-153.
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2543). *เสวนาผู้อำนวยความสะดวกวิชาการและกองแผน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- สุดจิต นิमितกุล. (2545). แนวคิดประชาสังคมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารดำรงราชานุภาพ*, 2(5), 55-72.
- สหทัย วิเศษ. (2562). สภาพประชาชนลุ่มน้ำอิง: พลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำอิง. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 10(2), 331-345.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมทรรศน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 085-752-1693

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยาย ในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA 6th edition

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎก

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น (อง.ทุก. (ไทย) 20/395/106)

1.2 หนังสือ

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.3 วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.4 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล/ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

(Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท์ ฐานุตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท์ ฐานุตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.5 รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

(ใช้รูปแบบเดียวกับหนังสือ)

1.6 ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

1.7 สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป
ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย
ชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

1.8 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกีพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรัชญา*. กรุงเทพฯ: โบบาง.

Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

3. วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)./ เลขหน้า.

พระธรรมาธิ์ ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธิ. (2559). การบริหารงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 16(1), 1-13.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง. (2553). *การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). *An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkol borei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle*. (Master of arts). Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ (รายงานการวิจัย)/ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา:

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์,/ วันที่/ เดือน)/ ราชกิจจานุเบกษา./ เล่มที่/ ตอนที่/, หน้า.

พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์:

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ เข้าถึงได้จาก/ <http://www.xxxxxxx>

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ)
กรวรรณ สังขกร. (2558). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย*. เข้าถึงได้จาก <http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224>

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. Retrieved from <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>

9. วิกีพีเดีย :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ วันที่สืบค้น,/ จาก/ <http://www.xxxxxxx>

วิกิพีเดีย. (2561). *ข่าวสารจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2560*. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>

ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิชาการธรรมทรรศน์” สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

เว็บไซต์: <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas>

E-mail: dhammathas@hotmail.com

- 1) ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล 088-578-1671
- 2) น.ส.สาริกา ไสวงาม 085-752-1693

กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้พิมพ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้พิมพ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

